

Hi sunt tituli scđi libri qui est de virtutibus et vicijs.

De volūtario et inuoluntario. i.
De boitate et malicia actū hūanorū i cōi. ij.
De bonitate et malicia interioris actus vō-
luntatis. iij.
De bonitate et malicia quantū ad actus ex-
teriores. iij.
De merito et demerito actōis humane. v.
De vicijs et peccatis in omni. vi.
In qua potētia anime est peccatū. vii.
De causa peccati sūm qđ vñ peccatum dicit
esse causa alterius. viij.
De virtutib⁹ in omni. ix.
De prudētia et e⁹ pñb⁹ et vicijs oppositis. x.
De iusticia et iniusticia. xi.
De speciebus iusticie que sunt iusticia distribu-
tina et cōmutatiua. xij.
De acceptione psonarū. xij.
De otumelia iudicio et impzoperio. xij.
De detractōe et infamatiōe. xv.
De usurzatione. xv.
De derisiōe siue illusiōe et subannatōe. xvij.
De maledictiōe. xvij.
De multiloquio et vobolitate siue linguosita-
te et taciturnitate. xix.
De pñbus iusticie qđ sunt declinare a malo et
facere bonū et de vicijs oppositis. xx.
De virtutib⁹ anexis iusticie in omni. xxi.
De dulia. xxi.
De obedientia. xxij.
De gratitudinē et ingratiitudine. xxij.
De vindictōe. xxv.
De veritate et virtute. xxvj.
De ypocrisi et simulatiōe. xxvij.
De iactantia et pronia. xxvij.
De amicitia et adulatiōe et litigio. xxix.
De largitate avaricia et pdigalitate. xxx.
De epycheia. xxxi.
De passionib⁹ anime. xxxij.
De fortitudine virtute et ei⁹ actu pñpno scz
martirio. xxxij.
De timore in timiditate et audacia. xxxij.
De pñb⁹ fortitudinis in omni. xxxv.
De magnanimitate et vicijs oppositis. xxxvj.
De magnificētia et pñficientia. xxxvij.
De paciencia et lōganimitate. xxxvij.
De pseuerantia et cōstantia et vicijs opposi-
tis. xxxix.
De tñpātia et intñpātia et sensualitate. xl.
De pñb⁹ tñpātie in omni. xli.
De cōtinentia et gula. xli.
De sobrietate et ebrietate. xliij.
De castitate. xliij.
De virginitate. xlv.
De luxuria et ei⁹ speciebus. xlv.
De adulterio et lenocinio. xlvij.
De cōtinentia et incōtinentia. xlvij.
De clemētia et mansuetudine et vicijs oppo-
sitis. xlix.
De modestia et ei⁹ speciebus in omni. l.
De humilitate et supbia. li.
De studiositate et curiositate. liij.

De modestia i exteriorib⁹ motib⁹ corpis. liij.
De modestia in apparatu exteriori. liij.
De fide et articulis eius. lv.
De infidelitate et infidelib⁹ cōmuniter. lvj.
De iudeis et saracenis. lvij.
De hereticis. lvij.
De apostatis a fide. lix.
De blasphemijs. lx.
De spe desperatiōe et pñsumptōe. lxj.
De caritate et odio. lxij.
De gaudio accidia et inuidia. lxij.
De pace et vicijs oppositis. lxij.
De misericordia. lxv.
De beneficētia. lxvj.
De correctōe fraterna. lxvij.
De offensione et scādalo. lxvij.
De pplexitatib⁹ cōscientie. lxix.

Incipit scđs liber. De volūtario et inuolūtario titulus prim⁹.

Expeditis p dei grāz in li-
pcedenti his qđ pñent ad
diuinorū pceptorū cōsider-
ationē. cōsequēter dicendū
est i hō scđo li. de his que
pñent ad cōsideratiōē vir-
tutū et viciorū. et primo i
cōi scđo in spēali. **C**irca
primū pñio dicendū ē de bonitate et malicia
pñt cōsiderant⁹ i actib⁹ hūanis. Scđo de ha-
bitib⁹ mal⁹ scz vicijs in cōi. Tercio de habiti-
bus bonis scz de virtutib⁹ in cōi. Et qđ actus
humani nō dicunt⁹ boni vel mali nisi inqñtū
sūt volūtarij. ideo pñio cōsiderandū est de volū-
tario et inuoluntario. et primo qđ dē in hoīe
volūtariū. scđo qđ causat inuolūtariū. **C**ir-
ca primū sciendū qđ illō dicit⁹ in hoīe volūta-
riū cui⁹ hō hz in se plenū dominiū sicut ē de
actu interiori qđ est velle et alijs virib⁹ impe-
rare. s; n hz dominiū plenū de actu exteriori
mēbzorū qđ ē facere. Et ex his patz qđ n tñ est
volūtariū cū actu s; ēt sine actu ē qñq; sine
actu exteriori cū actu interiori ut cū vult nō
agere. **N**ota tñ qđ cōmittere actū iteriorē vl
exteriorē nō dē in hoīe volūtariū nisi qñ scit
pñt et d; velle vl impare. sicut si nauis pereat
ppter absentia ei⁹ qđ n pñt vl nescit vl nō debz
eā regere. nō dē submersio ei⁹ volūtaria i illo
sed i eo qđ pñt et scit et d; s. **G**ual. Attendendū
etiā qđ n velle dē dupl⁹ s; m tho. vno mō pñt
sumit⁹ in vi vni⁹ dictōis scz nolle. vñ sicut di-
cit⁹ nolo legere. sensus ē nolo nō legere. sic
in hō qđ est nō velle legere. signat⁹ velle nō
legere et sic non velle causat volūtariū. Alio
mō in vi oratiōis et tñc nō affirmat⁹ act⁹ vo-
lūtatis. et hōmō nō velle causat inuolūtariū.
In scđm sciendū qđ inuolūtariū cānt vici-
lecia et ignorātia. vñ pñs. iij. et li. c. j. di-

q̄ inuolūtariū est qđ violentia uel ignorātia factū est licet igit̄ violentia nō possit inferri voluntati quantū ad primū eius actū qui ab ipa imēdiate elicit̄ scilicet uelle potest tamen quantū ad actus qui ab ea imperant̄. ut ambulare et loqui inquantū p̄ violentiam impediunt possūt mēbra exteriora ne uolūtatis imperiū exequāt̄. **C**ausat igit̄ violentia inuolūtariū qđ directē opponit̄ uolūtario cum uolūtariū sit a p̄ncipio intrinseco. violentiū uo ab extrinseco. et sic ē contra uolūtatiē et p̄ oīs inuolūtariū Ignorātia at̄ cāt inuolūtariū ea rōe qua priuat̄ cognitōnē q̄ p̄exigit̄ ad uolūtariū. uolūtariū em̄ s̄m qđ dī p̄hs. iij. et hī. et dām. iij. li. ē cui⁹ p̄ncipiū ē in se ipō cognoscēte singula et q̄ optet opari. i. cui⁹ grā optet. **N**ō tñ q̄ libet ignorātia priuat̄ cognitōnem hōi. Ignorantia em̄ tripl̄r se h̄z ad actū uolūtariū sc̄z ocomitāter osequēter et antecedēter. ocomitāter qñ ignorātia ē de eo qđ agit̄ et tñ etiāz si sciret̄ nō ageret̄. et tal̄ ignorātia n̄ facit̄ inuolūtariū ut dicit̄ p̄hs. qđ nō cāt aliqd̄ repugnās uolūtati. s̄z facit̄ n̄ uolūtariū. qđ n̄ p̄t eē actu uolūtū qđ ē ignoratum. **C**ōsequēter at̄ se h̄z ignorātia ad uolūtatiē inquantū ipa ē uolūtaria. et h̄z otingit̄ dupl̄r. vno mō qñ act⁹ uolūtatis refert̄ i ignorātiā ut habeat̄ excusatiōez peccati uel nō retrahat̄ a peccato. et h̄z dicit̄ ignorātia affectata. **A**lio mō dicit̄ ignorātia uolūtaria ei⁹ qđ q̄s scire p̄t et d̄z. sic at̄ n̄ agere et n̄ uelle d̄z uolūtariū ut supra dictū est. **H**oc at̄ mō dī ignorātia dupl̄r. vno mō cū qđ n̄ oñderat qđ oñdere d̄z qđ ē ignorātia male electōis ex passione uel habitu pueniēs. de q̄ p̄t intelligi illō p̄u. xxxiij. erzāt q̄ opant̄ iniquitatē. **A**lio mō cū q̄s noticiā quā d̄z h̄re nō curat acq̄rere. et sic ignorātia iuris quā q̄s scire tenet̄ uolūtaria d̄z q̄si ex negligētia pueniēs et de hac intelligit̄ illō. j. cor. xiiij. ignorās ignorabit̄. et his modis ignorātia n̄ p̄t cāt inuolūtariū. cāt em̄ s̄m qđ inuolūtariū inquantū p̄cedit motū uolūtatis ad agendū. q̄ n̄ eēt scia p̄existēte. **A**necedēter se h̄z ad uolūtatiē ignorātia q̄ n̄ ē uolūtaria. et tñ est cā uolēdi h̄z qđ aliq̄s n̄ uellet. sic cū hō ignorat aliquā circūstātiā act⁹ quā nō tenebat̄ scire et ex h̄z aliqđ agit̄ qđ n̄ ageret si eā sciret. ut cū q̄s diligētia adhibita nesciēs aliquā trāsire p̄ uiam p̄iicit sagittā q̄ interficit trāsēntēz. et tal̄ ignorātia cāt inuolūtariū simpl̄r. h̄z d̄z. **S**z qđ o metu. o cupiscētia. ira. ebrietate. nūqđ h̄z causant inuolūtariū. **S**z qđ nō. met⁹ em̄ nō causat imo ut d̄z. iij. et hī. c. ij. et idē uult greg. nazā. li. de hoie. opatiōes q̄ metu fiūt p̄m sūt uolūtarie p̄m inuolūtarie. i. mixte. magis tñ imo q̄si simpl̄r sūt uolūtarie qđ patz sic. vñ qđq̄ iudicandū ē s̄m illō qđ ē qñ est i actu. nō s̄m illō qđ in app̄hensione oñderātis ē. q̄ at̄ metu fiūt cū sūt in actu uolūtarie fiūt. qđ uoluntas mouet organa ut d̄z ibidē. inuolūtaria at̄ sūt ex app̄hensione dām. ut patz in eo q̄ p̄iic̄ merces in mare. et hec ē sentētia p̄hs. et ratio sua ibidē. **N**ec etiā o cupiscētia cāt inuolūtariū. ut uult p̄hs. iij. et hī. c. iij. qđ o cupiscen

tia est p̄ncipiū monēs intrinsecū nō extrinsecū n̄ iferēs violentiā s̄z alliciēs p̄ oplacētiā **E**t multo min⁹ cāt inuolūtariū ira qđ ē passio magis uolūtaria cū sit min⁹ a natura q̄ o cus piscētia. vñ greg. nazā. li. de hoie. c. xxiij. iratus et ebri⁹ malū uolūtarie agūt. **D**e ebrietate tñ distigue qđ si hō sit cā ei⁹ nō facit inuolūtariū. si uo hō nō sit causa ei⁹ facit inuolūtariū. **A**liq̄s em̄ inextus uirtutē uini uolēs i⁹ bibere si sciret eaz nō biberet si t̄pate bibit et iebriat̄. puto qđ opus sequēs hōi ebrietatez iudicandū sit inuolūtariū. hec **G**ual.

De bonitate et malicia actuum humanorum in omni et scilicet.

Deinde oñderandū ē de bonitate et malicia actuum humanorum. et p̄io i omni. scilicet i speciali de bonitate et malicia actuum interiorum et exteriorum. tercio de bonitate et malicia actuum exteriorum. q̄rto de his q̄ osequunt̄ bonitatē uel maliciā actuum humanorum. **C**irca primū est uidendū utz bonū et malū sint dīe et q̄les dīe actuum humanorum. et utrum aliquis act⁹ sit indifferēs. **S**ciendū igit̄ qđ actū ipi⁹ hois quidā sūt nō morales ut illi qui nō p̄cedūt ab hoie p̄ actū libere uolūtatis. et talium differentie essentiales n̄ sūt bonū et malū. qui dā uo sūt morales ut illi q̄ p̄cedūt ab homie p̄ actū libere uolūtatis. et illi p̄nt dupl̄r cōñderari. vno mō inquantū sūt quedā essentie nature. **A**lio mō inquantū sūt morales. et hoc scilicet mō nō p̄mo diuidunt̄ p̄ bonū et malū morale tanq̄ p̄ dīas essentiales et specificas sicut etiā artificialiū inquantū sūt hōi sūt aliq̄ dīe essentiales q̄ tam rōne materie de q̄ sūt eis sūt accidentales. **E**st aut̄ triplex differentia boni moralis et s̄l̄r mali. qđdam em̄ est bonū s̄m se ut diligere deū. qđdaz ē bonū ex circūstātiā ut occidere hoiem p̄pter iusticiāz **E**t bonū ex genere n̄ qđ p̄prie sit gen⁹ s̄z qđ est oforme generi qđ sic gen⁹ d̄z ens in potentia ad ens opletū. q̄ potētia oplet̄ et specificat̄ p̄ actū dīaz. sic act⁹ trāsīēs sup̄ materiā de bitā est bonū moris tñ imperfectū. qđ ē indīns ad hoc qđ bene fiat uel male. et cū p̄ circūstātiā determinat̄ qđam mō specificat̄ et opletur. ut cū aliq̄s d̄z dare elemosinā p̄pter deūz **S**il̄r ē triplex malū moris. s̄. malū s̄m se ut o dire deū. malū ex circūstātiā ut dare elemosinā p̄pter uanā gloriā. et malū ex genere ut occidere hoiem. **I**nter hec aut̄ oia est rep̄re media illa que nec sūt bona s̄m se nec mala s̄m se. ut sūt bona uel mala ex genere uel ex circūstātiā. **I**nter bonū etiā et malū ex circūstātiā sūt media tam indīns tam bona q̄ mala ex genere. que omnia indifferēter fieri possunt bona uel mala ex circūstātiā. **I**nter bonū at̄ et malū ex genere cadit mediū indifferēs simpliciter ut comedere uel festucā leuare q̄ nō dicunt bonitatē uel maliciā moris. et sic patz qđ diuisio actionis p̄ bonā et malāz quantum ad gen⁹ opis siue actōis n̄ ē p̄ imēdiata et i hō dāniūt cōiter oēs. **E**x p̄dictis p̄z p̄ loquēdo de actib⁹ q̄tū ad gen⁹ opis seu actionis.

aliqui actus sunt indifferentes. qui scilicet mediū
tenet iter bonū et malū. vñ nō sūt moralr bo
ni nec mali. Sz alio mō possum⁹ loq̄ de actōe
quantū scilicet ad modū agētis. et h̄ dupl. qz qdā
ē actio hoīs n̄ ut rōnal. q̄ ē actio nature ut na
tura. vt bibē et comedere et h̄mōi. et h̄ de se
ē indrns et p̄t eē idrns i agēte ut cū nec actu
nec habitu deliberat q̄re h̄mōi debent agi qz
sūt act⁹ nature n̄ ut ē deliberatiā. **Alia** vō ē
actio hoīs ut ē rōnal et deliberati⁹ ut loq̄
disputare. facta exteriora l̄ res ordiāre. et h̄
act⁹ de se in gñali loquēdo sūt indrntes. **Dis**
cūt tñ aliq̄ qz qñ sūt i exercitio vl̄ i hoīe actu
agēte n̄ sūt indrntes. op̄erūt em̄ ei ut ē delibe
rati⁹. et iō si tales act⁹ sūt respectu obiecti
debiti et cū debitis circūstātijs et ad debitū
finē relati sūt moralr boni. si at aliqd̄ horū
defuerit sūt moralr mali. et iō dī dñs **Matth**
xxj. p̄ de oī verbo ocioso reddet hō rōez i die
iudiciij et p̄ dñs de oī op̄e ocioso. sup̄ q̄ vbo
dī greg. q̄ ociosū verbū ē qd̄ caret rōe iuste
necessitatis vl̄ pie vtilitatis. h̄ **Gual.** et h̄ est
opi. **Gual.** et cho. **Et** videt⁹ rōnabilior scdm̄
rich. **Alij** dicūt qz est aliq̄ opatio siue iterior
siue exterior q̄ nec ē moralr bona nec mala.
Nā actio pcedēs a volūtate deliberatiā aut
ē ad deū ordiata aut nō. et h̄ est diuisio p̄ im
mediata si sic ē bona et meritoria vite eterne
vl̄ merito odigni si fiat ex caritate. vel meri
to ogrui si fiat ex caritate. **Si** n̄ ē ordiata ad
deū. aut h̄ ē p̄ inordinatā ouersionē ad crea
turā. et sic ē mala ex ouersionē. aut p̄ opātis
negligētiā. et sic ē mala ex omisiōe. aut p̄
opantis ifirmitatē et miserā. et h̄ neutro mō
ē mala sz est indrns. **De** tñ ex sua pietate de
creuit ppter nīaz ifirmitatē multas opatōes
n̄ imputare nobis neqz ad meritū nec ad de
meritū. et ex dñti tales actōes respectu n̄rī n̄
vident⁹ bone moralr nec male. vt cū q̄s loq̄t⁹
alicui ex naturali pietate vel aliuz salutat ex
urbanitate vel facit aliqd̄ ex idigētia nature
vt qz ābulat ut recreet⁹ l̄ comedit ut reficiat⁹
nec tñ h̄ refert i deū. tales em̄ actōes n̄ sunt
meritorie. qz ad deū n̄ referunt⁹. dicere vō qz
essent demeritorie dux. videt⁹ cū n̄ fiāt ppter
iordiatā ouersionē ad creaturā. nec omittūt⁹
ad deū referri ppter loquētis negligētiā sed
tñ ppter qndā ifirmitatē q̄ ē in nobis ex cor
pe corruptibili agguāte aīaz. h̄ snie ē bonū.
li. ij. di. xlj. vbi optime tractat q̄stionē istāz.
Hinc etiā opi. **de** cordare videt⁹ hiero⁹ in eplā
qdā ad aug. q̄ est i numero eplāz. ei⁹. **xvj.** di
cēs qz ābulare digerere alno stercoza p̄ice
re. p̄icere sputū nec bonū nec malū est. **Si**
obiciat⁹ illd̄. **j. cor. x.** siue māducatis siue bi
bitis siue aliqd̄ aliud faciatis oīa in glāz dei
facite. **Dicūt** qz illd̄ ē dñliū n̄ pceptū. et ideo
illd̄ omittere n̄ ē sp̄ peccatū. **Ad** illd̄ qd̄ dicit⁹
p̄ pma opi. **de** vbo dñi p̄t dici qz act⁹ q̄ n̄ re
ferat⁹ ad bonū finē ē ociosus. sed n̄ sp̄ optet qz
referat⁹ explicite ad finē q̄ ē de⁹ ad h̄ qz n̄ sit
ociosus. sz sufficit qz referat⁹ ad aliquē bonū
finē ciuile l̄ corpis honestā recreatōz nec tñ
oīs tal̄ act⁹ ē remuneratōe dign⁹. **hec** rich.

Sz nūqd̄ vn⁹ et idē act⁹ p̄t esse bon⁹ et ma
lus. **Rñdet** **Gual.** qz duplex ē act⁹ scilicet iterior
simplex et idiuisibil̄ statim trāsiēs. et exterior
dñnu⁹ et diuisibil̄ diu manēs. prim⁹ n̄ p̄t sil
esse bon⁹ et mal⁹ szm morē cū sit idiuisibilis
scd̄s at p̄t qz i sui initio p̄t eē bon⁹ et in fine
mal⁹. **Prim⁹** tñ act⁹ licz sit vn⁹ szm naturā n̄
ē tñ vn⁹ szm morē. sz sūt due opatōes mora
les ut cū quis incepit p̄dicare ppter deum. et
ppter vanā gloriā finit.

**De bonitate et malicia interioris act⁹
volūtatis titul⁹ tercius.**

Postea cōsiderand⁹ ē de bonitate et mali
cia interioris act⁹ volūtatis. et primo i
se. scd̄o i opatōe ad dñciaz. terci⁹ i opatione
ad volūtate diuinā. **Circa** primū plā grūt⁹
scilicet quid facit volūtate bonā. **sz** szm an. **de**
grā et li. ar. c. **xj.** triplex ē volūtas. prima est
instrm siue potētia aīe. et h̄ ē bona ex habitu
bono l̄ v̄tute. sic paries ē alb⁹ albedie. bonū
em̄ ē qd̄ h̄z q̄litate bonā vt dī. **j. ropi.** **Scd̄a** ē
habit⁹ et dispositio siue affect⁹ volūtatis de
relicta ex actu volūtatis siue vsu. et h̄ volun
tas ē bona ex bona actōe et mala ex mala. qz
q̄les sūt act⁹ tales gñant⁹ habit⁹ vel disposi
tōes ex. **iiij. et h̄. c. iij.** **Tercia** ē act⁹ volūtatis
potētie. et h̄ p̄ter naturalē boitatē quā h̄z eo
qz ē quedā actio h̄z totā boitatē ex ei⁹ ordine
sufficiēti ad debitū finē. **Ad** h̄mōi at ordinez
alic⁹ act⁹ requirunt⁹ q̄tuor scilicet duo ex pre finis
primū ē ut illd̄ qd̄ q̄s appetit vl̄ vult ut finēz
sit i se bonū. qz et ppter finē opat⁹ q̄s n̄ qz fis
sz qz bonū. et iō dī. **iiij. phi.** qz bonū et fis sūt
idē. **Scd̄m** ē qz n̄ sit tñ i se bonū sz etiā meli⁹
his q̄ appetūt⁹ ppter ipm̄. et iō dī. **aug. vj. d.**
ci. dei. c. iij. qz q̄ laudat deū ppter pecuniā n̄
h̄z bonū finē neqz bonā volūtate. **Tercius** est
ex pre eoz q̄ ordinant⁹ i finē. **f. qz** sint szm ra
tionē rectā ordiabilia et apta ad talē finē af
sequēdū. **Quartū** ē ex pre ordinātis scilicet qz vo
lūtas rōe regulata ordinet vl̄ velit bona in
gñe vl̄ in differētia ad bonū finē. **His** q̄tuor
ocurrētib⁹ volūtas q̄ ē act⁹ ē bōa. et si aliqd̄
horū defuerit n̄ ē bona. qz ut dicit **dyc. iij.**
c. de diuis noib⁹. bonū est ex tota sua cā. **hec**
Gual. et bonū. **Vt** vñ bone volūtatis sit
vn⁹ sol⁹ fis. **sz** qz sic scilicet fis p̄cipalis. ppter
qd̄ itelligend⁹ qz actū h̄re plēs fines p̄t eē tri
pliciter. vno ita qz vn⁹ sit sub altero et ppter
illū. **Scd̄o** qz vn⁹ finis sit p̄cipal̄. et alter n̄
p̄cipal̄. ita tñ qz fis n̄ p̄cipalis n̄ refert⁹ ad
p̄cipalē actū. terci⁹ ita qz vterqz sit p̄cipa
lis. **Exēplū** de eo qz vadit ad ecclāz p̄ distribu
tōib⁹. ā em̄ p̄cipalr̄ intēdit dei honorem. et
cū h̄ sil̄ intēdit h̄re pecuniā vt eā ad honorez
dei paupib⁹ distribuat l̄ i alios vsus licitos
ouertat. aut itēdit dei honore et cū h̄ sil̄ intē
dit acq̄rere pecuniā. ita tñ qz acq̄sitiōez illā n̄
redegerit ad dei glām. nec tñ pecuniā illam
finē p̄cipalem statuit qz eā ppter se nō dī
git. **Aut** intēdit deo placere et sil̄ etiā pecu
niā acq̄rere. ut possit thesaurū suū augere et i
eo delectari. diuersos fines statuere. primo
mō p̄tinet ad bonā volūtate et est meritorū.

dū q̄diu durat. **I**n sc̄do n̄ ligat ad faciendū s̄z ad deponendū q̄ nihil p̄t ligare hoīez i his q̄ sūt c̄tra deū. et h̄ vider̄ eē op̄i. bon̄. in. ij. s̄e. di. xxxix. q. iij. **A**lij vō dcedūt primū dictū et negat sc̄dm attēdetes q̄ erronea d̄scia etiā in his q̄ sūt c̄tra dū dictās. ligat ad faciendū s̄z p acc̄ns et s̄m qd̄ n̄ p se et simp̄r sic recta d̄scia p accidēs iquā qz n̄ ligat ad faciendū inquātū erronea. s̄z inquātū credit̄ recta et iusta. s̄m qd̄ inquā. qz n̄ ligat sp̄ et i oēm euētū s̄z q̄diu durat. i. vidē h̄nā recta eē. **A**d deponendū a se n̄ ligat. qz nec h̄ dictat. et h̄ vī² eē op̄i. pe. in sc̄do suo. **C**ōcordādo vō dici p̄t s̄m **G**ual. q̄ erronea d̄scia duo icludit sc̄z errorē et cōsciam. rōe primi ligat ad deponendū eā vinculo diuini p̄cepti. vñ ad epl̄. iij. deponite veterē hoīem q̄ corūp̄t s̄m desideria. erroris. rōe vō sc̄di ligat vinculo d̄scie ad faciendū qd̄ dictat. nec tñ simpl̄r ē p̄plex⁹ qz p̄t et d̄z deponere illā. et iō simpl̄r ligat. et p̄ p̄i⁹ et magis ad deponendū q̄ ad faciendū. et si de illa p se nesciat iudicare. d̄z p̄iōzes d̄sulere v̄l vbi deest sibi hūanū d̄silii d̄z se p̄orātōz ad deū quereere. h̄ac q̄stionē iter q̄stiones suas optie et plenissime tractat **G**ual. s̄z ego de ea breuiter transeo gr̄a breuitatis. **C**vtz d̄scia erronea peccatū excuset. **L**ex iniqua suū d̄dito rē a peccato nō excusat s̄z potī⁹ d̄demnat s̄m illō p̄sa. iij. v̄e qui d̄dūt leges iniquas d̄scia aut erronea ē lex iniqua ab eo cui⁹ est d̄dita et iō simpl̄r nō excusat s̄z magis peccatū facit l̄ agguat. **A**d cui⁹ euidentia nota q̄ tripliciter errat d̄scia. primo indr̄ia iudicās eē p̄cepta v̄l p̄hibita. sc̄do ecōuerso p̄cepta l̄ p̄hibita iudicās esse indr̄ia. tercio iudicās p̄cepta esse p̄hibitiōes l̄ ecōuerso. **I**n primo casu n̄ excusat s̄z illaq̄at et d̄dēnat. in sc̄do et tercio nota q̄ d̄scia erronea icludit duo sc̄z d̄sciam putatiuā et errorē. ex primo excusat̄ peccatū p̄ tanto qz min⁹ d̄tēnit qñ fornicari putat et nō credit esse p̄ceptū et iō fornicat̄. s̄z p̄ tanto agguat qz libidinōs⁹ et securi⁹ peccat. vñ biere. iij. sapiētes sunt vt faciant mala. **Q**uo ad sc̄dm distiguit̄. cū em̄ oīs errans sic ignorās. vt dicit aug⁹ i encl̄. xvij. **T**riplex aut̄ ē error sic et ignorātia. prima ē ignorātia negationis q̄ d̄r simplex nesciētia mandatorū. et d̄ hac dicit aug⁹ li. de gr̄a et li. ar. q̄ excusat s̄z nō sic excusat vt sempiterno igne nō ardeat. si p̄pterea nō credidit qz nō audiuit sed forte vt min⁹ ardeat. et sic patz q̄ nō excusat̄ a peccato mortali. s̄z forte vt min⁹ sit et min⁹ puniat̄. forte dicit qz licet min⁹ d̄emnat p̄pter d̄sciam. tamē libidinōs⁹ et securi⁹ ex h̄ peccato se imergit. et iō tñ nocet ex pte vna qñ tū excusat ex altera. **S**c̄da ē ignorātia priuatōis qz priuat d̄gnitiōem eorū. que sciri debēt et est eorū qui scire nolūt. et hec non excusat sed accusat. vnde glo. luce. xij. sap̄ illō seru⁹ qui d̄gnouerit zc̄. qui scire nolūt et possunt n̄ ignorantes sed cōemptores iudicant̄. **T**ercia est ignorātia dispositiōis sc̄z quādo q̄s nō tñ nescit nec scire vult. sed etiā dispositionē vel habitum scientie inducit qua veritatem

impugnat. de quibus iob .xiiij. ipsi rebelles
sunt lumi nesciunt vias eius. et h. ignorancia e. ppe
in o. scia. erzonea q. dicitur o. tra p. hibitoes et
p. cepta. d. q. j. cor. xiiij. scribo vobis d. n. m. a
data. si q. s. at. ignorat. ignorabit. glo. reprobabit.
et hec ignorancia adhuc min. excusat et
pl. agguat. et i. o. scia. erzonea simpl. r. n. o. ex
cusat. In alijs t. n. magis agguat. scz. quo ad co
teptu. discendi et libidine. d. lectadi. hec. Qual.
¶ Vt. pl. ligz. p. ceptu. diuini q. erzonea co
scia. dictas. o. trariu. i. v. t. x. mag. peccet. facies
o. tra. dei. p. ceptu. q. facies. o. tra. o. scia. i. h. casu.
h. q. sic. pl. em. ligat. o. scia. recta. q. erzonea
q. ut. dictu. e. sup. recta. p. se. ligat. et. simpl. r. er
ronea. vo. p. accns. et. h. m. q. d. o. scia. at. recta. est
q. n. dei. p. cepto. o. cordat. Simpl. r. ergo. ligat. di
p. ceptu. pl. q. o. scia. erzonea. **¶** Vt. o. scia. er
ronea. pl. liget. q. p. ceptu. plati. de. id. n. t. u. b. q.
p. ci. p. e. h. n. d. e. t. Qual. q. o. b. e. d. i. e. n. s. p. l. a. t. o. o. tra.
o. scia. a. cap. t. u. a. t. o. o. scie. i. u. d. i. c. i. u. a. f. f. e. c. t. u.
e. t. u. v. t. s. u. b. d. e. s. s. e. p. cepto. p. l. a. t. i. **¶** T. u. t. f. a. c. i. t. o. tra.
o. scia. et. a. f. f. e. c. t. u. v. o. l. u. t. a. t. i. s. o. b. e. d. i. e. n. s. p. l. a. t. o. t. i.
m. o. z. e. a. i. l. a. m. o. z. e. d. e. o. r. d. i. a. t. o. In. p. r. i. m. o. c. a. u. f. a.
c. i. e. s. o. tra. o. scia. n. p. e. c. c. a. t. h. m. e. r. e. l. i. c. z. n. p. o. s. s. i. t.
d. e. p. o. n. e. o. scia. v. l. n. d. e. p. o. n. a. t. s. i. c. n. p. o. t. e. s. r. n.
d. e. r. e. r. o. i. b. o. tra. f. i. d. e. m. v. o. l. u. t. a. t. e. z. t. n. c. a. p. t. i. u. a. s.
i. l. l. e. o. b. e. d. i. e. n. s. d. o. m. e. r. e. i. j. c. o. r. x. i. i. j. c. a. p. t. i. u. a. t. e. s.
o. e. z. i. n. t. e. l. l. e. c. t. u. i. o. b. s. e. q. u. i. u. f. i. d. i. In. s. e. c. d. o. c. a. u. p. e. c.
c. a. t. h. m. i. n. q. s. i. f. a. c. i. t. o. tra. p. l. a. t. i. p. ceptu. z. p. m. o.
q. z. a. g. e. s. o. tra. p. l. a. t. i. p. ceptu. mag. o. t. e. n. e. r. e. t. d. e. u.
q. z. o. t. e. n. e. s. p. l. a. t. u. n. o. a. t. o. t. e. n. e. s. o. scia. z. erzonea.
o. t. e. n. i. t. d. e. u. v. n. b. n. d. d. i. s. p. e. et. p. c. i. x. d. e. z. c. o. e. q.
r. i. et. q. d. a. m. m. o. r. e. p. u. t. a. t. p. l. a. o. x. r. e. u. e. r. e. t. i. a. et. c. o.
t. e. p. t. u. o. t. e. s. t. a. s. e. i. s. q. u. i. v. o. s. a. u. d. i. t. m. e. a. u. d. i. t. et.
q. v. o. s. s. p. e. r. z. c. Si. d. i. c. a. t. q. h. o. c. e. v. e. z. q. n. o. scia.
s. u. b. d. i. t. u. s. c. i. t. p. ceptu. p. l. a. t. i. e. s. s. m. d. e. u. q. d. n. e. s. c. i. t.
e. r. z. a. s. h. n. d. e. t. b. n. q. d. q. d. h. o. v. i. c. e. d. e. i. p. ceptu. q. d.
n. s. i. c. c. e. r. t. u. d. o. d. i. s. p. l. i. c. e. r. e. h. a. u. d. s. e. c. o. i. o. a. c. c. i. p. i.
e. n. d. u. z. q. s. i. d. e. z. p. c. i. p. e. t. S. e. c. d. o. q. z. t. a. l. p. l. a. t. u. i. m. o.
t. o. t. u. c. o. l. l. e. g. i. u. m. a. g. o. f. f. e. d. i. t. et. s. c. a. n. d. a. l. i. s. a. t. q. s. i.
o. tra. o. scia. z. f. a. c. i. a. t. T. e. r. c. i. o. q. z. s. e. m. a. g. a. d. m. a. l. u.
d. i. s. p. o. i. t. s. a. d. i. n. o. b. e. d. i. e. n. t. i. a. et. a. d. r. e. b. e. l. l. i. o. n. e. et.
a. d. s. e. q. u. e. d. u. p. p. r. i. u. s. s. e. n. s. u. et. a. d. p. u. e. r. t. e. n. d. v. e. r. i. t. a.
t. i. s. i. u. d. i. c. i. u. d. e. q. o. p. s. a. i. x. v. e. q. s. a. p. i. e. t. e. s. e. s. i. s. i.
o. c. u. l. i. s. v. i. s. h. e. c. Q. u. a. l.

¶ I. r. c. a. t. e. r. c. i. u. q. u. e. r. i. t. v. t. x. b. o. i. t. a. s. v. o. l. u. t. a. t. i. s.
h. u. a. n. e. d. e. p. e. d. e. a. t. e. x. o. f. o. r. m. i. t. a. t. e. v. o. l. u. t. a. t. i. s.
d. i. u. i. n. e. **¶** h. q. s. i. c. i. d. e. m. q. d. e. p. m. u. i. q. u. o. l. i. b. z. g. n. e.
e. m. e. s. u. r. a. et. r. o. c. i. m. q. s. u. n. t. i. l. l. i. z. g. n. i. s. v. n. u. q. d. q. z.
a. t. r. e. c. t. u. et. b. o. n. u. e. i. n. p. r. u. a. t. t. i. g. i. t. a. d. p. p. r. i. a. m. i. s. u.
r. a. et. i. o. a. d. h. q. v. o. l. u. t. a. s. h. o. i. s. s. i. c. b. o. n. a. r. e. q. u. i. r. i. t.
q. o. f. o. r. m. e. v. o. l. u. t. a. t. i. d. i. u. i. n. e. t. a. n. q. p. p. r. i. e. m. e. s. u. r. e.
c. u. i. p. a. s. i. c. p. r. i. m. a. et. s. u. m. a. v. o. l. u. t. a. s. **¶** E. t. h. o. f. o. r. m. i.
t. a. s. a. t. t. e. d. i. t. i. v. o. l. i. t. o. s. c. z. u. t. h. o. v. e. l. i. t. i. l. l. d. q. d. i. p. e.
s. c. i. t. d. e. u. v. e. l. l. e. q. d. i. p. e. h. v. e. l. i. t. **¶** S. c. i. e. d. a. t. q. d. e. z.
q. d. q. d. v. u. l. t. s. u. b. r. o. e. b. o. n. i. v. u. l. t. et. p. o. i. s. s. c. i. e. n. d. o.
q. i. p. e. v. u. l. t. h. o. i. e. z. v. e. l. l. e. q. d. q. d. v. u. l. t. s. u. b. r. o. e. b. o. i.
et. i. o. q. c. u. q. z. v. u. l. t. a. l. i. q. d. s. u. b. q. l. i. c. u. q. z. r. o. e. b. o. i. h. z.
v. o. l. u. t. a. t. e. o. f. o. r. m. e. d. i. u. i. n. e. v. o. l. u. t. a. t. i. q. t. u. a. d. r. o. e. z.
v. o. l. u. t. i. **¶** S. i. p. t. i. c. u. l. a. r. i. n. e. s. c. i. m. q. d. d. e. z. v. e. l. i. t. et.
q. t. u. a. d. h. n. o. t. e. n. e. m. o. f. o. r. m. a. r. e. v. o. l. u. t. a. t. e. n. r. a. m.
v. o. l. u. t. a. t. i. d. i. u. i. n. e. In. s. t. a. t. u. t. n. g. l. e. o. m. i. s. s. c. i. e. t. d. e. i.
v. o. l. u. t. a. t. e. n. o. t. m. i. c. o. m. u. n. i. s. z. e. t. i. a. i. n. p. t. i. c. u. l. a. r. i. et.
i. o. o. f. o. r. m. a. b. u. t. v. o. l. u. t. a. t. e. s. u. a. v. o. l. u. t. a. t. i. d. i. u. i. n. e. n.

t. n. i. c. o. m. u. n. i. s. z. e. t. i. a. i. s. p. e. a. l. i. h. e. c. t. h. o. **¶** N. o. t. a. d.
v. o. q. s. m. a. l. i. q. u. o. s. n. e. c. e. e. o. f. o. r. m. a. r. e. v. o. l. u. t. a. t. e.
n. r. a. z. v. o. l. u. t. a. t. i. d. i. u. i. n. e. s. o. l. u. q. t. u. a. d. i. l. l. a. v. o. l. i. t. a. q.
n. o. b. i. s. e. x. p. r. i. m. u. t. a. d. e. o. s. i. g. n. o. p. ceptu. e. x. p. l. i. c. i. t. e.
v. e. l. i. m. p. l. i. c. i. t. e. et. h. o. c. s. u. f. f. i. c. i. t. a. d. s. a. l. u. t. e. c. u. x. p. s.
d. i. c. a. t. M. a. t. x. i. x. s. i. v. i. s. a. d. v. i. t. a. i. g. r. e. d. i. s. e. r. u. a. m. a.
d. a. t. a. q. t. u. a. t. a. d. i. l. l. a. q. n. o. b. i. s. e. x. p. r. i. m. u. t. s. i. g. n. o.
o. s. i. l. i. j. e. o. g. r. u. u. n. o. n. e. c. e. s. s. a. r. i. u. et. p. h. a. c. o. p. i. v. i. t.
f. a. c. e. r. e. q. d. d. i. c. i. t. a. u. g. s. i. e. n. c. l. i. c. l. x. a. l. i. q. u. i. b. o. n. a.
v. o. l. u. t. a. t. e. v. u. l. t. h. o. q. d. n. o. v. u. l. t. d. e. z. s. i. c. u. t. b. o. n. u. s.
h. o. v. u. l. t. p. a. t. r. e. s. u. u. v. i. u. e. r. e. q. u. e. d. e. z. n. v. u. l. t. v. i. u. e.
r. e. **¶** D. e. z. v. u. l. t. a. l. i. q. u. o. s. h. o. i. e. s. d. a. n. a. r. i. n. u. l. l. z.
a. t. t. e. n. e. v. e. l. l. e. o. d. e. n. a. r. i. **¶** A. l. i. j. d. i. c. u. t. q. v. o. l. u. t. a. t. e.
o. l. i. b. e. r. a. t. i. a. t. e. n. e. m. v. e. l. l. e. a. b. s. o. l. u. t. e. et. o. i. b. z. p. e. s. a.
t. i. s. q. d. q. d. s. c. i. m. z. d. e. u. z. v. e. l. l. e. v. o. l. u. t. a. t. e. a. b. s. o. l. u. t. a.
o. i. b. z. p. e. n. s. a. t. i. s. d. u. t. n. o. b. i. s. o. g. r. u. a. t. i. v. e. l. l. e. et.
d. i. c. u. t. h. o. i. m. p. l. i. c. a. r. i. i. r. a. d. i. c. e. d. e. c. a. l. o. g. i. q. e. a. m. o. z.
d. e. i. et. p. h. a. c. o. p. i. v. i. d. e. z. f. a. c. e. r. e. g. l. o. s. u. p. i. d. p. s.
n. o. a. d. h. e. s. i. t. m. i. b. i. c. o. z. p. r. a. u. u. i. c. o. z. t. o. r. t. u. q. d. h. z.
h. o. q. n. o. v. u. l. t. o. i. a. q. d. e. z. v. u. l. t. **¶** S. z. q. v. u. l. t. p. r. i. m. a.
o. p. i. t. e. n. e. r. e. p. t. a. d. i. s. t. a. g. l. o. r. n. d. e. r. e. q. l. o. q. u. i. t. d. e.
v. o. l. u. t. a. t. e. p. ceptu. et. n. o. s. i. g. n. i. **¶** Q. u. i. v. o. v. u. l. t. t. e. n. e.
r. e. s. c. o. d. a. m. o. p. i. n. d. e. r. e. p. t. a. d. a. u. t. o. r. i. t. a. t. e. a. u. g. s. q.
l. o. q. u. i. t. d. h. i. s. q. v. e. l. l. e. n. o. b. i. s. n. o. g. r. u. i. t. **¶** A. d. i. l. l. d.
v. o. q. d. d. e. z. q. n. u. l. l. z. t. e. n. e. v. e. l. l. e. d. a. n. a. t. o. e. z. p. t. d. i.
c. i. q. h. e. s. t. v. e. z. q. z. h. o. v. e. l. l. e. n. o. g. r. u. i. t. h. o. i. **¶** Q. u. i.
d. a. t. n. d. i. c. u. t. q. l. i. c. z. n. t. e. n. e. a. v. e. l. l. e. h. n. d. o. r. e. s. p. e.
c. t. u. z. a. d. s. u. a. n. a. t. u. r. a. z. et. a. b. s. o. l. u. t. e. t. e. t. n. h. v. e. l. l. e.
s. u. b. o. d. i. t. o. e. h. a. c. s. i. d. e. c. e. d. a. t. i. n. m. o. r. t. a. l. i. h. p. e.
¶ V. e. l. p. t. d. i. c. i. s. m. t. h. o. q. d. e. z. n. v. u. l. t. a. l. i. c. u. i. d. a.
n. a. t. o. e. z. l. m. o. r. t. e. n. i. s. s. u. b. r. o. e. i. u. s. t. i. v. n. s. u. f. f. i. c. i. t. i.
t. a. l. i. b. z. q. h. o. v. e. l. i. t. i. u. s. t. i. c. i. a. d. e. i. et. o. r. d. i. n. e. n. a. t. u.
r. e. s. e. r. u. a. r. i. **¶** S. z. n. u. q. u. i. d. t. e. n. e. m. o. f. o. r. m. a. r. e. v. o.
l. u. t. a. t. e. n. r. a. z. v. o. l. u. t. a. t. i. d. i. u. i. n. e. i. f. o. r. m. a. v. o. l. e. d. i. s. i.
c. a. r. i. t. a. t. e. **¶** A. d. h. o. c. n. d. e. t. a. l. e. x. l. o. m. b. q. h. o. n. t. e.
n. e. t. a. d. h. o. c. a. b. s. o. l. u. t. e. q. z. s. i. h. o. d. i. l. i. g. a. t. n. e. x. c. a.
r. i. t. a. t. e. s. z. e. x. b. e. n. i. u. o. l. e. t. i. a. n. a. t. u. r. a. l. i. n. o. p. e. c. c. a. t. s. z.
t. e. n. e. z. o. d. i. t. i. o. n. a. l. i. t. e. r. s. c. z. s. i. v. u. l. t. m. e. r. e. r. i. v. i. t. a. e. t. e. r.
n. a. m. et. o. s. i. m. i. l. i. t. e. r. r. e. s. p. o. d. e. t. p. e.

¶ De bonitate et malicia quantum ad actus
exteriores et. i. i. j.

¶ I. n. d. e. o. s. i. d. e. r. a. n. d. o. e. d. e. b. o. n. i. t. a. t. e. et. m. a.
l. i. c. i. a. q. t. u. a. d. a. c. t. u. s. e. x. t. e. r. i. o. r. e. s. c. i. r. c. a. q. d.
o. s. i. d. e. r. a. n. d. u. e. v. t. x. b. o. n. i. t. a. s. et. m. a. l. i. c. i. a. p. p. r. i. u. s.
s. i. c. i. n. a. c. t. u. v. o. l. u. t. a. t. i. s. i. n. t. e. r. i. o. r. i. q. i. n. a. c. t. u. e. x. t. e.
r. i. o. r. i. **¶** A. d. c. u. i. z. e. u. i. d. e. n. t. i. a. s. c. i. e. n. d. q. a. l. i. q. u. i. a. c. t. u. s.
e. x. t. e. r. i. o. r. e. s. p. u. n. t. d. i. c. i. b. o. n. i. u. e. l. m. a. l. i. d. u. p. l. r. v. n. o.
m. o. e. x. o. r. d. i. e. e. c. z. a. d. f. i. n. e. v. t. d. a. r. e. e. l. e. m. o. s. i. n. a. z.
p. p. t. e. r. d. e. u. d. e. e. b. o. n. u. et. d. a. r. e. e. l. a. m. p. p. t. e. r. v. a.
n. a. g. l. o. r. i. a. d. e. e. m. a. l. u. et. h. e. c. b. o. i. t. a. s. u. e. l. m. a. l. i.
c. i. a. p. p. r. i. z. i. u. e. n. i. t. i. n. a. c. t. u. i. t. e. r. i. o. r. i. v. o. l. u. t. a. t. i. s. e. z.
p. p. r. i. u. o. b. i. e. c. t. u. e. f. i. n. i. s. et. e. x. e. o. d. e. r. i. u. a. t. a. d. a. c. t. u.
e. x. t. e. r. i. o. r. e. h. a. t. b. o. i. t. a. s. u. e. l. m. a. l. i. c. i. a. a. c. t. u. s. e. x. t. e.
r. i. o. r. i. s. t. o. t. a. d. e. p. e. d. e. t. e. x. v. o. l. u. t. a. t. e. **¶** E. s. t. e. t. i. a. o. i. n. o.
e. a. d. e. c. i. r. c. u. m. s. t. a. n. t. i. a. a. c. t. u. s. v. o. l. u. t. a. t. i. s. i. n. t. e. r. i. o. r. i. s. et.
a. c. t. u. s. e. x. t. e. r. i. o. r. i. s. q. n. d. e. b. o. n. z. v. e. l. m. a. l. u. s. s. o. l. u. e. x.
o. r. d. i. e. a. d. f. i. n. e. s. i. c. p. o. r. t. i. o. a. m. a. r. a. e. x. h. s. o. l. o. e. b. o. a.
q. d. e. s. a. n. a. t. u. a. v. n. e. a. d. e. b. o. n. i. t. a. s. s. a. n. i. t. a. t. i. s. et.
p. o. t. i. o. n. i. s. v. n. a. u. g. s. d. i. c. i. t. l. i. r. e. t. r. a. q. v. o. l. u. t. a. s. e.
q. u. a. p. e. c. c. a. t. et. q. u. a. r. e. c. t. e. v. i. u. i. t. **¶** A. l. i. a. b. o. n. i. t. a. s.
v. e. l. m. a. l. i. c. i. a. a. c. t. u. u. m. e. x. t. e. r. i. o. r. i. z. e. s. t. q. u. a. h. a. b. e. n. t.
s. c. o. d. m. s. e. s. c. i. l. i. c. e. t. s. c. o. d. m. g. e. n. u. s. s. u. u. et. s. c. o. d. m. c. i. r.
c. u. m. s. t. a. n. t. i. a. s. i. n. i. p. l. i. s. c. o. n. s. i. d. e. r. a. t. a. s. u. t. d. a. r. e. e. l. e.
m. o. s. i. n. a. s. e. r. u. a. t. i. s. d. e. b. i. t. i. s. c. i. r. c. u. m. s. t. a. n. t. i. a. z. d. i. c. i. t.

esse bonū. et hec bonitas ē malicia n̄ deriuat
nec depēdet a volūtate s; a rōne. ex q̄ etiā de
pendet bonitas volūtatis scd; qd̄ in ipam re
fert̄ vñ si cōsidere bonitas exterioris act⁹ se
cundū qd̄ ē i ordiatōe et apphēsiōe rōis. est
prioz q̄ bonitas act⁹ volūtatis. scdm̄ tñ qd̄ ē
i executōe opis sequit̄ bonitatē volūtatis q̄ ē
principiū ei⁹. et hāc bonitatē l̄ maliciā qñ ē
actus exterior h; tūc alia ē bonitas actus ex
terioris. et alia ē bonitas volūtatis q̄ ē ex fi
ne. ita q̄ bonitas finis ex volūtate redūdat i
actū exteriorē. et bonitas act⁹ exterioris scd; se
redūdat i actū volūtatis. vt dictū ē. et idē ē
d̄ malicia sic medicina saporosa p̄ter h̄ qd̄ ē sa
natio h; rōz delectabil̄ si g° volūtas ē bona
ex obiecto et ex fine exterior act⁹ ē bon⁹. s; si
volūtas sit mala ex itēōe finis l̄ ex actū voli
to act⁹ exterior erit mal⁹. qz vt dic̄ d̄pō de
diuis noib⁹. bonū ē ex tota cā. malū ex d̄fētū
p̄tis. h̄ tho. **S**ciendū aut̄ q̄ licz qñq; sit alia
et alia bonitas vel malicia interioris act⁹ vo
lūtatis et act⁹ exterioris vterq; tñ act⁹ put
cōsiderat̄ i genere moris sūt vn⁹ act⁹. vñ act⁹
exterior mal⁹ ē vnū et idē peccatū formaliter
cū illo actū volūtatis interiori a q° causa qz a
ctus exterior n̄ ē moralis nisi p̄ opatōz ad a
ctū volūtatis et rōis. si em̄ p̄fecte furios⁹ cū
p̄fecta furiosa carnaliter copulet̄ ille act⁹ n̄
erit in genere moris. vñ n̄ erit moralr̄ bonus
nec malus. h̄ rich. **S** nūq̄ exterior act⁹
addit i bonitate et malicia sup̄ actū interiorē
S q̄ n̄ loquēdo de bonitate et malicia exte
rioris actus quā h; ex volūtate finis. Et hoc
dico nisi d̄t̄gat ipsaz volūtate scd; se fieri me
liore i bonis vl̄ peiore in malis. qd̄ vñ posse
d̄t̄gere tripl̄r. vno mō scd; numerz. vt cū q̄s
vult facere aliqd̄ bono fine vel malo et tūc n̄
facit. postea vñ vult et facit. duplicat̄ act⁹ vo
lūtatis et sic fit duplex bonū l̄ duplex mal⁹
Alio q̄tū ad extēōem vt cū q̄s aliqd̄ facere
vult bono fine l̄ malo et p̄pter aliqd̄ impedi
mētū desistit. alius aut̄ volūtatis motū d̄nu
at quousq; ope p̄ficiat. manifestū ē q̄ volūtas
h; ē diuturnior in bono l̄ malo et scdm̄ h̄ pe
ior vel melior. tercio q̄tū ad intēōem sunt
em̄ quidā act⁹ exteriores qui in p̄tū sunt dele
ctabiles l̄ penales nate sūt intēdere vl̄ remic
tere volūtate. d̄t̄git aut̄ q̄ p̄to volūtas intē
sius tēdit in bonū l̄ malū tāto ē peior vl̄ me
lior. loquēdo aut̄ de bonitate l̄ malicia act⁹
exterioris quā h; scd; materiā et circūstātiā
sic opat̄ ad volūtate vt termin⁹ et finis. et sic
addit ad bonitatē et maliciā volūtatis qz ois
inclinatio vel mot⁹ p̄ficiat̄ in hoc qd̄ sequit̄ fi
nē vl̄ attingit terminū. Vñ n̄ ē p̄fecta volūtas
nisi sit t̄lis q̄ oportunitate h̄ita ope. si vñ pos
sibilitas desit volūtate exn̄te p̄fecta ita q̄ op
paret̄ si posset defect⁹ p̄fectōis q̄ ē ex actū ex
teriori ē simplr̄ qd̄ inuolūtariū. Inuolūtariū
aut̄ sic n̄ mere penā l̄ p̄miū in opando bonū
et malū. ita ec̄ n̄ tollit aliqd̄ de p̄mio l̄ pena
si deficiat simplr̄ inuolūtariē ad faciendū bo
nū l̄ malū. h̄ tho. **V**ñ nota scd; Gual. in ij.
et alex. an. in tercio et sumūt ab aug° sup̄ ge

nes. et de ordiat̄ cū p̄missis q̄ duplex ē volūtas
mala scz incōpleta vel sem̄ plena q̄ n̄ erit i o
pus malū ec̄ si habeat facultatē t̄pis. et loci
oportunitatē. et opleta siue plena q̄ erit in o
pus malū si t̄ps habeat et locū. **A**d primā ad
dit op⁹ malū qz auget cōsensū et cōtemptū. **A**d
sc̄ iam addit op⁹ malū qz auget libidinē quā
tū ad gen⁹ peccati carnalr̄. et qñq; ec̄ inferit
nocumentū marie q̄tū ad peccatū qd̄ d̄mittit̄
i primū. talis em̄ n̄ min⁹ cōtēnit deū intēsiue
sola volūtate q̄ volūtate et ope scz extēsiue.
Intēsiue tñ ē libido maior executōe. **D**e volū
tate prioz dicta intelligit̄ glo. sup̄ i° p̄s. **A**p
pone iniquitatē sup̄ iniq. eoz. q̄ opus addit vo
lūtatē. iniquitatē addit iniquitatē. **S** de volūtate
scd; mō dicta intelligit̄ glo. sup̄ i° p̄s. et em̄
in corde iniquitates opz. in tercia. si vis inq̄
et n̄ potes de⁹ reputat factum. h̄ Gual. de h̄
bon. optie loquit̄ li. ij. d. xlij. q. ij. **N**anq̄
euētiā sequēs addit ad bonitatē et maliciā
act⁹ exterioris. **E**uētiā sequēs aut̄ ē p̄co
gitat⁹ aut nō si sic addit. cū em̄ q̄s cogitat q̄
ex ope suo multa mala sequi p̄nt. nec p̄pter h̄
dimittit ex hoc apparz q̄ ei⁹ volūtas ē deor
dinata. si vñ n̄ sit p̄cogitat⁹ aut p̄ se sequit̄ et
vt i p̄lib⁹. et tūc addit. d̄stat em̄ actū esse me
liore ex genere suo ex q° sequi p̄nt p̄la bona
et peiore ex quo sunt nata seq̄ p̄la mala. **A**ut
seq̄t̄ p̄ accūs et vt in paucioribus et tūc n̄ ad
dit. n̄ em̄ iudicat̄ de re aliq̄ scdm̄ illud qd̄ ē p̄
accūs sed tñ scd; illud qd̄ ē p̄ se. h̄ tho.

De merito et demerito actionis humane ti. v.
Ostea cōsiderandū ē de his q̄ d̄sequunt̄
act⁹ humanos rōe bonitatis l̄ malicie
Circa qd̄ breuiter tenēdū q̄ act⁹ bon⁹
vel mal⁹ h; rationē culpabilis et laudabilis
scd; qd̄ ē in p̄tē volūtatis rōz vñ rectitudi
nis et peccati scd; ordinē ad finē qñ em̄ act⁹
hōis itēdit in finē debitū scdm̄ ordinem rōis
et legis eterne tūc ē rect⁹. qñ vñ deuiat ab il
lo ordine tūc h; rōz peccatū. h; etiā act⁹ bo
n⁹ l̄ mal⁹ rōz meriti l̄ demeriti. et h; scd; rōez
iusticie i opatōe ad alterz. scz ad deū. **A**lter
seq̄ret̄ q̄ de⁹ n̄ habet curā de actib⁹ hūanis
His igit̄ p̄suppositis q̄runt̄ p̄la de actib⁹ bo
nis et malis p̄ opatōz ad meritū et demeritū
scz vtq; act⁹ exterior bona intēōe fact⁹ sit
meritori⁹. **E**uētiā o p̄t esse mot⁹ siue motū
uū volūtatis ordinātis actū exteriorē i finem
Et sic ois act⁹ exterior bona intēōe fact⁹ ē
meritori⁹ qz ille mot⁹ nūq̄ ē bonus nisi sit
ordo rect⁹. **E**t ad h̄ q̄ sit ordo rect⁹ requit̄
q̄ sit act⁹ ordiabilis et q̄ voluntas sit ordi
nata et q̄ sit finis bon⁹ et i se et i rōe finēdi
hoc ē q̄ sit melior his q̄ sūt ad finē et t̄lis ad
qz act⁹ d; dirigi s̄m rectū iudiciū rōis. **A**lio
mō intētiō p̄t dicere finē intētiū et sic n̄ ois a
ct⁹ exterior bona intēōe fact⁹ ē meritori⁹
sed tñ ille act⁹ qui sunt de genere bonorum
vl̄ illi qui de se sūt indr̄ntes qui qñq; p̄nt esse
meritori⁹ rōne finis intēti. **V**ñ dicat p̄bus. i.
ethicor. c. vj. q̄ quedaz mox noiata duoluta
sunt cū malicia et post subdit non ē igit̄ circa
h̄ dirigere sed semp peccare hec rich. et bon.

Verz agens tñ mereat qñtū intēdit mereri p bonitatē sui act⁹. **E**t agētē tñ mereri qñtū intēdit dupl'r pñt intelligi. Vno° ita q act⁹ tñ valeat ad meritū quantū agēs credit valere ipm et sic n̄ ē verz. Alio° q pñta ē bonitas actus intētois tñ act⁹ exterior valeat ad meritū. et h̄ ē verz. Ipsa autē intētio sepe maior ē i bonitate i eo q suū actū n̄ tñ credit valere q tū i illo q suū actū mag credit valere. Si er go obiciat glo. sup i° mat. xij. bon⁹ hō de bono the. s. 2c. q dicit tñ boni qñ facit qñtū intēdit dicendū q sic dñ intelligi scd⁹ qd bon⁹ ē act⁹ itendēdi tñ ē bon⁹ act⁹ exterior elicit⁹ ex illa intētoe qz p intētoez ē bonitas moral' i eo. h̄ rich. Insup nota q pñtas intētois tripliciter pñt intēdi. vno° qñtū ad pñtatē vñ feruorē affect⁹ intēdētis. Et sic pñtas intētois mēsurat meritū. qz ex quāto affectu caritatis opus bonū facit tñ mereris qz meritū pensat⁹ penes caritatē. Alio° quantū ad pñtatē opif intēti. et sic n̄ mēsurat. qz tūc diues auar⁹ dñs denariū plus mereret⁹ q liberalis habēs caritatē dñs centū dena. 3° qñtū ad pñtatē finis vñtū q n̄ ē aliqñ maior aliqñ minor. Scdm autē bon⁹. hēc glo. s. quātū qñ itendit tñ facit ē duplex ex eo q li tñ et qñtū pñt eē aduerbia vel noia. si em̄ sunt aduerbia dicūt pñtatē act⁹ itendēdi et faciēdi. et tūc ē locutō generaliter vera siue respectu bonoz siue maloz. qz quātū actus intēdēdi ē intēsus in bonitate vel malicia tñ opatio exterior ē bona l mala. Omne em̄ meritū l demeritū reducitur ad actū volūtatis licet aliquo mō circūstātie exterior res faciāt ad maiore volūtatis dñationē. Si autē sint noia dicūt pñtatē ex pte itēti et opati. et tūc n̄ ē generaliter vera. qz op⁹ exterior factū n̄ sp̄ omensurat⁹ itēto sepe em̄ intendit hō facere bonū magnū et facit puū qz puam h̄ caritatē. Est tñ aliquo° vera in malis. s. itēdendo n̄ diminuēdo. et scd⁹ qd tñ et qñtū dicūt quādā opatōez pportionalitatis n̄ omēsuratōz eq̄litas. vñ qui intēdit multū peccare multū peccat q̄lecūqz opus faciat n̄ tñ q par intēdit par peccat. maxie si op⁹ multū dñoz me fuerit. Ex pñctis patz quō intelligit⁹ glo. sup illud luc. xij. bon⁹ hō de bono the. s. qñtū inqz bonū intēdis tñ facit. **V**erz ultra bone intētois meritū addat aliqñ meritū exterior actus. **E**t ad pñs possum⁹ loqui de merito dupl'iter. s. respectu pñij subālis vñ accñtalis. Respectu pñij accñtalis exteriores act⁹ alii quā rōz meriti addūt iteriori intētoī vñ glo. sup illud ad gal. vj. tpe suo merem⁹. dicit q quātū seminam⁹ in opib⁹ tñ merem⁹ in fructib⁹. Respectu autē pñij subālis vñ q actus exteriores n̄ addāt aliqñ rōem meritū nisi dispositiue scz inqñtū elemosine multiplicāt i tercessores p dāte thob. xij. elemosina a morte liberat et puer. xij. redemptio aie diuitis diuitie ei⁹. Et in pñtū exteriores act⁹ excitant actū volūtatis interiorē ad bonū et p dñeqñs valēt ad grē radicātōz et dñseruationē quibus scz gratie habitui et iteriorib⁹ actib⁹ ei⁹ pñs

miū substantiale debe⁹. h̄ rich. **D**e hac materia optime et copiose tractat bon⁹ in scdo suo di. xl. i trib⁹ qñtionib⁹ vñtūis. **V**erz peccat⁹ plus demereat⁹ p actū volūtatis iteriorē inordinatū et p actū exteriorē simul q p actū iteriorē tñ. **E**t si volūtatis actus interior sit eq̄ intēsus in deordinatōe sua sine actu exteriori sic cū ipso. n̄ magis demeret⁹ peccat⁹ p vtrūqz eoz simul q p interiorē tñ quē o pe dñplere n̄ pñt. Et hoc dico loquēdo de demerito intēsiue qz tūc nō est maior dñtempt⁹ i vtroqz simul q in iteriori p se. Dicūt tñ aliqñ q mal⁹ act⁹ exterior addit demeritū malo actui interiori respectu alicui⁹ pene accñtis saltē loquēdo de actu exteriori q ē mal⁹ ex genere ppter trāstū ei⁹ sup obiectū idebitū. Vñ in dñatis pl⁹ remurmurabit dñcia dñtra eū q voluit innocētē occidere et occidit q dñtra eū q voluit innocentē occidere et n̄ potuit supposito q fuerit pares i mala volūtate. Si autē loqmur de demerito extēsiue pl⁹ demeret⁹ hō p vtrūqz siml q p interiorē tñ qz plurib⁹ nocet. et pñta mala infert et plus delectat peccantē. h̄ rich. **V**erz sola intētio recta sine ope exteriori sufficiat ad meritū. **E**t autē hō h̄ facultatē faciēdi opus exteri⁹ qd pceptū ē aut n̄ si sic plena volūtas ponit effectū si affit facultas al si n̄ ponit cū possit nō vult. plene s̄ semiplene et pigre sic piger q vult et n̄ vult. Et dic⁹ greg. in quadā omel. q nemo d bona volūtate sibi blandiat⁹ pmo de dilectōe dei mēs lingua et man⁹ reqrat⁹. Distingue tñ qz aut ei occurrit tps et loc⁹ necessario implēdi pceptū puta qz vult elemosinaz dare et occurrit ei aliqñ cui videt necessitatē extremā pñabiliter imminere nisi subueniat ei. et tūc sola itentio n̄ sufficit ad meritū imo etiā talis trāsgredi⁹ mādatum. Aut n̄ occurrit ei tps necessitatis s̄ indigētie rōnabilis et dñgruitatis. et tūc etiā intētio sola ei n̄ valz ad meritū. liberat tñ eū a trāsgressione qz pcepta affirmatiua n̄ obligāt nisi p tpe necessitatis. Si autē hō n̄ habeat facultatē opandi tūc sola bona itentio sine ope exteriori sufficit ad meritū substantialis pñij n̄ autē accñtis. de⁹ em̄ neminē obligat ad impossibile et de tali pñt intelligi ill⁹ greg. in qdā omel. n̄ est man⁹ vacua a munere si cordis archa repleta fuerit bona volūtate. h̄ rich. **V**erz ad meritū sufficiat intētio scd⁹ habitū. **E**t itētio scdm habitū pñt intelligi tripliciter. vno° ita q dñstat in solo habitu respectu pñcipij opatōis et dñnuatōis ei⁹ vsqz in finē. Et h̄ nō sufficit ad meritū qz n̄ ē ipsi⁹ opatōis pñcipiū. Alio° ita q illa itētio sit actualis respectu pñcipij opatōis n̄ tñ respectu totius dñnuatōis ei⁹ vsqz i finē. Et sic dicūt qdā q tota opatio ē meritōria in virtute actus ipsi⁹ intētois p quaz illa opatio fuit incepta. 3° mō ita q sit i actu respectu pñcipij opatōis explicite. ita q explicite itendat opatōz incipe et dñplere. S̄ respectu totius dñnuatōis n̄ manz intētio i actu explicite s̄ iplicite sic hō i volēdo quidqz ē ad finē actualiter. implicite tamē vult ipsum finē et sic dicūt quidā esse ncēariū ad h̄ q to

ta opaco sit meritoria q illa intentio sit i actu
explicite l iplicite p tota opaco a pnci. vsqz
ad fi. h nich. Sedz ac bon. a d h q aliq opaco
sit meritoria sufficit flaco ei9 hitualis i deu
Et pt dici hec relaco hitual dupr vno qn q8
opaco aliq ifert ad deu actualiter in pnci.
illi9 opacois vel ec alteri9 ad q illa dleque
ter se habet. Si aut operacionem alterius ge
neris iciper opoterz qd intecoz renouaret ad
h q esset meritoria. Alio d h relaco siue in
tec9 hitualis qn no pcogito aliqd de deo ve
cum ex sola cōsideratiōe boi opis ipa caritas
pmptra vel aliq alia vtr caritate iformata ad
illd op9 iclinat vt cum vir religiosus obedit
plato sibi pcipieu etiā si nichil cogit. t d deo
h tm cōsiderat obediētie bonū ee bonū h bon.

De vicijs et pctis i coi. a. vj.

Deinde cōsiderand ē d hitib9 malis h ē
ode vicijs et pctis i coi. et ē hit9 put d
eo h loqmur qlitas difficile mobilis.
Est aut aliq hit9 bon9. aliq mal9. hit9 boz
n9 dicit q dīspōit ad actū dueniētem nature
sicut act9 vutū hūane nature dueniūt qz suc
scōz rōem. Actus vō viciōz humane nature
discōueniūt. qz sunt cōtra ratiōez. Dicendū aut
ē pzo hic de vicijs et peccatis in omuni. in
speciali vō cōsiderabi9 de eis ifra cū tractabi9
de virtutib9 in speciali. vbi. iuxta vnāquāqz
v. rtutem specialem agetur de speciali oficio
sibi opposito pzo eo p opp. sita iuxta se po
sita magis elucescūt. **C**irca vicia aut et pec
cata in omuni cōsiderandū. pzo de ipis. scōo
de subiecto peccati. 3o de cā eius. **C**irca pri
mū pzo videndū ē quid sit peccatuz. scōo de
diuisione peccati. 3o de opatōe peccatoz ad
inuicē. **Q**uantū ad primum sciendū q scdm
aug. xxi. li. cōtra faulū peccatū ē dictū vl fa
cta vl dēcupitū cōtra legē dei. Et sic hec diffō
ē peccati actual mortalis. qz ē peccati actua
lis dē ibi qd ē dictū l factū vel dēcupitū scōz
actū triplicis potētie scz iterptatiue opatiue
et affectiue. qz vō ē mortalis dē ibi q ē cōtra
legē dei. peccatū em veniale dē peccatū scōz
rōez ipfectū et in cōdine ad pctm ad mortale
n em ē cōtra legē dei. qz venialiter peccās nō
facit qd lex phibz nec ec ptermittit i9 ad qd
lex obligat p pceptū sed facit pter legē. qz n
obseruat modū rōis quē lex intēdit. **T**ene9 au
tē ibi li vel dīstīctiue h mēbzū vltimū itelli
gi9 paise. reliqua vō mime. **V**n sensus ē q omē
pctm aut ē dictū aut dēcupitū aut factū aut
factū et dēcupitū aut dēcupitū em. **I**ntelligi9
aut dicta diffō de pctō omissiōis n de pctō
omissiōis. l sum9 ibi factū omuniter put ex
tendit ad opatōz et ad cessatōz ab ope scdm
qz mod hō nihil opās reqsit qd faciat rōdz
se quiescere. h rich. **P**otest aut hic qri vtr
omē pctm sit volūtariū. **R** q sic. vñ aug. li.
j. retrac. c. xij. et li. de vera reli. peccatū inqē
ē adeo volūtariū q si n sit volūtariū n ē pctm
h aug. **N**ā peccatū originale ē volūtariū vo
lūtate aliena scz ade. pctm vō actuale morta
le ē volūtariū volūtate ppa scz peccātis. **V**e
niale vō qddam ē volūtariū voluntate ppa et

simplr vt illd qd sit ex deliberatōe. sic mēda
ciū iocōsū. **Q**uoddā ē volūtariū medio mō. s.
prim volūtate scz ade. qui illud deliberatiue
voluit ex quo corruptio secuta ē ex q i nobis
oriant9 mōt9 iordinati q dñr esse pctā venia
lia. prim volūtate ppa. vt illud qd dīargit ex
repugnātia carnis ad spm vel corruptōis vi
riū aie tale em peccatū et si n sit a volūtate p
pā aīcedēte ori9 tñ a volūtate cōcomitāte et
n pphibēte vel n pcanēte cū possit cauere l p
hibere. licet em sit status aliq in quo neces
se ē aliqū i aliq9 peccatū determinatū cade
re. potuit t i illū statū pcauere et iō si n preca
uit iputac9 ei9 volūtati licet illd cū phibere
n possit iō dē volūtariū qdāmō siue iterptatiue
Et scōz aug. qdāmō tenz rōz culpe. qdāmō pe
nā. vñ dicit q qz hō peccatū vitare nō voluit
dū potuit inflit i ē ei vt cū vult vitare n pos
sit. **S**i obiciat9 qd sap illud. puer. xxiij. septi
es i die cadit iust9. dicit glo. singulis dieb9
p necessitatē vel fragilitatē carnis vel volen
tes vel iusti peccam9. **D**icendū q ibi dē mu
tus aliq9 peccare n p oīodam voluntatis pri
uationē h p priuatōz volūtatis plene siue cō
placētie. sepe em displicet nobis q sic iordina
tate mouemur. loqui9 ec de necessitate venia
liū generaliter qtu ad oīa venialia n qtu ad
h l illud determinate vl ec ad aliq9 gen9 ve
nialis vt in inuene forā q n p oīo vitare mo
tus carnis. licz vitare posset hac hora vl illa
echūc motū vel illū. h bon. i scōo suo di. xj.
Exemplū h9 ē i naue exīte in mari pfoata in
plurib9 locis cui9 quidē nauta pē qdlibz for
ramen sibi demonstratū obturare. n oīa simul
et iō licz posset phibere itroitu aq p vñū forā
mē non tamen omēz aq itroitu. qz dū vñū ob
turat aq p aliud intrat. **D**icit9 aut omē pecca
tū volūtariū. qz causal9 sol9 act9 volūtatis
q ē velle ē peccatū. formaliter tñ et qsi essen
tialiter ē peccatū n tm act9 volūtatis h etiaz
aliāz viriū aie q pāt elicere p habitū vici9 in
se exīte actū viciōsū. **I**nstrumentaliter vō et ma
terialr act9 organoz et act9 i materia recep
ti vt homicidiū. fornicatio sūt peccata. **S**tato
h9 ē qz peccatū ē auersio a deo et quersio de
ordinata ad creaturā. vñ aug. dicit li. d. libe
ar. p peccatū ē sperto icōmutabili bono mu
tabilib9 reb9 ad hēre. **N**ō solū aut volūtas h
etiā intellect9 p actū suū puta discreddo a
uertit se a deo et quertit se ad creaturā iordina
tate. sīlr irascibilis et dēcupiscibilis licz scōz
se n auertāt se a deo. qz dēn scdm qd sūt viref
sensitiue n attingūt. tñ inqē a volūtate mo
uent9 et in pti aliq9 cōtra dei pceptū attingūt
qsi in alio et p ali9 se a deo auertūt. h **G**ual.
Ad h nota q assignari pē dīa inter viciū.
peccatū culpā. et demeritū licet sepe vñz p
alio sumat9. viciū em ē carentia habitualis
dispositiōis duenientis nature rei. vñ d9 aug.
iii. de li. ar. qd pfecte nature d esse pspereis
voca viciū. **P**eccatū vō ē carētia act9 debiti
quo ad peccatū omissiōis vel carentia recti
tudinis i actu ex eo qd declinat a regula sua.
Culpa aut ē i actu n recto inqrum ē in pte

voluntatis. demeritum vero est culpa p opatio
nem ad retributionem.

Equit videre de scdo scz de diuisione pec
cati Circa qd e sciend q mgr sniax li. ij.
di. xlij. inuit vij. diuisiones pcti szm ci? opatio
ne septēplicē. p̄t em opari pctm p̄io ad cam
ex qua hz ortu et sic diuidit i originale et actu
ale. Scdo ad pena ad qua terminat. et sic diui
dit in mortale et veniale. qn em qd peccado ab
ultimo fine auertit qtu e ex natura pcti et vir
tute peccatis irrepabiliter labit qz p̄cipiu
vite subtrahit. et io ille dz peccare mortaliter
eternaliter puiend. qui vo peccat citra auer
sione a deo ex ipa rōe pcti repabiliter deordi
nat. qz p̄cipiu vite saluat. io dz peccare ve
nialiter. qz scz nō ita peccat q pena itermiabi
le mereat. Vñ au? sup jo. crimē e qd dānatōz
meret veniale aut e qd nō meret dānatōz. cri
mē noiat pctm mortale. **O**pponit i mortale
et veniale sic repabile et irrepabile. hoc dico
p p̄cipiu itern nō aut p opatōz ad diuiam
virtutē q repare p̄t omēz ifirmitatē. tercio cō
patur pctm ad motiū et sic diuidit i pctm ex
amore male inflāmāte et pctm ex timore ma
le huiliante. q diuio ponit ab aug. sup illd
ps. incensa igni et suffossa. vtrūqz tñ hoz re
ducit ad amorē sui. Ideo em hō vel bona ap
petit vel mala refugit qz se diligit. vñ d? au?
xiiij. de ci. dei. c. vltio q ciuitatē babilois fa
amor sui vsqz in contemptū dei. q̄rto oparat ad
actū substratū et sic diuiditur i pctm cordis
oris et opis szm hiero. sup ecc. v. opat ad p
sonā offesam et sic e diuio pcti i deū in se et
in primū vt habet ec ab p̄sid. in li. de sū. bo.
sexto opat ad p̄ceptū cui opponit et sic diui
dit i delictū et omissum siue i pctm omissiois
et omissiois. primū e opra p̄ceptū affirmatū.
scdz opra negatiū. Et e delictū carētia actus
debiti. **C**omissū vo est carētia boni debiti i ali
quo acta voluntatis. vñ nō oportet q delictūz
materialiter d̄stiat i aliquo actu. qz nō opor
tet q carētia act? debiti d̄stiat i aliquo actu
substrato illi carētie. Nec ec szm rich. delictū
p̄supponit nēcio vel icludit aliquē actū tanp
sui cam vel occasiōz. **S**z obi? opra hoc qz de
lictū e pctm actuale. g? d̄stiat i aliquo actu.
p̄terea omē pctm e voluntariū. g? d̄stiat in ali
quo actu voluntatis. **S**z peccatū actuale scdz
qd diuidit opra originale nō est tñ actus de
formatiōis sz etiā omissio act? debiti p tpe quo
debet. **V**oluntariū ec nō tñ dz act? voluntatis
sz etiā illd qd e in potētia nra vt fiat vl nō fi
at. ex iij. eth. c. viij. vñ ipm velle dici p̄t volū
tarium in ptum est in potestate voluntatis vel
le et nō velle. septio opat pctm ad vicia que
cōiunt ex ipo et sic diuidit in septē vicia ca
pitalia. de qbus req̄re infra vbi agetur de cā
peccati szm qd vnū pctm e cā alteri. **I**nue
niūt etiā et alie diones q tñ ad hāc p̄nt redu
ci vt illa qua diuidit. j. jo. can. In occupiscēti
am carnis. occupiam oculor. et supbiaz vite.
reducit ad illā q est ex pte motui. **S**ilr illa q
p̄sid. diuidit peccatū in peccatū ex malicia ex
ifirmitate. et ex pigricia de quib? ifra dicet

Ille vo diuio qua greg. xxi. moraliū diuidit
peccata i pctā carnalia et spūalia reduc. ad
illā que sumit penes act? substratos. Et sc m
qd dicit idē grego. septē capitaliū vicōz qui
qz sūt spūalia et duo carnalia. peccata quidez
spūalia dicūt q p̄ficiūt i delectatōne spūali.
carnalia vo q i carnali vt gula et luxuria. vñ
.j. cor. vij. mudem? nos ab oi inqnamto car
nis et spūs. **S**ilr ad gal. v. vbi dz manifesta
sūt opa carnis zc. Caro szm glo. ibidē sumitur
p hoie carnaliter viuēte et io illa dicūt opa
carnis qz fiūt a carnali hoie. **D**icit aut spūali
ter de luxuria. j. cor. vij. q fornicat in corpus
suū peccat. qz etiā in hō pctō quedā iniuria fit
corpi dū mordiate maculat. **A**uancia vo que
cū peccatis carnalib? numerat ad eph. v. ac
cipit inptū res i qua delectat auar? e corpa
lis. sed ipa delectatio p̄tinet ad spiritū. et idō
scdm grego. est spūale peccatum.

Equit videre de 3o scz de opatōe pctōz
ad inuicē. Circa qd nō q vnū pctm dicit
mai? l? gūius alio. xij. modis. p̄io cālitatē vt
pctm dyaboli cui? iuidia mors itronit in oz
bem tere. 2o gñalitatē vt pctm ade qd in omē
hoies se diffudit. 3o enormitatē vt pctm iude
q̄rto ingratitudie vt pctm ei? q pla grāz dona
recepit. v. piculositatē vt pctm ignorātie. sexo
insepabilitatē vt auancia q vicijs alijs cū ho
mie d̄senescētib? sola inuenescit. septio impo
tuitatē vt supbia q etiā qn ex hois opibus cō
furgit. octauo p̄nitatē vt luxuria. ix. maiori
gratie ipugnatōe vt pctm i sp̄m sanctū. decio
offese magnitudie vt ydolatria. xi. maiori re
sistēdi facultatē vt pctm ade. xij. maiori imp
bitatē et libidie et sic pctm cui? libet gñis fie
ri p̄t altero mai. Et hī modi d̄sueuerūt a do
ctozib? assignari vt dicit bon. p̄t etiā addi p
dictis q vnū pctm dz graui? alio ceteris pari
bus. vno mō rōe obiecti p̄cipalioris. Inueni
unt tñ et alij mōi sz isti sufficiāt ad p̄ns tāp
magis d̄sueti grā breuitatis. **O**biect? at opra
h? qd dictū e in. viij. mō scz q luxuria e pctm
gūi? p̄nitatē qz ggo. d? i mora. q peccata car
nalia sūt mioris culpe q spūalia. nō g? luxu
ria e graui? pctm q peccata spūalia. **A**d h? di
cend q verbū gg. n dz icelligi q qdlibet pec
catū spūale sit maioris clpe quolibz pctō car
nali. sz qz d̄siderata sola dēntia spūalitatis et
carnalitatis grauiora sūt peccata spūalia ce
teris parib? cui? rō e qz qnto e vehemēt? im
pulsuū tāto hō min? peccat. pctm aut carna
le hz vehemēt? impulsuū. i. occupiam carnis
nobis innatā. et io inptū hui? e minoris cul
pe. qd aut dictū est q luxuria e grauius pctm
p̄nitatē intelligit nō q offesa sit gūior sz qz
p̄pter maiore p̄nitatē e ibi pugna maior et p
d̄ns culpa mior vt dictū est. **Q**d vero dz. iij.
eth. q peccata incipantie sūt maxie ex p̄brabi
lia puta gula et luxuria. h? p̄ tāto dz qz sūt cir
ca delectatōes illas q sūt dūnes nobis et bru
tis vñ qdāmō hō p h? pctā reddit? brutal et in
de est q sicut dicit gregorius sunt maioris in
famie.

In qua potentia aie e peccatū ti. vij.

Prostea considerandum est de subiecto peccati. Circa quod sciendum quod in peccato tria sunt considerari. primum est ipse actus vel commissio eius. Secundum est ipsius actus vel commissiois deordinatio. Tercium est culpabilitatis ipsius deordinationis ratio. Hic enim accipimus peccatum pro culpa. Quartum ad primum horum trium ille potest esse subiectum peccati pro quo elicitur ille actus qui est peccatum. Quartum ad secundum idem est dicendum hoc excepto quod actus deordinatus est in illa potentia a qua elicitur sic in subiecto immediato et mediate ipso actu est in potentia sic in subiecto. Quartum ad tertium omne peccatum est in sola voluntate ut in subiecto. Et sic dicitur augustinus in libro de duabus animabus quod non in voluntate peccat. hoc tamen malus actus rationem culpe non inquitur est in voluntate. sed in ipso est a voluntate. unde augustinus in libro de libero arbitrio culpa est malum quod facit pena vero malum quod patitur. hec richardus. Quid de deordinato motu sensualitatis. nuncquid est in sensu alitate sic in subiecto. Et sensualitas potest dupliciter considerari. uno modo secundum se et sic non est subiectum peccati. quia sic est commune nobis et brutis. Alio modo in ordinatione ad rationem secundum inquitur est a ratione persuasibilis. et sic potest esse peccatum in ea. Sciendum autem quod inordinatio sensualitatis quoniam est sine omni culpa cum esse quoniam vitari non possit ut quoniam voluntas non est causa illius deordinationis nec committendo nec omittendo nec antecederet nec committeret. Quoniam autem est culpa venialis materialiter in sensualitate. formaliter autem nuncquid sed in voluntate. Et hoc est quoniam insurgit inordinatio in sensualitate pro negligentia voluntatis tunc enim imputatur voluntati pro culpa veniali propter difficultatem refrenandi sensualitatem et regendi. Et sic dicitur magister sententiarum in libro de divinis nominibus. quod si in motu sensualitatis tamen illecebra peccati teneatur veniale ac leuissimum peccatum est. Quoniam est inordinatio sensualitatis imputatur voluntati pro culpa mortali. quoniam secundum se est contra actum prohibita. ut insurgens ex voluntatis impio deliberato. Semper enim inordinatio voluntatis in nobis est viciu et peccatum secundum quod peccatum distinguitur contra culpam et demeretur. Et secundum hoc dicitur augustinus in libro de libero arbitrio. sunt quedam facta de necessitate impubanda ut vult homo facere recte et non peccat. Quomodo autem differant peccatum et culpa dicitur actus est superius. procedit in finem. primum autem. hec richardus. unde aliqui breuiter sic distinguunt secundum quod motus carnis contingere potest vel ex calefactione corporis sine aliquo apprehensione mentis sic contingit in dormiendo. et sic non est culpa. vel ex apprehensione mentis et sic est culpa. hec per. Sciendum autem quod peccatum tamen spirituale quam carnale potest esse in ratione absque hoc quod oritur a sensualitate. unde augustinus in libro de ciuitate dei. c. i. dicit quod quia omnia anime mala putat ex corpore accidisse sunt in errore. hec augustinus. potest enim homo eligere actum gulae et luxurie non incitat aliqua passio. frequenter tamen peccata carnalia oriuntur ex sensualitate. unde cum augustinus in libro de tri. c. xij. in progressu peccati operatur sensualitatem serpentis. inferioris rationis mulierem et superioris rationis viro non loquitur nisi de peccato quod oritur ex passione. Illa vero glossa. quod dicitur superius per altaria tua do. vir. nullo modo oriri potest aliqui mala suasio in te nisi carnis tue desiderium commouerit. Intellegit de peccato carnali et de suo modo oriendi ut in pluribus. Superior est portio rationis potest sine inferiori peccare tamen mortali quam venialiter. tamen peccato carnali

quam spirituali. Et sumitur hoc ratio. putat apprehendit intellectum et voluntatem. hec omnia richardus. Sed nuncquid potest esse peccatum mortale in inferiori portione rationis sine consensu superioris. Et quod non sine consensu inquit expressio est interpretatio. unde augustinus in libro de tri. c. vij. dicit quod si illecebra peccati sola cogitationis delectatione teneatur superioris rationis auctore consilij membra retineant et non exhibeant arma iniquitatis peccato sic habendum est ut velut cibum ventum mulier sola comedat. Ex his patet quod nunquam pro sola operatione portione inferioris exhibent membra iniquitatis arma peccato. quod facit quod cum mortaliter peccat. hoc autem sic declarat secundum bonum. peccatum mortale dicitur deordinatum a deo quod est cum contemptu et consensu. talis enim deordinatio est pro auersione. Et hec est pars superioris. et est auerti cuius est auerti. consensu vero eius est. cuius est iudicare et regere. hoc autem est pars etiam superioris. Et ideo non potest aliquod peccatum mortale esse in nobis quod non superiori parti imputetur et in quo ipsa non deordinetur potest tamen inferior portio sine superiori sic mulier sine viro comedere. id est delectari. Et hoc patet in progressu temptationis et delectationis carnalis quoniam incipit a sensualitate. tunc enim primo delectabile offertur siue percipitur. Secundo delectatio aduertitur. 3º in id ad quod delectatio trahit consensum. Delectabile percipere est sensualitatis. delectationem advertere est inferioris partis rationis quod hoc dicitur iudicare inferiores motus quod non est partis sensitivae. Diffinire autem an delectatio sit amplexanda vel refulanda est superioris portione. Contingit igitur delectari ad apprehensionem delectabilis ante aduersionem delectationis. et hoc est sensualitatis et est peccatum veniale. Contingit item delectari post aduersione delectationis ante tamen plenam consensum deliberationis. Et hoc est inferioris partis. Et aliquando est veniale aliquando mortale et tunc de comedere sola mulier. Contingit item delectari post aduersionem delectationis et post plenam consensum deliberationis. Et tunc dicitur comedere vir et est peccatum mortale in his peccatis quorum actus est in prohibitione. unde satis difficile videtur discernere quoniam sit huiusmodi delectatio mortalis quam venialis. potest tamen sic discerni. Quia autem illa delectatio statim repellitur et tunc est veniale peccatum aut retinetur et hoc potest esse triplex. quia aut placet ipsa delectatio et operis consummatio si facultas ad esset et tunc comedit tam vir quam mulier et tunc est plenus consensus rationis superioris. et est peccatum mortale. hoc dico in his generibus peccatorum quod sunt ex genere suo mortalia. Aut placet delectatio sed displicet peccati consummatio et tunc est consensus semiplenus et tunc dicitur secundum bonum. et aliter. sola mulier manducasse. est tamen ibi peccatum mortale. quia non tamen ratio inferior sed etiam superior consensit in illa delectatione. Aut utrumque displicet secundum ipsam interior delectatio et operis consummatio. Et tunc autem non aduertitur periculum delectationis nec repellit eam et tunc peccat sed non mortaliter. grauius tamen peccat quam si statim viriliter repulisset. Aut periculum aduertit nec illam delectationem repellit sed reuolui mentem in huiusmodi cogitationibus finit. Et tunc secundum magistros peccat mortaliter. quia licet ibi non sit consensus expressus. est tamen interpretatiuus et comedit sola mulier secundum bonum. Peccatum

tñ illud imputat^r viro. i. supiori portōi. qz cū
eā opescere teneret^r nō opescuit. Aliqui tam
negat in illa opescēdi negligētia esse mortale
peccatū quātūcūqz q̄s aduertat piculū. Quid
qđ tñ sit de hoc via tutior est tenēda. Et si ali
cui hoc contingat sanū est cōsiliū qđ de ipō sic
de mortali peniteat. Nō loqmur aut hic de de
lectatōe quacūqz ut de illa q̄ q̄s delectat^r co
gitādo de pulcritudinē mulieris s; de illa q̄ cō
surgit ex cogitatōe carnis opis. Ex p̄dictis
p3 qđ mulier cōmedere p̄t sine viro qz vir dē tñ
tūc cōmedere qñ plen⁹ adest cōsensus. Et tūc
dicūt arma iniquitatis p̄stari p̄ctō qñ totus hō
ibi incuruat^r ad peccatū siue sit p̄ctm carnis
siue spūs. Peccare tñ nō p̄t mortali^r sine viro
qz nō p̄t esse peccatū sine cōsensu viri vero vel
interpretatiuo. Datet etiā qđ cōsensus i delecta
tōz attribuit^r mulieri qz ē cōsensus semiplenus
cōsensus vero in op⁹ attribuit^r viro qz ē cōsen
sus plen⁹. Si aut p̄ctm cōsisteret i sola delecta
tōe tūc cōsensus i delectatōe p̄t esse plenarius
cōsensus. Nec tūc ē supioris p̄tis tñ s; ē infe
rioris. vñ nō tñ dē vir cōsentire qz mouet exte
riora mēbra s; qz mouet^r volūtate plenaria. Et
hāc circūloq̄t aug. p hoc qđ dicit virū cōmede
re cū iniquitatis arma p̄bent^r peccato. h. bon.
Ad hoc nota s; m rich. qđ si volūtas tamdiu
moret^r in cōplacētia cogitate delectatōis ior
dinate qđ eque p illā morositate deordine^r ac
si statū cōsensisset i actu tūc portō supior cō
sentit interpretatiue qz tāta negligētia equialz
tūc cōsensui exp̄sso si aut portō supior cōsentiat
qđ cōpleat^r i ope iordinatio cogitata tūc cōsen
tit exp̄sso. Illa ergo iordinatō cogitata aut est
de genere suo venialis ut ē verbi iocosum et
huiōi. Et tūc siue portō supior cōsentiat inter
ptatiue siue exp̄sso nō p̄pter hoc peccat morta
liter. Aut est de genere suo mortalis ut est for
nicari. occidere cā vindictē et huiōi. Et tūc si
ue cōsentiat ex deliberatōe interpretatiue siue
exp̄sso est p̄ctm mortale qñ taliter et tñ dele
ctat^r i illa cogitatōe qđ aia tñ deordinat^r p il
lam q̄tū deordinat^r cōsentiedo ex deliberatōe
otra aliqd de diuinis p̄ceptis. Cōplacētia vero
illa anteq̄ rō supior cōsentiat exp̄sso v̄l inter
ptatiue est p̄ctm inferioris portōis scđm se et
est veniale. Et qđ aug. xij. de tri. c. xij. vult qđ si
sola mulier. i. portō inferior cōmedat de re il
licita. totus homo damna^r. Intelligit qñ muli
er comedit cū consensu viri interpretatiuo. hec
rich. Ex p̄dictis p3 qđ cōsensus in delectatōem
alicui⁹ actus qđ ex genere suo sit p̄ctm morta
le. est p̄ctm mortale s; m bon. Et idē etiāz vult
rich. et alex. an. Tho. aut d^r qđ circa hoc aliq
sunt diuersimode opiat^r. quidā em dixerūt qđ
cōsensus i delectatōez est tñ p̄ctm veniale. Ali
ij vero qđ est p̄ctm mortale. Et hec opio ut
ipe d^r est cūior et verior. Cōcordare aut vo
lens dicit qđ aliq̄s cogitās de fornicatōe p̄t dē
lectari de duob⁹ scz vel de ipā cogitatōe vel
de fornicatōe cogitata. delectatō aut de ipā
cogitatōe sequit^r inclinatōz affectus in ipam
cogitatōz. qđ si qđē scđm se nō est p̄ctm mortale
s; qñz tñ ē veniale. ut cū q̄s iutiliter cogitat

de ea. Qñz aut sine p̄ctō oīo ut cū q̄s iutiliter
cogitat de ea ut cū vult de ea p̄dicare l̄ dispu
rare. Et iō p̄ dñs affect⁹ vel delectatō qđ ē de
cogitatōe fornicatōis nō est de genere morta
lis p̄cti s; qñz est veniale qñz nullū vñ nec con
sensus i talē delectatōez est p̄ctm mortale. Et
s; m h est vera opio prima. qđ aut aliq̄s cogitās
de fornicatōe delectet^r in ipā vel in ipō actu
cogitato. hoc contingit ex hoc qđ affectio ei⁹ ē
inclinata i hunc actū. vñ qđ aliq̄s cōsentiat in
huiōi delectatōz hoc nihil aliud ē qđ eū cōsen
tire i hoc scz qđ ei⁹ affectus sit inclinat⁹ in for
nicatōz. null⁹ em delectat^r n̄ in eo qđ ē cōfor
me ei⁹ appetitui. qđ aut aliq̄s deliberate eli
git qđ eius affect⁹ cōformet^r his qđ s; m se sunt
peccata mortalia est p̄ctm mortale. vñ talis cō
sensus i delectatōz p̄cti mortali ē p̄ctm morta
le ut scda opi. poit. Et his cōcordat aug. xij.
de tri. dices tot⁹ hō dānabit^r n̄ h qđ sine volūta
te opadi. tñ cū volūtate talib⁹ aim oblectan
di soli⁹ cogitatōis sentiūt^r esse p̄ctā p media
toris grām remittāt^r. Ex his p3 qđ tho. et bon.
queniūt i p̄posita qōe. **A**d h cū imediate sic
habitū sup de iordinatu motu sensualitatis p̄t
hic qñ de p̄mis motib⁹ qđ sūt inordinati mo
tus utz sint p̄ctā. **A**d cui⁹ maiorē euidentiaz
p̄rio videndū ē qđ sit p̄rim⁹ mot⁹. Est aut scđm
alex. an. mot⁹ sensualitatis s; m impulsū fomi
tis ipetuose tendēs ad fructōz creature dele
ctabilis. p hoc qđ dicit^r sensualitatis tangitur
subiectū in q^o ē p̄rim⁹ mot⁹. **N**ō tñ qđ sensua
litas mouet^r aliqñ scđm regimē rōis ad sustē
tatōz nature. et tal⁹ mot⁹ nō ē inordinat⁹. Ali
qñ s; m impulsū fōitis et ille ē p̄rim⁹ mot⁹ de
quo nūc loqmur. et ē inordinat⁹. Et iō addit^r
scđz impulsū fōitis. et itellige qđ sic se h3 sē
sus ad rōz s; m viāz cognitiuā. ita se habz sen
sualitas ad volūtate s; m viā motiuā. vñ sic co
gnitio scđm sensū p̄cedit cōgnitōz s; m rōez. sic
mot⁹ sensualitatis ē p̄ior motu volūtatis. et
iō bñ dē qđ p̄rim⁹ motus ē mot⁹ sensualitatis
Ad qōnem vero p̄positā. rñdent aliqui distin
guēdo inter motū p̄rio p̄rimū et ille ē qđ p̄rio i
surgit et nō ē p̄ctm. et inter motū 2° p̄rimū qui
scz postea p̄rio occurrit. et ille ē p̄ctm. qz de
bet rep̄rimi ex quo sentit^r p̄rio p̄rimus. Alij di
cūt qđ oīs mot⁹ p̄rimus ē p̄ctm. s; nō dē p̄rim⁹
mot⁹ quousqz volūtate attingit. vñ meli⁹ pos
set dici scz qđ delectatō inordinata siue libidio
sa qđ p̄cedit a sensualitate inq̄tū est p peccatū
originale corrupta dē p̄am⁹ motus et ē p̄ctm
qz deberet esse subdita rōi. et mouet^r indebito
mō p̄ter rōem. Et attingit^r aliquo mō a rōe nō
faciēte sed p̄mittēte vel eius radice nō cōpri
mente. **S**z obicit^r qđ sup illd p̄s. i. rascimi et
nolite pecca. dicit glo. qđ p̄rimus mot⁹ nō est
in p̄tate n̄a s; null⁹ peccat in eo qđ vitare nō
p̄t ut d^r aug. li. de cor. et grā. ergo p̄rim⁹ mo
tus nō est peccatū. **S**z qđ bene est in p̄tate n̄a
vitare istū motū et illū sed n̄ oīez nisi essz grē
sp̄eal. Et nota qđ et si quelibz vis motiua aie
peccet aliqñ scđm surzeptōz veniali^r rōe cor
ruptōis. p̄rim⁹ tñ mot⁹ p̄rie scđm qđ de eo h
loqmur est tñ in sensualitate sic patet ex eius

descriptōne supradicta. hec alexā. an. in 2°.

De causa peccati scdm qd vnu peccatū dicit^r esse causa alterius ti. viij.

Deinde considerandū ē dī cā pēti scz sūm qd vnu pētm dī esse cā alteri⁹ pēti inq̄tuz dispoit et inclinat ad ipz. qz vt dī au⁹ pētm qd p pniām nō diluit^r mox suo pondere ad ali⁹ trahit. huiōi at sūt cupiditas supbia capitalia vicia ignorātia ifirmitas et malicia. De his igit^r videndū est et pēio de cupiditate 2° de supbia. 3° de vicijs capitalibus. q̄rto de ignorātia ifirmitate et malicia. Dicendū ē inq̄ de oibus p̄dictis ad p̄ns put sunt cāe alioz pētm. **Circa primū** igit^r sciendū est qd cupiditas vt dī prima dī. vlt. ē radix oim maloz. Dicit^r aut^r multiplic^r scdm aliquos. vno mō dī i ordinatus appetitus diuitiaz et sic est spēale pētm. **Alio mō** dī inordinat^r appetitus cui⁹ libet boni t̄pali. et sic ē gen⁹ ois pēti. qz in oim pētm est inordinata ouersio ad omutabile bonū vt dictū ē sup. **Tercio mō** dī quedā inclinatō nature corrupte ad bona corruptibilia i ordinate appetēda. et sic dicūt aliq̄ cupiditas tem esse radicē oim pētm. qz sic radix arboris ex terra trahit alimentū. sic ex amore rerum t̄paliū p̄cedit oim pētm. hec aut sūt vera sūm **Final.** et t̄bo. nō scdm intētōz aplī qui maifeste loquit^r ibid⁹ de cupiditate scd3 qd ē appetitus inordinat^r diuitiaz. et sūm hī cupiditas dī radix oim pētm ad silitudinēz radicis q̄ p̄bet toti arbori alimentū. quia per diuitias potest omitti qdlibz pētm ecc. x. pecunie obediūt oia. **Sciendū at** scdm bonū. qd radix aliq̄n sumit^r generalissie sic de libido siue cupiditas eē radix oim maloz q̄n3 generaliter sic dī esse duplex radix scz amor male accendēs respectu boī et timor male huilians respectu mali q̄n3 min⁹ gna^r sic dī qd triplex ē radix scz deupia carnis deupia oculoz et supbia vite p opatōnez ad triplex bonū scz inferi⁹ interius et exterius.

Sequit^r videre de 2° scz de supbia vbi sciēdu qd ipa ē iniciū ois pēti vt dī ecc. x. **Dicit^r** aut^r supbia quatuor mōis. vno mō dī dī ptus societatis aliquoz nō ppter naturā sed ppter vitā vel mores. vñ hiero. ad eustochiū. disce scām supbiā scito te illis meliorē. 2° dī i ordinat^r excellētie ppe appetit^r et sic ē spēale pētm. 3° dī actualis dīempt^r dei. i. nō velle subesse p̄cepto dei. **Et sic ē gñalis** dīitō oim mortalīs pēti. q̄rto dī inclinatō ex corruptōe ad huiōi dīemptū et sic dī iniciūz ois pēti. **Et differt** sic a cupiditate qz illa ē i pētm ex pte ouersiois. et iō dī radix pēti qz ex delectatōe habita in ouersione ad omutabile bonū fouet^r et nutrit^r peccatū. **Supbia vero** est ex pte auersiois. et iō dī cīs pēti iniciū. qz i auersione a deo iniciat^r oim malū. **Licet** aut^r hec sint vera qz tñ ecclīasticus ibi loquitur de supbia scdō mō dicta. vñ sequit^r ibid⁹. sedes ducū supboz subuertit^r. p̄t dīcī ec qd sic ē iniciū ois peccati hec **Gual.** **Nota** ec qd iniciū pēti trip^r p̄t sumi scz aut p̄t dī recessuz a lege maiestatis. **Et sic dī supbia siue dīempt^r.** **Aut** a lege veritatis sic dī error. **Aut** a lege boitatis sic dī in-

spicientia qz dītrariat^r sapie. **Et sic dicit crisost.** sup illud ps. a facie insipientie mee. qd iniciū oim peccati est insipientia. hec bonū.

Sequit^r videre de 3° scz dī capitalibz vicijs circa qd sciendū qd hec sūt septē scz inanis glā. inuidia. ira. accidia siue tristitia. qz scd3 damas. li. ij. c. xij. accidia ē tristitia aggrauāf. **Auaricia.** vñtis iglunies siue gula siue castri margia q̄i castitate mergēs. **Et luxuria.** **Et dñr** capitalia qz sic caput ifluit motū in alia membra. ita ipa qdāmō influūt motum i alia vicia dū scz ducūt et mouent ad ea. **Et hī** p illa ad q natura hūana ē pna ex sui corruptōe pmaria et iō multiplicat^r scd3 ea. **Ois at** pmitas est respectu apparētis boī. **1°** g^o bonū aut respicit spm sūm se aut spm i carne. p^o mō p̄t esse qdū^r scdm q̄tuor dīitōes ad quas ē p̄n⁹ appetitus nī. **Appetit** ei qd bona sub rōne dīgētis. et hī p supbiā. l. sub rōe p̄petatis et hī p inuidiā. vel sub rōe securitatis et hī p irā. l. sub rōne q̄etis et hī p accidia. si vō sit respectu boī qd ifficiat spm in carne hoc p̄t eē trip^r sūm tres dīitōes sub quibz spūs carnalis appetit bonū. l. sufficiens et sic est auaricia l. dīmulcēs sic ē luxuria vñ ifficiēs sic ē gula. hī bonū. **Sciendū at** qd sūm bonū. inanis glā vno mō dicit appetitū dignitatis et excellētie. et sic ē idem cū supbia et ē viciū capitale qz anim⁹ directe mouet^r ad dignitatē et excellētiā appetendā. **Alio mō** dī appetitū laudis et sic est filia supbie.

Sequit^r videre de quarto scz de ignorātia infirmitate et malicia. **Circa qd sciendū** qd hī sūt aliquo mō pētm et qdāmō cāe pētm. ppter qd dī qd pētm est triplex scz pētm ex 1° rancia pētm ex ifirmitate et pētm ex malicia. **Est igit^r** ignorātia cā accētalis pēti sic remōtio phibētis. qz ē p̄uato scie p̄ficiētis rōz q̄ phibet actū pēti in p̄tū dīngit act^r hūanos. **Infirmitas** vñ hic itelligit^r passio appetit^r sensitiui vñ tull⁹ li. iij. de tuscūl. q. passioes aī me vocat egritudines. vñ cū dī p̄tū ex infirmitate hoc magis refert^r ad ifirmitatē aīe q̄ corpi. **Dicit^r** tñ et ipa infirmitas aīe infirmitas carnis in p̄tū ex dīitōne carnis passiones aīe insurgūt in nobis. eo qd appetit^r sensitiuus ē virtus vtēs organo corporali. **Dicit^r** aut^r huiōi passio infirmitas qz sic ifirmitas corporalis ipe dit corpus hoīs i executōe ppe opatōnis. Ita passio aīe debilitat l. impedit aīam i p̄pā opatōe dū scz appetit^r sensitiuus aliqua passiōe affectus ē rebellis ordini rōis. licz em appetit^r sensitiuus inclinēt q̄n3 volūtātē sine q̄ pētm nō p̄ficiat^r nō tñ nēcio et sufficiētē qz in p̄tē vo lūtatis ē dīsentire l. dīssentire his ad q̄ inclinat. **Et iō dī gen. iij.** **Sub te** erit appetit^r tuus et tu dñaberis illi⁹. **Dicit^r** igit^r pētm ex infirmitate illud pētm ad qd inclinat appetit^r sensitiuus affect^r aliq̄ passione. **Malicia at** ex qua dicit^r qd peccare p̄t itelligi malicia habitua lis. et sic dicit^r qd peccare ex malicia qz peccat ex inclinatōe habitus. p̄t etiā itelligi malicia actualis siue ipa mali electio dicat^r malicia et sic dī aliq̄s peccare ex malicia inq̄tuz peccat ex electōe mali. siue ec malicia dicat^r

aliqua pcedēs culpa ex qua orit^r sequēs culpa
ut cū aliquis impugnat fraternā grām ex inui
dia. et tūc act⁹ interior ē cā actus exterioris.
Peccat aut⁹ grauius q^o peccat ex certa malicia
ceteris parib⁹ q^o q^o peccat ex passioe q^o ibi mo
uet^r voluntas i malū ex seipā. hic aut⁹ ex passio
ne q^o ex quodā intrinseco impulsa. Graui⁹ ec^o pec
cat q^o peccat ex passione q^o q^o peccat ex ignorā
tia. q^o ignorātia diminiuit de rōe volūtarij nō
aut⁹ passio ut dictū fuit supra. Sciend⁹ ec^o q^o li
cet omē pētū sit oīra totā trinitatē. loquēdo
tū appiāte pētū ex infirmitate dē eē oīra pa
trē. pētū ex ignorātia oīra filiū. pētū ex cer
ta malicia oīra spm̄ctm̄. Sūt aut⁹ sex peccata
appie in spm̄ctm̄ scz desperatō psumptō obsti
natio inuidia fraterne gratie. impugnatō veri
tatis agniti. et finalis impenitētia.

De virtutibus in cōmuni ti. ix.

Postea cōsiderand⁹ ē de virtutib⁹ boīs scz d⁹
virtutib⁹. Et p^oio in cōi ubi p^oio dicē
dū est qd^o sit virtus et i quas ptes diui
dit^r. 2° de virtutib⁹ moralibus in cōi. Circa
p^oimū sciend⁹ q^o virtus ē bona q^olitas mētis q^o
recte vni^r qua dē i nobis sine nobis opa^r. Et
colligē^r hec diffinitio ex verbis aug. et p^oci
pue in. ij. de li. ar. et dūenit tū virtutibus infu
sis. Si vero aufera^r hec clausula vltia scz quā
dē i nobis sine nobis opa^r dūenit ec^o virtutib⁹
ifusis et acq^olitas. dē aut⁹ virtus bona q^o ea ē ali
qd^o bonū. Et sumi^r ibi bonū nō p^o bono cōi qd^o
dūerā cū ente et ē in pl⁹ q^o q^olitas. scz p^o bono
rōis scz qd^o d^o dyo. iij. c. d. di. no. q^o bonū aīe
ē scz rōz eē. Notand⁹ vō q^o aliq^o male p^o vti
virtute sic obiecto ut cū male sentit d^o ea l^o odit
eā vel supbit de ea. Non aut⁹ male p^o vti vtu
te sic p^oicipio vsus ita scz q^o virtutis act⁹ sit ma
lus. Diuidit^r aut⁹ virtus scz qd^o de ea nūc inten
dim⁹ in virtutes morales et theologicas q^o di
stinguū^r ab inuicē penes obiectū. q^o obiectū
moralū est creatū. obiectū aut⁹ theologicarū
est ens icreatū sub aliqua rōe sub qua ē supra
niam naturalē facultatē. Moralib⁹ ordinatur
hō ad seipm̄ et ad p^oimū. Theologicis ad de
um ut videbit^r infra. Dicendū est aut⁹ p^oio de
moralib⁹. postea de theologicis. Et sic pceda
tur gradati ascēdendo de virtutib⁹ inferiorib⁹
ad virtutes supiores et digniores. Et de mora
libus p^oio in cōi postea in speciali.

Sequit^r ergo videre de scdo scz de virtutib⁹
bus moralib⁹ in cōi. Et p^oio de duplici
genere ipax. scdo de subiecto ipax. tercio d⁹
numero. quarto de notatione. Circa p^oimū
sciendū q^o virtutes morales sūt in duplici ge
nere. quedā em̄ nos ordināt ad ciuitatē super
nā scdm̄ illud eph. ij. estis ciues scī oīz. ordi
nant in p^o eleuādo ad opa meritoria ciuitatis
supne. et he sūt tū a dei grā et ideo dicunt^r et
sunt gratuite. quedā vero habilitāt ad opera
tū moralia. nō aut⁹ ad meritoria et ille radica
liter sūt a natura. Et sic d^o dam. li. iij. c. xij.
q^o virtutes sūt naturales. Cōpletine vō sūt ab
opm̄ frequentia ut vult phus. ij. eth. c. ij. Et h^o
mō sūt politice. De moralib⁹ g^ouitis tractat
et intēdit theologus de politicis phus. Sunt

aut⁹ virtutes morales acq^olitate et infuse sūt ali
quos diuerse i spē cū ordinēt ad diuerse ut vi
su ē et hui⁹ sūe sūt tho. et rich. scz aliquos
vero sūt eedē vñ si in hoīe pexistāt virtus vtu
tū moralū an⁹ grām illi ijdē i aduētū g^oe gra
tificat^r. et h^o sūe sūt bon⁹. Circa scz sciend⁹
q^o omēs virtutes morales sūt in pte rōnali aīe
ut cōphendit et intellectū et volūtate. h^o ei vult
aug. xij. de tri. c. xij. Oportet ec^o dicere p^o expi
entia aliquos habit⁹ esse in appetitu irascibi
li. p^o quos facile obediat rōi quos optet dicē
h^oe qualēcunq³ rōz virtutis. q^o dicit phus. ij.
ethi. c. xij. de fortitudine et t^oantia q^o vide^r eē
irrōnabiliū p^ociū scz irascibilis et cōcupiscibil
et h^o in p^otū p^oicipāt aliquo mō rōz p^o hoc q^o na
te sūt ei obedire. Circa terciū sciend⁹ q^o vtu
tes morales sūt q^otuor ut habet^r sap. viij. p^o vir
tutes em̄ morales ordinat^r et regulat^r hō re
spectu p^oimi et sui. respectu p^oimi p^o iusticiaz
respectu sui regulat^r p^o prudentia in actib⁹ ra
tōis p^o t^oantia i actib⁹ siue passionib⁹ cōcupi
scibilis p^o fortitudine in actib⁹ siue passionib⁹
irascibilis. Circa q^ortū sciendū q^o p^odicte vtu
tes dicūt^r virtutes morales q^o habilitāt ad mo
res bonos recte rōi dūenientes. Dicūt^r etiā cō
suetudinales. q^o acq^olunt^r ex frequēti bene age
re. Dicūt^r politice. q^o reddūt hoīem bñ ordia
tū inter hoīes. a polis q^o ē p^olitas. Dicūt^r ec^o
p^oicipales. q^o omēs alie virtutes ad has redu
cūt^r. Dicūt^r cardinales a cardine. q^o sic omīs
motus hostij ē circa cardinē sic ec^o tota vita a
ctiua hoīs viuētis scz rōz rectā circa has vir
tutes versat^r. Dicūt^r etiā g^oiales scz ad omēs
virtutes morales. q^o i qualibet alia virtute mo
rali est aliqua p^oicipatio alicui⁹ earū.

**De prudentia et eius p^oibus et vicijs op
positis titulus decimus**

Deinde cōsiderandū ē de vnaq³ virtutum
moralū i spēali. et p^oio de prudentia q^o
sic d^o bñ. ad eugenū nō tū ē virt⁹ sed
ec^o auriga virtutū. 2° de iusticia. 3° de fortitu
dine. q^oto de t^oantia. Dicēdo aut⁹ de pruden
tia sil⁹ dicem⁹ de vicijs sibi oppositis. d^o autē
aug. iij. oīra iulianū q^o oībus virtutib⁹ nō tū
sūt vicia manifesta discretōe oīra ut pruden
tie temeritas. scz ec^o vicia nō i veritate scz quadā
specie fallēte silia ut prudentie astucia. Cir
ca prudentia g^o dicend⁹ ē p^oio de ipā. 2° de p^oi
bus eius. 3° de vicijs. q^oto de negligētia q^o op
ponit^r sollicitudī que p^oinet ad prudenā. qui
to de vicijs q^o fallam habēt silitudine cū pruden
tia. Circa p^oimū sciend⁹ q^o prudentia scz
qd^o d^o phs. vj. ethi. est recta rō agibiliū. Aug.
aut⁹ dicit li. de morib⁹ ec^o q^o prudentia ē amor
circa ea q^obus adiuvam^r ab eis quib⁹ impedi
mur sagaciter eligens scz h^o nō intelligit^r essen
tiali^r scz cāliter scz inq^otū amor mouet ad actū
prudentie. Act⁹ aut⁹ prudentie ē triplex scz cōsili
ari de cōsiliatis et iuentis iudicare. cōsiliata et
iudicata ad op⁹ applicari p^ocipe. Et iste terci⁹
actus est p^oicipalis act⁹ prudentie. q^o ali⁹ duo
ordinat^r ad istū. vñ phs d^o vj. eth. q^o prudentia
est p^oceptiua. Illā aut⁹ applicatōz facere nō p^ot
intellect⁹ p^o prudentiam nisi motus a volūtate

recta vñ hec applicatio est ipsius recte volūta-
tis vt monētis. Et est rōis p prudentiā vt for-
mant intellectū pceptū de faciēdo appli-
catōz pdictā. vñ qz pceptū actus prudentie est
circa agēda de pconsiliatis et iudicatis pcepe-
re. ideo ad eā pceptū pñet sollicitudo. qz vt d^r
p^rli. ethi. li. sollicit⁹ d^r quasi solers cit⁹. scz i p^rli.
tū aliqz ex quadā ai solertia est velox ad p^rse
quēd ea q sūt agēda. vñ p^rli. vj. ethi. d^r. op^ret
opari velociter cōsiliata. cōsiliari aut tarde. Et
aut prudentia gēuita in oībus hñtibz grāz qz
quicūqz hz gram habz caritatē et p oīs oīs
alias vtutes ppter cōnexionē earū. Dic ec g^r.
.ij. mo. p cetere vtutes n ea q appetūt pruden-
ter agāt vtutes esse nō pñt. **N**otand tñ q du-
plex est industriā vna q ē sufficiēs ad ea q sūt
de necessitate salutis. Et hec ē in oībz grām hñ-
tibus et etiā i indigētibz regi cōsilio alieno q
saltē sciūt hoc cōsulere sibi vt aliquos cōsulant
et bona cōsilia a malis discernāt. Et ec in pue-
ris baptisatis sūm habitū s nō sūm actū. Alia ē
industria plenior p quā aliqz sibi et alijs scit
puidere nō tñ de necessarijs ad salutē s ec d^r
quibuscūqz ad hūanā vitā pñeūbz. Et h nō
est in oībz hñtibz grām. In pētibz aut nō ē
vera et pfecta prudentia q scz ad bonū finez to-
ti⁹ recte vite cōsiliatur iudicat et pceptū q sola
d^r prudentia simp^r. et si q in eis eē videat^r pru-
dentia vel falsa vl saltē ē ipfecta vñ p^rli. d^r. vj.
ethi. ipossibile ē prudentē eē et n entē bonū.

Circa scdm sciend q ptes prudentie ponit
tres tull⁹ i rethō. sua scz memoriā intelli-
gentiā et puidentiā. Macrobi⁹ aut sūm sūam
plotini attribuit prudentie sex ptes scz rōz intel-
lectū cōsūpctōz. puidentiā. docilitatē. et cau-
tionē. Arist. aut. vj. ethi. d^r ad prudentiā pñe-
re eubuliā. synesim et gnomi. facit ec mētōz
circa prudentiā de eudoria siue eustochia so-
leria sensu intellectu. Quidā aut p^rli. vj. g^r.
d^r p ad prudentiā pñet. x. scz eubulia. soler-
tia. puidētia. regnatiua. militaris. politica.
pconomica. rethorica. phica. s ille tres vltie
sūt ptes prudentie sumēdo ppe prudentiā p scia
vñ de eis nihil ad pñs. **P**redictaz aut vtutū
qdā sūt ptes q i integrales prudentie. qdā sūt p-
tes subiectiue. quedā sūt ptes potētionales.
Illa dicūt eē q i ptes integrales alicui⁹ vtutis
q oportz cōcurrere ad pfectū actū ei⁹. Et tales
ptes prudentie sūt octo quaz quicūqz pñet ad
eā sūm qd ē cōgnitiā et tres sūm qd ē pceptiua.
Circa vō cōgnitiōz cōsiderantur tria. primo ipā
cōgnitiō q si sit pteritorū ē memoria. si pñtiū ē
intellect⁹ siue intelligētia siue sensus qz sensus
prudentie quē poit p^rli. vj. ethi. idē est cū intel-
lectū. vñ d^r ibidē horz igit^r hñe oportet intel-
lectū. h oīo est sensus. 2° cōgnitiōis acq^rsitiō q
si fiat p disciplinā d^r docilitas. si p iuentōem
d^r eustochia ab en qd ē bonū et stochos qd ē
diecturatiō q i bona diecturatio. huiōi aut p^r
vt d^r. vj. ethi. ē solertia que est vera medi⁹ die-
cturatiō vt d^r. j. posterior. 3° vsus cōgnitiōis
scz sūm qd ex cōgnitiōis aliquis pcedit ad alia
cōgnoscēda et h pñet ad rōz. Rō aut ad hoc
q recte pceptiā tria d^r hñe. p^rio vt cōdinet ali-

quid accōmodū ad finē qd pñet ad puiden-
tiā. 2° vt attēdat circūstantias negocij qd pñ-
net ad circūspēctōz. 3° vt vitet ipedimēta qd
pñet ad cautōz. **I**lla vō dicūt ptes subiecti-
ue alicui⁹ vtutis q sūt ei⁹ spēs diuerse. Et sic
ptes prudentie sūt quicūqz scz monastica p quam
qz regit seipz. pconomica p quā qz regit vnā
domū vl familiā. Militaris p quā qz regit ex-
ercitū. politica architectoica siue regnatiua
legis politica p quā qz regit ciuitatē l regnū.
politica scz simp^r dicta subditiōz p quā bñ se
hñt ad cōseruatōz policie bñ ordinate. **H**ec aut
prudentie dñt spēs sūm sūm p^rli. vj. ethi. c. ix. et
.ij. poli. c. ij. **P**artes ac potētionales alicui⁹
virtutis dicūt vtutes adiūcte q ordinantur
ad aliquos secundarios act⁹ vel materias qñ
nō habētes totā potētiā principalis virtutis
Et sūm hoc ponūt ptes prudentie Eubulia que
scz ē bene cōsiliatiua. Sinclis q est de inuentis
p cōsiliū bene iudicatiua sūm ea q dñt accide-
re. Et gnomi q scz est bene iudicatiua eoz in q
bz oportet aliquādo a dñi lege rcedere. **P**ru-
dētia vero ē circa principale actū q ē pcepti.

Equit^r videre de 3° scz de vicijs q maie-
ste sūt cōtraria prudentie q sunt imprudentia
et vicia sub ea cōtraria. **S**ciend igit^r q impruden-
tia p sumi pñat et cōtrarie. negatiue em nō
d^r pñat ita scz q dicat tñ carentia prudentie
quē p eē sine pēto hec tñ carentia prudentie et
cui⁹libet virtutis includit^r in carentia iusticie
originalis que totā pficiebat aiām et scdm h
oīs alij defect⁹ virtutū reduci pñt ad origi-
nale peccatū. pñat aut d^r imprudentia in
tū aliqz caret prudentia quā nat⁹ est et d^r hñe
Et sic est peccatū rōe negligētie qua nō habe-
tur studiū ad prudentiāz hñdam. **C**ōtrarie vero
sumit^r imprudentia sūm qd rō cōtrario mō moue-
t^r l agit prudentie. vt si recta rō cōsiliādo agat
et imprudēs cōsiliū spernat. et sic de alijs ser-
uādis in actu prudentis. et sic ē pētm scd^r pñ-
mā rōem prudentie pñ. xxj. thesaur⁹ desiderā-
bilis scz grē et oleū in bitaculo iusti. et hō m
prudēs dissipabit illd. **N**ō em hō cōtra pñ. den-
tiā agit nisi diuertēs se a regulis quibz ratio
prudentie rectificat^r. Et si hoc cōtingat p auer-
sionē a regulis diuis ē peccatū mortale. **S**i vō
pter eas agat sine cōtemptu et detrimēto eoz
que sūt de necessitate salutis ē veniale. **L**icet aut
imprudētia sit spēale peccatū sic et prudentia
cui opponit^r est virtus spēalis. est tñ peccatū
generale qdāmodo scz p pñcipatōz in pñtiū scz
in quolibet peccato ē defectus i aliquo actu
rōis dirigētiā qd pñet ad prudentiā sic ec
prudentia pñcipat^r in oībus virtutibus ali-
quo mō in pñtiū est eaz directiua. **E**st aut ipru-
dētia generale peccatū respectu quēdā
peccatōz que sunt spēs eius quaz quedā sū-
mūt sūm ptes ei⁹ potētionales. et hoc scdm
tres actus rōis qñt em ad defectū cōsiliij ēca
qd est eubulia ē pñcipitatio siue temeritas. **D**i-
cit^r em hec pñcipitatio in etate qua scz aliqz p
impetū volūtatis vel passionis fert^r ad aliq^d
agendum ptransitiis gradibus medijs p quos
oportet ordinate descendere recte cōsiliādo.

Hi aut gradus sunt memoria pteritorum. intelligentia presentium. solertia in considerando futuros eventus. ratio offerens unum cum alio. et docilitas per quam quis acquiescit sententiam aliorum. Sub precipitatio autem continetur temeritas. dicitur enim illa temere fieri que ratione non regitur quod quidem dupliciter contingere potest. uno modo ex impetu voluntatis vel passionis. Alio modo ex contemptu regule dirigentis. Et hoc secundum apostolum importat temeritas. precipitatio autem se habet ad utrumque licet magis respiciat primum. Quantum vero ad defectum iudicii circa quod sunt synesis et gnomon. est inconsideratio qua scilicet in recte iudicando deficit ex his quod contemnit vel negligit attendere ea ex quibus rectum iudicium procedit. Quantum autem ad ipsum preceptum quod est primum actus prudentie est inconstancia et negligentia. Ex hoc enim aliquis dicitur esse inconstans et negligens quod ratio deficit in precipiendo ea que sunt consiliata et iudicata. Sed dicitur quod inconstans deficit in precipiendo quod ab alio impeditur. Negligens autem per defectum prompte voluntatis. Item negligentia consistit in defectu alieni actus interioris ad quem pertinet electio. Dicitur enim negligens qui nec eligens ut dicitur per philosophum. Pigritia vero et torpor magis pertinet ad executorem. ita tamen quod pigritia dicitur tarditate ad exequendum torpor vero remissionem in executione et sicut desideria vel desideria dicitur cessatorem ab executione. unde dicitur a desinendo. Quodam vero spiritus imprudentie sumuntur per oppositorem ad presens qui integrales prudentie scilicet quod omnes ille ordinatur ad dirigendum tres predictos actus rationis. hinc est quod omnes defectus oppositi reducuntur ad quatuor predictas partes ut incautela et inconsideratio ad inconsiderationem. defectus autem docilitatis memorie vel rationis ad precipitacionem. defectus vero prudentie intelligentie et solertie ad negligentiam et inconstanciam. Oriuntur autem predicta vitia ex luxuria ut dicit gregorius. xxj. mor.

Sequitur videre de quarto scilicet de negligentia circa quam sciendum quod negligentia provenit ex quadam remissione voluntatis per quam contingit quod ratio non sollicitatur ut precipiat quod debet vel quod debet. hoc autem potest contingere dupliciter. uno modo ex parte eius quod per negligentiam premitur. quod si sit de necessitate salutis erit peccatum mortale. Alio modo ex parte cause si enim voluntas sit incommutabilis circa ea que sunt dei per totaliter a dei caritate deficiat. talis negligentia est mortalis. Et hoc maxime contingit quando negligentia est ex contemptu. Si vero negligentia consistat in premissione alicuius actus vel circumstantie que non sit de necessitate salutis. nec hoc fiat ex contemptu sed ex aliquo defectu fervoris qui quandoque impeditur per aliquod veniale tunc est negligentia venialis. Ad hoc nota quod magna negligentia est culpa. ff. de v. sig. magna. Et dissoluta negligentia prope doli est. ff. mandati. si fideiussor rñ. j. Et similiter negligentia crassa est prope dolum. ff. depositi. quod verna. Et hec negligentia crassa scilicet comparatur. ff. de re. dubi. cum sex. Securitas parit negligentiam et negligentia parit offensionem. de pe. di. j. §. si ex his omnibus. propter negligentiam remouendum est prelatum. ex. de offi. culto. c. j. quod intellige de negligentia crassa secundum glo. ibidem. Notabilia nisi

specialiter notentur neglecta esse videntur. ff. de iniurijs. Item apud labios. Item negligentia que in proprijs rebus est culpanda. in alienis est vituperanda. C. mandati in re mandata.

Sequitur videre de quinto scilicet de vicijs que similitudinem habent cum prudentia scilicet prudentia carnis. astutia dolus et fraus. Sciendum igitur quod circa prudentiam carnis prudens dicitur alios dupliciter. uno modo simpliciter scilicet in ordine ad finem totius humane vite. Alio modo secundum quid scilicet in ordine ad finem aliquem particularem. sic dicitur prudens aliquis in negotiacione vel alio huiusmodi. Si ergo prudentia carnis sumatur secundum rationem absolutam prudentie ita scilicet quod in cura carnis consistat finis totius vite sic est peccatum mortale. quod per hoc auerit homo a deo cum impossibile sit esse plures ultimos fines. Et sic dicitur Ro. viij. prudentia carnis est inimica deo. Si vero sumatur secundum rationem particularis prudentie sic est peccatum veniale. contingit enim aliquando aliquem affici inordinare ad aliquod delectabile carnis sine auersione a deo. unde non consistit finem totius vite in delectacione carnis. Et sic adhibere studium ad illam delectacionem nudam est peccatum veniale. Si vero aliquis actum carnis referat in finem honestum ut cum quis studet omelioni propter sustentacionem corporis non dicitur prudentia carnis. quod sic homo utitur cura carnis ad sustentacionem corporis ut ad finem. Sciendum autem quod aliquod peccatum potest habere flammam similitudinem cum prudentia dupliciter. uno modo in quantum studium rationis ordinatur ad finem qui non est vere bonus sed apparens. Et hoc pertinet ad prudentiam carnis. Alio modo in quantum aliquis ad consequendum aliquem finem bonum vel malum videtur vijs non veris sed simulacris et apparibus. Et hoc pertinet ad astutiam dolum et fraude. sed ad astutiam proprie quo ad excogitacionem huiusmodi vitijs. Ad dolum autem et fraudem proprie quo ad executorem operis. sed dolum consistit in verbis et factis. fraus proprie in factis. Sic tamen ut dicit aug. iij. de ra. iulianum. prudentia quandoque sumitur in malo abusive. ita et astutia quandoque in bono. Et hoc propter similitudinem unius ad alterum. proprie tamen accipitur in malo. Accipitur etiam dolum abusive in bono sensu. Sed quod de sollicitudine reum temporalium. nunquid est licita. Sollicitudo hec potest esse triplex. prima est anxietatis et auaricie et hec est mala. secunda est necessitatis et prudentie et hec est bona. tertia est dubietatis et diffidentie et hec etiam est mala. Prima est suffocans. secunda ad bonum ordinans. tertia impediens. dñs ergo Mt. vj. dicens. nolite solliciti esse in crastinum non prohibet sollicitudinem secundam sed primam et tertiā. Et quod homo non confidat plus de se quam de deo unde dicitur glo. inter linearis non labor et prudentia damnatur. sed sollicitudo mentem suffocans. Oriuntur autem predicta vitia ex auaricia unde greg. xxj. mora. ponit fraudem esse filiam auaricie.

De iusticia et iniusticia ti. xj.

Omnisequenter considerandum est de iusticia. Et primo de ipsa in se. 2º de partibus eius. Circa primum prout dicendum est quot modis dicitur iusticia. 2º quod est iusticia. 3º de actu eius. 4º de vicio de vicio sibi opposito. Circa primum sciendum quod iusticia tripliciter potest accipi. primo pro ipso iure. unde

quod dicunt homines de suo iure quod est sua iusticia
secundo per actum reddendi unicuique quod suum est. 3° per
habitu inclinante determinate voluntate ad red-
dendum unicuique quod suum est. et gaudendum de ope
iusti. quod ut dicit philosophus. i. ethi. c. xi. neque iustus ali-
quis diceret non gaudere operante iusta. primo
modo iusticia non est virtus sed est obiectum iusticie
virtutis. 2° modo est actus virtutis. 3° modo est virtus.

Nota tamen per iusticia secundum quod est habitus virtutis
per accipere quinque modis secundum richardum. uno modo dicitur
sive secundum per qualibet rectitudinem animi. et sic quelibet
virtus est iusticia quedam. Et sic forte sumit an-
selmus. de veritate dicens. c. xi. iusticia est rectitudo
voluntatis propter se servata. Alio modo per rectitu-
dinem per quam homo iustificatur in conspectu dei et sic
sumit per caritatem. et sic sumit augustinus. li. lxxxiij.
q. q. vij. dicens quod iusticia que per cetera diffunditur
est dilectio dei. et per xi. 3° per qualibet virtute or-
dinata per iusticia legale ad bonum dicitur. et sic
est idem cum qualibet virtute dicitur tamen secundum rationem. quoniam
tunc per habitu determinante voluntatem ad firmiter
volendum servare rectitudinem debitam in operatio-
nibus que sunt ad alterum. Et hec potest esse triplex. Vno
modo ad alterum que est persona singularis. et sic est
iusticia particularis distincta per essentiam a virtuti-
bus alijs nec dicitur virtus generalis. Alio
modo ad alterum quod est civitas. Et sic est iusticia legalis.
Et hec est omni virtuti generalis in quantum precipit o-
pera exteriora cuiuslibet virtutis ad bonum dicitur
referri secundum quod vult philosophus. v. ethi. c. ix. Est tamen
una virtus specialis distincta in essentia a virtutibus
alijs. unde non est generalis alijs per predicatos sed per virtutem.

Equitur videre de 2° scilicet quod est iusticia. Diffi-
nitur autem iusticia secundum quod consistit in operationibus
ad alterum. sic enim proprie sumitur. sic est hic de ea
intendimus a iurisperitis sic. Iusticia est iustas et prope-
tua voluntas ius suum unicuique tribuens. Volun-
tas ibi notat actum non potentiam solum habitus diffi-
niri per actum. perpetua designat ibi quod ad rationem ius-
ticie requiritur quod homo habeat propositum perpetuo et in
omnibus iusticia observandi. Constantis vero designat
quod oportet quod in huiusmodi proposito firmiter perseveret.
Ius suum unicuique tribuens designat actum iusticie
per operationem ad propriam materiam et obiectum. a
liquo enim ponitur nomen actus per habitum qui per
actum specificatur. habitus enim dicitur ad actum. obiectum
enim iusticie est ibi dicitur enim philosophus. li. i. ethi. ius di-
ctum est quod est iustum. Iustum autem est obiectum iusticie unde
philosophus. v. ethi. omnes talem habitum volunt dicere
iusticia a quo sunt operati iustorum. Sciendum autem
quod hoc nomen ius est proprio impositum ad significandum
re iustam deinde est derivatum ad sciendum quod agno-
scitur quod iustum. deinde ad significandum locum in quo ius
redditur ut cum dicitur quod opere in iure. Vltimum illud
ius dicitur quod redditur ab eo ad quem pertinet facere
iusticia. In diffinitione vero predicta sumitur ius per
re iusta. Siquis autem predictam diffinitionem vellet
reducere in debitam formam dicere posset quod iusticia
est habitus secundum quem aliquis constanti et perpetua
voluntate ius suum unicuique tribuit. Et quod est eadem
cum illa quam ponit philosophus. v. ethi. dicens quod iusticia
est habitus secundum quem dicitur aliquis operatur secundum electio-
nem iusti. licet autem iusticia proprie dicta non sit nisi
vni hominis ad alterum. metaphorice tamen dicitur iusti

cia esse in uno et eodem homine secundum quod ratio imparet
irascibili et concupiscibili et ille obediunt rationi. et
vult secundum quod unicuique per hominis attribuitur quod sibi
convenit. unde philosophus. v. ethi. hanc iusticia dicitur metha-
phorice.

Equitur videre de 3° scilicet de actu iusticie. Cir-
ca quod non quod proprie actus iusticie ut dictum est
est reddere unicuique quod suum est. Et hoc est dicitur ambro-
sius. li. i. de officiis. Est enim actus iusticie iudicium sive
iudicare. et primum proprie pertinet ad iusticia in ex-
equendo. secundum in insinuando. Iudicium enim proprie no-
minat actum iudicis in quantum est iudex. iudex autem dicitur
qui ius dicitur. Ius autem est obiectum iusticie. Et ideo
iudicium secundum primam notionem ipso modo importat rectam
diffinitionem iusti sive iuris. quod autem aliquis bene diffi-
niat aliquid in operibus virtutis preedit ex habitu vir-
tutis et ideo iudicium proprie pertinet ad iusticia. unde
philosophus. v. ethi. dicitur quod homines confugiunt ad invicem sicut
ad quandam iusticia aiam. Vltimum est iudicium no-
mine ampliatum ad significandum rectam determinam-
tionem in quibuslibet. In omnibus autem ad rectum iudicium
duo requiruntur. unum est virtus preferens iudicium. et sic
iudicium est actus rationis. secundum est dispositio iudicantis
ex qua est prodone ad recte iudicandum. et sic in his
qua pertinet ad iusticia preedit iudicium ex iusticia.
Sic ergo iudicium est quodammodo actus iusticie sicut inclinatio
ad recte iudicandum. prudentie vero sicut iudicium
preferens. Specialis autem iudicat omnia. i. cor. ii. q. q.
ex habitu caritatis inclinatur ad iudicandum recte
de omnibus secundum regulas divinas ex quibus pronun-
ciat iudicium per sapientiam donum sicut iustus per virtutes pre-
ferens. iudicium pronunciat secundum regulas iuris. hec
ethi. Accipitur autem nomen iudicij multa. primo
per causam fortuito ut cum dicitur hoc eueit diuino iudi-
cio. i. causam fortuito. 2° per discretione animi ut cum
dicitur quod in pueris non est iudicium. 3° per vicia voluntate
testatoris. quoniam tunc per actum. unde iudicium facit her-
edem. i. actum. quito per istantiam sive ordinationem
cause facte coram iudice inter actorem et reum. Et
secundum hoc iudicium est actus humanus triuisonum. scilicet a-
ctoris rei et iudicis. Et secundum hanc acceptio iudi-
cium aliud est civile ut dicitur quod proponitur de pecunia li-
re alia. Aliud criminale ut dicitur quod agit de crimi-
bus puniendis sive penis inferendis. sexto iudicium
iudicium per finem iudicis et sic est actus iusticie ut
supra dictum est.

Equitur de quarto scilicet de vicio opposito iusticie
scilicet de iniusticia. Circa quod sciendum per duplex
est iniusticia una illegalis opposita iusticie
legali. Et hoc secundum essentiam est viciu speciale in quantum re-
spicit obiectum speciale. scilicet bonum contra quod ordinatur
sed quo ad occasionem est viciu generale quod per contem-
ptum boni dicitur per hoc ad omnia pertinet deduci. sic
enim omnia vicia in quantum sunt contra bonum dicitur rationem
habet iniusticie quod ab iniusticia derivata sicut est super
dictum est de iusticia. Alio modo dicitur iniusticia secundum in-
equalitatem quadam ad alterum. puta scilicet hoc vult
habere plus de bonis ut de diuitijs et honoribus
et minus de malis ut de laboribus et damnis. Et sic
habet materiam specialem et est viciu speciale sive parti-
ulare oppositum particulari iusticie. Est autem facere
iniustum ex genere suo per se mortale quod infert nec
cumque alteri quod de se repugnat caritati. quod autem
facit iniustum ignorans non facit iniustum nisi per accensum

qz facit pter intentōz et ideo meret^r veniā. Et hoc dico loquēdo de ignorantia facti nō aut de ignorantia iuris. qz illa non excusat. Vnde plūs de agentibus iniusta loquens. n. ethi. dicit qcuqz ppter ignorantiam peccant venia alia sunt. Ille etiā qui iniusticiā facit i paruis deficit a pfecta rōne ei⁹ qd ē iustū facere. in quantū reputari potest nō esse oio contra voluntatem ei⁹ qui hoc patitur vt si quis auferat alicui pomū vnū l aliqd tale de quo sit pbabile q inde nō ledatur nec displiceat sibi. b. tho.

De speciebus iusticie que sunt iusticia distributiva et commutativa ti. xij.

Deinde considerandū ē de p^{ri}mo iusticie. Et p^{ri}mo de p^{ri}mo ei⁹ subiectiua. 2° qⁱ de p^{ri}mo integlib⁹. 3° de p^{ri}mo qⁱ potestionalib⁹. Circa p^{ri}mu p^{ri}mo dⁱ ipis p^{ri}mo. 2° de vicijis oppositis. Circa p^{ri}mu sciendū q ptes subiectie sū spēs iusticie sūt due vt vult plūs. n. ethi. scz iusticia distributiva et commutativa. Est em ordo vni⁹ p^{ri}uate p^{ri}one ad aliā quē dirigit commutativa iusticia q consistit i his que mutuo sūt inter duas p^{ri}onas ad inuicem. Et est ordo eius qⁱ est dūe ad singulas p^{ri}onas quē dirigit iusticia distributiva dūm sūm p^{ri}oportionalitatem.

De acceptōe p^{ri}onaz ti. xij.

Deinde considerandū est de vicijis oppositis p^{ri}dictis spēs iusticie. Et p^{ri}mo de vicio qd opponit^r iusticie distributivę scz de p^{ri}onaz acceptōe. Secdo de vicijis oppositis iusticie commutativę. Circa p^{ri}mu querūt^r p^{ri}la scz v^{ri} p^{ri}onaz acceptō sit p^{ri}ctm. Et q sic deu. j. nō accipietis p^{ri}onā cui⁹ p^{ri}. p^{ri}onaz aut acceptō opponit^r iusticie distributivę cui⁹ quidē equalitas consistit i hoc q p^{ri}ois diuersis diuersa tribuūt^r sūm p^{ri}oportōz ad dignitates p^{ri}onaz. si ergo aliq^s consideret illaz p^{ri}oprietatem p^{ri}one et p^{ri} dⁱ illō qd offert^r ei ē ei debitū. nō erit acceptō p^{ri}one sⁱ cause. vñ glo. sup illud epⁱs. vj. nō ē p^{ri}onaz acceptō apud deu^m dicit^r q iustus iudex discernit cās nō p^{ri}onas vt si q^s p^{ri}moveat aliquē ad magistratū p^{ri}pter sufficiētā scie hic attendit^r debitā cāz nō p^{ri}onā. Si vō consideret tū hⁱ p ē ille hō scz petrus vel conⁱ. erit acceptō p^{ri}one. Ad p^{ri}onaz em fert^r qlibet consideratio nō faciēs ad cām p^{ri}pter quā sit dignus hoc dono. vt si q^s p^{ri}moveat aliquē ad p^{ri}latōz vel magistratū qz est diues v^{ri} eius osanguine⁹. Sic igit^r p^{ri} p^{ri} acceptō p^{ri}onaz ē peccatū cū iusticie distributivę opponat^r in hⁱ q p^{ri}ter p^{ri}oportōz agit^r. Nihil em nisi p^{ri}ctm virtuti opponit^r vñ acceptō p^{ri}one sūm alex. an. est iusticia qua p^{ri}fer^r p^{ri}ona p^{ri}one p^{ri}pter indebitam cām. Sed obicit^r qz deus videt^r p^{ri}onas accipere. qz qn³ de numero duoz hoim vni⁹ dⁱdis tionis vñ p^{ri} grām assumit et alter⁹ i peccato relinqt^r sūm illud m. xxiij. duo erunt in lecto vnus assume^r et alter relinquet^r. 8° zc. Et duplex est datio vna p^{ri}tinens ad iusticiā qua scz aliquis dat alicui qd debet^r ei et circa tales dationes attendit^r acceptō p^{ri}onaz. Alia est p^{ri}tinens ad liberalitatē qua scz gratis alicui da

tur qd sibi nō debet^r et talis ē collatō muneris. sūe p^{ri} que peccatores a deo assumūt^r. Et i hac donatōe nō habet locū acceptō p^{ri}onaz qz q libet p^{ri} sine iniusticia de suo dare quantū vult et cui vult sūm i^o m. x. an nō licz mibi qd volo facere tolle qd tuū est zc hec tho. et dūenit cū eo alex. an. Vñ acceptō p^{ri}onaz habet locū in dispensatōe spūaliū. Et q sic. vñ iac. ij. nolite in p^{ri}onaz acceptōe hⁱre fidem dñi nñ ihū xpī dicit. glo. aug. quis ferat si q^s diuitē eligat ad sedē honoris ecclie dⁱcepto pau^{ri} p^{ri}ere instructioze et sanctioze sic em dictū est acceptō p^{ri}onaz in p^{ri}ctū talis contrariet^r iusticie quāto aut aliq^s in maiorib⁹ iusticiā trāsgreditur tāto graui⁹ peccat vñ cū spūalia sint t^{ri}palibus potiora graui⁹ est peccatū accipere p^{ri}sonas in dispensatōe spūalium qⁱ t^{ri}paliū. Quia vero p^{ri}onaz acceptō est cū aliqd attribuitur p^{ri}one p^{ri}ter p^{ri}oportōz dignitatis. ideo considerandū est q dignitas alicui⁹ p^{ri}one dup^r p^{ri} attendi. vno mō simpliciter et sūm se et sic maioris dignitatis ē qui magis abūdat in spūalibus donis grē. Alio mō p^{ri} comparatōz ad bonū dūe. Contingit em qn³ q ille q est min⁹ sciens magis dⁱferre p^{ri} ad bonū dūe. p^{ri}pter potentā v^{ri} industriā secularē vel p^{ri}pter aliqd aliud hui⁹ci. Et qz hui⁹ci dispensatōes spūaliū ordinant^r p^{ri}icipaliter ad utilitatem dūe sūm illud. j. cor. xij. vnicuiqz dat^r manifestatio spūs ad utilitatem. iō qn³ sine acceptōe p^{ri}onaz in dispensatōe spūaliū illi q sūt simp^r min⁹ boni melioribus p^{ri}ferunt^r. sic etiā gratias gratis datas deus qn³ minus bonis dⁱcedit. vñ quilibz eligere tenet^r p^{ri}ctum ad dⁱsciam eligētis meliores l simpliciter vel in dⁱpatōne ad bonū dūe. Et qz ille q de gremio ecclie assumit^r vt in plib⁹ esse solet valior p^{ri}ctum ad bonū dūe qz magis diligit eccliam i qua est nutrit^r. Ideo sūm ita tuta ecclie ē aliquis de gremio ecclie eligēdus p^{ri}ctum ad hoc q electō impugnari nō possit. In foro iudiciali sufficit eligere bonū nec oportet eligere meliorē. qz sic ois electio calumniā pati posset. Sed obicit^r qz p^{ri}lati ecclie solent ad ecclesiasticas dignitates siue beneficia p^{ri}cipue osanguineos p^{ri}moveere qd videtur ad acceptōz p^{ri}onaz p^{ri}anere. Et circa osanguineos p^{ri}lati distinguendū ē qz qn³ sūt minus digni et simpliciter et p^{ri} rⁱspectū ad bonū dūe. Et si tales digniorib⁹ p^{ri}ferunt^r ē peccatū acceptōis p^{ri}onaz in dispensatōe spūaliū quoz p^{ri}lati nō est dñs vt ea dare possit p^{ri} libitu sed dispensator sūm i^o. j. cor. iij. sic nos existi. hō vt mi. xpī et dispen. mi. dei. Qn³ vero osanguinei p^{ri}lati sūt eque digni sic alij. Et sic licite potest sine acceptōe p^{ri}onaz aliquis suos osanguineos p^{ri}ferre. qz saltem in hoc p^{ri}minent q de ipis magis dⁱfidere potest scz p^{ri} secum vñanimit^r ecclie negocia tractent. hoc tñ esset p^{ri}pter scandalū dimittendū si ex hoc aliqui assumerēt exemplū dandi bonā ecclie osanguineis etiā indignis. Obicitur itez qz facil⁹ dispensat^r cū diuitibus et potentibus q dⁱtrahant matrimoniū in gradu p^{ri}hibitu q cū alijs ergo zc. Et q dispensatio

matrimonij detrahendi principaliter fieri consuevit propter fedus pacis seruandū qd quidē est magis necessariū dūm utilitati cōtra psonas excellētes. Ideo facilius cū eis dispensatur sine peccato acceptōis psonarū. hec tho. et dicit cū eo in oibus pdictis in solucōe pntis qōnis alex. an. in. ij. li. sūme sue. Ad hoc breuiter nota sūm alex. an. ibidē qd beneficiū si sit pūre tūale licet dferre d sanguineo si sit bonū ex intentione d sanguinitatis. Si vero sit annexū spūrituali licet ei dferre ex intentione d sanguinitatis nō quidez pācipaliter sed scdario vt scz nō egeat sed nō ita vt luxuriēt. Si vero sit spūrituale d tū attendi rō spūalis. Item solet distinguī qd aliud ē in maiori dignitate aliud in minoribus beneficijs. Et aliud cū eligūt aliq de gremio illi ecclesie. Et aliud cū eligūt de gremio alteri ecclesie siue postulat. Cū ergo epus eligūt requirit qd sūm dsciam vtilior eligatur in miori vero beneficio sufficit qd bonū. Si vero postulatio fiat maior diligētia requiritur. Vñ si nō sūm dsciam vel credulitatem eligat meliorē et vtiliorē peccare videt. h. alex. an. **U**trū acceptio psonarū habeat locū i exhibicōe honorū. h. honor nō alid esse videtur qd quedā reuerētia i testimoniū virtutis alicui exhibita. vt patet p pūm. j. et h. Et iō virtus sola est honoris debita cā. Aliquis tū honorari potest nō tū ppter vtutes pparas sed ē ppter virtutē alteri sic princeps et plati. honorant etia si sint mali in pūm gerūt psonam dei et dūitatis cui pficiūt et in pūm a deo hūc pūtem scdm alex. an. Et sūr parētes et dñi si sint mali ppter pūcipatōz diuie dignitatis qd est oīm pater et dñs. vñ exo. xx. honora pa. et ma. c. et. j. thi. vj. dicit quicūqz sunt sub iugo serui dños suos oīm honore dignos arbitrentur. Senes aut honorādi sunt ppter signū vtutis qd ē senectū. vñ leni. xix. Corā cano capite surge et honora psonā senis. hoc tū signū qñz deficit. vñ sapie. iij. senectus em honorabilis est nō diuturna neqz numero ānoz computata. canī em sūt sensus homis et etas senectutis vita imaculata. Diuites etia sūt honorandi p eo qd in dūitatibus maiorē obtinent locū. si vero solo intuitu diuitiarū honorent scz vt credant meliores qz diuiores vel etiam honoribus ecclesiasticis digniores sūm aug. ē peccatū acceptionis psonarū. vnde dicitur in glo. iaco. ij. quicūqz diuitē ppter diuitias honorat peccat. hec tho. et alex. an. Secus est si diues honoret vt scādalum eius et alioz. cui tetur. ita tū qd pauper nō dremnat nec diues in peccato suo foueat. **U**trum peccatū acceptionis psonarū habeat in iudicio locum. h. qd sic. vnde puer. xvij. dicit. Accipere psonā in iudicio non est bonū. Intantū em est actus iusticie prout iudex ad equalitatem iusticie reducit ea que inequalitatem oppositam facere possunt. Acceptio em psonarū quandam inequalitatem habet in pūm aliquid attribuitur alicui persone ppter suam pportionem in qua equalitas iusticie consistit. Et ideo manifestum est qd p acceptionem psonarū corū:

pitur iudicium. **S**ed obicitur quia ec. iij. dicitur in iudicio pupillis esto misericors. h. hic videtur accipere personam pauperis. ergo acceptio psonae in iudicio non est peccatū. h. qd homo in iudicio debet pauperi subuenire quantum potest fieri tamen sine lesione iudicij. alioquin locū habet illud exo. xxiij. pauperis non misereberis in iudicio. hec tho. sic ergo equitas in iudicio debet esse vt a veritate non declinetur occasione huius vel illius psonae. Nec obstat illud ec. iij. scz esto zc. quia intelligit qd iudex debet tueri miserabiles psonas ab oppressione diuitū et potentū. Et si amore vel timore eoz vel sola rōne pauperis deficient psonae que sunt necesse ad instructionem cause pauperis vel psonae miserabilis iudex ex officio subuenire tenetur in veritate autem sententiae neutri pti debet parcere. hec alex. an.

De contumelia iudicio et imperio titulus. xij.

Postea considerandū ē de vicijs oppositis iusticie dmutatiue. Hoz aut quedam dmittūtur circa dmutatōes inuoluntarias puta p hoc qd aliqd nocumētū inferitur pūmo dtra voluntatem eius qd quidem fieri pot dupliciter scz verbo et facto. facto cū pūmus ledit in psona vel in rebus. Et de his qd sic dmittunt dicitū est supra li. j. de pceptis. Verbo aut leditur pūmus et extra iudiciū et in iudicio. Et quid de pūmi lesione in verbo et in iudicio habitū est supra li. j. vbi agitur de octauo pcepto. De illa vero que est ex iudicio hic dicendū est. Et pūmo de contumelia scdo de detractōe. tercio de susurratōe. qūto de derisione. quinto de maledictōe. sexto gra huius materie de multiloqō. septio qz ore nō tū peccat in loquendo sed etia in tacendo dicendum est de taciturnitate. **C**irca pūmū que runt pūa scz quid sit cōtumelia et vtrū dñstet in verbis. h. qd sic ppe loquēdo importat de honoratōz alicui scz illā que cōsistit in hoc qd aliquis illud qd est cōtra honorē alicuius deducat in noticiā eius et alioz. qd quidez fit p aliqua signa. verba autē vt dicit aug. ij. de doct. xpiana. inter hoies obtinent pūcipatū significandi. Et ideo contumelia pūrie loquēdo consistit in verbo. vnde pūdozus libro ethi. contumeliosus inquit dicitur aliquis quia velox est. et tumet verbis iniurie. vnde contumelia secūdm alexandē an. est peccatū ex improprio sermonis manifesto tendēs ad nocumētum pūxi. Quia tamē etiam p facta aliqua significatur aliquid. ideo extenso nō mine contumelia etiam in factis dicitur esse. Vnde sup illud Ro. j. contumeliosos supbes dicit glo. qd cōtumeliosi sunt qui dicitis vlt factis cōtumelias et turpia inferūt. Est aut contumelia maior si quis alicui dicat eius defectum cōtra multis qd si dicat sibi soli. hoc em cedit i detrimētū honoris sui vlt reuerētie sibi ab alijs exhibēde. Et tū etia si sibi soli dicat contumelia ē in pūm fa dtra reuerētiā audietis

hec s^m tho. et alex. an. **Q**uod ducunt et dif-
ferunt hec tria. s. ducunt improprium et otume-
lia. **I**n hoc ducunt q^d i verbis principa-
liter consistunt q^d per illa omnia representatur
aliquis defectus alic⁹ in detrimentum honoris e-
ius. huiusmodi autem defectus est triplex sc³ de-
fectus culpe qui representat^r per ducunt. q^da
ducunt dici consuevit non tantum aie sed etiaz
corporis. vnde si quis iniuriöse dicat alicui eu
esse ec⁹ conuicius dicit sed non otumeliam
Si autem dicat q^d sit fur non tantum conuiciu sed
etia otumelia infer^r. **S**ed defectus est mino-
rationis siue indigentie qui etia derogat hono-
ri quacumq³ excellentiam consequenti. et hic rep-
sentat^r p^r verbu impropij q^d p^rie e⁹ qⁿ aliq⁹
iniuriöse reducit alicui ad memoriaz auxiliu
q^d otulit ei necessitate patienti vnde ec⁹. xx.
exigua dabit et multa impropierabit. quando
q³ tam⁹ vnu istoz ponit^r p^ro alio s^m tho. et
alex. an. **P**otest etia tercio dici q^d ducunt di-
cit^r ratione materie. s. eo q^d ducunt vel quasi
viciu imponit^r. otumelia vero ratione motui
eo q^d cum quoda timore p^rgredit^r s^m alexa.
Vtr⁹ otumelia vel ducunt sit peccatu mor-
tale. **I**n quibus s^m essentia. i. inquantu sunt q^d
dam soni audibiles multi inferunt nocumetu
nisi forte quando auditum. vt cu quis nimis
alte loquit^r. **I**nquantu vero sunt signa repre-
sentantia aliquid in notitia alioz multa dan-
na possunt inferre inter que e⁹ vnum q^d homo
danificat^r quantu ad detrimentu sui honoris
v⁹ reuerentie sibi exhibende ab alijs. hec autem
significatio ex interiori procedit affectu. **E**t
ideo in peccatis verboru maxime consideranduz
videt^r ex quo affectu aliq⁹ p^rferat verba. **C**us
igitur ducunt siue otumelia de sui ratione im-
portat quadam dehonoratione. si intencio p^rfe-
rentis ad hoc ferat^r. vt per verba que p^rferat
honorem alterius auferat. hoc p^rie et per se
est dicere ducunt et otumeliaz. **E**t hoc e⁹ pec-
catum mortale non min⁹ q^d furtu vel rapina.
non em homo min⁹ amat honore suu q^d rez
possessaz. v⁹ meret^r pena inferni s^m illd. **M**.
v. qui dixerit fratri suo fatue re⁹ erit gehene
ignis. **S**i v⁹ aliq⁹ vbum conuicij vel otume-
lie dixerit alteri non tam animo dehonozadi
s³ forte p^rpter correctioz v⁹ p^rpter aliqd huoi
n⁹ d^r ducunt l^r otumelia formaliter p^r se s³ p^r ac-
cides et materialiter. i. quantu. s. d^r i⁹ q^d p^r esse
ducunt et otumelia. vnde hoc p^r qⁿq³ esse abs-
q³ omni peccato. vnde domi⁹ dixit apostolis
luc. iij. **O** stulti et tardi corde. zc. qⁿq³ vero
potest esse cu peccato veniali vt si sit leue co-
uiciu non multu homine dehonozas et p^r-
ferat^r ex aliqua leuitate animi vel ex ira leui
sine firmo proposito aliquo dehonozadi. vt cuz
aliquis iutedit p^r huiusmodi verbu aliquo le-
uiter otistare. v⁹ requiritur discretio. vt ho
modeste utat^r h⁹nci verbis. quia poss⁹ esse ita
graua conuiciu q^d per incautelā platur hono-
rez ei⁹ o⁹tra que diceret auferret. et tuc homo
mortaliter peccare posset etia si dehonozatio
nem alterius non intenderet. sicut etia si quis
aliquo incaute ex ludio percutiens grauitur

sedat culpa non caret. ideo dicit augustinus
de ser. do. in mō. raro et ex magna necessita-
te oburgationes sunt adhibende in quibus
non nobis sed vt dño seruiat^r instem⁹. **S**ed
obicit^r quia conuiciari secūdm philosophū
mij. ethi. est actus virtutis scilicet eutrapelie
non ergo est peccatum. **I**n ad eutrapeliam p-
tinet dicere aliquod conuiciu leue non ad de-
honorationem vel contristationem eius con-
tra quem dicitur sed magis ad iocum et dele-
ctationem. **E**t hoc sine peccato potest esse si
seruentur debite circumstantie. **S**i vero aliq⁹
non formidet contristare eum contra quem p-
fertur huiusmodi conuiciu iocosum vt exci-
tet in alijs risum hoc est viciosum vt patet i-
bidem. hec tho. et conuenit cum eo alex. an.
Vtrum aliquis debeat contumelias sibi il-
latas sustinere. **I**n q^d sic quandoq³ tenemur e-
nim habere paratum animum ad contumeli-
as tolerandas si expediens fuerit. **N**on tamē
tenemur hoc semper actu facere ut haberi po-
telt ex verbis augustini li. de sermone dñi in
mō. quandoq³ oportet iniuriam illataz repel-
lere. tum p^rpter bonum otumeliantis. s. vt ei⁹
audacia reprimatur et de cetero huiusmodi
non attemptet secūdm illud p^rouer. xxvj. re-
sponde stulto iuxta stulticia. s. ne sibi. sa. vi.
tum p^rpter bonum multozum quozum p^ros-
fect⁹ impeditur per contumelias nobis illa-
tas. quam ratione tangit gregori⁹. super eze-
omel. ix. **E**t oportet repellere moderate. s. ex
officio caritatis non ex cupiditate priuati ho-
noris. vnde p^rouer. xxvj. ne respondeas stul-
to iuxta stulticiaz su. ne ei similis efficiat^r. **S** tho.
Atendēde etiam sunt conditiones conuicia-
tis et conuiciati. et secūdm hoc oportet co-
uiciu sustinere vel non sustinere. **S**i enim co-
uiciu dicatur a p^rouocato. persone pari vel
inferiori vel etiam superiori vbi non est iniu-
ria officij et p^resumitur de medicina morbi si
ue intempantie p^ro sustinentia sustinendum ē
et est meritorium. **S**i vero dicatur superiori in
iniuriam officij vel alij coraz ipso et de reme-
dio temperantie nihil p^resumatur si sustinea-
tur non est sustinendum. hoc autem difficile
est cognoscere cum inferat conuiciu pari.
Quando autem inferat a superiori siue des-
linquens sit inferior siue non sustinere est o-
portunum. **P**re. aliud est arguere vel corrip-
re tempore quo conuicians est i furore quia
tunc non competit non enim est tunc ap⁹ ad
recipiendum. **E**t aliud est iam sedato aliquan-
tulum furore quia tunc est sibi p^roficuum. se-
cūdm illud ec⁹. xx. qm bonum arguere q^d
irasci. zc. de p^rimo dicitur ec⁹. viij. non incen-
das carbones peccatozū arguens eos scili-
cet tempore quo ira eis dominatur. hec alex.
an. **V**trum contumelia oriatur ex ira. **I**n q^d
sic vt d^r greg. xxxj. mo. otumelia em magna
h⁹z p^rinqtare ad finē ire q^d est i iudicta. **N**lla
em vidicta ē irato mag⁹ i p^rromptu q^d i ferre otu-
melia. **E**t ideo otumelia maxie oriatur ex ira tā-
q^d ex principio proximo. **N**ichilomin⁹ tamen
nasci potest ex superbia p^ropter dispositionē

concomitantem. qui enim superbi sunt estimant
alios inferiores se. unde ex indignatione cōtu
melias infligunt. Sic ergo motuū otumelie
potest esse ut appetat vindictā scilicet cum se per
estimat vindicari. et sic reducitur ad iram. vel
dēptus inferioris l. q̄si inferioris et sic ad sup
biā. h. alex. an. **V**trū melior fiat vidicta vel sa
tisfactio silēdo l. dūciā rīdendo. **S**i fiat
conpactio i genere melior ē silere q̄ rīdere ad
victoriā obtinēdā. pl⁹ em ē vincere viciū q̄
pionā. s. m. illō puer. xv. melior ē sapiēs viro
forti et qui dominat⁹ aio suo expug. urbium.
Si vō fiat opatio s. m. additiōes p̄sone melius
potest esse in cau rīdere q̄ silere. In iudice ei
est laudabile q̄ imponat stulto silētiū tollit⁹
em sibi aliqñ p̄sumptio sapie p̄ respōsione ut
l. suā stulticiā recognoscat. h. alex. an. **S**i quis
tū hoc aio taceret ut otumeliātem puocaret
ad iracundiā hō ad vidictā p̄nerz s. si quis
taceat ut det locū ire hō ē laudabile. vñ eccl.
vii. nō litiges cū hōie linguato et nō strues
in ignē illi⁹ ligna h. tho. **V**trū aliq̄s vinci
possit in dūcijs ab alio nisi pri⁹ vincat⁹ a se
ipso. **S**i simpliciter q̄ nō vincat⁹ em q̄s a se mē
tipliciter. pri⁹ cū delinqt et p̄ h. est cā dūcij
scdō si deliquit tū dōl⁹ de dūcio p̄pter se nō
p̄pter dūciāntē. 3. cū impotētez estimat se ad
vincēdū. si vō nullo hōz. modoz a se vīcat⁹
nō p̄t ab alio vici licz vīct⁹ estimē. vñ crisō
sit aliq̄s vir mirabilis et magn⁹ et om̄s vocēt
eū forez et huiusmodi. ille vō nō molester nec
sit sibi dūci⁹ aliq̄s talis licz multū de eo talez
habuerit opionē. nō ē dūciū passus s. illi se
ip̄os dūderūt ille aut nō ē dūsus. h. alex. an.
Vtrū otumelia sit gūioz adulatōe. **S**i quā
tū ad h. q̄ otumelia dicit bonū malū ē gūioz
q̄ntū vō ad hoc q̄ otumelia magis ordiat co
gnitiūā i bonū faciēdū vel ad malū declinād
est mi⁹ gūis. adulatio em claudit oculū cor
dis ne malū videat⁹. otumelia vō occasionaliter
apit ut videat⁹ malū et caueat⁹ h. alex. an. **V**trū
otumelia sit gūioz detractōe. **S**i gūioz
est q̄ntū ad hō q̄ plib⁹ in ea publicat⁹ malūz
quantū vero ad hō ē min⁹ gūis q̄ magis caue
ri p̄t malū qd accidit ex otumelia q̄ qd acci
dit ex detractōe h. alex. an. **Q**ua p̄a puniri
d⁹ dūciat⁹ f̄is. **S**i pena pecūiaria facta est
matioe iniurie arbitrio iudicis s. m. q̄litate et
q̄ntitate iniurie et hō si civiliter agat⁹. si autēz
criminaliter exordiarā p̄a officio iudicis ifer
t⁹ insti. de iniur. s. in sum. **S**i q̄s aut otumeliā
aut dūciū intulerit ep̄o mor depositus curie
tradat⁹. xj. q. i. si q̄s sacerdotū. **I**dē ē s. m. hosti.
si ep̄m dñm suū publice denegauerit ut ibidē
videt⁹. vel si ei auxiliū nō pbuerit et occidi p̄
miserit l. i. eū mā⁹ violentas iecerit. ff. d. re iu.
omē dūctū. s. i. et fi. h. bo. ti. d. cle. maledico.

De detractōe et infamatōe ti. xv.

Deinde cōsiderandū ē de detractōe. Et
pri⁹ de p̄a. 2. de ei⁹ pena. **C**irca pri
mū q̄rit⁹ p̄a. s. qd ē detractio. **S**i de
tractio ē aliene fame p̄ occulta vba denigatio
qui em p̄fert vba dtra aliqñ in occulto quā
tūz in se ē audiētes facit habere malā opionē

de eo dtra quē loq̄tur. hoc em intēdere videt⁹
et ad hoc conat⁹ detrahēs ut vbiā ei⁹ credas
tur. vñ dē detrahēre q̄i subtrahere. s. de fama
ei⁹. qd sit q̄qz directē ut cū q̄s falsūz aliq̄ im
pōit l. peccatū augz vbiā. l. reuelat occultum
vel i⁹ qd ē bonū dīc intēcōe mala factū. q̄qz
vō indirectē. s. cū bonū alteri⁹ negat l. malici
ose tacz. vñ p̄t q̄ detractō differt a contumelia
q̄ otumeliosus loq̄tur dtra aliqñ maifeste d
tractoz occulte. Et q̄ntū ad finem intētū siue
nocamētū illatūz q̄ ille derogat honori de
tractoz fame. h. tho. et alex. an. plen⁹. **V**trū
detractō sit peccatū mortale. **S**i ut dictū
ē s. peccata vbiāz marie sūt ex itēcōe dicētis
iudicād. detractō aut s. m. sui rōnē ordiatur
ad denigrādū famā aliq̄. vñ ille p̄ se loquen
dō detrahīt q̄ ad h. de aliquo obloqui⁹ eo ab
sente ut denigret famā ei⁹ auferze aut alicui
famā ē valde gūe q̄ inter res tpales videtur
fama p̄ciosior esse p̄ cui⁹ defectū hō impedit⁹
a multis bñ agēdis. p̄pter qd dicit⁹ eccl. xij.
curā habe de noie bono hoc em magis p̄māe
bit tibi q̄ mille thesauri magni et p̄ciosi. et i.
deo detractio p̄ se loquēdo ē peccatū mortā
le vñ ad ro. i. dē detractozes dō odibiles. qd
ideo dicit⁹ ut dicit glo. ne leue putet⁹ p̄pter h
q̄ d̄sistit in vbiā. Cōtingit tū q̄qz q̄ aliq̄s di
cit aliq̄ vba p̄ q̄ diminuit⁹ fama aliq̄ nō iten
dēs h. s. aliquid aliud hoc aut nō est detrahe
re p̄ se et formaliter loq̄ndo. s. tū materialiter
et q̄i p̄ accūs. Et si qdē vba p̄ fama aliq̄
diminuit⁹ p̄ferat p̄pter aliq̄d bonū vel necessa
riū. debitis circūstātijs suatis nō peccat nec
p̄t dici detractio. si aut p̄ferat ex animi leui
tate vel p̄pter aliq̄d aliud nō necessarium non
peccat mortaliter nisi forte vbi⁹ qd dī⁹ nota
biliter famā aliq̄ ledat. et p̄cipue in honesta
te vite. q̄ hō ex ip̄o genere verborū racionem
h⁹ peccati mortālis et tenet⁹ aliq̄s ad restitū
tiōz faciēdam sicut ad restitutiōz cuius lib⁹ rei
subtrahit h. tho. **N**ota s. m. alex. an. q̄ reue
lare malū p̄rimi ei q̄ p̄t et vult prodesse et eo
ordine quo d⁹ et quo fine oportet cū alijs cir
cūstātijs debitis ad ei⁹ correctionē vel no
cumētū qd ibidē p̄t accidere vitaciōz ē bonum
si vō debite cōditiones desint malū. Et si quis
dē dicat⁹ ex leuitate nec sit volūtas nocendi
nec aggrauet⁹ ex circūstātijs ē p̄ctm viciāle. si
aut ex deliberacōe in nocumētūz p̄ri ē mortā
le. **A**d h. etiā nota glo. sup illi⁹ puer. xxiij.
cū detractozib⁹ ne d̄miscearīs. h. in q̄t spāliter
viciō piclitat⁹ fere totū gen⁹ hūanū. h. iō dīc⁹
tū q̄ pauci p̄ viā salutis ābulāt. tū q̄ pauci l
nulli sunt q̄ nō aliqñ ex animi leuitate aliq̄d
dicāt vñ in aliquo vel leuiter fama alteri⁹ mi
norat⁹. **V**ñ hiero. dī⁹ raro inueies q̄ ita irrep
hēnsibile velit exhibere vitā suā ut nō libēter
rephēdat alienā. **I**tē nota s. m. rap. q̄ detra
ctio siue infamatio q̄qz fit verbis planis. q̄n
q̄ verbis artificiosis. i. artificiose excogita
tis siue cātlenis. q̄qz nutib⁹ et signis. q̄qz
etiā scriptis q̄ dicūtur libelli famosi ut cū q̄s
scribit cartam in iniuriam et in infamiam al
teri⁹ et p̄icit occulte i ecclesia vel in platea

vel domo ut inueta et lecta alius infametur
et talis mortaliter peccat. Et contra defectores
talium libelloz. necno et contra inuenietes eos et
no statim destruentes sz dolose manifestates
pene guissime sunt iustitie ta szm leges q szm
canones ut flagellatio et excomunicatio szm
can. v. q. i. q. in alteri? et. c. bi qui. Et si ostet
qs fecerit pt accusari et depoi cu sit gue pec
catu et accusatioe dignissimu et codenat ore.
di. xv. nuc aut. Et d capitacoe szm leges. C.
d famo. libell. l. vna. et. v. q. i. si qs famosu
In foro at penitentie te ad restitucioe dani da
ti sz si alia absqz hmoi infamatioe no incur
rissz illd dani. Tene? etia ad restitucioe fame
si forte ppter hoc ali? e infamat? qd fiet hoc
mo. s. ut vbi publice dixit vbi? l. caulemis p
se vl p aliud vl etia vbi piccit libellu famo
sum necno et alijs locis vbi intelligit illu tra
que hec acta sunt infamatu h est occasioe
sui dicti vel facti l. signi. publice similiter re
cognoscat erroze suu et culpa. p se si audz vl
p aliud si n audet p se. Et p posse remoueat vl
saltu alleuiet infamia. tenet? etia secu opone
re et de iuria huiliter venia postulare i appa
psoa si audet. vl p aliud si n audet p se tacito
noie. Probatur b. xiiij. q. vi. si tes. et. v. q. ij.
quida b. rich. szm tn hest. si ille q diffamaue
et recognitioc errozis sui magis infamaret i
famatu no dicat ego de tali facto infamaue
ra sz dicat sic. ego infamauea tales de eo de
quo est inter nos infamat? bn scitis qd e illd
sciatu q ego tanp malicios? et mai? b ad in
ueni. et medatiu e qcquid dixi. et n dicat fal
sum sz medatiu. qz dtra mtez dicebat pximu
infamado. et tn veru pt esse qd dicebat. Sz
quid si de diuersis ifamato et a diuersis. Na
tuc necesse e vt specificet sic vide. Bndz host.
q faciat b ad arbitriu infamati. l. si guiter ar
bitraret. ad arbitriu iudic debet se purgare
ar. et. de iureiu. veiens. et c. qntauall. et d ar
bitris. c. ij. De hac etia materia. s. de restituc
cioe fame vide infra li. v. a d restitucioe. arti.
ij. q. iij. Qd e guis peccatu. s. otumelia vl
detractio. Sz p otumelia inqntu bz maiorem
primi lesione sic et rapia e guis pectm q fur
tu vt dictu e supra. Et quo vicio pcipue cri
tur detractio. Sz ex iudicia qz nita? qlitercumqz
minuere gloriā pximi. Vtz audies toleras
detrabete guiter peccet. Sz p sic videt? em o
sentire detractoz. vn fit piceps peccati ei?
Et si inducat eu ad detrabedu l saltu placeat
ei detractio ppter odiu ei? cui detrabit? n mi
n? peccat q detrabes. et qnqz mag. vn bern.
detrabere aut detrabete audire qd horum da
nabili? sit no facile dixerim. Et hiero? no mi
n? aurib? q lingua fugias detractioe si vo n
placeat ei peccatu sz ex timore vl negligetia
vl etia verecudia qda omittat repellere dtra
betez peccat quid sz multomi? q detrabes et
pleruqz veialiter. qnqz etia b pt esse peccatu
mortale l ppter hoc q alicui ex officio incum
bit corripe detrabente l ppter aliqd piclm o
seques. vl ppter radicē q timor human? pt es
se qnqz peccatu mortale vt habet? infra. Non

tn dz aliqs resistere detractoz arguet o eu d
falso maxie si sciat esse veru. qd di? sed debet
eu verbis redarguere de hoc q peccat fratri
detrabedo. vel saltu ostendere q ei detra
ctio displiceat per triliam faciei quia vt di
cit? puer. xxi. vet? aqlo dissipat pluuias et fa
cies tristes lingua detrabetez. Et hiero?. si in
nobis essz diligetia ne passim obrectatozib?
credere? ia ois detrabere timeret. hec tho.
et cum eo ouenit alex.

Sequit? videre de scdo. s. de pea detractio
ris. Circa qd sciendu q detractoz szm qd
notat gof. fit infaus. et ab ecclesia punit? vj.
q. i. deterioros. Ut punit? vt homicida vt i
bidē et de pe. di. i. homicidior. No q detra
here sit crime ita gue sic occidere. sz qz punit?
e pea eterna sic occidere sic dicit? M. v. q. di
xerit. f. suo racha. re? erit gebene ignis.

De susurzatione titul? xvi.

Postea considerandu e de susurzatione. cca
qua qrit? pla. s. veru sit peccatu distin
ctu a detractoe. Sz q ouenit cu detra
ctioe in materia et mo loquedi qz vterqz dic
de primo malu occlte ppter qd aliqn vnu po
nit? p alio. vn ecc. v. no appelleris susurzo.
susurzones vo amicitia mnt? separe. vn sup
io. i. susurzones detractozes. glo. susurzo
nes inter aicos discordia semiantes. detracto
res aut alioz boā negat l minuut. Crimina
toz aut differt ab vtroqz qz crimatoz e q pu
blice cmia alijs imponit. s. accusando vl o
ciado qd no pinet ad illos. B. liguis aut ppe
dicit? susurzo. susurzo em nita? amicos ab iui
ce separe. ideo ad eos duab? vut? linguis di
cea omi malu de alio. io dicit? puer. xx. s. sur
ro et bili. maledict? multos em turbau? pace
hntes. Vtz susurzatio fit guis pectm detra
ctioe. Sz q sic. qz aicus pminet inter extero
ra boā ecc. vj. aico fideli nulla e opatio. qz et
optia fama q p detractioez tollit? ad hoc ma
xime necessaria e vt ho ydone? ad amicitiam
habeat. Est etia mai? peccatu q otuelia qz
melior e amic? q honor et amari q honorari
vt dicit? viij. etbi. Vn bn ostedit? guitas hu
ius peccati puer. vj. vbi dicit? sex sunt q odit
de? et septimu detestat? aia ei? et h? vlamuz
ponit eu q semiat discordia inter fratres.

De derisione siue illusione et subfan
natione. titul? xvij.

Deinde consideradu e de derisione. Et cir
ca hoc queritur plura. s. veru derisio
sit spale peccatu distinctu ab alijs pec
catis quib? p verba prim? ledit? Sz q sic.
qz finis ei? e distinct? ab alijs q. s. e cofusio
et erubescetia illi? q deridet? sicut em iudici
ans intedit deffione et detrabes infamia. et
susurzas discordia sic derides erube cetia. In
b aut. s. fine ouenit. s. cu subsannatioe sz dif
fert i modo qz irrisio fit ore. i. verbo cachino
subsannatio autē naso rugato vt dic glo. sup
illud ps. q habitat in cel iridebit eos. Tal
em differentia n diuersificat specie vtruqz em
differt a otumelia sic erubescetia a dehonora
cioe est em erubescetia timor dehonozatioe

ut dic dām. **V**erū derisio sit aliqñ peccatū mortale. **H**ic q sic. cū em aliqñ malū vñ defe-
ctū pōit in ludū l' risū q sūm se ē puū malū. ē
veiale et leue pētm sūm gen' suū sūm tho. **D**o
test etiā eē veiale peccatū cū quis deridz ali-
quē ex leuitate nec vellet ei' malū sūm alex.
an. **C**ū aut accipit' quasi puū rōne psonē sic
defect' puerorū et stultorū parū pōderare so-
lem'. aliqñ sic illudere vñ deridere ē eū oio
pūipēdere et eū tā vilē estimare vt nō sit de e-
ius malo curādū. s' q' p ludo hñdū. et sic est
peccatū mortale et ē gū' q' dñelia. q' dñu-
meliosus videt' accipere seriose. illuso' aut i
ludū et ita videt' esse maior dēpt' et dhono-
zacō. **E**st aut illusio siue derisio pētm tāto gra-
uius qnto maior reuerētia debet' psonē q' iri-
det'. vñ gūe pētm ē deridere iustos q' hoc mē-
tos retrahit a bono job. xij. deridet' iusti sim-
plicitas. **E**t gū' ē deridere pētes puer. xxx.
ocul' q' subsannat pēz et despiciat pū matris
sue effodiāt eū corui d' corētib'. **E**t gūssimū
est iridere deū et q' sūnt dei. sūm i' p'sa. xxi.
Cui exproballi et sequitur ad sanctum isrl'. s.
deum. s' tho.

De maledictiōe ti. xvij.

Propterea considerādū est d' maledictiōe. **E**t
ēca s' q' runc' pla. s. vtrū maledicere sit
sp' malū. **H**ic maledictio fieri p't l' respe-
ctu ei' q' dign' ē bñdictiōe vel cui d'petit be-
n' dictiō. p't etiā fieri zelo iusticie vñ vidiēte.
Ad illo etiā fieri p't cui d'uenit ex officio vñ n'
d'petit. **S**i ergo fiat maledictio respectu eius
q' meret' maledictionem cū alijs debitis cir-
cūstantijs. erit maledictio bonū licet sit malū
ei q' maledicit' si vero fiat illi q' nō meret' ma-
ledictionē vñ defint aliq' debite circūstātie e-
rit maledictio malū. s' alex. an. **V**trū maledi-
dictio sit idem q' blasphemia. **H**ic maledictio
creature i quātū creatura ē redūdāt in deū
et sic p' accūs h'z rōnez blasphemie. **E**t sic i ca-
nonica iude accipi' blasphemia p' maledicti-
one vt dicit glo. cū inq't michael archāgelus
cū dyabol' disputās al' tricare' d' moy'si cor-
pore nō ē ausus iu. inferre blasphemie. **E**t ea
dē racō est de detractore. s' tho. et dūit cum
eo alex. an. **V**trū liceat aliqñ maledicere.
Hic q' sic qñqz. si em aliqñ imprecet' vñ optet
malū alic' sub racōe mali s' ē inq'tū est ma-
lū intendens ipsum malū. et sic nō licet. **E**t s'
est maledicere p'pe loquēdo. et sic p'cipit apo-
stol' Ro. vij. bñdicite et nolite maledicere.
Si aut sub rōe boni intēdēdo. s. bonū sic licet
Nec ē maledicere p'pe loquēdo s' p' accūs q'a
p'cipal' intētiō dicētis nō fert' ad malū s' ad
bonū. s' aut dūgit dupliciter qñz sub rōe iusti
et sic iudex licet maledic' illū cui p'cip' iustā
penā iferz. sic etiā ecclesia maledic' anathe-
matizādo. sic etiā pphete imp'cabant' mala
peccatorib' q' d'formātes volūtātē suā dīne
iusticie. licet h'moi imp'catiōs possint intelli-
gi p' modū pñūtiaciōis. **Q**ñqz vñ dicit' aliqñ
malū sub rōe vñ vt cū q's optat aliqñ pecca-
torē pati aliqñ impedimētū vñ vt ipe melior
efficiat' vñ vt saltē ab aliorū nocumēto cesset

Dicere aut malū alteri' p' modū enūtiaciōis
sic aliqñ exprimit' mō indicatiō p'tinet ad de-
tractiōz. s' tho. et dūit cū eo alex. angli. **V**trū
liceat creaturaz irracōnālē maledicere.
Hic maledictio ad illō p'pe p'tinet cui p't aliqñ
vñ bñ l' male cōtingere. s. rōnali creature. s.
lijs aut dicit' bonū l' malū cōtingere i ordie
ad creaturā rōnālē. **O**rdiat' aut aliqñ ad e-
am tripliciter. p'rio p' modū subueientis. et sic
gen. iij. dixit d' hōi maledicta terra in ope-
rao. vt. s. p' ei' sterilitatē puniret' hō. 2. p' mo-
dū cōtinētis. s. t'p'is vñ loci. **E**t sic job maledixit
diei natiuitatis sue p'pter culpam originalem
quā nascēdo d'crat. et p'pter d' actas peāl-
tates. et veroqz mō p't intelligi dauid maledi-
xisse mōtib' gelboe. ij. reg. i. tertio p' modum
sigificatiōis et sic dñs maledixit ficulnee i si-
gnificationē iudeorū. maledicere vñ eis sūm
se dñderatū ē oīosū et vanū et p' dñs illicitū
s' tho. et alex. an. **V**trū maledicere sit pētm
mortale. **H**ic q' sic ex genere suo cū sūm se cari-
tati repugnet q' diligim' p'rimū vñ. i. cor. vj.
neqz maledici neqz rapaces regnū dei posside-
būt. et ē peccatū tāto graui' quanto psonam
cui maledicimus magis amare et reuereri de-
bem'. vñ leui. xx. q' maledixer' p'z suo et ma-
tri morte moriat'. **C**ōting' tñ vñ maledictio-
nis p'latū esse pētm veiale. l' p'pter malū pui-
tatē qd q's alteri imp'cat'. l' etiā p'pter affectū
p'ferētis maledictiōis vba dñi ex leui motu l'
ludo. vñ ex surzeptiōe aliq' talia p'fert. q' pec-
cata vñorū maxie ex affectu p'sant' vt supra
dictū ē. **E**t sic aug' i omel. d' purgatorio pōt
iter alia p'ctā facile l' temerarie maledicere.
Dicit' tñ alex. an. q' si talia ducāt' i dñuetudī-
nē pñt esse mortalia p'pter cōtēptū. s' tho. et
alex. an. **V**trū maledictio sit graui' pētm
q' detractio. **H**ic q' nō. dicere em malū culpe
p' modū enūtiaciōis qd p'tinet ad q'tuor vicia
p'missa est pētm. in p'tu ex h' p'rio i'feret' ali-
q' nocumētū. gū' aut pētm ē nocumētum i
terre q' desiderare ceteris parib'. vñ detra-
ctio sūm cōm rōnē est graui' peccatū q' ma-
ledictio sūm desiderium exprimens. **M**aledi-
ctio vñ q' sit p' modū iperij cū habeat rationē
cāe p't esse detractiōe gūor si mai' nocumen-
tū iferat q' sit denigratio fame vñ etiā leuior
si mi'. **E**t s' accipi debēt sūm p'tinētia p' se ad
hec vicia. **D**ñt etiā et alia p' accūs dñderari q'
dicta vicia augēt l' minuūt. s' tho. **D**e hac
mater'ia hosti. ti. d' clerico maledico notat q'
maledicorū alij maledicūt siue blasphemare
presumūt deum. alij hoīes. alij facta hōim.
Et dicūtur maledici q' maledicetes. **G**enera-
liter etiā p't dici maledic' is q' obloq'tur d' ali-
quo hōie ei detrabēdo l' eū deprimēdo ex. e.
c. i. **I**teqz siq's maledixerit ecclesiastico p'cipi
dicēdo publice aliq' vba i dep'ssionē sui officij
l' bñficiij si sit cl'ic' d'z arbitrarie p' iudicēz
suū puniri ita q' exēplo ei' ceteri terzici d'ra-
romanā eccl'iaz n' p'rupāt ex. e. c. i. **E**t idē cred'
hosti. d' laico. vt. xxij. q. i. tñ vt notat gos. e.
ti. papa id dicit p't sic dic' ipator d' eo q' maledi-
xit sibi. s. q' si h' ex leuitate p'cessit d'cēdō est

ff. ad. l. iuli. maie. famosi. si ex infania. miserandum. si ex iniuria remittendum. C. si quis male impe. l. vna. Item de pena maledicorum quere infra. li. v. ti. de canonicis penitentialibus

De multiloquio et vobositate siue linguositate et taciturnitate ti. xix.

Deinde considerandum est de multiloquio simul et taciturnitate. Et primo de multiloquio. et ea quod sciendum secundum alex. an. quod multiloquus dicitur si sit multitudo locutionis cum superfluitate vel preter utilitatem vel necessitatem. Et secundum hoc in multiloquio est peccatum. unde puer. x. i. multiloquus peccatum non deest. Non autem accipitur hoc in sua generalitate in qua potest fieri bene et male oportet et multis modis ut in difficultatibus declarandis. Sciendum autem quod aliud est ipse loquendo multiloquus et aliud vobositas siue linguositas. vobositas enim solet in ore prout puerientia ex consuetudine superflue et inordinata locutionis. multiloquus vero non determinat tamen quantum linguositas sed stat in genere. Et ideo licet multiloquus sit aliquando veniale peccatum. scilicet putat eum citra linguositate propter quod aug. loquens de minutis peccatis iter alia ponit quoties loquitur quod plus quam oportet. Nichilominus autem vobositas siue linguositas potest esse mortale peccatum. unde iob. xi. nunc quod vir vobosus iustificabitur qui dicat non.

Sequitur videre de taciturnitate. Circa quod sciendum quod tacere aliquando est actus virtutis. unde gg. dicit os discretum et congruo tempore aperit et rursum congruo tempore taciturnitas claudit. Aliquando vero est nomen vicii. unde gg. immoderatum silentium si culpa non esset propter hoc non dixeris de mibi quod tacui. Si vero quare in quo genere peccati sit. scilicet delicti et commissi. dicendum quod in genere delicti. tacere enim nihil aliud est quam non loqui in eo quod potest loqui pro tempore et loco et alijs circumstantiis unde cum tenetur loqui et non loquitur peccat peccato delicti. sic si tenetur loqui pro loco et tempore et alijs circumstantiis et non loquitur transgreditur. Est autem taciturnitas aliquando peccatum veniale aliquando mortale. in his enim quod tenetur bene loqui tacere est peccatum mortale ubi gratia cum tenetur bene propter peccatum deferri pro tempore debito et alijs circumstantiis. et mederi propter hunc moralem medicinam pro tempore debito et alijs circumstantiis in his est peccatum mortale. cum autem non tenetur sed expedit loqui decet est veniale. Quando autem hoc est et quando non determinare de singulis est difficile. sed ipsa vinctio docet quod non promittit bonis sibi adherere de facili errare. Quod autem dicit greg. quod corrigere non valet increpare non desinat ne se principem delinquentium ex consensu taciturnitatis addicat. intelligitur de illo qui tenetur ex officio corrigere et mederi alijs in vobositate correcti onis. in talibus enim si fiat omissio pro tempore debito est peccatum mortale. Sed potest quiri propter illud ecc. xx. homo sapiens tacebit usque ad tempus. quod sit id tempus. Et quod illud tempus est quando est oportunitas ex parte audientium quod si aliqui ex eis libenter audiunt. sic enim dicit apostolus. ij. thi. vltio. predica vobis in ista. oportet. ipso. glo. optime quantum ad eos quibus placet. improprie quantum ad eos quibus non placet. Et hoc dico quod et si non placet aliquibus dum audiunt prodesse nichilominus imposterum potest. si autem non assint auditores aliqui quibus audire placeat. aut creditur tales esse corrigibiles et tunc etiam instare debet predicator.

portune. si autem credatur oio esse incorrigibiles debet a predicatione cessare secundum illud Mat. vij. nolite scire dare canibus nec marga. pi. ante porcos

De probis iusticie que sunt declinare a malo et facere bonum et de vicijs oppositis ti. xx.

Prostea considerandum est de probis quod integritas libere iusticie que sunt facere bonum et declinare a malo. Et de vicijs eis oppositis. de transgressione et omissione. Circa primum sciendum quod duo predicta sunt partes iusticie. unde aug. de cor. et gra. ponit ad iusticiam legis illa duo pertinere. si enim loquimur de bono et malo in omni predicta duo pertinent ad omnem virtutem. Et secundum hoc non possunt dici partes iusticie nisi forte iusticia accipiatur prout est ois virtus licet iusticia sic accepta recipiat quandoque speciale rationem boni prout. scilicet est debiti in ordine ad divinam et humanam legem. sed iusticia secundum quod est virtus specialis respicit bonum sub ratione debiti ad primum. Et secundum hoc ad iusticiam specialem pertinet facere bonum sub ratione debiti in operatione ad primum et vitare malum oppositum. scilicet quod est propter nocivum. Ad iusticiam vero generale pertinet facere bonum debitum in ordine ad primum et ad deum et vitare malum oppositum. Dicuntur autem hec duo partes iusticie generalis et specialis que integritates que utriusque eorum requiritur ad perfectum actum iusticie. Ad iusticiam enim pertinet equalitatem constitutur et constitutionem conservare. Constituit autem aliquis equalitatem iusticie faciendum bonum. id est reddendum alteri quod debet sibi. Conservat autem equalitatem iusticie id est constitutur declinando a malo. id est nullum nocivum inferendo proximo. Ad hoc nota quod hoc duo ponuntur partes iusticie secundum aliquam proportionem boni et mali ut dictum est. Non autem ponuntur partes alie alterius virtutis moralis. quod alie virtutes morales consistunt circa passionem in quibus bonum facere est ad medium venire quod est ab extremis quasi a malis declinare. Et sic redit in idem in alijs virtutibus bonum facere et a malo declinare. sed iusticia consistit circa operationes et res exteriores in quibus aliud est equalitatem facere et aliud factum non corrumpere. Nota etiam quod facere bonum est actus completus iusticie et qui per se principaliter declinare vero a malo est actus imperfectus et secundarius per se. Et ideo est qui per se materialiter sine qua non potest esse per se foris malis completiva. Sed obicitur quod superius per se. diuertere a malo et facere bonum dicitur glo. illud vitat culpam hoc meretur vitam et palmam. Sed quilibet per se virtutis meretur vitam et palmam secundum 2. cor. q. d. declinare a malo secundum quod ponitur per se iusticie non importat negationem puram quod non est facere malum hoc enim non meretur palmam sed tamen vitat penam. Importat autem motum voluntatis repudiationem malum ut est nomen declinationis. Et hoc est meritorium principis cum aliquis impugnet ut malum faciat et resistit. hoc vero

Circa secundum quod dicitur per se. vix transgressio sit speciale peccatum. Et quod sic nomen est transgressionis derivatum est a motibus corporalibus ad actus morales. dicitur autem aliquis secundum motum corporalem transgredi quia graditur ultra prefinitum terminum sibi. Moraliter vero quod graditur ultra terminum qui sibi prefigitur per preceptum negativum. Et ideo transgressio proprie dicitur quando aliquis agit contra preceptum negativum quod quidem materialiter

pt ee cōe oib? spetieb? pētōz. qz p quālibet
spēz pēti trālgredi? hō pceptū aliqd dīmū. Si
vō sumat? formaliter. s. hōm istā rōz spāle q est
facere oīra pceptū negatū sic est spāle pētū
dupl. vno? hōm qd oppoīt? genenb? pētōz. a
lijs vōtib? oppoītis. sic em ad pāz rōz iusti
cie pūnet attēdere debitū pceptū ita ad pāz
rōz trālgressiois pūnz attēdere oīceptū pceptū
Alio? hōm qd distiguit? ab omīssioe q oītraria?
pcepto affirmatio. Est aut sciēdū q sic iusti
cia legal? ē oīs vō? subiectie et qī materialit
ter. ita etiā iusticia legal? ē materialiter omīe
pētū. Et sic diffinit ab eo. pētū. s. m. s. rōz ius
ticia legal? dicens pētū ē trālgressio leg? dīne
hec tho. **¶** Vt? omīssio sit spāle pētū. **¶** q
sic. ip? orat em ptermīssioē debitū bōi qd qdē
pūnet ad iusticiāz ppe. Ad generalē qdē si su
mat? debitū i ordie ad legē dīmā l? huānā. Ad
specialē vō si i ordie ad primū. vñ eo mō quo
iusticia ē vō? spetial? ut supra dētū ē. est et oī
mīssio spāle distictū pētū a pētis oppoītis v
tutib? alijs. **¶** Eo vō mō q? facere bonū cui op
ponit? omīssio ē qdā spālis pō iusticie distin
cta a decliatioē mali cui oppoīt? trālgressio
distiguit? etiā omīssio a trālgressioē. Est aut o
mīssio pētū actuale pū negacō act? reduci?
ad gen? actus. **¶** Ad h? nota q qz null? tenet?
ad ipossibile iō nll? omittit n? faciēdo qd nō
pt. Et h? dico si sit ipotēs pter suā culpā. si vō
sit ipotēs ppter ei? culpā pcedētē ut cū qz in
ebriauit se de sero et n? pt surgere ad matutū
ut d3. ē pētū omīssiois. qd qdē icipit ei impu
tari ad culpā qn ē t? opandī ppter cāz tam
pcedētē ex q volūtaria reddi? omīssio h? tho.
¶ Nota sūm aler. an. p tūc dē oīssio ppetrari
cū qz applicat se ad actū illicitū. ipossibile
cū illo actu ad quez tē? ut si iste tenet? ire ad
matutū et se inebriet l? i sero i colloqō ifru
ctuosō stet l? hōm ppter qd n? surg? ad matu
tūas tē omittit. Si vō se explicz alicui op? bo
no ad qd tē? et ex h? lassus dormiat ppter qd
nō surgit n? omittit. Si vō sit act? indifferens
tū ipeditiū? ei? ad qd tē? omittit. **¶** S? qd si n?
surgat n? ppter aliquā cām in ipō s? tū qz uis
sensibil? est in eo legata. nūquid omittit dor
miēdo. **¶** q n? tenet? em surgere cū audierit
signū. **¶** S? si nō surxerit ex cā q fuerit i eo oī
mittit cū ppetrat cām illā. **¶** Ad h? addi pt de
ocio qd ocīū pt dici mltipliciter. pzo mō dē
ociū sūm ggo. qd carz rōe iuste necessitatis vñ
intencōne pie utilitatis et sic est peccatūz vel
dispositio ad ipm. Et sic dē **¶** M. xij. de oī vōbo o
ciolo qd locu. fu. ho. red. rōz i die iudicij. 2o
dē ocīū vacacō ab his q sunt ppe vite actiue
sūm. **¶** Luc. x. Maria optimā pte ele. Et sūm h? ē
ociū oīreplacōis. et h? mō est bonū qn fit iusta
decā. 3o mō dē indrns sūm q vacare ab his q
sunt ppe vite actiue fieri pt bono fine l? n? ho
no. Et qd ocīū sūm qd dē iproba volūtāl qescē
di ab ope iuste necessitatis l? pie utilitatis est
peccatūz vīale si qes sit ifra deū. Si vō ppoā
t? dō est mortale. **¶** Vt? trālgressio sit gūius
peccatū omīssioē. **¶** q sic simp? et absolute
loquēdo. licz aliq omīssio possit esse gūior ali

qua trālgressioē. pētū em intm ē gūe incētē
distat a vīute. **¶** Contrarietas aut ē maxia distan
cia ut dē. v. metha. vñ oītrariū magis distat a
oītrario q simplex ei? negacō sic nigz magis
distat ab albo qm simplex n? albū. cū ē em ni
gz ē nō albū sed nō ouerit. **¶** Trālgressio au
tē oītrariat? alicui vīuti. omīssio vō importat
negatiōz ei? vñ peccatū omīssiois ē si qz re
uerētiā debitā parētib? nō exhibeat. pētū
vō trālgressiois est si iniuriā eis inferat et sic
patet ppositum. **¶** Ad h? nota q delictū cōmu
niter sumptū significat quācūqz omīssioz. qn?
vero stricte sumit? p eo q omittit? fieri aliqd
de his q pūnet ad deū. vel quādo scienter et
quali cum quodā oītemptu derelinqt homo il
lud qd facere d3. Et sic habet quandā grau
tatem racōne cuius indiget expiacōne maio
ri ut patet leuitic. v. h? tho. **¶** Vt? utrumqz
sit pētū mortale. **¶** q sicut omīssio opponitur
pcepto affirmatiuo. Ita trālgressio pceptis ne
gatiuis. Et iō utrumqz ppe sumendo impo
tat racōnez peccatū mortāl. Potest etiā vtrū
qz cōmuniter sumi ex eo q aliqd fit pter pce
pta affirmatiua l? negatiua disponēs ad oppo
sitū ipsoz. Et sic vtrūqz eoz potest esse ve
niale peccatūz. h? tho.

¶ De vīutib? āneris iusticie i cōmūti. xij.
¶ Einde cōsiderādum est d pāb? iusticie
potētiālib? i. d vīutib? ei āneris. Et
pzo q vīutes annectūt iusticie. 2o d
singulis iparū. **¶** Circa primū sciēdū q ptes
potētiāles iusticie sunt mltē. qrum. vi. al
signat tull? in scdo retho. sue que sunt reli
gio. pietas. gratia. vindicta. obsequia. veri
tas. Et iō ptes potētiāles possunt dici qz i
aliquo cū iusticia dūeniūt et ad plenā ratiōez
iusticie nō attingūt. **¶** Cū iusticia qdē dūeniunt
in h? q sunt cca opatōs ad alterum. **¶** Pfecta
aut racōe ei? deficiūt in hoc q pfecta rō iusti
cie in hoc cōsistit. s. p alteri. reddat? qd a de
bet? ex legis necessitate et sūm equalitate pōi
ctanz aut vīutū qdam deficiūt a rōne equalis
qz p eas non reddit? eqle. qdam aut a ratiōe
debiti qz et si p eas reddat? aliquo mō debitū
illd tū non ē debitū ex legis necessitate qd ē
debitū pfecte. sed ex qdam mōz. honestate.
prie sunt religio pietas et obsequia. p reli
gionē em reddit? hō debitū ex legis necessita
te. sed nō pt reddere equale. In quo etiā decet
dat pñz. viij. ethi. vñ sus finē. Et tull? dicit in
scdo retho. p religio ē que supioris cuiusdā
nature quā diuinā vocāt curam ceremoniāqz
vñ cultū affert. p pietatē vero reddit? hō pen
tib? et patrie q est aliquo mō pīncipiū gene
ratiōis debitū ex legis necessitate sed nō red
dit eqle qz sūm plm vbi supra his honorib? q
ad deos et pntes pūnet nllus secūdū dig
tatē aliquādo tribuet. Et de hac dicit tullius
vbi. s. pietas est p quā sanguine iūctis patrie
qz beniuolis officiū et diligēs cultus tribui?
¶ Der obseruanuam etiā reddit? homo vīutis
dignitate supra eū cōstitutis et ipsuz inducen
tib? ad vīutez misterio et exēplo debitū ex le
gis necessitate. s. nō redd? equale ut etiā vult

ph⁹.iiii. ethi. c. ix. **De** hac dicit tullius ubi. s. q. obsequia e p qua hoies aliq dignitate antecederet cultu quodam et honore dignatur. Tres aut alie sut. s. gra. veritas. et viduacoe. p veritate ho se tale exhibz p⁹io i vbi et factis q⁹lis e qd n d³ p⁹io ex aliq legis necessitate s³ ex qda mox honestate vt habe^r ex vbiis ph⁹.iiii. ethi. c. xiiii. **Et** de hac dic tullius ubi supra q veritas e p qua imutata ea q fuerunt aut sunt aut erut dnr. **Per** graz aut aliqs op⁹at alicui bona s³m ea q recepit ab eo de hac tullius ubi. s. gra e i q aiciciara et officioz alteri memoria alteri remuneradi voluntas tinet. p viduacoez vero defedendo et vliscendo pulsat violentia et iuria moderate. no in tedendo malu iniuriatis s³ ei⁹ emedatioz l corhibicoez l alioz qet⁹ ad iusticie obsequia et dei honore. **Et** de hac dicit tullius ubi. s. viduacoe e p qua uis et iuria et cme qd offutur e defedendo l vliscendo pulsat. Aliqd vero debitum e necessariu sic oferes ad maiore honestate sine quo tn honestas suari pt. qd qde de bitu attedut liberalitas et amicitia et alia huiusmodi q tullius p⁹mittit i numeratoe p⁹dicta q paru hnt de debiti racoe. **Obedientia** vo qua aliq ponit inter ptes iusticie icludit in obsequia qua tullius p⁹it qz pcellitibz p⁹sonis debet et reuerentia honore et obedia. **Epicheya** vo qua p⁹it ph⁹.v. ethi. iusticie adiut^r et p⁹mittit a tullio qz n adiugi iusticie p⁹riculari s³ legali. Aliq ac ponit qnqz ptes iusticie. s. obedia respectu supiorz disciplinam respectu iferiorz eqlitate respectu eqliu. fide et veritate respectu oim. **De** qbz aliq no ponitur a tullio nisi veritas. **Circa** qd sciendu q obedia icludit i obsequia qua tullius p⁹it p⁹sois em excellenb⁹ debet et honore reuerentia et obia vt p⁹dictm e. fides aut p qua dicta sunt icludi i veritate qntu ad obsequia p⁹missi. veritas aut i pl⁹ se h³ vt ifra pateb^r. **Disciplina** vo n debet ex debito necessitatis qz iferiori iquatu e iferior n e aliqs obligat. p⁹tn supior obligari vt pvideat iferioribz s³m i⁹ ph⁹.xiii. fidelis suus et p⁹u. q. co. do. zc. et io p⁹mittit a tullio. **Equalitas** vo sub epicheya siue aicicia tinet. **Numerationes** aliaru p⁹tiu annexaru iusticie que a quibsdā ponuntur omitto gra breuitatis.

De dulia ti. xxiij.

Postea consideradu e de singul p⁹dictar⁹ virtutu. Est aut sup⁹ tractatu d pceptis. **Et** dictu de religioe i p⁹io pcepto et d pietate i 2° pcepto. **Vn** nuc restat dicere d obsequia. gra viduacoe veritate aicicia. liberalitate et epicheya. **De** istis igit septē dicē dū e s³m ordinē s³m quem sunt pnumerate. **Circa** igit obsequia sciendu q p ea cult⁹ et honore exhibet^r p⁹sois i dignitate constitutis. **Hmoi** em p⁹sois rōe excellēte debet honore q est qda recognicō excellēte alic⁹. rōe vo officij gubernatōis debet cult⁹ q in quodā obsequio consistit. duz. s. aliqs eoz ipio obedit. et vice bñficijs eoz repedit. **Et** ideo obsequie due sūt ptes. s. dulia q exhibz supioribz ho-

noze et obedia p quam impio eoz obedit. p⁹io aut dicēdu e d dulia postea de obia quo aut dulia sumit^r mltipliciter et quo dnt a lat^ria hitu e s. li. i. ti. d latia. **Quatu** at ad p⁹io eū dulia exhibeat hoiez supioribz qnt^r vtz honore sit aliqd coze l spūale. **Et** honore qn dā testificacōz iporat d excellētia alic⁹ vñ volētes honorari testimoniū sue excellētie qnt^r vt vult ph⁹.viii. ethi. **Testimoniū** at reddi^r vel corā dō l corā hoibz. corā dō sufficit testificacōe. **Et** io honore q⁹ ad deū consistere pt in solo iteriori motu cordis dū. s. aliqs recogitat l dei excellētiā vñ etiā alteri⁹ hois corā dō. **Quatu** aut ad hoies n pt aliqs testificari nisi aliqb⁹ signis exterioribz. l vboz. s. excellētiā alic⁹ p⁹nūtiado. l factoz. s. se icliādo obuiado l hmoi l oblationū exteriorz. res rū. s. eximioz l munerū aut etiā institutōis i maginū l alioz hmoi. **Et** s³m h honore consistit i exterioribz signis corp⁹alibz. **Differt** aut honore a laude dupliciter. p⁹io qz laus tantu consistit i signis vboz. honore aut i quibuscūqz exterioribz signis et s³m h laus icludit i honore. **Secdo** qz p exhibitōz honore testificam^r d excellētia hois alic⁹ absolute. p laudez vo i ordie ad finē. laudam^r em bñ opantē ppter finē. honore at e optimoz q n ordian^r ad finē s³ iā sunt i fi. vt vult ph⁹.i. ethi. **Gla** aut e effect⁹ honore et laudis qz ex hoc q testificamur de bōitate alic⁹ elarescit ei⁹ bōitas i noticia p⁹limoz. vñ gla d^r q⁹ clara vñ ad ro. i. di. glo. abzo. gla e clara cum laude noticia. **Differt** aut honore a reuerētia. qz ex vna pte reuerētia e p⁹icipiū motiū honore iquatu. s. aliqs ex reuerētia qua h³ ad aliquē honorat eū. **Ex** alia vo pte e finis honore iquatu. s. aliqs ad hoc honorat vt ab alijs i reuerentia habeat. h³ tho. **Ad** h nota q dulia pt sumi dupliciter. vno^o cōiter s³m qd exhibz reuerentia cuiusqz hōi rōe cuiuscūqz excellētie. **Et** sic dnt sub se pietatē et obsequia et q⁹cūqz huiusmodi virtutē q exhibz hōi reuerentiam et sic h³ ptes spē diuersas. **Alio^o** dulia sumit^r stricte pnt. s. s³m eā seru⁹ exhibz reuerentiā dno et sic n diuidit^r i diuersas spēs s³ e vna specie rū obsequante q tullius p⁹it eo q alia rōe su⁹ reueret^r dnm. miles ducem discipl⁹ mgrm et sic de alijs. hec tho.

De obediētia ti. xxiij.

Postea consideradu e de obia et vicō sibi oppōito. s. inobia. **Erit** aut h consideracō d obia i cōi. **Nā** ifra li. vi. considera bit^r i spāli de obia q debet^r p⁹lati ecclesiasticis. **Et** etiā de obia religiosoz. p⁹io aut h cōsideradu e d obia. 2° d inobia. **Circa** vo obediām qrun^r plā. s. vtz vñ hō teneat^r alteri obedire. **Et** q sic. vñ ad heb. vltio. p⁹cipit^r obedite p⁹positis vñis et subiacete eis. sic em ex ordie naturali re⁹ dimit^r instituto. inferi oza in rebus naturalibz necesse habet subici motiōi supiorz ita etiā in rebz hūanis ex ordie iuris natural⁹ et dmi tenent^r inferiozel su is supioribz obedire. **Et** obicit^r qz bonum op⁹ li ex debito obediētie fieret videre^r eā min⁹

gratuitū et p dñs essz mī? acceptabile. **¶** Ali
qd p̄t iudicari ḡuitu dup̄. vno ex pte op̄is
qz. i. hō ad i? n obligat. Alio mō ex pte op̄
antis qz. i. libera volutate opa. Op̄ aut red
di? vtuosū et laudabile et meritorū p̄cipue
szm qd a volūtatē pcedit. Et iō licz obedire
sit debitū si tñ p̄mpta volūtatē q̄s obediat n̄
p̄pter h̄ m̄mūt ei? meritū maxie ap̄ deū q̄ n̄
tm op̄ exteri? sz etiā volūtatē interiorē attē
d̄. **¶** Utz obedire sit v̄tas sp̄alis. **¶** q̄ sic. vñ
a q̄busdā poni? p̄s iusticie vt dictū est sup̄a.
Nā h̄z obiectū sp̄ale. i. p̄ceptū tacitū l̄ exp̄ssū
volūtas em̄ sup̄ioris quocūqz mō innotescat
ē qdā p̄ceptū tacitū. Et tāto p̄m̄ior vide? o
bedia q̄nto p̄ceptū exp̄ssū p̄ueit et volūtatē
sup̄ioris itellectā. **¶** Sz oīa iobedia ē gene
rale p̄ctm. qz szm ābz. p̄ctm ē iobedia legis
dīne. gō obia q̄ ei opponit ē general v̄t? **¶** Sz
obia p̄t du? accipi. vno mō p̄p̄e szm q̄ respicit
p̄tencōz formale rōz p̄ceptū. Et sic ē sp̄alis v̄
t? et iobedia ei oppoita ē sp̄ale p̄ctm et szm h̄
requeit ad obiam q̄ aliq̄s ipleat actuz iusticie
v̄t alteri? v̄tutis intēdes iplere p̄ceptū. Alio
mō large p̄ execucōe cuiuscūqz. qd p̄t cadere
sub p̄cepto. Et inobīa p̄ cmissiōe eiusdē ex q̄
cūqz intēcōe. et sic obia ē general v̄t? et mo
bedia generale p̄ctm. **¶** Nota etiā q̄ licz obe
diēcia p̄ se cōsiderata put respicit ratiōez p̄ce
ptū sit sp̄alis v̄tus vt dētm ē inq̄ntū tñ pcedit
ex reuerēcia q̄ cētū exhibz sup̄iori sub diuer
sis v̄tutibz cōtinet. Inq̄ntū em̄ pcedit ex reue
rēcia p̄latoz cōtine? qdāmmō sub obīuātia
Inq̄ntū v̄o ex reuerēcia dī sub religiōe et p̄m̄z
ad deuotiōz. **¶** Utz obia sit maria v̄t? **¶** Sz v̄
tutes theologicē sūt potiores v̄tutibz morali
bz. vñ sūt potiores obia q̄ ē p̄s iusticie vñ ḡg.
diē v̄t. mora. p̄ obia n̄ sūit metu. sz caritas
affectu ē sūada. nō timore pene. sz amore ius
ticie. Et sic p̄t oīa obia laudat ex eo q̄ pcedit
ex caritate. ex q̄ seq̄tur q̄ caritas ē p̄ior obe
diētia. Inter v̄tutes aut̄ morales tāto v̄t? ē po
tior q̄nto aliqd mai? cōtinet vt dō ibereat et
p̄pter deū. Inter v̄o oīa bōa hūana p̄cipuū est
volūtas vt sup̄ponit ad p̄nā. Et iō laudabili
or ē obia q̄ p̄pter deū cōtinet p̄p̄iā volūtatē
q̄ alie v̄tutes morales q̄ p̄pter deū cōtinent ali
qua alia bōa. vñ ḡg. diē q̄ obia iure victimis
p̄ponit qz p̄ victimas aliena caro. p̄ obiam v̄o
p̄p̄a volūtas mactat. **¶** Est em̄ obia vt diē p̄e
grin? li. d. speculis v̄ginū spe mercedis abne
gacō p̄p̄e volūtatē. **¶** Utz i omibz sit deo o
bediēdū. **¶** Sz sic naturali necessitate oīa natu
ralia motiōi dīne subdūtur. ita etiā qdā neces
sitate iusticie oīs volūtatē obedire p̄cepto
dīno tenetur. p̄pter qd dixerūt filij isrl̄. oīa q̄
locut? ē dñs faciem? et erim? deo obedientes
¶ Vtrū subditi teneātur suis sup̄ioribz i oibz
obedire. **¶** Sz p̄ et hoc cōtingere p̄t ex duobz. n̄
no mō p̄pter p̄ceptū p̄tatis maioris. vñ sup̄ iō
Ro. xij. q̄ p̄tati resistūt ip̄i sibi dānatiōz ac q̄
rūt diē glo. si aliud iubeat p̄cōsul aliud ip̄a
tōz. nūquid dubitat illo d̄repto isti esse sūien
dū. gō si aliud iubeat ip̄ator aliud de? d̄rem
pto illo obedīdū est deo szm iō actūū. iij. o

bedire aut mag optet deo q̄ hōibz. **¶** Dissigūe
dū tñ hoc szm bon. cca si. scōi q̄ aut p̄tās ifer
rior fluit totaliter a sup̄iori vt p̄tās ep̄i a p̄tā
te pape. et tūc ē magis obedīdū pape. Aut po
testas sup̄ior et inferior fluit ab alia p̄tate
sup̄iori vt potestas ep̄i et archiep̄i a papa.
et tūc nō ē generaliter v̄t? q̄ magis sit obedi
endū sup̄iori q̄ inferiori vt archiep̄o q̄ ep̄o. q̄a
ep̄s ē p̄lat? imediat? arch. et s̄ m̄diat? **¶** Sz
lio? n̄ te? iferior obedire sup̄iori. sz q̄n p̄cipit
ei aliqd i q̄ n̄ subdit sibi vt em̄ dic seneca de
bñ. corpa sūt obnoxia dñis. mēl aut sui iuris ē
Et iō i h̄is q̄ p̄tinet ad interiorē motū volūtatē
n̄ te? hō obedire hōi. Nec tñ szm ea q̄ p̄tinet
ad dñz corpi sz tñ dō qz omnes hōies nā sūt
pes vt sunt ea q̄ p̄tinet ad sustētacōz corpis et
generacōz. p̄lis. vñ n̄ tenet? sūi dñis nec filij
p̄ntibz obedire de m̄mōnio cōtrahēdo v̄t v̄
ginitate sūada aut alia h̄mōi. **¶** Sz i h̄is q̄ p̄t
nēt ad dispositiōz actūū et rerū hūanarū tene
tur subdit? obedire suo sup̄iori szm ratiōz sue
sup̄ioritatis vt miles duci exercit? i h̄is q̄ p̄t
nēt ad bellū. seru? dñō i h̄is q̄ p̄tinet ad oīa
sūilia exequēda. filij p̄i i h̄is q̄ p̄tinet ad vi
te disciplinā et domesticā curā et sic de alijs
Nec ob iō apli ad col. iij. filij obedite p̄nti
bz p̄ oīa. et postea subdit? serui obedite p̄ oīa
dñis. qz p̄ li oīa intelligit? oīa q̄ p̄tinet ad ma
patrie l̄ dñatīe p̄tās. **¶** Utz xp̄iā teneat? p̄tā
tibz secl̄aribz obedire. **¶** Sz q̄ sic. vñ apl? ad
titū. **¶** Admonet illos p̄cipibz et p̄tātibz sub
ditos esse. Nā ex corruptione p̄cti p̄m̄i p̄m̄i
sum? ad p̄turbandū ordinē iusticie. et iō op̄
tuit q̄ aliq̄ haberet p̄tātē vt sic ordo iusticie
seruaret. Nec p̄ fidē xp̄i ordo iusticie tollitur
sz magis firma? qz fides xp̄i est p̄cipiū et cā
iusticie szm iō. Ro. iij. Iusticia dei p̄fidē ihsu
crisi. et iō p̄pter fidē xp̄iani n̄ eximūtur ab o
bediēcia p̄cipū secl̄ariū. Tene? aut obedire
subditi xp̄iani p̄tātē h̄m̄bz iusticie tam tp̄ali
bz q̄ sp̄ritualibz. In h̄is aut q̄ se extēd? p̄tās
eorz. nō aut i alijs de necessitate nisi forte in
caū vbi p̄pter vitādū scādālū v̄t p̄ict m̄ essz o
bedire necessariū szm tho. et rich. li. ij. di. vlt.
Et szm p̄e. i. b̄d si sit p̄tās vsurpata n̄ tenetur o
bedire ei nisi etiā p̄pter scādālū l̄ mai? maluz
vitandum obedīdū tñ in licitis non peccat.
¶ Equit? videre de scōo. sz iobediētia. Et
circa hoc q̄rūtur pla. sz v̄t? inobediā sit
p̄ctm mortle. **¶** Sz q̄ sic Ro. i. et. ij. thi. iij. p̄tā
tibz n̄ obedientes iter p̄ctā mortalia numerā?
p̄ctm em̄ mortale ē qd cōtrariā caritati p̄ quā
ē vita sp̄ual. caritate aut diligēt de? et p̄xi?
dilectio aut dei ē vt ei? mādātis obediat? di
cit? em̄ scōa jo. ij. q̄ diē se nosse deū et mādātā
ei? nō custodit mēdax ē. qui autē seruat ver
ba eius vere in hoc caritas dei p̄fecta est. Et
ideo inobedientes esse p̄ceptis diuinis est
peccatū mortale quasi dilectiōi dei cōtrariuz
Et eadē racō ē de hō qd ē iobediētes esse p̄ce
ptis sup̄iorz. qz etiā i p̄ceptis diuinis cōtinet? q̄
sup̄ioribz obediat? szm illud Ro. xij. qui po
tēstati resistit dei ordinacōi resistit. Et v̄tēti?
inobediētem esse sup̄iori cōtrariā dilectiōi

primi i qntu subtrah^r ei obediā debita libi
Item iobedia sit guissimu pctm. **¶** q n guis
 us em pctm ē dēnere pēpietē q pceptū. vñ
 guicia sunt pctā q sūt cōtra psonaz pēpiētis
 vt blasphemia et hōicidiū q iobedia. **E**t si obi
 ciat^r illd. i. Be. v. qī scel⁹ ydolatrie ē nolle
 acq̄scere. ydolatria aut ē pctm guissimu. g^o
 zc. dicēdū q ibi li qsi n ē eqlitatis s; silitudi
 nis. qz iobedia redūdat i dēptū dei sic ydo
 latria sed ydolatria magis.

Quando considerandum est de gratia sine gratitudine
ne et postea de ingratitudine. Sciendum
igitur quod gratitudo ut patet ex predictis est virtus
que benefactoribus gratias recipere facit sed religio est
quodammodo percellens gratitudo. unde et gratiarum actio ad
deum est posita supra iter penitentia ad religionem
Siquis autem beneficium dedit non ut debuit. non dicitur oio
recipere a gratiarum actione cessare. Minus tamen teneatur
quod si modo debito dedit quod et beneficium est minus. quod ut
dicitur seneca. ii. de beneficiis. multum celeritas facit. Dicitur
autem homo beneficium recipere statim quantum ad affe-
ctum sed tempus opportunum benefactori dicitur expectare quan-
tum ad donum. **U**t enim dicit seneca. iiii. de beneficiis. qui
feliat ridere non habet animi gratiam hominis sed debitoris.
Dicitur etiam accedere magis affectum quam donum vel fa-
ctum ut vult seneca. i. de beneficiis. Debet etiam ali-
quid magis retribuere secundum suum posse ut vult
philosophus. v. ethici.

Equit' videre d' scdo. s. d' i' g' t' u' d' i' n' e d' q' q' runt' pla. s. v' r' z' s' p' s' i' c' p' c' t' m'. **H**ic q' s' i' c' v' n' i' j. t' h' i. i' j. o' n' u' m' e' r' a' t' a' l' i' j' s' p' c' t' i' s' c' u' d' e' i' n' g' r' a' t' u' s' c' e' l' e' s' t' i'. **E** t' h' e' m' a' l' i' q' d' e' p' c' t' m' q' z' r' e' p' u' g' n' a' t' v' t' n' i' s' i' c' a' u' t' d' i' c' t' u' e' s' d' e' b' i' t' u' g' r' a' t' u' d' i' s' e' q' d' d' a' d' e' b' i' t' u' h' o' e' s' t' a' t' i' s' q' u' a' v' t' r' e' q' u' i' r' i' t' u' r' v' n' p' r' z' q' i' n' g' r' a' t' u' d' o' e' s' t' s' p' p' c' t' m'. **V** t' z' i' n' g' r' a' t' i' t' u' d' o' s' i' t' p' e' c' c' a' t' u' s' p' a' l' e'. **H**ic q' s' i' c' s' i' c' g' r' a' t' i' t' u' d' o' e' v' t' s' p' a' l' i' s' c' u' i' o' p' p' o' n' i' t' s' i' m' d' e' f' e' c' t' u'. **H** z' e' m' d' i' u' e' r' s' o' s' g' d' s' s' e' z' c' u' d' u' o' r' d' i' n' e' z' e' o' r' z' q' a' d' g' r' a' t' u' d' i' n' e' z' r' e' q' u' i' r' u' t' q' u' o' r' u' p' r' i' m' u' e' q' h' o' a' c' c' e' p' t' u' b' n' f' i' c' i' u' r' c' o' g' n' o' s' c' o' s' c' o' m' e' q' l' a' u' d' e' s' e' t' g' r' a' t' i' a' s' a' g' a' t'. t' e' r' c' i' u' e' q' p' l' o' c' o' e' t' t' y' p' e' s' i' m' f' a' c' u' l' t' a' t' e' s' u' a' r' e' t' r' i' b' u' a' t'. **S** z' q' a' q' d' e' v' l' u' i' m' u' i' g' e' n' e' r' a' c' o' e' e' p' r' i' m' u' i' n' r' e' s' o' l' u' c' i' o' n' e'. i' o' p' r' i' m' u' g' d' i' g' r' a' t' i' t' u' d' i' s' e' v' t' h' o' b' n' f' i' c' i' u' n' o' r' e' t' r' i' b' u' a' t'. s' c' d' o' e' v' t' d' i' s' s' i' l' e' t' q' i' n' d' e' m' o' s' t' r' a' s' s' e' b' n' f' i' c' i' u' a' c' c' e' p' i' s' s' e'. t' e' r' c' i' o' e' t' g' u' i' s' s' i' m' u' e' q' n' o' r' e' c' o' g' n' o' s' c' o' s' s' i' u' e' p' o' b' l' i' u' i' o' n' e' s' i' u' e' q' u' o' c' u' q' z' a' l' i' o' m' o' q' u' o' s' t' r' e' s' g' d' s' p' o' i' t' s' e' n' e' c' a'. i' j. d' b' e'. **E** t' q' z' i' a' f' f' i' r' m' a' t' i' o' e' o' p' p' o' i' t' a' i' t' e' l' l' i' g' i' t' n' e' g' a' t' i' a' i' o' a' d' p' r' i' m' u' i' g' r' a' t' i' t' u' d' i' s' g' d' u' m' p' u' n' e' t' q' a' l' i' q' s' r' e' t' r' i' b' u' a' t' m' a' l' a' p' b' o' i' s'. a' d' s' c' d' m' q' b' n' f' a' c' t' o' r' e' v' i' t' u' p' e' t'. a' d' t' e' r' c' i' u' q' b' n' f' i' c' i' u' q' i' m' a' l' e' f' a' c' t' u' r' e' p' u' t' z'. **A** d' h' n' o' t' a' q' i' q' u' o' l' i' b' z' p' c' t' o' e' m' a' t' e' r' i' a' l' i' s' i' n' g' r' a' t' u' d' o' a' d' d' e' u' p' u' t'. s. h' o' a' l' i' q' d' f' a' c' q' d' p' r' a' d' i' g' r' a' t' u' d' i' n' e' p' r' i' n' e' r' e'. f' o' r' m' a' l' i' t' e' r' a' u' t' i' n' g' r' a' t' i' t' u' d' o' e' q' n' a' c' t' u' a' l' i' t' e' r' b' n' f' i' c' i' u' o' t' e' n' e' t'. **E** t' h' e' s' p' a' l' e' p' c' t' m'. s' t' h' o'. **V** t' z' i' n' g' r' a' t' i' t' u' d' o' s' i' t' p' e' c' c' a' t' u' s' m' o' r' t' a' l' e'. **H**ic v' t' p' a' t' z' e' x' d' i' c' t' i' s' a' l' i' q' s' d' e' i' n' g' r' a' t' u' s' d' u' p' l' i' c' i' t' e' r'. v' n' o' m' o' p' s' o' l' a' o' m' i' s' s' i' o' n' e' v' t' q' z' n' r' e' c' o' g' n' o' s' c' i' t'. l' n' l' a' u' d' a' t' l' n' o' r' e' t' r' i' b' u' i' t' p' b' n' f' i' c' o' s' u' s' c' e' p' t' o'. e' t' h' n' o' e' s' p' m' o' r' t' a' l' e' p' c' t' m'. q' z' v' t' s' d' i' c' t' u' e' d' e' b' i' t' u' g' r' a' t' u' d' i' s' e' v' t' h' o' a' l' i' q' d' e' t' l' i' b' e' r' a' l' i' t' e' r' t' r' i' b' u' a' t' a' d' q' d' n' t' e' n' e' t'. **E** t' i' o' s' i' p' r' e' t' e' r' m' i' t' t' e' t' i' d' n' p' e' c' c' a' t' m' o' r' t' a' l' i' t' e' r'. **E** s' t' t' n' v' e' i' a' l' e' p' e' c'

catū. qz h̄ pueit ex qdā negligētia l̄ indispoi-
tione aliq̄ hoīf ad v̄tutē. **P**otest etiā contingere q̄
tal̄ īgratitudo sit mortāl̄ vl̄ ppter īteriorē cō-
tēptu l̄ ppter additiōē ei⁹. s. qz subtrahit⁹ qd̄
ex necessitate debet⁹ bñficō siue simpliciter si-
ue in aliquo cau necessitatīs. **A**lio⁹ d̄z aliq̄s
īgrat⁹ qz n̄ tm̄ p̄termittit ḡtitudis implere de
bitū s̄ etiā agt̄ contrariū. **E**t h̄ etiā s̄m additiōez
ei⁹ qd̄ agit⁹ qñqz ē v̄iale. qñqz mortale. īnḡ-
tutudo tñ q̄ pueit ex mortali h̄z p̄fectāz īḡtu-
dis rōz q̄ vō ex v̄iali īp̄fectāz h̄ d̄o. **A**d h̄ no-
ta q̄ dīc̄ seneca. ij. d̄ bñfi. h̄ lex bñficij ē q̄ al-
ter statūz d̄z obliuisci datū. alter eē memor ac-
cepti. **O**bliuisci. i. n̄ iactare. vt id̄ expōit. vii.
de bñfi. **V**tz īḡtis sint bñficia subtrahēda
¶ **E**cā īgratū duo sūt cōsiderāda. p̄io qd̄ sit
dign⁹ pati et sic mere⁹ subtractiōz bñficij. 2°
qd̄ optet facere bñficū. p̄io em̄ n̄ d̄z eē faci-
l̄ ad iudiciād̄ īḡtitudiēz qz sepe vt d̄t seneca q̄ n̄
reddidit⁹ ḡt⁹ ē. qz forte n̄ occurrit ei faci-
tas aut debita oportūitas reddēdi. **S**cdo d̄z ad h̄
rēdere q̄ d̄ īḡto faciat ḡtū. qd̄ si n̄ p̄t p̄io bñ-
ficō forte faciet 2°. si vō ex bñficijs mltiplica-
tis īḡtitudiēz augeat et p̄ioz fiat a bñficijs
cessare debet. hec d̄o.

Doltea considerāū ē d' vīdicacōne. De q' q'rit' v'z sit licita. **H** q' n' s' pot' ē a deo expectāda d' em leui. xviij. de' n' faciet vīdictā electorū suorū clamātū ad se. q. d. pmo faciet. Nō ē inquā licita p'uate p' sone leui. xix. nō q' res vltōez nec memoz eris iniurie ciuū tuorū. **E**st aut' licita p' sone publicē. s. iudicij. et h' ex caritate et zelo iusticie n' ex odio et libidine vīdce. **E**x d'siderio correctiōis n' ex d'siderio afflicticiōis. et h' ē qd' dicit aug'. sup' **M**. v. n' p'hibet' vīdictā que fit ad correctiōz. s' etiā n' dcedit' nisi ei cui ptās ex ordie data ē et sine ira vt p'zi i filiū. **A**d cui' euīdēciā considerād' q' vīdicatio fit p' aliqd' malū penale īflictū peccāti. **E**st ergo i vīdicatiōe attēdēd' anim' vīdicātis si em itētiō ei' ferat' ad malū ei' d' q' vīdictā sūt. et ibi q'escat ē oīo illicitum. q' repugnat caritati. **S**i vero p'cipaliter ferat' ad ei' emēdatiōz l' salte cōhibitiōz et aliorū q'etē et iusticie d'seruatiōē et d'i honorē. p't eē vīdicacō licita alijs c' cūstācijs debitis ob'suatis. **S**z obicit' q' c' so'. dicit sup' **M**. discam' exēplo xpi iniurias n'ras magnammiter sustinere. dei aut' iurias nec vsq' ad auditū sufferre. ergo c'. **H** q' iniuria q' ifert' alicui p'sone q'nq'z redūdāt i deū et ecclesiā et tūc d'z vlcisci p'p'riā iniuriā. vnd' helise' maledixit pueris irizidētib' eū. iij. Re. ij. **E**t siluester papa exomūicat' eos q' miserūt eū i exiliū vt habet' xxxiij. q. iij. inq'ntū vō i iniuria illata alicui p'inet ad ei' p'sonā. d'z si expediat tolerare eā paciēter. h'moi em p'cepta patiētie debēt itelligi s'm p'paratiōz ai vt dicit augustinus in libro de ser. do. in mō. **O**bi citur iterum quia super illud. **M**athei. xij. sinite vtraq'z cresce vsq' ad messēz c'. d' glo. q' m'ltitudo nō ē exomūicanda nec p'inceps ergo nec alia vīdicacō est licita. **H** q'n tota

multitudo peccat quoniam sumenda est de ea videlicet l' quo ad totam multitudinem sicut sodomite vlt' peccaverunt. vlt' quo ad magnam multitudinis pte' ut patet exo. xxiij. in p'ea eorum q' vitulu' adoraverunt. Quoniam vero si sequatur correctio multorum exerceri debet severitas in aliquos paucos principales quibus punitis ceteri terreat' sicut dominus numeri xxv. madauit suspensi principes populi p' p'cto multitudinis. Si autem p' multitudine peccavit tunc si male separari possit a bonis debet in eos exerceri vindicta. si tamen hoc fieri possit sine scandalo aliorum. Alioquin p'cedendum est multitudini et detrahendum severitati. Et eadem ratio est de principe quem sequitur multitudo. Tolerandum enim est peccatum si sine scandalo multitudinis puniri non possit nisi forte peccatum esset tale quod magis noceret multitudini l' spua liter vlt' t'paliter quod scandalu' quod inde timere.

Obiicit item quod vindicta pertinet ad deum sicut illud deuterio. iij. sicut alia littera michi vindicta et ego. ret. xxi. Ille qui sicut g' duz ordiis sui vindicta in malos exercet non usurpat sibi illud quod est dei sed vult p'ate diuinit' sibi concessa. si autem aliquis p'ter ordinem iustitiae d'ine vindicta exerceat sibi quod est dei usurpat. et ideo peccat. sicut dicitur habetur s. ti. de homicidio. Postquam autem r'ndz ad principale quonem et ipse non credit quod aliquis debeat iniuriam suam vlt'isci. et si superior non habet. vlt' g' s. f. i. d. jo. viij. ego gl'az m. n. q. e. q' q'rat et iudici. dicitur illatas contumelias p'is iudicio resuatur ut p'fecto nobis in sinu et q'ntu' paciētes esse debemus dum se adhuc vlt'isci non vult ipse qui iudicat. hoc ideo dicit quod sic ibidem p'cepit p' omne iudicium dedit filio. q. d. g'go. considera miser homo quod iudex iudicium est et tamen non vult in f'cto p'po iudicare. ergo nec alius hoc debet p'sumere q'ntu' est de stricto iure nisi aliquis se sup'poat mandatis suis. in quo casu si aliquis imoderatuz p'cipiat redigere debet ad arbitriu' boni viri ex de iureiura. vlt'ens. Et licet princeps sit solutus legibus. C. de le. digna. ipse tamen delegat. ex. de iudi. c. i. licet iniuria dimittat in se punire possit. Cui vlt'co opponitur vindicta. sicut quod opponitur duobus quorum vnum opponitur sibi per excessum. s. crudelitas vlt' senicia q' mensura excedit in puniendo. alter p' defectu' ut cum q's nimis est remissus in puniendo puer. xij. q' p'cit vlt'ge o dicit filiu' suu'. Vlt' autem vindicta dicitur in hoc quod homo sicut circumstantias debitam mensuram in vindicando obseruat.

De veritate et vltute ti. xxvj.

Deinde considerandum est de veritate. Et p'io de ipsa et postea de viciis ei oppositis. Circa autem veritate' q'ru' p'la. s. vlt' sit vltus. sicut quod sic. vlt' p'hs p'oit eam inter vltutes. ij. et. iij. ethi. cca q'd sciēduz quod veritas du' p't sumi vno mo' sicut quod veritate' dicitur aliqd vlt' et sic non est vltus sed obiectu' l' finis vltutis sic enim veritas non est habitus sed q'litat' q'da' intellectus vlt' signi ad re' intellecta vlt' signata vlt' rei ad sui p'dea. Alio mo' p't dici veritas q' aliqd dicit veru' sicut quod p' ea aliqd dicitur verax. et sic est vltus quod hoc ipsum quod est dicere veru' est actus bonus vltus autem est q' bonies bonu' facit et op' ei' bonu' red dicit. sicut obicitur quod dicitur. iij. ethi. p' ad verita-

te' p'inet quod aliquis d'fiteat' existencia circa se et neq' maiora neq' minora sed hoc non est sicut laudabile. neq' in bonis puer. vlt'. laudet te alienus non os tuu'. Nec in malis quod dicitur quosda' dicit p'sa. iij. p'ctm suu' q' sodomia p'di. ergo veritas non est vltus. sicut d'fiteri ideo quod est circa se inq'ntu' d'fessio veri est bonu' ex genere sed hoc non sufficit ad hoc quod sit actus vltutis sed requiritur quod vlt' debitis c' c'ltatuz vltiat' q' si non obseruetur erit actus vltiosus. Et sicut hoc vltiosum est quod aliquis sine causa debita se laudet etiam d' vlt'. Et etiam quod aliquis p'ctm suu' publicz ex hoc se laudando l' q'ltit' q' iustit'iter manifestando. **V**lt' veritas dicitur q' loquimur hoc differat a veritate vite iusticie et doct'rie. sicut quod sic. hoc est veritas est sicut quia aliqd dicit veru'. Veritas autem vite est sicut quia aliqd est veru' dicitur autem vera vita sic et q'libz res alia ex hoc quod attingit suam reglam et mesuram. s. legē d'ina p' cuius d'formitate hoc rectitudiez et tal' veritas siue rectitudo est d'muis cuilibz vltuti. Veritas autem iusticie dicitur dup'. vno mo' sicut quod iusticia est q'da' rectitudo reglata sicut reglam legis d'ine. Et sicut hoc iusticia differt a veritate vite. quod veritas vite est sicut quia aliqd recte vivit in s'p'o veritas autem iusticie sicut quia aliqd seruat rectitudiez in iudiciis q' sunt ad alteru'. sicut sicut hoc veritas iusticie non p'inet ad veritate' de q' nunc loquimur sic nec veritas vite. Alio mo' p't intelligi veritas iusticie sicut quod aliqd ex iusticia veritate' manifestat. ut cum q's d'fiter' in iudicio veru' aut dicit veru' testiōnu'. Et hoc veritas est q'da' p'riclaris actus iusticie. Nec directe p'inet ad veritate' d' q' nunc loquimur. quod s. in hac manifesta cōe veritatis hoc principaliter alteri reddere ius suu' intēdit. Veritas vero doctrine d'fistit in q'da' manifestacōe eorum de q'bus est sciētia. vlt' non p'inet directe ad veritate' de q' nunc loquimur sed tamen veritas q' aliqd et vita et vlt' se talē q' d' d'emonstrat ut non alia q' circa ipsum sunt nec maiora nec minora de se dicat. Quia tamen vlt' d'gnoscebilia iquātū sunt a nobis d'gnita circa nos sunt et ad nos p'inet p' hoc veritas doctrine p't ad hanc vltute' p'tinere. et q'cuq' veritas alia q' q's manifestat vlt' vlt' facto ea q' d'gnoscit. **V**lt' h' vlt' declinet in m' d' sicut quod sic. ut dicitur. iij. ethi. Sciēdu' autem quod declinare in m' d' dup' d'ngit. vno mo' affirmando ut cum q's non manifestat totu' bonu' quod est in eo. ut sciētia l' sanctitate vlt' aliud h'moi. Et hoc fit sine p'uidicio veritatis quod m' d' in maiori d'ne' et sicut hoc vlt' declinat ad m' d' hoc enim ut dicitur ibidem videtur esse p'udēt' p'pter onerosas sup' abudantias esse. bonies enim q' maiora de se dicunt quod sint alijs onerosi sunt q'li a lios excellere volentes. q' autem m' d' d' d' de se alijs g'osi sunt q'li p' quandā moderaciā alijs d' d' d' d' d' Alio mo' negando. s. inesse sibi quod inest et sic non p'inet ad hanc vltute' quod p' hoc incurreret aliqd sicut quod d' d' m' d' repugnanz vltuti non q'dem sicut p'p'iam rationē virtutis sed sicut rationē p'udētie quā in omnibz virtutibz oportet saluari p' si se iactat habere quod non habet. Magis enim repugnat p'udētie. quia periculosius et onerosius est alijs quod aliquis se estimet vel iactet

habere qd n̄ habet qd nō estimer v̄l n̄ dicat
se habere qd habet. hec tho.

De ypocrisi et simulatōe ti. xxvij.

Postea considerandu e de vicijis oppositis
veritati q̄ sunt mendaciū simulatio siue
ypocrisis iactantia et vicij sibi opposi-
tū. s. ironia. De mendacio aut dictū ē sup li. j.
vñ restat hic considerare de reliquis et p̄cio de
simulatōe siue ypocrisi. Et circa hāc querunt
plura scz vñ ypocrisis sit id q̄ simulatō. **H**ic
q̄ sic vnde p̄sidorus li. edbi. dicit q̄ ypocrita
grece d̄r simulatoz latine qui cū intus malus
sit se bonū palaz oñdit. p̄po em̄ falsam. crisis
iudiciū. Et ergo ypocrisis simulatio s̄ n̄ ois
simulatio sed tñ illa qua quis simulat p̄sonā
alteri v̄t cū simulat p̄sonā iusti. vñ sup illud
m. v. sic faciūt ypocrite d̄r glo. ypocrita ē q̄
simulat qd n̄ ē rep̄sentatoz alteri p̄sone. h̄ ē
cū vult videri bon⁹ et n̄ ē. Et nascit⁹ ypocris̄
vt dicit gg. xxxj. moza. ex inani gloria cū ad
eā vt ad finē ordine. **V**ñ gerēs habitū san-
ctitatis vel religionis n̄ tñ h̄ns meritum p̄fe-
ctionis sit ypocrita. **H**ic q̄ n̄ nam habit⁹ san-
ctitatis vt religionis vel clericat⁹ significat
statū quo q̄s obligat⁹ ad opa p̄fectionis. Et
ideo cū q̄s habitū sanctitatis assumit intēdēs
ad statū p̄fectionis se trāssere si p̄ infirmitas
te deficiat n̄ ē simulatoz. vel ypocrita. qz non
tene⁹ manifestare suū peccatū sanctitatis ha-
bitū deponēdo. vñ greg. xxxj. moza. sūt aliq̄
qui et sanctitatis habitū tenet et p̄fectionis
meritū erequi n̄ valēt. quos n̄ ē credendū i nu-
mero ypocritaz curzere. qz aliud ē infirmitas
aliud malicia. Si aut sanctitatis habitū q̄s as-
sumeret vt se iustū ostēderet ypocrita esset. Et
similiter si bona opa ex genere ad di seruiciū
p̄tinentia ad inanē gloriā faceret vt eē habet⁹
ex verbis greg. ibidē. **V**ñ aliq̄s possit se si-
mulare mal⁹. **H**ic quidā dicūt q̄ nō qz facit
aut opa bona p̄ q̄ nullus simulat se malū. aut
opa mala et tūc ē mal⁹. Et hui⁹ positōis fuit
alex. an. in suo scdo. Sed scd⁹ aliquos hec rō
n̄ cogit. Potest em̄ aliq̄s se simulare mal⁹ p̄
opa q̄ n̄ sunt in se mala. h̄nt tñ quādaꝝ specie
mali. S̄ tñ ipsa simulatio ē mala. cū rōe men-
daci. cū ratione scādali. Et licet p̄ h̄ fiat ma-
lus n̄ tñ sit mal⁹ illa malicia qua simulat. Et
qz ipa simulatio ē scd⁹ se mala n̄ rōe ei⁹ de q̄
ē siue sit de bono siue de malo peccatū ē et h̄
ē positio tho. **V**ñ ypocrisis opponat⁹ v̄tuti
veritatis. **H**ic p̄ sic. cū em̄ ypocrisis sit quedā
simulatio q̄ quis se simulat habere p̄sonā quā
n̄ habet vt dictū ē d̄sequēs ē vt formaliter et
directe oppo⁹ veritati qua quis exhibet se ta-
lē vita et sermone q̄lis ē vt dicit⁹. iij. ethi. **V**ñ
omnis simulatio sit peccatū. **H**ic p̄ sic. **S**imulatio em̄
p̄pe ē mēdaciū qd daz in signis
factorz exteriorz consistens. Non refert aut v̄-
trum quis mentiat⁹ verbo vel facto vt supra
dictū est. vñ cū oīe mendaciū sit peccatū vt
habitū est s. li. j. d̄sequens ē q̄ omnis simula-
tio ē peccatū. Sed obi⁹ qz nullū peccatū est
utile. sed vt dicit hiero⁹. vñ simulatōem et
in tēpore assamendā h̄p̄eu nos docz exemplū

qui sacerdotes baal interfecit se fingēs ydo-
la velle colere. iij. Re. x. Et dauid immutauit
faciē corā rege geth. j. Re. xxj. Non ergo ois
simulatio ē peccatū. **H**ic hiero⁹. larze vñ no-
mine simulationis p̄ quacūqz fictione. immu-
tatio aut dauid fuit fictio figuralis vt expo-
nit glo. in p̄a. benedicā dñm in omni tēpore.
Simulationē vero h̄p̄eu n̄ oportet excusare a
peccato v̄l mēdacio qz fuit malus vt pote ab
ydolatria ieroboam n̄ recedēs. laudat⁹ tñ et
emunerat⁹ a dec t̄paliter n̄ p̄ simulatōe s̄ p̄
zelo quo baal cultū destruxit. **A**d h̄ nota q̄
sicut dicit aug. in questionib⁹ euāgelij qñ fin-
gimus illud qd nihil significat ē mendaciū.
cū aut fictio nostra aliqd significat n̄ ē men-
daciū s̄ aliqua figura veritatis sic dñs finxit
se long⁹ ire luc. vl. ad significandum q̄ ipse
longe erat ab eoz fide. vt dicit grego. Abra-
am ec gen. xxi. dicens famulo postq̄ adora-
uerimus reuertemur ad vos vt dicit ambro.
p̄phetavit qd ignorabat qz dñs p̄ eum locut⁹
fuit. **N**ota ec scd⁹ bon⁹ in 3° suo. et alex. an.
q̄ ē triplex simulatio. p̄ia ē cautele et hec fu-
it in h̄p̄eu et dauid. scda ē instructionis hec
fuit in x̄po cum finxit se longius ire in quo e-
ruduit exhibendū officiū hospitis quo coege-
rūt eum apud se manere p̄ qd meruerūt etiam
eū cognoscere. Tercia ē duplicitationis et h̄ est
in ypocritis. Et hec tertia tenet rōez mēdaci
nō aut p̄ia et scda. Et addit alex. iij. men-
beum scz q̄ ē simulatio significatōis vt cū isa-
cob simulauit se esse esau. **V**ñ ypocrisis sit
peccatū mortale. **H**ic in ypocrisi sunt duo. scz
defectus sanctitatis et simulatio ei⁹. si ergo
ypocrita dicat⁹ ille cui⁹ intētio fert⁹ ad v̄trūqz
qz. s. vt nō curet sanctitatē habere sed tñ san-
ctas apparere sic sumi solet i sacra scriptura
sic ē peccatū mortale. Et sic d̄r ioh. xij. n̄ veni
et in aspectu eius omnis ypocrita. Si aut di-
cat⁹ ypocrita ille qui intēdit sanctitatē simu-
lare a qua deficit p̄ peccatū mortale. tunc h̄z
sit in peccato mortali ex quo priuat⁹ sanctita-
te vite n̄ tñ ipsa simulatio ē semp ei⁹ peccat⁹
mortale. s̄ qñqz ē veniale. h̄ aut ē discernendū
ex fine qui si repugnat caritati dei ē primi erit
peccatū mortale vt cū simulat sanctitatem
vt disseminet falsam doctrinā vel d̄sequat⁹ in
dignus dignitatē ecclīasticā vel q̄cunqz alia
t̄palia bona in quib⁹ constituit finem. Si vero
finis intētus n̄ repugnet caritati erit peccatū
veniale. vt cū quis in ipsa fictione delectat⁹
de quo d̄r iij. ethi. p̄ magis v̄l vanus q̄ ma-
lus. Eadē em̄ rō ē de mendatio et simulatōe
Contingit qñqz q̄ aliquis simulat p̄fectionem
sanctitatis q̄ ē de necessitate salutis et tal⁹ si-
mulatio nec semp ē peccatū mortale nec sp̄ ē
cū peccato mortali. hec tho. **Q**uid si aliq̄s
simulet sanctitatē ad dei honore et p̄rimoz
edificatōz. **H**ic si faciat h̄ tñ p̄dicta intētionē
nō peccat s̄ mere⁹ si sit i caritate. vt cū aliq̄s
religiosus maiorē religiositatē ostendit corā
secularibus q̄ coram suis fratribus vt magis
edificent⁹. **Q**uare dñs tñ et totiens ypocri-
sim detestat⁹. **H**ic p̄pter tria. primo qz illi p̄hei

et scribe quib⁹ dominus loquebat⁹ plurimum
erāt ꝑꝑocrite. scđo qꝫ ꝑꝑocrita ē dētrari⁹ opi
diuino vt em̄ dicit aug. in encl. domini⁹ ordi
nat malū in bonū. ꝑꝑocrita autē dūerit bonū
in malū. 3º qꝫ ē dētrarius toti trinitati. s. patri
vsurpat em̄ gloriā q̄ attribuit⁹ patri. et filio q̄
ē veritas et vita. quid em̄ ē ꝑꝑocritis nisi fal
sa vita apparēs bona et exñs mala. et spūisan
cto cui bonitas attribuit⁹ qꝫ bonis opibus ab
uitur. h. alex. an. ¶ Qui sunt fructus ꝑꝑocri
tarū ꝑ quos cognoscunt⁹ de quib⁹ *M. vii. dē*
a fructibus eorū agnosceretis eos. ¶ *Hec duplex*
ē arbor siue intētio vel volūtas. et scđm hoc
ē duplex fructus. vna ē intentio generalis fa
ciendi bonū in genere. Et hui⁹ fructus sunt
opa bona in genere. Et ab his n̄ ꝑt cognosci
malicia ei⁹. Alia ē specialis q̄ vult vidēri bo
nus ꝑpter humanū fauorē vñ laudē humana
vel questū tpalez. q̄ quidē tria sunt ei⁹ fruct⁹
qꝫ isti ꝑcipaliter intēdit frui. Et ab eis co
gnoscit⁹ malicia ei⁹. qꝫ postq̄ hec dsecut⁹ fu
erit vel dsequi n̄ posse viderit. vel ea habere
destiterit ab opib⁹ exteriorib⁹ cessabit vt ha
bet⁹ sentēcialiter ex verbis aug. ibidez. et sic
tūc apparere icipit vñ lup⁹ vel ouis fuerit
hec alex.

O Ende considerandū ē de iactātia. et pro
 * nia sibi opposita. et p̄cio de iactantia.
 Circa quā querunt̃ plura. s. vtz. iactā
 tia opponat̃ virtuti veritatis. **H**ic q̄ sic. scdm
 plm. ij. et. iij. etbi. Iactantia em̃ p̄prie videt̃
 importare q̄ homo se verbis extollat. que em̃
 vult hō longe iactare eleuat in altū. tūc aū
 p̄prie se extollit qñ de se supra se aliqd̃ dicit. h
 aut̃ attingit dupl̃ r. Quādoq; em̃ aliqs loquit̃
 de se supra illud qd̃ ē in opinione hoim qd̃ a:
 postol⁹ refugies dicit. ij. cor. xij. p̄co neq; s
 existimet me supra id qd̃ videt in me aut audi
 uit aliqd̃ ex me. qñq; vō sup̃ illud qd̃ est in se
 q; magis ē iudicandū aliqd̃ scdm qd̃ est in se
 ideo magis p̄prie dicit̃ iactantia qñ aliqs ef
 fert se sup̃ illud qd̃ ē in se licet vtroq; mō ia:
 ctantia dici possit. Et iō iactantia p̄prie dicta
 p̄ moduz excessus oppõ veritati. hec tho.
 Quid sit iactātia satis patet ex p̄dictis. p̄t tñ
 sic subscr̃ibi iactantia ē ostētat̃io p̄prie laudis
 cū veritas n̄ subfit. Et h° alio noie d̃z arrogā:
 tia cuz quis attribuit sibi qd̃ n̄ h̄z. Quandoq;
 tñ extenso noie d̃z ostētat̃io vana p̄prie lau:
 dis etiā cū veritas subest. vt dicit greg. scdm
 illud si accepisti quid glorianis q̄i n̄ accepis
 tñ et hoc p̄t dici iactātia de eo q̄ n̄ ē licet em̃
 habeat bonū. a se tñ n̄ habet. h̄ alex. **V**tz.
 iactātia oriat̃ ex supbia. **H**ic sic frequentius.
 Ex h° em̃ q̄ aliquis p̄ arrogantiã interi⁹ ele:
 uat̃ supra se. q̄ ē sp̄s supbie. sequit̃ plerūq;
 q̄ exteri⁹ de se iactet qdam maiora. licz qñq;
 quis se iactet n̄ ex arrogātia sed ex quadā va:
 nitate et in h̄ delecte⁹ q̄ ē scdm habitū talis
 Et ideo grego. xxi. mora. ponit iactantiā iter
 sp̄s supbie. Intendit aut̃ iactator sepe vt per
 suā iactantiā osequat̃ gloriā. Et iō scdm gg.
 xxxi. mora. orit̃ ex inani gloria scd̃z rōz finis

Quia scđz. f. pronia q̄run² ēē plura. f. vtr.
 pronia p quā qđ d se fingit miora sit pec
 catū. **E** p aliqđ de se miora fingat dupl^r cō
 tingere p^r. vno^o salua v̄itate dū scđz maiora q̄
 sūt i se tacet et qđā miora detegit q̄ tñ i se ēē
 cōgnoscit. et h̄ n̄ ē pronia nec ē p̄ctm scđz gñ^o
 suū nisi p alicui^o circūstātie corruptōz. **A**lio^o
 declinādo a v̄itate vt cū de se asserit aliqđ vi
 le qđ de se n̄ cōgnoscit. aut cū negat de se ma
 gnu aliqđ qđ tñ in se esse p̄cipit et sic ē proia

et ē semp peccatū. Vñ gg. icante se humiliat
qui mētiēdo se illaqant. **Ad** h nota q amos
vij. n mentit̃ dicēs n sum ppheta. h em dicit
qz n erat de genere ppheta. Nec sal on pu
xer. ubi a dō dfortat̃ dñtē se esse stultissimū
h em dicit scd̃z humanā reputatōz qz scz mū
dana q hoīm sapiētia qrit dñtē. **Utr** pro
na sit min⁹ pēt̃m q iactātia. **Utr** qz mēti
tur vel vbiis l quibuscūqz exteriorib⁹ signis
circa idē scz circa dñtōem psonē. vñ rōe ma
terie siue obiecti circa qd sunt. sūt eglia pētā
h vt plurimū iactātia pcedit ex turpiori moti
uo. s. ex appetitu lucri vñ honoris. prona vñ
ex hoc q fugit licz iordinatē p elatōz et quo
ad id ē guis. Et scd̃z h dē. iij. ethi. q iactā
tia ē guis peccatū prona. Contingit tñ qñz
qz hec minora de se fingit ex alio motiuo pu
ta vt dolose decipiat. et tñc prona ē grauior
Et sic dē eccl. xiiij. ē qui neqter se humiliat ite
riora aut eius plena sunt dolo

De amicitia et adulatione et litigio ti. xxiij

Postea cōsiderand⁹ ē de amicitia et de vi
cijs sibi oppositis. Et p̃cio de ipsa ami
cicia. scd̃o de adulatione. tercio de liti
gio. hec em duo opponunt⁹ virtuti amicitie.
Circa primū sciend⁹ q p virtutē amicitie or
dinat⁹ hō ad alios hoīes in cōi dñersatōe taz
in factis q i dictis. s. vt ad quēlibz se habeat
scd̃z qd decet. Dicit⁹ ec hec virt⁹ affabilitas
cui⁹ etiā act⁹ p̃cipit⁹ eccl. iij. dgregatōi pau
perz affabilē te fac. loquit⁹ aut p̃hs. vij. ethi.
de duplici amicitia quaz q̃libet cōsistit p̃ciā
paliter i affectu quo vn⁹ diligit aliū. Et hec
cōsequi p̃t q̃cunqz virtutē qz q̃libet vñus ē cau
sa amicitie. qz bonū oībus ē amabile. vt dicit⁹
dpo. iij. c. de di. noībus. Et scd̃z h dicit p̃hs
viii. ethi. q amicitia p̃fecta ē q ē p̃pter virtutē
q aut p̃tineant ad hāc amicitia infra dicit⁹
cū de caritate age. **Alia** vñ cōsistit in solis ex
teriorib⁹ verbis vel factis. Et h n hz p̃fectaz
amicicie rōem. sed quādā eius similitudinem
in p̃tū scz quis decēter et delectabiliter se hz
ad eos cū quib⁹ dñersat⁹. Non quidē dñersa
tionē lasciuā quā virtus cauēt sed honestā se
cundū illud p̃s. ecce q̃ bonū et q̃ io. ha. fra.
in vnū. Quādoqz tñ p̃pter aliqd bonū cōsequē
vñ aliqd malū excludēs n refagiet virtuosus
eos quib⁹ diuinit cōsistere vt dē iij. ethi. ne
scz videat⁹ eoz peccato cōsentire et peccandi
audaciā mīstrare. vñ eccl. vij. filie tibi sunt ser
na corp⁹ illaz et n oñdas faciē tuā hylare
ad illas.

Sequit⁹ videre de scd̃o. s. de adulatione. **Cir**
ca quā q̃runt⁹ plura. s. qd ē adulatio. **Utr**
scd̃m alex. an. adulatio ē p̃t̃m ex sermone va
ne laudis alicui exhibite intētiōe placēdi.
Sunt autē q̃tuor differētie ei⁹. vna ē q bonum
n habitū attribuit. Scd̃a ē q bonū habitū ex
tollit pl⁹ q sit. Tercia ē q malū nutrit laudā
do et dicēdo malū bonū. Quarta ē q malū nu
trit diminuēdo ipsū. hec alex. an. **Utr** a
dulatio sit peccatū. **Utr** q sic amicitia em vbi
oportet p̃pter aliqd bonū cōsequendū l malū
vitandū n veret⁹ cōsistere vt supra dictū ē si

ergo aliquis in oībus velit ad delectatōez al
teri loqui excedit modū in delectatōe. et ideo
peccat p excessum. **Utr** facit h ex intētiōe tñ
delectatōi dē placidus scd̃m p̃hm. si aut intē
tiōe alicuius lucri dē blanditoz siue adula
toz. **Cōmunit̃** tñ nomē adulatōis attribui so
let oībus qui supra modū vñutis volūt alios
verbis vel factis delectari i cōmuni dñersa
tiōe. **Ad** h nota q dñgit aliquē laudare
et bene et male scz p̃t debite circūstantie l
seruant⁹ vel p̃termittunt⁹. si em aliqz velit a
liquē delectare laudādo vt ex hoc eū conso
let⁹ ne in tribulatōe deficiat vel etiā vt in bo
no p̃ficere studeat alijs debitis circūstantijs
seruat⁹ hoc p̃tinebit ad virtutē amicitie. per
tinebit aut ad adulatōz si velit aliquē lauda
re in quibus n ē laudādus qz forte sunt mala
scd̃m id p̃s. laudat⁹ peccator in desi. ani. s. zc.
vel qz n sunt certa scd̃z id eccl. xxvij. añ sermo
nē ne laudes virū. vel etiāz si t̃meri possit ne
hūana laus ad vanā gloriā eū puocet scd̃z il
lud eccl. xj. añ mortez ne laudes hoīem. **Sil**
velle placere hoībus p̃pter caritatē nutriēdā
et vt in eis spūaliter p̃ficere possit ē laudabi
le q aut aliquis hoībus velit placere p̃pter
vanā gloriā vel p̃pter lucz vel etiā in malis
h esset peccatū scd̃m illud p̃s. dñs dissipauit
ossa eoz qui ho. placēt. hec tho. **Utr** adu
latio sit p̃t̃m mortale. **Utr** scd̃z alex. an. multi
plex ē adulatōis gen⁹. vnū ē qd dicit malū bo
nū fouēdo scz peccatoz in peccato. et hoc ē
peccatū mortale. **Alia** vñ aliqz adulat⁹ aut
intēdens alicui p̃desse et nulli obesse. et tñc
ē veniale. **Aut** alicui obesse licz alteri p̃sit et
tñc ē mortale. vñ aut h fieri ex libidine mor
tali. Si aut n obest nec p̃dest h dei generat cō
temptum p̃pter assiduitatē tunc ē mortale. Si
vero fiat ex libidine veniali vt cum quis lau
dat ex surzeptione aliquē in bono aut quē de
bet nec intētiōe placendi p̃pter se. tunc ē ve
niale. **Et** de tali adulatione loquitur aug. in
can. numerās eā inter peccata minuta. **Utr**
q aliquis p adulationē impetraverit bñficiū
nunquid resignare tenet⁹ ipsum. **Utr** sup h di
uersi diuersimode rñdent. vide⁹ tamē secūd⁹
alex. an. q adulatio debeat ad munus ab ob
sequio reducti. vñde si ei in alio non seruiret i
digne recipere et resignare deberet sicut ille
qui seruit de officio turpi. **Offitium** turpe dē
p̃prie cui ē peccatū annexū. **Et** ad hoc facere
videt⁹ q dicit p̃sidorus. s. q tria sunt munera
quibus puerit⁹ homo. s. fauor amicitie. adula
tio laudis. et munus rei corporalis. **Ad** h
nota tria remedia contra adulationem vñum
intra nos. s. testimonium bone consciētie que
semp de se minus estimat. **Et** in agendis suis
t̃met nequid reprehensibile inueniat⁹. **Reliq**
duo sunt ex nos. vñum ex p̃te hominis mali.
scz detractio ne in bonis extollamur. sed ma
gis humiliemur. **Alterū** ē arguitio boni no
stri nequid in bonis nostris rep̃hensibile iue
niam⁹. primū et terciū remediū ponunt⁹ sup
illud p̃s. oleū aut peccatoz zc. scd̃z vero po
nit grego. hec tho. et alex.

Equitur videre de tercio. scz de litigio. Et de hoc querunt plura. scz. opponatur virtuti amicicie siue affabilitatis. Et q sic ut vult pbs. iij. ethi. litigiū em pprie in verbis consistit cū scz unus alteri contradicit. In hac autē contradictione duo pnt attendi. qnqz em cōtingit contradici ppter psonā dicentis cui contradicens cōsentire recusat ppter defectū amoris animos vnienis. Et hoc videt ad discordia p tinere caritati contraria. Quandoqz rōne psonē quā aliquis cōstare n̄ veret. et sic fit litigiū qd opponit amicicie ad quā paret delectabiliter alijs cōuiuere. vñ pbs dicit. iij. ethi. q qui ad oia contrariant causa eius qd ē cōstare neqz qd cūqz curātes. discoli. et litigiosi vocant. **U**tqz litigiū sit min⁹ peccatū q adulatio. Et de his duobus possumus dupliciter loqui. vno mō cōsiderādo speciē vtriqz. Et scdm h̄ tanto graui⁹ ē aliqd viciū qz tomagis repugnat oppositē virtuti. Amicicia autē tedit principalit⁹ ad delectandū. q ad cōstistandū. et iō litigiosus qui supabūdat i cōstistando grauius peccat q adulator qui supabūdat in delectādo. Alio scdō aliqua exteriora motiua. Et scdm h̄ adulatio ē qnqz grauior. ut qn̄ intēdit p deceptōz indebite lucz. vel honore acquirere. Quādoqz litigiū ē grauius ut cū quis intēdit vel veritatē ipugnare vel dicentē in cōtemptū adducere.

De largitate auaricia et pdigalitate ti. xxx.

Deinde cōsiderand⁹ ē de liberalitate siue largitate et vicijs oppositis. et primo de ipsa largitate. scdō de auaricia. 3° de pdigalitate. hec em duo opponunt largitati. **C**irca primū sciendū q largitas ē virt⁹ habilitas eū in quo ē abutendū bñ et dueniēter bonis ab eo possessis tā in sumptib⁹ respectu sui q in dationib⁹ respectu pxiimi. vñ dicit pbs. iij. ethi. q liberalitas videt esse quēdā mediocritas circa pecunias. p pecunias ielligēs oia quoz dignitas nūmifinate mensurat⁹ ut patet ibidē. dicit⁹ em ibidē q cōsistit circa dationes et sumptus. Quia tñ ad virtuosum paret n̄ tñ dueniēter vti materia sua vel instrumento. s̄ etiā oportunitates pparare ad bñ vtendū. ideo ad liberalitatē paret n̄ tñ vti pecunia sed etiā eam pparare et cōseruare ad pdoneum vsum.

Equitur videre de scdō. scz de auaricia de hac querunt plura. scz. sit peccatū. Et q sic. p eo q vult diuitias retinere vel acquirere supra debitū modū. vñ tullius dicit q auaricia ē immoderatus amor habēdi. Ideo dē ad heb. vlti. sint mores sine auaricia. **S**z obicitur q ea que naturaliter adueniūt nō sunt peccata. sed auaritia naturaliter cōsequi sene ctutem ut dicit. iij. ethi. ergo zc. Et inclinaciones naturales sunt regulāde scdm rōnem. Et ideo licet senes ppter defectū nature auidius subsidia rez exteriorz requirant n̄ tamē a peccato excusant⁹ si circa diuitias debitam rōnis mensurā excedant. **U**tqz auaritia sit speciale peccatū. Et q sic. scdō qd ē immoderatus amor habēdi possessiones que nomie

pecunie designant. ex qua sumit⁹ auaricie nomen. vñ scdm pfi. ethimo. li. auarus dicit⁹ quā si audius eris. i. pecunie. vñ Ro. i. cōnumerat⁹ inter peccata specialia vbi dē repletos omni iniquitate et malicia for. auaricia zc. **V**er⁹ qz verbū habēdi qd scdm primā impositōez ad possessiones pūnere videt⁹ deriuat⁹ ad alia mēta sicut hō dicit⁹ habere sanitatē vxore vestes et huiusmōdi. ut patet in pdicamētis et p cōsequens etiā nomen auaricie ampliātū ē ad omnez immoderātū appetitū habēdi quācūqz rem. vñ dicit greg. i. quādā omel. q auaricia ē non tñ pecunie sed etiā scientie et altitudinis cuius sublimitas supra modū ambit⁹. Et sic auaricia nō ē peccatū speciale. et sic dicit aug. iij. de li. ar. auaricia q dicit⁹ phylargina. i. amor argenti n̄ tñ in argento vel nummis s̄ in omnibus rebus q immoderate cupiunt⁹ intelligēda ē. **U**tqz auaricia opponat⁹ liberalitati. Et auaricia iporat quādā immoderatiā circa diuitias tripliciter. vno mō circa ipsam acceptionē et cōseruationē eaz. s. inqz tum aliquis acquirit pecuniā vltra debitum aliena surripiendo vel retinēdo et sic opponitur iusticie. Alio mō circa affectōnes diuitiarum ut cū quis nimis amat vel desiderat diuitias aut in eis nimis delectat⁹ etiā si nolit rapere aliena. et sic opponit⁹ liberalitati q moderat⁹ affectiōnē hui⁹ ut dictū ē. Sciendū autē q auaricia scdm qd opponit⁹ iusticie nō habz viciū oppositū qz auaricia consistit in pl⁹ habendo q debeat scdm iusticiam. Cui opponitur minus habere. qd n̄ habet rōem culpe sed pene. Ideo pbs vult. v. ethi. q auaricia n̄ habet viciū oppositū. scdm autē q opposit⁹ liberalitati habet viciū pdigalitatē oppositū qz liberalitas est virtus media inter duo vicia ut patet ex scdō et tercio ethi. **U**tqz auaricia semp sit peccatum mortale. Et q sic scz de genere suo. et hoc scdm qd opponitur iusticie sic em ad auariciā paret iniuste alie num accipere vñ retinere. Alio mō p sumi auaricia scdm qd opponit⁹ liberalitati. Et sic dicit⁹ mordinatū amorē diuitiarū qui si crescat tñ q ppter ipm n̄ vereat⁹ quis facere cōtra amorē dei et pxiimi erit mortalis si aut infra h̄ sistat ē venialis. **A**d h̄ nota verbū basilij. Est inqz panis famelici quē tenes. Nudi vestis quam seruas. Egēis argentū qd possides quo circa tot iniurias facis quot exhibere valeres. Loquit⁹ aut in casu quo aliqz tene⁹ ex debito legali bona sua paupibus erogare vñ ppter necessitatis piculū vñ ppter supfluitatē bonoz. **U**tqz epus multa cōgregare possit ad tuitōz sue ecclesie. sic rex ad tuitiōnē sui regni. Respondet alex. an. in scdō suo i ca. de auaricia q n̄ ē sile qz rex ad h̄ ē cōstitut⁹ vt subditos i pace teneat et ab aduersarijs defēdat. Et ideo p ad h̄ res regni cōgregare et cōseruare. s̄ ep⁹ dē cōseruare res ecclesie in vsu ecclesie qd facit paupib⁹ dando. vñ n̄ dē cōgregare. **U**tqz auaritia sit peccatū spūale. Et q sic ut dicit greg. xxxi. mora. n̄ em qrit circa suū obiectū delectatōz corpalem sed spūalem ppter scilicet

homo delectat^r in h^o q^o se diuinitatē cōsiderat
possessorē rōe tñ obiecti qd ē corpale ē mediū
iter peccata pure spūalia et pure carnalia qz
illa querūt delectationē spirituale ē circa obie
ctū spirituale. vt supbia circa excellentiā. et
inquantia delectationē pure corpalem circa
obiectū corpale. ¶ **V**tz auaricia sit viciū ca
pitale. ¶ **S**ic q^o sic vt habitū est supra ti. viij. Et
filie eius sunt septē vt dicit 88. xxxj. mo. s. p
dicio. fraud fallacia. piuriū. inqetudo. viole
tia et obduratio cōtra misericordiam. Auaricia em̄
excedit in retinēdo. et sic ex ea ori^r obduratō
Et in acquirēdo scdm qd ē in affectu. et sic o
ri^r inquietudo mētis. vel scdm qd ē in effectu
et sic qñq^z vñtur violentia. qñq^z dolo qui si
fiat in verbo simplici erit fallacia. Si aut in
cludat iurationē erit piuriū. Si vero fiat do
lus in ope p̄tum ad res erit fraud. si quantū
ad psonas erit p̄ditio. ¶ **N**ota h^o q^o sic libe
ralitas ē circa mediocres pecunias ita et illi
beralitas. Et iō tirāni qui magna p violentiā
auferūt nō dicunt^r illiberales sed iniusti ap
ter qd dē in i. ethi. q^o tirannos ciuitates deso
lātes et sacra p̄dantes nō dicim⁹ illiberales s^z
auaros. ¶ **N**ota isup q^o auaricia scd^z apostolū
eph. v. ē p̄dolo^r seruitus qd dicit^r p tanto qz
vtraq^z subicit^r quis creature exteriori nō tñ eo
dem mō. quia p̄dolatnā ei subicit^r exhiben
do cultū diuinū. per auariciā vō eam imode
rate occupiscendo ad vsum

Sequit^r videre de tercio. s. d^o p̄digalitate
de qua querunt^r plura. s. vtz opponat^r
auaricie. ¶ **S**ic q^o sic. vt patz ex scdō ethi. In mo
ralibus em̄ attendit^r oppositio viciōz ad in
uicem et ad virtutes scdm supabundantiā et
defectū. sic aut drūt p̄digalitas et auaricia.
qz auarus in affectione diuinitatē supabūdat
eas plus debito diligēdo. p̄digus aut deficit
min⁹ debite sollicitudinē eaz gerēdo. Circa
vero exteriora p̄digus excedit in dādo et de
ficit in retinēdo et acquirēdo. Auarus vero
ecōtrario deficit i dādo et excedit in acqui
rendo et sic patet q^o opponunt^r. ¶ **V**tz p̄diga
litas sit peccatū. ¶ **S**ic q^o sic. cū mediū liberali
tatis corūpat. Est aut minus peccatū q^o aua
ricia. vt vult p̄bs in i. ethi. qd etiā patz p hoc
q^o auaricia magis differt a liberalitate. mag
em̄ p̄tinet ad largū dare in q^o excedit p̄dig⁹
q^o recipit l^o retinere i quo excedit auar⁹.

De epicheya.

Postea cōsiderandū ē de epicheya de q^o
querunt^r plura scz vtz sit virtus. ¶ **S**ic
actus hūani de quib⁹ leges dan^r i cō
tingentibus singularib⁹ cōsistunt que modis
infinitis variari p̄nt. Et iō nō p̄t aliqua lex in
stitui que i nullo casu deficiat. sed legislato
res ad illud qd in plurib⁹ accidit attēdunt et
scd^z hoc legē ferūt. quā tñ in aliqbus casib⁹
seruare ē cōtra equitatē iusticie et cōtra bonū
cōmune qd lex intendit sic lex instituit depōsi
tū reddi et tñ gladius a furioso depōsit⁹ non
ē ei dum ē in furia reddendus. et ad hoc ordi
natur epicheya que dē apud nos equitas. vñ
patet q^o est virtus vt vult p̄bs v. ethi. ¶ **V**tz

epicheya sit pars iusticie. ¶ **S**ic q^o sic. vt em̄ di
cit p̄bs ibi aut ē pars subiectiua iusticie cō
muniter dicte et p̄prie cōrūdet iusticie lega
li. et qdāmodo cōtinetur sub ea et qdāmodo
excedit eaz. Si em̄ iusticia legalis dicat^r quia
obtempat legi siue quantū ad verba legis si
ue quantū ad intentionē latozis que ē potior
sic epicheya ē pars potior iusticie legalis. Si
vero iusticia legalis dica^r tñ que obedit ver
bis legis sic epicheya non ē pars eius sed est
ps iusticie cōmuniter dicte cōtra iusticiāz lega
lem diuisa sic excedens ipsam. vnde p̄ p̄bus
dicit^r iusticia de ea q^o de iusticia legali quia
iusticia legalis dirigat^r scdm epicheyam. vñ
epicheya est quasi superior regula actū hū
manozum.

De passionibus aie ti. xxxij.

Consequenter cōsiderandū ē de fortitu
dine et temperantia. ¶ **N**ec autē virtutes
et eaz p̄tes habent esse circa passiōes
anime. Et ideo p̄mittenda sunt breuiter qdaz
de passionib⁹ anime magis necessaria. Et p̄
mo quot et que sunt passionēs anime. ¶ **S**ciēd⁹
igit^r q^o in vi occupiscibili anime sunt tres cōiuga
tiones passionū. s. amor et odium desiderium
et fuga gaudiū et tristitia. Similiter in irasci
bili sūt tres scz spes et desperatio. timor et au
dacia et ira cui nulla passio opponit^r. Sunt er
go om̄s passionēs anime. xi. sex in occupiscibi
li et quinq^z in irascibili sub quibus om̄s pas
siones anime cōtinentur. Passiones tñ p̄nci
pales cōmuniter dicunt^r esse quatuor scz gau
dium et tristitia. spes et timor. vt vult boet⁹
in fi. j. li. de cōsolatione. Quarū prime due di
cunt^r p̄ncipales quia sunt cōpletive et fina
les simpliciter respectu omniū passionū. vñ
sequunt^r ad omnes passionēs. Timor autē et
spes sunt p̄ncipales nō quidē quasi cōpletive
et vltime simpliciter sed tñ in genere motus
appetitiui ad aliqd. vñde sunt aliquo mō ter
mini passionum occupiscibilis q^o cōsistunt i mo
tu. Nam respectu boni incipit motus i amore
et p̄cedit in desiderium et terminat^r in spe. re
spectu vero mali incipit in odio et p̄cedit ad
fugam et terminat^r in timore. Inter passionēs
aut irascibilis spes ē prima respectu boni. ti
mor respectu mali. spes em̄ p se ē respectu bo
ni. desperatio aut p accidēs. et p̄pter aliquid
anxerum in ratione mali apprehensum. Simi
liter et timor ē p se respectu mali audacia aut
p accidēs. s. p̄pter victoriā vel aliquid aliud
apprehensum in rōne boni. Ira aut ē respectu
boni et mali simul. Obiectum aut eius ē vin
dicta de iniuratione. appetit em̄ irat⁹ vindi
ctam vt bonū et hoc de iniuriāte quē apprehē
dit vt sibi malū. p̄supponit aut audaciam et
spem vindictē cū nullus irasca^r p̄pter iniuriā
illatā nisi sperans vindictā et audens iniuri
anti resistere vt dicit aut⁹ vj. de naturalibus
Cum igit^r qd ē p accidēs non possit dici p̄nci
pale sed potius illud qd ē p se desperatio et
audacia nō p̄nt dici passionēs p̄ncipales nec e
tiā ira q^o ē quidā effect⁹ audacie. vñ restat q^o
inter passionēs irascibilis spes et timor sunt

principales passiones irascibilis. Potest igitur numerus quatuor passionum sumi secundum duarum presentis et futuri. motus enim respicit futurum sed quies est in aliquo presenti. de bono igitur presentis est gaudium. de malo presentis tristitia. de bono autem futuro est spes. de malo autem futuro timor. Omnes autem alie passiones que sunt de bono vel de malo presenti vel futuro ad has complecti re-ducuntur. unde etiam a quibusdam predictis quatuor passionibus dicuntur principales quod sunt generales quod est verum si spes et timor designent motum appetituum communiter tendentem ad aliquod sperandum vel fugiendum. Augustinus autem. xiiij. de ci. loco spei ponit cupiditatem. quod utraque est respectu futuri boni. Potest autem hic queri utrum aliqua passio secundum speciem suam sit moraliter bona vel mala. Passio considerari potest dupliciter. vel ut est in genere nature. vel inquantum est in genere moris. prout modo nulli passioni convenit secundum speciem suam esse moraliter bona vel mala. sed naturaliter. sic enim illa passio secundum speciem suam est bona quod motui vitali convenit ut gaudium et illa mala quod ei repugnat ut tristitia. de enim. iij. ethi. c. vlti. quod tristitia stupefacit et corrumpit naturam habentis. Et sic de. ij. ethi. c. v. quod secundum passiones non dicimur studiosi vel pravi nec secundum eas laudamur vel vitupamur. Secundo vero modo. scilicet inquantum est in genere moris quod convenit ei ex ordine eius ad rationem et voluntatem. sic aliqua passio est moraliter bona secundum suam speciem ut illa quod est respectu debiti obiecti in operatione ad ordinem rationis. Et quod per operationem ad ordinem rationis malum proximi est obiectum debiti tristitie. id est passio misericordie que est tristitia de malo proximi est moraliter bona secundum suam speciem. quod etiam expectatum iudicium est debiti obiectum timoris in ordine ad rationem ideo erubescencia quod secundum dam. li. ij. c. xxviii. est timor expectati iudicii est moraliter bona. unde dicit ibidem quod est optima passionum. quod etiam bonum proximi est indebitum obiectum tristitie per operationem ad ordinem rationis. id est invidia quod est tristitia de bono proximi est secundum suam speciem moraliter mala. h. rich.

De fortitudinis virtute et eius actu principalis scilicet martirio ti. xxxij.

Postea considerandum est de fortitudine et temperantia. et primo de fortitudine circa quam primo considerandum est de ipsa. secundum de vicibus oppositis. tertio de partibus eius. Circa primum primo dicendum est de ipsa fortitudine. secundo de principalis eius actu. scilicet martirio. Circa primum sciendum quod vera fortitudo est vera virtus. Est autem vera fortitudo ut habet ex. iij. ethi. c. ix. per quam quis mediocriter timet et audet ad hoc inclinatus ex habitu propter bonum finem qui est conservatio boni communis in periculis mortis. Aliquis autem agens licet fortiter agere videatur non tamen secundum virtutem fortiter agit. unde fortitudo eius non est vera sed apparens. Potest autem fortitudo dupliciter sumi. uno modo secundum quod dicitur quodammodo animi firmitatem et sic est additio cuiuslibet virtutis. quod ut de. ij. ethi. ad virtutem requiritur firmiter operari. Alio modo secundum quod dicitur firmitatem animi in sustinendis et repellendis quibusvis periculis.

lis. unde tullius in sua rethorica dicit quod fortitudo est considerata periculis susceptio et laborum propositio et sic est specialis virtus non habens determinatam materiam. Item hec virtus perficit animam ad sustinendum quicumque pericula et non sufficit dare fiduciam evadendi quicumque pericula sed habet spiritus sanctus infundit contrarium timorem excludens. et huiusmodi fiducia patet ad fortitudinem quod est donum spiritus sancti. Ad hoc nota quod secundum philosophum de ce. et m. nomen virtutis refertur ad ultimum potentie. Dicitur autem uno modo potentia naturalis secundum quam aliquis resistere potest corruptionibus. Alio modo secundum quod est principium agendi ut de. v. metha. Et quod hoc secunda acceptio est communior. ideo nomen virtutis secundum quod dicitur ultimum potentie talis est commune. Virtus enim communiter sumpta nihil aliud est quam habitus quo quis bene potest operari. Secundum autem quod dicitur ultimum potentie primo modo dicitur quod modus est magis specialis attribuitur virtuti magis speciali scilicet fortitudini ad quam pertinet firmiter stare contra quicumque repugnantia. unde sap. viij. ubi dicitur quod sapientia sobrietatem et praveditatem et virtutem. pro virtute per fortitudinem. Est autem fortitudo ut de. ij. ethi. circa timores et audacias quasi cohibentia timorem et moderantia audaciam. Et quidem circa timores periculorum mortis est fortitudo simpliciter ut vult andreas. nic. circa vero alia est fortitudo secundum quod. Actus autem fortitudinis principalior est sustinere. id est immobili ter sistere in periculis quod aggredi. ut enim de. iij. ethi. in sustinendo tristitia maxime dominum aliqui fortes.

Sequitur videre de secundo scilicet de martirio. circa quod plura quoniam. scilicet. ut martirium sit actus fortitudinis. Responso quod est elicitive actus fortitudinis. scilicet. gerere. quod in martirio confirmatur homo in bono virtutis dominum. scilicet. fide et iusticia non deserit propter imminentia pericula mortis. Ideo de ipsis martiribus dicitur hebr. xj. fortes facti sunt in bello. Est etiam actus iusticie inquantum in casu necessitatis sustinetur ut quando oportet fieri iudicium vitantis iusticie quod est per fidem vel per sustinentiam martiris predictis veritati testimonium ferre tunc est sustinentia martiris est ex necessitate legis divine. Et per iusticiam quod est per fidem intelligo omnes veram iusticiam quod observatio omnis talis iusticie mediate vel immediate refertur ad fidem formatam. Et per fidem dirigimur ad talis iusticie observantiam. Potest igitur dici quod martirium operatur ad fidem ut ad finem quo aliquis confirmatur. Ad fortitudinem vero vel ad iusticiam vel ad utramque sit ut ad habitum elicentem. Ad caritatem vero ut ad impantem. ex quo etiam habet quod sit meritorium h. rich. Ut martirium sit in precepto. h. martirium dicitur secundum affirmatores. Et ideo per locum et tempus est in precepto ut cum quis ipugnat ut faciat aliquid contra fidem vel iusticiam vel cum quis videt quod per mortem suam potest si deservit iusticia conservari alii perire. Est etiam quoniam in consilio ut quando est ipugnatio personalis non vltis nec timeat de subversione fidei vel iusticie si corpus non exponatur morti. Si tamen placet ecclesie videret et hoc quod fugeret vel ex eo quod se non opponeret contra dispendium in ecclesia generari fidei vel iusticie. tunc tenetur se opponere et morti se exponere ne non pastor sed mercenarius habere. sic fecit beatus theobaldus. cantuariensis. Quoniam autem nec est in consilio nec in precepto ut quando homo non videt quod ex sua morte fidei

sint iusta causa timoris. ff. ex quib⁹ cau. ma. l. iij. Et met⁹ excōicatiois. ex. de ressi. spo. oli inter scdm host. Gof. vñ dicit q met⁹ excōica tiōis n̄ excusat. aut em̄ ē iniusta et sic n̄ ligat apud deū. aut ē iusta et tūc imputet sibi q sic meruit excōicari. Lewis metus ē q cadit in vi: rū pusillanīmē. et hic n̄ excusat in matrimonio ex. de spon. veniēs. Nec i voto ex qui clerici c. ultimo. In electione tñ excusaret et eā vici at. hec gof. et bern. ex. de his q ui. c. penl. et ex. qui clenci c. vl. **U**te nota scdm gof. v. q. vj. c. j. p metus damni excusat in dato qz repe titur. Et i pmissio qz n̄ soluit. Et in remisso qz p̄t̄. sed n̄ excusat in cōmisso. qz ob metū dā ni n̄ debet mortale cōmitti quin pot⁹ debent mala oia tolerari. xxxij. q. v. itane. **I**nsup no: ta q cū quis icidit metū sine culpa subuenit sibi. Et ea q p metū facta sunt si sint pfecta re scindunt p actionē qd me. ca. qz pbato metu restituit qd dedit. Si vñ sint impfecta rescin dunt p exceptiōem qz absoluet a pmissio. ff. qd me. ca. l. metum. Si aut icidit ex culpa sua sic n̄ subuenit sibi nisi i casib⁹ de quib⁹ dictū ē s. li. j. ti. de iuramto ar. vij. q. viij. cca si.

Sequit⁹ videre de scdo. s. de intimiditate de qua qrun⁹ plura scz vñ sit peccatū. **E**x q esse ipavidum ē viciosum siue causet⁹ ex defectu amoris. vt cū quis min⁹ debito amat vitā p̄p̄iam et ea que ordinant⁹ ad eā siue cau set⁹ ex elatōne animi de se p̄sumptis et aliois cōemnentis siue causet⁹ ex stoliditate q tamē si sit inuincibilis excusat a peccato. **V**ñ in timiditas opponat⁹ fortitudini. **E**x q sic vt dicit iij. ethi. et h̄ ppter defectū timoris inquā tū n̄ timet qd timere oportet sic timiditas op ponit⁹ fortitudini p excessum timoris inquātū scz timet vbi n̄ oportet.

Sequit⁹ videre de tercio. s. de audacia. Cir ca quā sciendū q audacia ē viciosa scdm qd dicit excessum passionis q dicit audacia. vñ eccl. viij. audacis societas dissuadet. cū auda ce inq̄ n̄ eal in vja vñ p̄z q oppo⁹ fortitudi q ē circa timores et audacias vt dictū ē supra.

De p̄bus fortitudinis in cōmuni ti. xxxv.

Prima cōsiderandū ē de p̄bus fortitu dinis. Et primo i cōmuni. scdo i sp̄ali. Circa primū sciendū q tullius in sua re thorica ponit quatuor p̄es fortitudinis. s. ma gnificentiā patientiā fidentiā et p̄seuerantiā. **A**d cuius euidentiā sciendū q fortitudini se cundū qd ē virtus sp̄alis n̄ p̄t assignari par tes subiectiue. qz n̄ diuidit⁹ in multas virtutes specie dñtes qz ē circa materiā valde sp̄alē. **A**ssignan⁹ aut ei p̄es quasi itegrales et potē tiales. Integrales quidē scd⁹ ea q oportet cō currere ad actū fortitudinis. potē tiales vñ se cundū ea q fortitudo obseruat circa difficilij ma. s. mortis picula. **A**lique aut alie virtutes obseruat⁹ circa quāsdā alias materias minus difficiles que quidē vtutes adiungunt⁹ forti tudini sic scd⁹ p̄cipali. Sicut aut dictū ē supra duplex ē actus fortitudinis. s. aggredi et sustinere. **A**d primū duo requirunt⁹ quorū vnū p tinet ad p̄paratiōez. vt. s. aliq̄s p̄mptū hēas

animū ad aggrediendū. Scd⁹ ad opis execu tiōē scz ne deficiat in executiōe eorū q fidu cialiter inchoant⁹. quātū ad primū poit tullius fidentiā q̄tū ad scd⁹ magnificentiā. h̄ i q̄ duo si coarcent⁹ ad picula mortis erunt q̄s p tes integrales fortitudinis. **S**i aut referant⁹ ad aliq̄s materias min⁹ difficiles adiungunt⁹ ei sic scd⁹ p̄cipali sic magnificentiā. iij. ethi. ponit⁹ circa magnos sumpt⁹. **M**agnanimitas aut q vt idē esse fidentiā cca magnos honores. **A**d actū etiā sustinēdi duo requirunt⁹. vnū ē qd p difficultate n̄ deficiat. **A**ltex ē ne ex di uturnitate desistat. q̄tū ad primū ponit pati entiam. quantum ad secundum p̄seuerantiā h̄ etiā duo si coarcent⁹ ad p̄p̄ia materiā forti tudinis erūt q̄s p̄es itegrales ei⁹. si aut ad q̄s cunqz materias min⁹ difficiles referant⁹ erūt virtutes a fortitudine distincte et tñ adiūgen⁹ ei sicut scd⁹ p̄cipali. **A**d has etiā p̄dictas quatuor p̄es fortitudinis reducunt⁹ alie ab alijs posite.

De magnanimitate et vicijs oppositis ti. xxxvi.

Deinde cōsiderandū ē de p̄bus fortitu dinis in sp̄ali. Et p̄io de magnanimitate quā p̄s ponit in loco fidentiē. Et p̄io de ipsa. scdo de p̄sumptiōe. 3o de ambitōe. q̄ to de iani gloria. quito de pusillanitate. h̄ cū iij. opponunt⁹ magnanimitati. **C**irca primū sciendū q h̄ virt⁹ vt habet. iij. ethi. ē circa ma gnos honores. **E**st aut et alia virt⁹ circa ho nores mediocres q ē innotinata. **N**ominatur aut ex suis extremis q sunt philothomia. i. a: mor honozis et aphilotopia. i. sine amore ho nozis. lauda⁹ em̄ q̄qz qui amat honore. q̄qz aut qui n̄ curat de honore put scz vtrūqz mo derate fieri vt. **D**erinet aut ad magnanimitatē fidentiā quā tullius poit. qz magnanitas ē p̄e circa spem alieui⁹ ardui. **E**iducia aut ipozet qdā robur spei pueniēs ex aliq̄ cōsideratiōe q facit vehemētē opionez de bono aliq̄ asse quēdo. **S**ecuritas vñ q dicit pfectā q̄tez ai a timore imēdiatē p̄inet ad fortitudinē. **C**onfi derandū tñ ē q sic spes ē cā audacie ita timor ē cā desperatiōis. et iō sic fiducia ex cōsequēti ad fortitudinē p̄inet in p̄tū vñ audacia. Ita et securitas ex cōsequēti p̄inet ad magnanitatē in p̄tū repellit desperatiōem.

Sequit⁹ videre de scdo. s. de p̄sumptione. Circa quā sciendū q oppo⁹ magnanitati p excessum. vñ. ij. et. iij. ethi. dicit q magnanita ti p excessum oppo⁹ capm⁹ l ventosus quē di cim⁹ p̄sumptuosū. vt em̄ dictū ē sup magnani mitas cōsistit in medio scd⁹ p̄p̄tōez ad p̄p̄am facultatē. n̄ em̄ in maiora tēdit q̄ dueniat si bi p̄sumptuosus aut scd⁹ p̄p̄tōne siue facul tatis excedit. **V**iciosus aut ē et p̄tū q̄s exis tra naturalē ordinē q aliq̄s assumat ad agē di ea q p̄ferunt⁹ siue vtuti qd p̄inet ad rōem p̄sumptiōis sic et ipm nomē manifestat vñ p̄z q ē peccatū. **S**i obicit⁹ qz p̄sumptio po⁹ spes peccati in sp̄m sanctū qd n̄ opponit⁹ magnani mitati sed magis caritati ergo zc. **E**x n̄ q̄libz p̄sumptio ponit peccatū in sp̄m sanctū. s. illa qua qd diuinā iusticiā cōtemnit ex inordinata

confidentia diuine misericordie. Et talis presumptio ratione matente. s. inquantum per eam contemnitur aliquid diuinum oppositum caritati vel potius dono timoris cuius est deum reuereri. Inquantum tamen talis contemptus excedit proportionem ipsius facultatis potest opponi magnanimitati. **N**ota tamen quod non multum solet dici quod presumptuosus si in aliquo modo dico proprias vires excedat si tamen dicatur. talis presumptio non opposita magnanimitati sed illi virtuti que est circa mediocres honores.

Equitur videre de tercio scilicet de ambitione circa quam sciendum quod ambitio opponitur magnanimitati per excessum. Importat enim inordinatum appetitum honoris. hoc autem contingit tripliciter. uno modo per hoc quod appetit testimonium de excellentia quam non habet. Alio modo per hoc quod sibi capit fieri honorem non referendo in deum. tercio per hoc quod appetitus eius in honore quiescit non referens eum ad aliorum utilitatem. Intermedium enim debet testimonium aliorum de eius excellentia placere in quantum alijs ex hoc potest prodesse. unde per quod ambitio est spiritus peccatum quod etiam patet ex hoc quod repugnat caritati secundum illud. i. cor. xiii. caritas non est ambiciosa.

Equitur videre de quarto scilicet de inani gloria. Et circa hanc queruntur plura. s. vtrum appetitus glorie sit peccatum. Et appetitus glorie de se non notat aliquid viciosum ut enim dicit tullius in sua rethorica. gloria est frequens de aliquo fama cum laude. Et ambrosius dicit quod gloria est clara cum laude noticia. Appetere autem laudabilem famam non est peccatum quoniam vult esse laudabile secundum illud ecc. xj. curam habet de bono nomine. et Ro. xij. prudentes bona non solum coram deo sed etiam coram hominibus. Sciendum autem quod ad perfectionem hominis pertinet quod ipse se cognoscat sed non quod recognoscat ab alijs. Et ideo per se non est appetenda potest tamen appeti in partem est aliquid utile. s. l. ad hoc per alij perficiantur ex bono quod cognoscunt in alio vel ad hoc quod ipse homo in bonis que in se cognoscit per testimonium aliorum. studeat perseuerare et ad meliora proficere. Et secundum hoc laudabile est quod curam habeat de bono nomine non tamen delectetur inaniter in hominum laude. sic enim dicit aug. vnde de ci. famam videt qui laudis amore viciu esse cognoscit. Appetitus autem inanis glorie viciu importat. Nam quodlibet vanum appetere viciu sanum est secundum illud psal. ut quid diligitis vanum et quoniam inane. Potest autem dici vana gloria tripliciter. uno modo ex parte rei de qua quis gloria querit ut de eo quod non est gloria dignum sicut de aliqua re fragili et caduca. Alio modo ex parte eius a quo gloria querit ut hominis cuius iudiciu non est certu. Tercio modo ex parte eius qui gloria appetit. qui scilicet appetitum glorie sue non refert in debitum finem ut ad honorem dei vel salutem proximi. hoc tamen et dicitur cum eo alex. an. **V**trum inanis gloria opponatur magnanimitati. Et quod sic. ut enim dictum est. gloria est quidam effectus honoris et laudis. Ex hoc enim quod aliquis laudatur vel ei reuerentia exhibetur clarum in noticia aliorum redditur. Et quia magnanimitas est circa honores. consequens est quod sit circa gloriam ut scilicet sit honore ita et gloria moderate utatur. et ideo inordinatur appetitus

glorie oppositum magnanimitati directe. **V**trum inanis gloria sit peccatum mortale. Et ex hoc aliter quod peccatum est mortale quod contrariatur caritati. hoc autem peccatum secundum se non videtur contrariari dilectioni nisi proximi sed potest contrariari dilectioni dei dupliciter. uno modo ratione eius de quo quis gloria ut de aliquo quod contrariatur diuine reuerentie sed hoc id est i. cor. xiii. quid gloriaris quasi non accipis. Alio modo ex parte gloriantis qui scilicet in gloria tanquam in ultimo fine quiescit per quo etiam consequendo non permittat facere etiam ea que sunt contra deum. et utroque modo est peccatum mortale. Si autem amor humane glorie licet sit inanis neutro predictorum modorum repugnet caritati est venialis. unde crisostomus dicit super Mat. quod inanis gloria etiam locum habet in seruis christi. in quibus tamen nullum est peccatum mortale. hoc tamen. Item secundum alex. an. inanis gloria erit venialis. cum propter surreptionem. cum propter maximam occupacionem. signatur enim per puluerem de quo dicit Mat. x. ap. is. excutite pul. de pede. unde dicit greg. predicatio vir sine aliqua mixtione pulueris trahit. predicans enim aut ad indignacionem trahit si contemnit. aut ad inanem gloriam si ab auditoribus honoratur. Constat autem quod apostoli a perfectione propter huiusmodi inanem gloriam non cadebant. Quot et que sunt filie inanis glorie cum sit viciu capitale. ut habitum est supra. Et quod sunt septem secundum greg. xxxj. mora. s. inobedientia. iactantia propteris contentio. pertinacia. s. propter sententie. discordia. scilicet voluntatis ab alijs et nouitatu presumptio. **N**ota quod iactantia ut dictum est supra potest iter species supbie. quo ad interiorum eius causam que est arrogantia. Iactantia vero exterior ut dicitur iij. ethi. ordinatur quoniam ad lucrum. scilicet sepius ad honorem vel gloriam. Et sic oritur ex inani gloria.

Equitur videre de v. s. de pusillanimitate circa quam sciendum quod directe oppositum magnanimitati secundum defectum quod sicut magnanimitas ex animi magnitudine ad magna tendit. Ita pusillanimitas a magnis ex animi puitate retrahitur. Sicut autem per presumptionem aliquis excedit proportionem sue potencie dum nititur ad maiora quam possit. Ita etiam pusillanimitas deficit a proportionem sue potencie dum recusat in illud tendere quod est commensuratum sue potencie. Et ideo sicut presumptio est peccatum ita et pusillanimitas.

De magnificentia et puitentia ti. xxxvij.

Postea considerandum est de magnificentia et puitentia. Circa quod sciendum quod materia magnificentie sunt magni sumptus ut vult philosophus iij. ethi. quod intendit ad aliquid magnu opus faciendum et requirit proportionatos sumptus. Potest etiam dici materia magnificentie ipsa pecunia qua vultur ad faciendum magnos sumptus et amor pecunie qua magnificus moderatur ne magni sumptus impediatur. Opponitur autem ei puitentia secundum philosophum secundo et quarto ethi. magnificus enim ut habetur ex. iij. ethi. principaliter intendit magnitudinem operis. et secundario magnitudinem sumptus quam vitat ut magnum faciat opus. puitentia autem e converso principaliter intendit ad puitatem sumptus et per consequens puitatem operis et sic deficit a proportionem que

de esse scdm rōem inter sumptus et opus. et ita ē
viciōsus. Paruificēne aut oppo² viciū q̄ quis
expēdit ultra debitū modū. Et de grece bo-
nauia a furno dicta. qz scz ad modū ignis q̄
ē i furno cōsumit oia. vñ latie p̄t cōsumptio dici.
De patientia et longanimitate ti. xxxviii.

Deinde cōsiderandū ē de patientia. Circa
quā sciendū q̄ patientia p̄t ad habitū
poni^r vire² p̄ quā mala equo aio tole-
ram² ut dicit aug. li. de patientia. Quantū ad
delectatōem quā hz in actū po² inter fructus
Gal. v. Et p̄cipue p̄t ad hoc q̄ anim² p̄ pa-
tientia p̄seruat^r ne tristitia obzuar^r. p̄ hoc aut
qd̄ dē iac. j. patientia op² p̄fectum hz. habe^r p̄
patientia ē p̄fectioz scdm qd̄ alijs vtiat². s. p̄
tū ad tolerantiā aduersoz. n̄ aut q̄ sit p̄fectioz
simpliciter. Causat^r aut patientia scdm q̄ ē vir-
tus a caritate scdm illud. j. cor. xii. caritas
patientia ē. h̄ aut haberi n̄ p̄t nisi p̄ gratiā scdm
illud Ro. v. caritas dei diffu. ē in cordi. n̄is
p̄ sp̄m sanctū q̄ dat^r ē nobis. vñ p̄ q̄ patientia
sine auxilio ḡue n̄ habe^r. Non ē aut patientia
idē q̄ longanimitas. Sicut em̄ magnanim² tē-
dit i magna sic et lōganimis tēdit i aliqd̄ qd̄
distat in longinquū. Et iō sic magnanimitas
magis respicit sp̄m tendentē i bonū. p̄ auda-
ciā vel timorē vel tristitiā q̄ respicit malū. ita
et longanimitas. vñ magis videt^r dūenire euz
magnanitate p̄ cū patientia scd̄z tñ p̄ sub rōe
mali cōstist. tis respectu cui² ē patientia. p̄t cō-
p̄bendi et dilatio boni sperati q̄ panet ad lō-
ganitatez. Et labor quē sustinet hō in cōtinua-
ta executōe opis boni. q̄ p̄t a² cōstantiā tā
lōganitas q̄ cōstantia cōp̄bendunt^r sub patia

De p̄seuerantia et cōstantia et vicijs oppositis
ti. xxxix.

Postea cōsiderandū ē de p̄seuerantia. Et
p̄cio de ipsa. scd̄o de vicijs oppositis.
Circa primū sciendū q̄ p̄seuerantia ē q̄-
dā vire² sp̄ialis ad q̄ p̄tinet in opibus v̄tuo-
si diuturnitatē sustinere put ē necesse. vñ dicit
tulli² in rethorica sua q̄ p̄seuerantia ē in rōne
bene cōsiderata stabilis et p̄petua p̄māssio. Qñ
aut dicit aug. li. de p̄seuerantia q̄ null² potest
dici p̄seuerantiā habere dū v̄it nisi p̄seueret
vsqz ad mortē. sumit p̄seuerantiā p̄ actū eius
cōsumato. Conueniūt aut cōstantia et p̄seuerantia
in fine. qz ad v̄tūqz panet i aliquo bono fir-
miter p̄sistere. Differūt aut qz p̄seuerantia p̄pe-
facit p̄sistere cōtra difficultatē q̄ puenit ex di-
uturnitate act². cōstantia v̄o cōtra difficultatē
q̄ puenit ex alijs ipedimentis exteriorib².

Queri^r aut v̄tū p̄seuerantia indigeat auxilio ḡ-
tie. Et p̄ sic. vñ aug. li. de p̄seuerantia dicit af-
ferimus esse donū dei p̄seuerantiā q̄ vsqz in fi-
nē p̄seuera^r in xp̄o. Vt em̄ p̄ ex p̄dictis p̄seue-
rantia dē dupl^r. vno mō p̄ habitu p̄seuerantie
scd̄z qd̄ ē virtus et sic indiget dono h̄itualis
ḡtie sicut et ceterē v̄tutes infuse. Alio mō p̄
actū p̄seuerantie vsqz ad mortē duratē. Et scd̄z
hoc indiget n̄ tñ gratia habituali. s; etiā gra-
tuito dei auxilio cōseruat^r hominē i bono vs-
qz ad finē vite. qz cum libez arbitriū de se sit
v̄tabile et hoc n̄ tollat^r et p̄ ḡraz habitualē

p̄ntis vite n̄ subest p̄tati liberi arbitrij et p̄ ḡ-
tiā iformati ut se immobil^r i bono statuat. licz
in eius p̄tate sit p̄ hō eligat. plerūqz em̄ ē in
p̄tate nra electio nō aut executio. hec tho.

Equit^r videre de scd̄o scz de vicijs oppo-
sitis p̄seuerantie. s. de mollicie et p̄nata
De mollicie igit^r sciendū q̄ oppo² p̄seuerantie
ut vult p̄hs. vii. ethi. dē aut p̄prie scdm p̄hm
molliis qui reced^r a bono p̄pter tristitias cau-
satas ex defectu electionū q̄ cedēs debili mo-
uenti. Et obi^r qz sup̄ illud. j. cor. vi. nec ad-
ulteri nec molles dicit glo. i. muliebriz patie-
tes. sed h̄ oppo² castitati ergo zc. Et p̄dicta
mollicies dupl^r causa^r. vno mō ex cōsuetudie
cū em̄ aliq̄s cōsuevit voluptatib² frui diffici-
lius p̄t eis carere. Alio mō ex naturali dispo-
sitiōe qz scz hz animū min² cōstantē p̄pter com-
plexionis fragilitatē et sic opat^r feia ad ma-
sculos ut dē. vii. ethi. Et iō illi qui muliebriz
patiunt^r dicunt^r molles q̄si effecti muliebriz
p̄cio mō mollicies oppo² p̄seuerantie. scd̄o mō
castitati. De p̄tinacia aut sciendū q̄ opponit^r
p̄seuerantie ut vult tulli² i rethor. sua. sic em̄
dicit p̄sid. li. ethi. panax dē qui est ip̄udeter
tenēs q̄si oio tenax. et idē dē p̄tinax. qz in suo
p̄posito ad victoriā p̄seuerat. p̄seuerat em̄ i p̄-
p̄ia sententia plus q̄ oportet. molliis min² q̄
oportet. p̄seueras aut quantū oportet

De t̄pantia et int̄pantia et sensualitate ti. xl.

Consequēter cōsiderandū ē de t̄pantia.
Et p̄cio de ipsa postea de p̄tibus eius.
Circa primū primo dicendū ē de t̄pan-
tia. scd̄o de vicijs oppositis. Circa primum
sciendū qd̄ nomē t̄pantie dupl^r sumi p̄t. vno
mō scd̄z cōmunitatē sue significatiōis et sic est
virtus generalis qz significat quandā tēperi-
em. i. moderatōz quā rō ponit in humanis o-
peribus et passionib² qd̄ ē cōmune i omni mo-
rali v̄tute. Alio mō anthonomatice scdm qd̄
refrenat appetitū ab his q̄ maxime alliaūt ip-
sum et sic ē sp̄ialis vire² v̄tute h̄ns materiaz
speciale. Et em̄ circa delectatōes maximas cu-
iusmodi sūt delectatōes tact². s. ciboz et po-
tuum et venereoz. n̄ ē aut circa delectatōes a-
lioz sensuū principaliter s; ex cōsequēti. s. in p̄-
tū referunt^r ad delectatōes tactus

Equit^r videre de scd̄o. s. de vicijs oppo-
sitis tēperantie circa qd̄ sciendū q̄ oppo² ei
int̄pantia scdm excessum et ē viciū maxie ex p̄-
brabile. ut vult p̄hs. iii. ethi. p̄ eo q̄ ē circa
delectatōes cōmunes nobis et brutis et p̄t ali-
qñ esse p̄tīm mortale aliqñ veniale ut p̄ se p̄z
Opponit^r etiā ei isensibilitas scd̄z defectū ut
vult p̄hs scd̄o et iii. ethi. siq̄s em̄ intm̄ d̄lecta-
tiōz refugeret p̄ nccia ad cōseruatōz nature
idiuidui l̄ speciei p̄tmitteret peccaret q̄ re-
pugnās ordini naturali et h̄ panet ad viciū i
sensibilitatis. Sciendū tñ p̄ ab huiōi d̄lecta-
tōibus cōsequētib² huiōi opatōes qñqz ē lau-
dabile l̄ ē necessariū abstinere p̄pter aliquē
finē ut p̄pter sanitatē corpālē vel p̄pter alie²
officij executōz. l̄ p̄pter aie recipiendā salutē
l̄ p̄pter diuioz cōceptatōz nec aliqd̄ p̄dictoz
panet ad isensibilitatē qz sūt scd̄z rectā rōem

De parabus tpancie in omuni ti. xli.

Deinde considerand est de parabus tpancie. Et primo in coi. scdo in spali. Circa primu sciend q tullius in retho. ponit tres vtutes tpancie. scz continencia. clemencia et modestia. Macrobius vo sup somniu scipionis ponit multo plures. scz modestia verecundia abstinentia castitate honestate moderatione parcitate sobrietate et pudicia. Andronicus aut dicit q familiares tpancie sut austeritas. continencia huilitas simplicitas ornat et bona ordinatio et p se sufficiencia. hanc aut vtutu due sut pres integrales tpancie scz verecundia p qua aliqs refugit turpitudine tpancie contra ria. v: sumat verecundia no p passione s p habitum. Et honestas p qua aliqs amat pulcritudine tpancie. pres vero tpancie subiectiue sut quatuor. tpancia em est circa delectationes tactus. quaz qdam ordinant ad nutrimentu. et i his quantu ad cibum est abstinentia. quantu ad potu e pprie sobrietas. quedam vero ordinant ad generatoez. et in his quantu ad delectatione principal e ipis coitus e castitas. qntu vero ad delectationes circustantes q scz sut in osculis tactib et amplexib attendit pudicia. Partes vo tpancie potenciales. quedam refrenat appetitu in interiorib motib aie. qdam in exteriorib motib corpis. quedam in reb exteriorib. Prter motu aut cupiscencie que moderat et refrenat tpancia tres motus inueniunt in aia tendentes in aliqo. pmus qdes e motus voluntatis omote ex spe respectu passionis. et huc refrenat continencia ne scz ho nimis vincat. Alius e motus spei et audacie q osequit ipaz que refrenat huilitas. Tercius e motus ire tendens in viciu que refrenat mansuetudo siue clemencia. Motus aut et actus corporis refrenat modestia qua andronicus diuidit in tria. ad quoz pmu ptenet qd et q oredie sit agend et qd dimittend. et quo ad h ponit bona ordinatoez. Aliud e q ho in hoc qd agit decentia seruet et sic poit ornatu. terciu e in colloquijs amicor vl qbuscuq alijs et sic ponit austeritatem. Circa vo exteriora duplex e moderatio adhibenda. primo contra superflua et sic ponit parcitas vel p se sufficiencia. scdo contra nimis exquisita et sic ponit moderatio vl simplicitas.

De continencia et gula ti. xlii.

Postea considerand e de singul parabus tpancie. et qdes de parabus ei integralibus scz verecundia et honestate sufficienti dicta in ti. pcedenti. Vn dicend e de parabus ei subiectiuis. et pzo de abstinentia. scdo de sobrietate. tercio de castitate. Circa pmu pzo dicend e de abstinentia. scdo de vicio sibi opposito scz gula. De ieiunio vo q e actus ei agitur infra tractatu de penitentia. Circa primu sciend q nome abstinentie iporat subtrahendo cibor. h aut sm qd considerat absolute significat qdda mdrns. sm aut qd e roe regulata significat vtutis habitum l actu et ho signat. ij. pe. i. vbi dicitur in scia abstinentia. h em ostendit ut ho a cibis abstineat put optet. ut

sm qd dicit augus h faciat p congruentia hoim cu quibz viuit et psone sue. et p valitudine sue necessitate.

Sequitur videre de scdo scz de gula. Et circa hac qrunct pla scz vtr gula sit pectm. Et sic qz reddit appetitu edendi et bibendi iordinatu sm qd ab ordie rois recedit ut dicit greg. xx. mo. q ad afflictu spual agonis no assurgit nisi prius hostis itra nos positus scz gula deuincat. Vtr sit pectm mortale. Et sic tanta iordatio ei q ho sit parat facere contra dei pceptu ppter hmoi delectatoez erit pectm mortale. Et sic dicit greg. xxx. mo. qnqz dnante gula ome qd hoies fortiter egerut pducit. Si vo ei iordatio sit infra deu ut qz licet nimis cupiscat qz cibor delectatoz no tn ppter h aliqd faceret contra dei lege e pectm veniale. Et sic dicit aug. i sermoe de purgatorio. quoties aliqs in cibo et potu plus accipit q necesse sit ad pcta minuta noueis ptenere.

Quot et q sut spes gule. Et q sut qnqz vt dicit greg. xxx. mo. et hnt de osec. di. v. et cointinet i ho vfu. ppropere laute nimis ardet studiose. ppropere. i. an debita hora. laute. i. quantu ad piositate cibi. nimis. i. in quantitate. ardet. i. nimis auide et gulose. studiose. scz qtu ad nimia cura pparatois. Et hec odtioes imoderatois attedunt coir in cibo et in potu. Scz qn i dictis spebus gule e pectm veniale et qn mortale. Et in pzia specie scz ppepere. no e pectm nisi voluptas cibi sit in ca. si em sit ex aliq nccitate ifirmitatis l itineris vel hmoi nullu est peccatu. Et etia qn voluptas est in ca adhuc no e peccatu mortale nisi appetitus esset adeo imoderatus q ho seget eu etia si esset contra dei vl ecclesie pceptu. In scda specie scz lauta pparatio si fiat ex nccitate ifirmitatis vl pristine osuetudis no e peccatu. cu hoc augus in regula sua ocedat. aliaf peccatu esset. Scz si imoderatia appetitus eec causa ei esset peccatu no tn mortale. nisi appetitus adeo esset effrenatus. ut etia contra dei vl eccie pceptu cibis illicitis sine nccitate l dispensatoe tpe ieiunij vesceret. In tercia specie no est peccatu si no sumat scienter vltra pporione sumetis. In qrtia specie si sit ex sola natura nullu e peccatu. si vo tali delectationi ro pl q optet ihereat e pectm veniale. si at talis delectatio omib alijs pponat sicut esau ppter esca vendidit primogenita ppter qd reprobatus fuit hebre. xij. est pectm mortale. In quinta vo specie e peccatu mortale qn totu aim e deditus tali cure. Cura vo hec est peccatu veniale vel etia nullu peccatu cu scz hoc requirit infirmitas vl osuetudo vl honestas siue dignitas alicui. Vtr gula sit viciu capitale. Et sic quia ei filie sut quqz vt vul greg. xxxi. mo. scz inepta leticia scurilitas. id e iocularitas qdaz puenies ex defectu rationis. Immudicia q pt attendi sm inordinata emissionem qruibet supfluitatu vl specialiter quantu ad emissionem seminis. vnde sup illud eph. v. fornicatio aut et omnis immudicia. glo. id e incontinentia ptenens ad libidine

quocūq; mō. multiloquū et ebetudo mentis
circa intelligentiam scz ppter fumositates ci
borū p̄urbantes caput.

De sobrietate et ebrietate ti. xliij.

Deinde considerandū est de sobrietate. et
primo de ip̄a. scdo de vicio sibi oppo
sito scz ebrietate. **C**irca primū nota
q̄ oīa que ad t̄pantā ip̄ie p̄tinent sūt neces
saria vite p̄nti et excessus eorū nocēt. et ideo
in omnib⁹ necessariū est habere mensurā qd̄
p̄tinet ad sobrietatem. vñ dicit⁹ sobri⁹ quasi
briam. i. mensurā seruās. ideo noīe sobrieta
tis t̄pantā significat⁹. Sed modicus excessus
in potu scz q̄ p̄t inebriare pl⁹ nocet q̄ in alijs
et ideo ebrietas ē sp̄ealiter circa potū. **R**e
quirit⁹ aut̄ hec virtus in aliquib⁹ duplici ra
tōe. vno mō qz sunt p̄niores ad occupatōes
vt iuuenes ppter feruorē etatis. et mulieres
ppter fragilitatē mētis. vñ s̄m maximū vale
riū mulieres apud romanos nō bibebāt anti
quitus vinū. Alio mō qz est magis necessaria
eis ad ip̄iā op̄ationē ip̄orū. Vinū aut̄ immo
derate sumptū p̄cipue impedit rōis vsū. Et iō
in senib⁹ in quib⁹ ratio vigere debet ad eru
ditōnem aliorū. et in ep̄is et in alijs ecclesie
ministris qui deuota mēte debēt insistere spi
ritualib⁹ officijs. et regib⁹ qui p sapientiam
debent subditos gubernare. specialiter d̄z in
eis sobrietas esse. Ideo d̄z ad t̄p̄tū. ij. exhorta
re senes ut sint sobrii. et. j. thi. iij. optet ep̄m
sobriū ēē. et p̄ū. xxi. noli regib⁹ dare vinū.

Sequit⁹ videre de scdo scz d̄ ebrietate. cir
ca qd̄ sciendū q̄ ebrietas dupl⁹ p̄t sumi.
vno mō p defectū q̄ puenit ex nimia vini po
tatione. et sic ē pena d̄sequēs ex culpa. Alio
mō p actū quo quis incidit in illū defectū.
et ille actus dicit⁹ causare dupl⁹ ebrietatē.
vno mō ex vini fortitudine ppter op̄mionē bi
bentis et sic p̄t esse sine peccato. Alio mō ex
iordinata occupatōe et vsu vini et sic ē pec
catū. Est aut̄ qnqz peccatū mortale vt cū quis
bene aduertit q̄ potus est potēs inebriare et
talis ip̄ie d̄z ebrius. qñ vero nō aduertit tūc
p̄t esse cū peccato veniali. **N**ota tñ q̄ cū ali
quis multū comedit et bibit s̄m medicie d̄si
liū ad vomitū puocandū. nō ē reputand⁹ su
p̄flu⁹ potus uel cib⁹. potus tñ aque etiā tes
pide causat vomitū et iō ppter illā nō excusa
ret⁹ ab ebrietate. **Q**uerit⁹ vñ ebrietas ex
cuset a peccato. **R**espondet⁹ in ebrietate duo attēdun
tur. scz defectus d̄sequēs et actus p̄cedens.
Primū excusat peccatū inquātū inuolūtariū
causat⁹ p ignorantiā. Circa scdm vō distigue
q̄ si ex actu illo secuta sit ebrietas sine pecca
to. tūc peccatū sequēs a culpa totaliter excu
sat⁹. vt forte accidit in loth. q̄ excusat⁹ ab in
cestu ppter ebrietatē eo q̄ nō discreuit q̄ es
sent filie sue. vt dicit aug. xxi. li. ctra faustū
Si aut̄ actus p̄cedens fuit culpabil⁹ sic excu
sat⁹ nō a toto peccatū sequēs p eo qd̄ reddi
volūtariū ex volūtate act⁹ p̄cedētis. s̄ a t̄to
qz diminit⁹ ibi rō volūtarij. Quia tñ ex ebr
ietate respublica multū dānificat⁹. Ideo etiā
s̄m aliq̄s leges positūas facientes aliq̄ tur

pia ex ebrietate puniunt⁹. Et qz tales oī pec
cato se exponūt. iō alicubi magis puniūt q̄
si nō essent ebrii vt magis solcite ab ebrieta
te caueant. et credit rich. p ebrius occidens
homine est irregularis.

De castitate ti. xliij.

Postea considerandū ē de castitate. et pri
mo de ip̄a. scdo de v̄ginitate q̄ est pa
castitatis. tercio de luxuria q̄ opponi
tibi. Circa primū sciendū q̄ nomē castitatis su
mit⁹ ex hō q̄ p rōem occupatōis castigat⁹ q̄ ē
ad modū pueri refrenāda. vt patz p p̄m. ij.
edbi. vñ castitas inquātū ē s̄m rōez op̄antis
ē v̄tus. Inquātū vō habz delectatōez in actu
suo d̄numerat⁹ iter fruct⁹ gal. v. Potest autē
castitas sumi dupl⁹ scz ip̄ie et sic ē specialis
v̄tus hūis sp̄ealē materiā. s̄ delectatōes vene
reas. et metaphorice et sic ē castitas sp̄ual
q̄ ē qñ mens hoīs delectabiliter diuigit⁹ deo.
s̄m i. ij. cor. x. despondi vob vni viro v̄gi
ca. exbi. xpo. Si at̄ delectabiliter ctra debitū
ordis diuini diuigat⁹ q̄buslibet reb⁹ alijs di
cet⁹ fornicatio sp̄ualis. s̄m illud biere. ij. tu
at̄ fornicata es cū ama. ml. Scdo mō accipie
do castitatē ē v̄t⁹ general⁹ qz p quālibet v̄
tutē mēs retrahit⁹ ne reb⁹ illicitis delectabi
liter diuigat⁹ p̄cipaliter tñ h̄mōi castitatis
rō d̄sistit i v̄tutib⁹ theologicis q̄b⁹ mēs diu
git⁹ deo. **S**i qñ se h̄z pudicitia ad castita
tē. **R**espondet⁹ pudicitia d̄z a pudore in quo verecun
dia significat⁹. Et iō optet q̄ pudicitia ip̄ie
sit circa illa de q̄b⁹ hoīs magis verecundat⁹
vt d̄z venereis. Intm etiā ut dicit⁹ aug. q̄ vere
cūdia nō careat ocubie diuigat⁹. Et hō qz mo
tus illoz mēbzorū nō subdit⁹ imperio rōis.
Verecundat⁹ at̄ hō nō tñ de mixtōe venerea s̄
etiā de q̄buslibet signis ei⁹ ut d̄i phus i. ij.
retho. vt sūt aspect⁹ impudici. tact⁹ oscula.
Et qz h̄ solēt magis rep̄hēdi. iō pudicitia ma
gis respicit h̄mōi signa exteriora. castitas at̄
magis ip̄az omixtionē. et iō pudicitia ad cas
titatē ordinat⁹ n̄ qñ v̄t⁹ ab ea distincta. s̄ sic q̄
dā circūstantia ei⁹. qñ tñ vñ p alio ponit⁹.

De virginitate ti. xlv.

Postea dicendū ē de v̄ginitate. et p̄io
de ei⁹ essentia et q̄dditate scz qd̄ est et
vñ d̄z. scdo de ei⁹ amissione. tercio de
p̄mio aureole virginitati debite. q̄rto de vir
ginū d̄secratōe. **C**irca primū sciendū q̄ s̄m
rich. v̄ginitas p̄t dupl⁹ sumi. vno mō im̄p̄ie
p integritate carnis. et sic q̄libet mulier nati
uit⁹ virgo. et sic nō ē v̄t⁹ qz tota essentia cu
iuslibet v̄tutis ē in aīa s̄m aug. j. de ci. dei. c
xviij. Alio mō p̄t virginitas sumi p habitu quo
nisi rōnabil⁹ nēcitas a sit vacādi copl̄e carna
li. determinat⁹ volūtās ad respuendū p̄mpte
et facilliter oēm delectatōez venereā etiā lici
tā. ut mēs liberius sp̄ualib⁹ vacet. qz ut dicit
tur. j. cor. viij. virgo cogitat q̄ dñi sunt ut sit
sancta corpore et spiritu. Et sic dicit aug. li.
de nuptijs et d̄cū. q̄ virginitas ē in carne cor
ruptibili incorruptōis p̄petua meditatio. p
meditatōez itelligit⁹ p̄positū rōis q̄ d̄z ē p̄pe
tua qz ad hō q̄ sit v̄e v̄go d̄z h̄ gerē i p̄posito

ut i h^o pferret ppetuo. et hoc mō v^oginitas
ē virtus. Ex p^odictis p^o q^o v^oginitas carnis nō
ē de essentia v^oginitatis. s^o ē qdā ei^o de
cor accētalīs extrīsecus existēs ppter qd p^odi
p^ot sine diminutōe virtutis v^oginitatis ut p^o in
virginib^o violenter opp^ossis s^om aug^o. j. de ci-
dei. c. xvij. et. xx. Vbi dicit expresse q^o si i vio-
lenter opp^ossis pudicia p^oret animi v^oit nō
esset. Similiter habet^o. xxij. q. v. in principio
et. c. tolerabili^o. hec rich^o. Addit aut^o virgini-
tas sup^o castitatē coniugalem statū p^ofectionis.
Et s^om aliquos nō distinguē ab ea p^o essentia
sed differūt sicut virtus p^ofecta et imp^ofecta.
Et hui^o sententie fuit rich^o. Scdm vero alios
est virtus specialis distincta ab ipa p^o essen-
tia ppter specialem difficultatē quā habet et
huius sententie fuit tho. in scda scde. **S**ed
obicit^o cōtra p^odicta. quia nulla v^oit p^oditur
sine peccato. sed v^oginitas p^oditur sine pec-
cato p^o matrimoniū. ergo nō est virtus. Ad h^o
respondet tho. q^o licet sine peccato p^odi possit
integritas carnis nō tamē v^oginitas s^om qd
est virtus. q^o importat p^opositū voto firmatū
integritatis ppetuo seruande. dicit em^o aug^o
li. de v^oginitate q^o p^o v^oginitatē integritas
carnis deo vouet^o d^osecrat^o et seruat^o. et sic pa-
tet q^o nō p^oditur sine peccato hec tho. Aliqui
tamen dicūt q^o status p^ofectionis quem dicit
v^oltra castitatē coniugale p^odi potest sine pecca-
to. Potest etiā dici et meli^o q^o si modo neces-
sitas immineret vacādū copule carnali ex p^o-
cepto dei. si virgo ppter hoc tantū carnaliter
copularet^o firmiter p^oponēs q^o hac necessitate
cessante oimode cōtineret. in ea v^oginitatis
habitus non minueret^o. et adhuc vere virgo
esset mente licet nō s^om cōmunē v^olū s^om quem
dicit^o virgo q^o copule carnali nun^o p^o d^osentit.
hec rich^o. Nō solū aut^o v^oginitas est v^oit sed
est maxima virtutū in genere castitatis. Et q^o
castitati attribuit^o decore. ideo p^o d^osequens at-
tribuit^o v^oginitati excellentissima pulcritu-
do. Vñ ambro. li. de v^oginitate. pulcritudi-
nem maiore q^o estimare potest decore virgi-
nis que amat^o a rege p^obat^o a iudice dedicat^o
d^ono. d^osecratur a deo. Et ideo s^om h^oiero. attri-
buit^o v^oginitati fruct^o centesim^o. viduitati
sexagesim^o. et matrimonio tricesim^o. s^oz p^opter
excellentiā v^oginitatis ad illa duo. Qd
aut^o dicit aug^o de bono coniugali. q^o v^oginitas
iobannis nō p^ofertur merito coniugio abrae in-
telligit^o respectu p^omij substantialis nō accidē-
talīs. Videt^o aut^o nomen v^oginitatis sumptū
a virore. q^o sicut illud dicit^o virens in suo vi-
rore p^osistere qd nō est excessu caloris adustū
Ita etiā v^oginitas importat q^o p^osona cui iest
sic immunis a d^ocupiscentie adustione q^o videt^o
esse in d^osumatione delectatōis veneree. vñ
ambro. dicit li. de v^oginitate. q^o v^oginitas
est expers cogitatōis de carnali delectamen-
to integritas.

Sequitur videre de scdo s^oz de amissione
v^oginitatis. circa qd sciendū q^o tūc solū
v^oginitas p^odit^o s^om aliquos q^o v^olūtaria et
p^ocurata delectatō carnalis in actū pollutō

nis d^oplet^o. et tūc etiā corpus corrūpi dicit^o.
Corruptione inquā vicij siue passionis. s^oz ex
laxatōe venarū et viarū p^o quas reatus volun-
tatis explet^o. Requirit^o aut^o q^o talis delectatō
sit v^olūtaria. s^oz ex v^olūtate opante vel d^osen-
tiente vel nō d^osentiente vel nō quantū p^ot re-
tinentē s^oz ut et si corp^o nō potest defendere
saltē nō d^osentiat delectatōi d^ocupiscentie. ut
si qua patit^o pollutiōē dormiendo. v^ol aliqd
turpe imaginando. vel dū tangit^o a viro non
tamē ad h^o data opa nec ex p^oposito. recuperare
p^o penitentia v^oginitatē poterit et inter v^ogi-
nes d^osecrari. licet etiā ei post h^omoi pollutio-
nez placuerit taliter esse pollutā. Scdm vero
alios nō tūc p^oditur v^oginitas quādo v^olūta-
rie pollutio d^oplet^o. sed etiā quādo sine ea coi-
tus p^oficit^o. sicut facit qui ante temp^o s^ominif
p^o sui turpem tactū h^omoi delectationez in se
p^oficit vel ab alio in se fieri p^omitat. et huius
sententie videt^o hu. fuisse. Item cū dicit^o aliq^o
inuolūtaria cognosci. Inuolūtariū nō ē hic
iudicandū s^om aliquos in ipa delectatione
vbi ratio absorbet^o s^oz ante et post. Alij vero
dicūt cōtrariū. **Q**uid de puellis que in anis
puerilib^o ante p^o incipiant pubescere agunt
h^omoi turpia. **N**on debent dici corrupte q^o
in talib^o ante ānos discretionis cum necdū
sciunt in hoc esse bonū vel malū. nec polluti-
o nec delectatio coitus esse potest. **Q**uid
de feminis fluxū patientib^o seminis. **N**on
debent ex hoc dici corrupte. q^o talis distilla-
tio non fit in eis ex p^oposito quāmo cū sint in
sancto p^oposito sentiūt distillationē humoris
Suadendū est tamen eis q^o se t^opent a collo-
catione et aspectu viroz que eis occasio pos-
sūt esse. **S**z nūquid p^o pollutiōē in somnis
p^oditur v^oginitas. **N**on q^o nō quia tūc v^olūtari-
et deliberatio talis delectationis nō habet^o
nec haberi potest. Credunt tamen aliqui q^o si
delectatio pollutionis nocturne placeat de-
liberate ante vel post v^oginitas p^oditur. Idē
credunt de eo qui causam dat in vigilia tali
pollutioni p^o d^osum in talem delectationez
vel actum. **Q**uid de mulierib^o que in ebrie-
tate vel dormientes a viris d^ognoscent^o. **N**on
dicit tho. sup. iij. senten. di. xxxij. q^o similis
ratio est de his et de pollutiōe in somnis nisi
forte hac intentōe iuerint dormitū vel se in-
ebriauerint ut a viro d^ognoscerent^o. **Q**uid
de his que a demonib^o incubis d^ognoscent^o.
Non tho. dicit ibidē q^o nō p^odunt v^oginitatem
si tamen quantū possūt mente renitan^o. **A**d
h^o nota. q^o sicut dicit^o triplex humor fluit de
genitalib^o mēbris s^oz semen. vrina. et humor
similis semini qui est medius inter semen et
urinā. et distillat quādoq^o ppter solū femine
tactū vel aliquorū turpiū auditū. p^odit^o autē
v^oginitas p^o solam seminis resolutionez q^o ipa
sola locū coitus supplet vel eius delectatio-
nem d^oplet. **Q**uid de illa que violenter cor-
rupta fuit. **N**on p^o hoc v^oginitatem nō amisit
dūmodo p^opositū seruandi eam ppetuo custo-
diēs illi actui nō d^osenferit v^ollo modo. Et h^o
siue p^o fide siue quacūq^o alia causa violenter

corrupta sit. si si p fide ad martiriū pñebit
vñ beata lucia dixit si me inuitā violare fece
ris mihi castitas duplicabit ad coronā. Intel
ligēs q ex hoc duplex pñiū reportaret. vñ
p virginitate seruata. aliud p iniuria illata
his dcorat aug⁹. j. de ci. dei. c. xix. dicēs de
violenter corruptis q pposito animi manēte
p qd etiā corp⁹ sanctificari meruisset. nō au
fert ipi corpi sanctitatē violētia libidinis alie
ne quā seruat pseuerācia sue dñitē. Sic em
integritatē mētis de⁹ restaurare p mētis cor
rupte penitētia. licz nō possit facere quin fue
rit corrupta. ita integritatē carnis de⁹ restau
rare p licz facē nō possit quin fuerit corrupta
quā integritas carnis ad illd qd ē de essen
tia virginitatis nō sit necessaria. hec rich.

Quid de illa q fuit corrupta tñ mēte si nō
carne. **R** talis ut etiā tactū est in qstione p
cedētū p verā penitentiā ad plenū recupabit
in corruptione mētis. etsi in tali pposito i fie
vite fuerit aureolā habebit. qd em dī virgini
tas meditatio ppetue icorruptōis. refert⁹ ad
finalē incorruptionē ex pte mētis. Ex pte vō
carnis optet esse ppetuā icorruptionē quātūz
est de volūtate mētis hec alex. an.

Sequit⁹ videre de tercio scz de aureola vñ
ginitatis scz qd ē et cui debet⁹. Circa qd
sciendū q aureola est qdā premiū pñilegiatū
respōdens victorie pñilegiatē. Et ideo hñ
qd sūt tres victorie pñilegiatē eo q sint ce
teris alijs excellētiores. In trib⁹ pugnis im
minētib⁹ cuilibet homini sic sumunt⁹ tres au
reole. Nam potissimā victoriā obtinet virgo
otra carnē. martir otra mundū. doctor cōtra
dyabolū. dū nō tantū a se sed etiā ab alijs re
mouet ipm. Et ideo his tribus aureola pñie
dicta debet⁹. Debet⁹ aut aureola tñ illis vir
ginib⁹ q ppositū seruadi ppetuo virginitatē
habuerint. et hoc hñ rich. siue ppositū illud
firmauerit voto siue nō. licz illd ppositū aliū
de fuerit interuptū integritate tamē carnis
manēte. dūmō in tali pposito inueniat⁹ in fi
ne vite. **T**ho. vero videt⁹ velle q optet illud
ppositū esse voto firmatū vt patz ex dictis in
pimo articulo in solutōe argumēti ibi positū
vñ debet⁹ corruptis sola mēte dūmō vere pe
nituerint et in tali pposito reperiant⁹ in fine
Debet⁹ etiā violētē uel nō volūtariē corrup
tis sola carne nō mēte vt etiā patet ex dictis
in scdo articulo. Debet⁹ etiā hñ rich. his q
sūt virgines ex necessitate vt sunt naturaliter
frigidi et eunuchi si volūtate habuerint i cor
ruptionē ppetuo seruandi etiā si facultas ad
esset coeundi.

Sequit⁹ videre de qrtō scz de dsecratione
virginū. Et circa h qñunt⁹ plā. scz quare
sol⁹ ep⁹s dsecrat et virgines velat. **R** sic p
matrimoniu carnale rēpñtat⁹ matrimoniu
spūale inter xpm et ecclesiā quantū ad fecun
ditatē. Ita p virgineā velationē rēpñtat⁹ ma
trimoniū spūale quantū ad ei⁹ integritatē vt
patet p oia q ibi gerunt⁹ et pferunt⁹. Et iō so
lus ep⁹s cui ecclesie cura dñit⁹ vñ gines ve
lādo despōsat. nō sibi sz xpo qñi paranimph⁹

et amic⁹ spōsi. **S**z qñe sole vñ gines et nō vi
due dsecrant⁹. **R** qz in dñitēia virginali pñ
esse integritatis significatio plena. sz i vidua
li est semiplena. Ideo viduis dat⁹ aliqd velū
sed nō cum illa solennitate cū qua virginib⁹
dat⁹. **Q**uo tempore sunt virgines dsecrāde
de h⁹ quere infra li. vi. ti. de tpe et loco quo
debent ordines dferri. **V**tz in dsecratione
virginū gratia detur. **R** hñ tho. iiii. sen. di.
xxxviii. q sic. sicut in vñtione regum et alijs
hñmōi benedictionib⁹ nisi sit impedimentū ex
pte recipientis. **S**z tamen nō dicunt⁹ sacramē
ta qz nō sūt ad curationē morbi peccati sicut
alia sacramenta instituta. **V**tz occulte cor
rupte debeāt dsecrari ppter vitatiōē scādā
li. **R** in dsecratione illa fiūt et dicunt⁹ aliq
que pñinent ad eius substantiā vt verba q ex
primūt virginitatē. et benedictō veli hñm for
mā dsecrationis et modū velandi. Et aliqua
que pñinent ad eius solennitatē. vt accensio
candelarū. denudatio capitis et come cū p
ducunt⁹. Dicūt ergo dñmūter omnes q in ve
lādo occulte corruptas sine a viro siue alio
modo nullo mō licet simulare uel vere face
re uel dicere ea q sūt de substantia dsecratio
nis. cum qz circa ecclesie sacramēta vel sacra
mentalia nulla debet interuenire scienter fal
sitas uel simulatio qz fieret iniuria sacramen
to. tū quia esset dtra decretū. xxi. q. j. deuctis

Circa vero ea que pñinent ad solennitates
dsecratiois adhiberi p cautela ppter vitatio
nem scādali et infamie hñ aliquos et h⁹ per
epm cui mulier debz secrete dicere suū statū.
poterit em disponē q talia fiāt et caute sub
ticere verba q sūt de substantia dsecratiois ve
li et nomē virginitatis in nomē castitatis mu
tare. Alij dicūt q tales corrupte nullo modo
debēt se sociare sacris virginib⁹. in dsecratio
ne etiā quantū ad ea que sūt de solennitate cū
talē sanctitatē simulare sit ppocrisis maria
Dissūt aut suā infamiā vitare aut se humiliā
re dicendo se nō esse dignas tali dsecratione
ppter periculū infirmitatis hūane ne i poster
ru dsecratio dñamnet⁹. Et sic magis honorat⁹
q infamet⁹. qz omnes si vellent se sic excusa
re possent. aut tpe dsecrationis sumendo ne
gociū aliqd impedies dsecrationē. Aut etiāz
tūc infirmitatē simulādo iacēdo in lecto vel
aliqd simile saluo meliori iudicio vtraqz opi
nio est satis tolerabilis. sed scda videtur esse
tutior. **Q**uid de violenter oppressis. **R** qz
loca genitaliū sūt valde nervosa. Ideo tact⁹
eorū titulationē causat. et p dsequens ad vo
luptatē inclināt. hoc aut allicit ad dñsum.
vel ad min⁹ impedit ne homo totaliter conē
ad dtrariū. Et ideo cū de pleno dissensu dsta
re nō possit ecclesie statutū est vt tales humi
liter abstineāt a dsecratioe. xxxij. q. v. ille fa
milie. et. xv. q. j. si quis nō iratus.

De luxuria et eius spēb⁹ ti. xlvj.

Postea dicendū est de luxuria. et primo
de ipā. scdo d adulterio qd ē qdā ei⁹
species de quo plix⁹ dicit⁹ p d alijs
specieb⁹ eius. vñ de ipo erit titl⁹ specialis

Circa primū primo dicendū ē de luxuria et de spēb⁹ ei⁹ in cōi. scđo in spēali de simplici fornicatōe. tercio d stupro. q̄rto de raptu. q̄n to de incestu. sexto de saclegio. septio de vicio cōtra naturā. **C**irca primū sciendū s̄c di⁹ p̄li. et hī. luxuriosus dicit^r aliq̄s q̄si solutus in voluptates. voluptates autē maxime venēree soluit animū hoīs. et iō luxuria ē p̄cipaliter in eis. scđario at dē esse in q̄busdā alijs p̄tinētib⁹ ad excessū. vñ ad gal. v. di⁹ glo. q̄ luxuria ē quedā supfluitas. p̄tinet autē ad rationē ei⁹ ut excedat circa venerea ordinē rationis et ideo ē p̄ctm. Est at luxuria viciū capitale. ut dicit greg. xxxj. mo⁹. ut habitū ē supra. Et s̄m eundē ibidē ex ea oriunt^r octo filie. s. cecitas mētis. incōsideratio. incōstantia. p̄cipitatio. amor sui. odiū dei. affectio p̄ntis seclⁱ horroz siue desperatio futuri. Scđm vō p̄sid. ex ea oriunt^r q̄tao^r. s. turpiloq̄a. scurtilia. ludicra. et stultiloq̄a. que q̄tuor nascunt^r ex p̄fermonis. sermo em dē esse decens cōtra qd est turpiloquiū. Licit^r cōtra qd ē scurtilitas. Ex pedies cōtra qd ē ludicra. Et sale sc̄ sapiētis cōitus cōtra qd ē stultiloquiū. Spēs at luxurie sūt sex. ut habet^r xxxvj. q. j. sc̄ fornicatio simplex. adulteriū. incest⁹. stuprū. raptus. et viciū cōtra naturā. **Q**uid autē sit vnūqdq̄ istoz habitū ē sup li. j. ti. xxxj. et habetur in sequētib⁹ articulis.

Equit^r videre de scđo sc̄ de fornicatōe simplici. Circa qd firmiter tenendū q fornicatio simplex ē peccatū mortale. qd patz p b qd ap̄lus ad gal. v. p̄missa fornicatōe et q busdā alijs vicijs subd^r q q̄ talia agūt regnū dei nō possidebūt. Ab hoc autē nihil excludit nisi peccatū mortale. **S**ciendū at p fornicatio q̄q̄ sumit^r ḡnalter p quocūq̄ peccato mortali. ut i psal. p̄didisti oēs q forni. abs te. Aliq̄n p peccato carnis. ut. j. cor. v. fugite fornicationē. q̄q̄ spēaliter p coitu soluti cū soluta. et sic diuidit^r cōtra alias spēs luxurie. q̄q̄ p scdis nuptijs. et sic dicit cris. q accipe vxorē scđaz ē fornicatio. s̄ h⁹ vltio mō nō ē peccatū s̄ incōtinētie signū. **S**z qd de tactib⁹. amplexib⁹. osculis et h̄mōi illecebris alijs nūqd ē ibi peccatū mortle. **E** ali qd dicit^r esse peccatū mortale duplr. vno mō s̄m spēm suā. et sic talia s̄m rōem suā nō sūt peccata mortalia. possūt em fieri sine libidie vel ppter patrie cōsuetudinē vel ppter necessitatē aliquā vel ppter cām rōnabile. Alio mō ex sua causa ut cū q̄s dat elemosinā ut aliquē in heresim iducat mortāl^r peccat ppter intētionē corruptā. dictū ē at sup q cōsensus n̄ t̄m in actū s̄ etiā in delectationē peccati ē peccatū mortale. Et ideo cū fornicatio est peccatū mortale. cōsequēs est q cōsensus i delectationē ei⁹ ē mortāl^r. Et iō cū p̄dicta fiūt ppter delectatōez h̄mōi sūt peccata mortalia. et sic t̄m dicunt^r libidinosa. Pre. ipe etiā aspectus libidinofus ē mortāl^r. s̄m illd. Math. v. q viderit muli. ad cupi. eā iā mecha. ē eā in cor de suo. vñ aug. ipudicus ocul⁹ impudici cor dis est nūci⁹. ergo multomagis alia q̄ sūt

illi actui p̄pinq̄iora sūt mortalia. **N**ota s̄m aug. nō ait q cupiuerit s̄ qui viderit ad cupiscendū. i. ut cupiscat qd ē plene libidini cōsentire. Est em cupiscere duplr. s. ex motu subito sine deliberatōe vel intēdione perficiendi. et hoc ē veniale. et cū deliberatōe et intēdione pficiendi et hoc ē mortale. qui modus scđus meli⁹ exprimit^r p ad cupiscendū. Sumit aut visū nō t̄m p sensu exteriori s̄ etiā interiori. Et qd dicit de muliere intelligit de quacūq̄ alia re cui⁹ abusus ē cōtra dei p̄ceptū. qd ergo dicit grego. nō licz intueri qd nō licet cupisci. est vñ q̄n visui diūgit^r intētio siue cōsensus. et p visū intelligit etiā alios sensus. Intueri em est int⁹ tueri vel int⁹ tēdere. et hoc est peccatū mortale.

Equit^r videre de tercio sc̄ de stupro. circa qd sciendū q stuprū ē illicita defloratō virginū sub cura parentū existentū. s̄ nūmeri. v. vbi dē si latet adulteriū et testib⁹ argui nō p̄t. qz nō ē inuēta in stupro zc. Stuprū sumi^r cōiter p omi coitu viri coniugati cū alia muliere q̄ cū vxore. Inuiat^r aut stuprator et virgini et patri eius et ideo satis facere tene^r vtrobiq̄. ut habet^r exo. xxi. et deuto. xxi.

Quid de illo q deflorat virginē solutā nūquid ducere vel maritare tenet^r eā s̄m qd dici videt^r ex de adult. c. j. **E** s̄m rōd. si defloret eā volūtariē nō tenet^r. si aut inuitā aut dolo inductā ad cōsensū. iniūgendū ē ei in foro penitētie q ei satisfaciāt vl cū ea cōponat. ad penā aut illi⁹ decre. nō tenet^r in foro ciuili. Et exponūt eā glo. de raptore q a domo p̄ris virginē seducit. i. seorsū ducit et vi extrahit. Accusat^r aut stuprū infra quinquenniū q̄n sine vi est cōmissū. si aut vi sit oppressus mascul⁹ l femina sine p̄finitōe t̄pis accusat^r. ff. e. mariti. s. quinquenniū. et. s. vlt. Dumit^r quocq̄ stuprator si sit honest⁹ s̄m leges punitōne mercedis bonoz suoz. huilis vō religat^r et i corpore coercent^r. Insti. de publi. s. itē lex mltū de adult. et hoc q̄n sine vi q̄s opprimat^r. si aut vi decapitat^r. ut patz ibid. s. sin at p vim. Idē fit q̄n cōmittit^r etiā sine vi in puerz. C. e. cū vir. Itē si tutor stuprauerit eā cui⁹ ē tutor deportat^r et ei⁹ bona publicant^r. C. e. si quis eā. Scđm vero can. stuprator puellā dotabit C. de dote cau. nō nu. l. ij. et eā ducet in vxorez si pater cōsenserit. si aut pater rēnuerit subaudi. et puella alias cōtra. ex. de adult. et stu. c. penlt. r̄nso. j. Tenet^r dotē assignare s̄m modū s̄m quē virgines solēt accipe. ex. d. adul. c. j. sc̄ cōsiderata cōsuetudie regionis et facultate assignātis et dignitate virginis ad arbitriū boni viri. ar. xxx. q. v. nullus. Si eā vero vxorem accipe rēnuir verberat^r exēdicatus. sc̄ quo ad cōionē sacramtoz quousq̄ videbitur iudici reuocādus. et in monasteriū ad agendam penitentiā ppetuo detrudend⁹. ex de adult. puenit.

Equit^r videre de q̄rto sc̄ de raptu. Circa qd sciendū q rapt⁹ put nūc de eo loquimur q̄q̄ in idem coincidit cū stupro ut cum quis virginēz violenter deflorat q violentia

quāq; inferatur et virgini et patri. quāq; patri
tū. Itē puella quāq; de domo parētū violēter
educit et violēter corūpit. quāq; violēter edu
cta volūtariē corūpit vel fornicariē ul ma
trimonialiter. Et utrobīq; ē raptus. quāq; etiā in
uenit raptus sine stupro et quāq; stupr. sine ra
ptu ut p se pz. **S** cui rapte restituent. **E**t
si sint alijs despōsate. sūt spōsis restitūde. si
nō sint despōsate sūt pmo pri restitūde. et tūc
d volūtate parentū possūt eas vxores accipe
alit mīmoniu illicite dtrahi nō tū iā dtractū
dirimet. Vñ illd dclij mēdēsis placuit vbi
vī dclī dtrariū ē abrogatū. **Q**uid siqs vio
lēter spōsaz suā d domo pentū auferat et car
naliter agnoscat. **E**t sponsus ius aliqd hz in
spōsa sua ex despōsatōe et iō lz peccet violen
tiā inferēdo excusat tamē a crimine raptus.
Que ē pena raptoris. **E**t sūm leges decapi
tat. et e9 substātia rapte applicat. s. i foro iu
diciali. et h si rapiat mulierē honestaz. sec9 ē
si meretricē. ff. d furt. l. nullū. **S**ec9 ec ē si ra
piat ancillā l libertā qz tūc tū decapitat. **E**t
h et plā alia hnt. **C**. d raptu virg. l. j. hac ec
pena puniūt comites raptorū. **E**t q al dāt eis
auxiliū. **S**erui at et acille h9 facti culpabiles
oburūt. et dēmnato appellatio denegat. ut
patz ibid. **H**oc aut delictū vidicare pnt par
etes rapte. dāngnei. tutores. et curatores.
et forte comites eoz. **I**dē forte ē et si feia ra
puerit vix. **N**ec pē p remittē iuriā istā. **C**. e
l. qz parētū. qd ē vix pēcio h pētib9. sic sūm
host. e. ti. **N**ec pē rapta dfortū raptoris eli
gē. et si h fecerit. raptoris subām a lege sibi
datā pdit. i autē. de rap. nu. q rap. nu. col. ix
Sz sūm can. raptor fit seru9 rapte nisi se velit
redimē. xxxvj. q. j. de rap. d3 etiā cū suis fau
torib9 excōicari. e. q. c. j. et. iij. h si rapta ve
lit pē cū raptore dtrahē. e. e. accedēs. licz et
pentes dtradicāt. **N**ec e. h pōt dominiū rex
raptoris. qz lex supdicta abrogata est. e. de
scōis nup. dñs. **R**aptores at puerorū cā abu
sus exq̄sitis penis capitalib9 puniūt sūm le
ges. **C**. ad. l. iul. de adult. l. cū vir. **S**i vō pē
ceps dmittat ecclesiastico iudici punitōez ta
liū citra mortē l mēbz trūcatōez l sangnis ef
fusionē scz enozmē poterit iubere talē icarce
rari l flagellari vl pecunia multari. et h9 ē
vix sūm host. si nō accusat. si at accusat nō
pēt diminuerē penā. et ideo d3 eā pīncipi re
seruare. e. e. in archiepiscopatu.

Sequit vidē de. v. scz de incestu **C**irca qd
sciendū q dāngneaz et affiniū abusus
athonomatice d3 icest9 p pnatōez scz castita
tis. **S**z pone q deficeret gen9 hūanuz sic tpe
noe. nūqd tūc si supstites essent ff et soroz li
cite copularent. **R**ndet alex. an. in. ij. q. h n
liceret eis facere auctoritate ppa qz h phibe
lege diuina. h h fieret eis licitū dispōsatōe di
uina. **P**unit at incest9 si dmittat dtra leges
sciēter ead pena sūm leges q adulteriū. **S**i vō
p ignorātiā iuris a viro dmittit pena mīga
tur. et sic exaudiri debz qd d3 puniēdi corre
ctōe icestū excusari. ff. e. si adulteriū. **S**i aut
dmittat a feia p ignorātiā iuris natural vel

gētiū puniūt ut mascul9 **S**i vō p ignorātiā iu
ris ciuil excusat in totū. **E**t idē ē de mīore ut
d3 ibidē. **S**z et si dtrahat illicite diuinctionē
anteq; accusat hac pena nō tenet ut ibidem
Et ē h plicitū quinquēniū vt in lenocinio. ff. e
l. mariti. **S**cdm at can. q macula icest9 ē pol
lut9 ē ifamias et etiā qlibet dscntēs sibi. ij. q
iij. **E**t h ifamia p penitētiā nō delet. xxxvj. q.
vj. si duo. **E**t dū stat i crimie vsq; ad missaz ca
thecūm. r. vsq; ad sursū corda tū i ecclia
admittit. et cū eo nec cib9 sumi d3. xxxvj. q. iij
de his. et h dicta sufficiāt ad pñs d icestu qz
de ipso infra l. viij. de impedimēto criminis
aliqua dicentur.

Sequit vidē de. vj. scz de sacrilegio. cir
ca qd sciend q dmittit i re sacra. **R**es at
sacra ē uel psona sacra q dcupiscit ad deu
bitū. et sic pūnet ad luxuriā. vel q dcupiscit
ad possidend. et sic pūnet ad iniusticiā **P**otest
etiā sacrilegiū pūnere ad irā. vt siqs iniuriat
ex ira sacre psonē. vl si cibū sacru assumat gu
lose sacrilegiū dmittit. **S**peciali9 at sacrilegiū
luxurie attribuit q castitati opponit. **A**d
obseruātiā aliq psonē spēaliter dsecrat. **N**ō
ponit tū sacrilegiū iter spēs luxurie. xxxvj. q.
j. qz ibi numerat illa q sūt spēs luxurie sūm se
ipaz. sacrilegiū at ē spēs luxurie sūm qd ordia
ad finē alteri9 vici9. **E**t pē dcurrere cū diuis
spēs9 luxurie. **S**z qz em abutat psona sibi cō
iuncta sūm spūale dgnatōez dmittit sacrilegiū
ad modū icest9. **S**i vō gine deo sacra q iquatur
ē xpi spōsa ē sacrilegiū ad modū adulteri9. **I**nq̄n
tū vō ē sub cura spūalis pñs ē qd d3 spūale
stuprū. **E**t si vis iferat ē spūalis rapte. q etiā
sūm leges graui9 puniūt q alius raptus.

Sequit vidē de. vij. scz de vicio dtra na
turā. **C**irca qd sciend q h pē multup dū
gere. vno mō si i se pollutio pcurat. et sic d3
immūdia l mollicies **A**lio mō p coitū ad re
alteri9 spēi et d3 bestialitas **T**ercio ad re eius
d3 spēi idēbiti sex9 et d3 sodomia. qro si nō
seruet natural mod9 coeūdi. l quātū ad instru
mentū nō debitū l quātū ad mōstruosos deū
bēdi modos. **P**eccat at hō h faciēdo mag cū
vxoze q cū meretricē. qz mag tenet cauere ma
lū vxoris q alteri9 mulieris. **E**t at viciū cō
tra naturā maximū inter spēs luxurie vt vult
aug9 li. de adulterinis diuigijs. post h icest9
vñ adulteriū vici9 ab icestu vt di9 aug9. qd
ē vix accipiēdo vtrūq; i suo sumo. **M**ai9 est
em peccatū coire cū matre q cū alteri9 vxore
Adulteriū vō ē gūi9 stupro et vtrūq; a gūi9
p violentiā. idō rapt9 vginis ē gūi9 pētm stu
pro. **E**t raptus vxoris adulterio. h etiā vicia
oia agguant sūm rōez sacrilegi9. **I**nfimū vero
pētm iter spēs luxurie ē fornicatio simplex q
dmittit sine iniuria alteri9 psonē **I**nter vicia
vō dtra naturā ifimū ē pētm immūdie. gra
uissimū at ē bestialitas. post h aut ē sodomia
deinde ē pētm in quo nō seruat dēubendi de
bitus modus. **M**agis aut si nō sit vas debitū
q si sit inordinatio sūm aliqua alia pūnentia
ad dēubitus modū. **P**unitū aut fuit hoc pec
catū ante leges incendio. gōn. xix. **E**t in legē

veteri gladio. iudic. xix. Ergo multo magis
mō tpe gratie in quo assumpta est humana na-
tura a filio dei. et hūmōi viciū igne et gladio
est puniendū. imo etiā omni genere tormen-
torū exterminandū a seculari potestate q̄ nō
sine causa gladiū portat ro. xiiij. Ab ecclesia
sica vero potestate omni genere coertōis et
abiectionis ab ecclesia velut putridissimi sunt
tales a corpe abscidendi vñ tales nō tñ q̄ fa-
ciunt. sed etiā qui suadent sodomia hūm leges
capite puniunt. Sacri vero canones sub silē-
tio transeunt in detestationē tāti criminis et fla-
gicii qd nō debeat noīari. dñz tñ iudex ecclesie
hastie ipm pena gūiozi q̄ scelera punire.

De adulterio et lenocinio ti. xlvij.

Deinde cōsiderandū est de adulterio. et
primo qd est et vnde dicit. scdo de pu-
nitōne adulterij. tercio de lenocinio.
De his vero q̄ p̄inent ad accusationē adulte-
rij sufficiāt illa q̄ dicunt infra li. viij. ti. xxxv
cetera vero relinquunt iurisperitis. **C**irca
primū sciendū qd adulteriū ē alieni thori vio-
latio. xxxij. q. v. nō mechaberis vel sui thori
deturpatio. qñqz em̄ omittit adulteriū respec-
tu viri et mulieris. qñqz respectu viri tantū
quādoqz respectu mulieris tantū. p̄prie tamē
loquēdo adulteriū in nupta omittit. ff. e. l.
inter liberas. §. lex iulia. **E**xtensio etiā voca-
bulo dicit adulteriū aliquādo cū p̄pria vxor-
re. et hoc sūm quandā iuris interpretationem.
sūm illud hiero. ardentior amator vxoris est
adulter. vt qñdo ita diligit vxorē q̄ eā agno-
scret etiā si alteri vxor esset. Dicit autē adul-
teriū quasi accessus ad alteri thori. vñ p̄prie
dicit vt dictū est qñ accedit ad coniugata.

Sequit̄ videre de scdo. **C**irca qd sciendū
q̄ p̄ adulterio sūm leges imponit̄ pena
mortis. C. e. l. quāuis femina aut a viro ver-
berata in monasterio includit̄ quā itra bien-
niū viro recipere licet. biennio vero trāfacto
vel viro mortuo anteq̄ vxorē de monasterio
educat adultera tonsa monastico habitu sus-
cepto. ibi dū viuit maneat. duabus partibz
p̄prie substantie liberis applicandis et tercia
monasterio. Si autē liberos nō habeat paren-
tibus eius peccato nō cōsentientibz applicet̄
ps tercia. et due monasterio parentibz ac nō
extantibz tota substantia applicabit̄ monaste-
rio pactis dotaliuz instrumentorū. omni casu
seruatis. vt in autētica vt nulli iudic. §. mani-
festa coll. ix. et ponit̄ in. C. de adult. Si hoc
die si vir in p̄bado deficiat tenet̄ ad talionē
vt ibidē. §. adult. Si sūm b vir volēs ab vxorē
separi indirecte cōsequi poterit qd directe nō
p̄t. accusabit em̄ vxorē de adulterio calūnio-
se et si deficiat in p̄batoe in monasteriū detru-
det̄. Et sic indirecte ab vxore sepabit̄. Et nō
tūc b fiet sūm autē. s̄ aliter vir puniet̄ scz vñ
in bonis suis vel castigādo aliter l aliter nō
cōsequet̄. qz erit in voluntate mulieris sibi re-
cōciliare virū vt p̄dictū est sup̄ etiā de viro.
scdm aut̄ vetus testamentū. mulier de adul-
terio cōiecta lapidabat̄ nō autē vir. xxxij. q. v.
huius imago. Scdm vero can. in foro ecclesia

slico agi ad separationē. ex de pcur. tue. Et ad
dotis uel donationis amissionem. ex de dote
post diuor. resti. plerūqz. Scdm vero can. cle-
ricus adulter deponit̄. et laicus excoīcat̄ di.
lxxxj. si q̄s clericus. ar. vj. q. j. illi q̄. Ad b no-
ta q̄ ea q̄ ministrat in cāpo nō p̄t accusari de
adulterio. C. e. l. qui adulteriū. Et h̄ qz p̄so-
nas hūmōi vite vilitas nō credit legū obserua-
tione dignas. vt dicit̄ ibidē. qd sūm can. non
p̄cedit ut dicit gof.

Sequit̄ videre de tercio scz de lenocinio.
Circa qd sciendū leno est qui adulteriū
adulteriū subicit vñ p̄ operto stupro pecuniā
accipit vñ damnatā de adulterio accipit siue
ducit. vel questū de adulterio vxoris facit. l.
dephensam adulteriū retinet. Secus est si ha-
beat eā suspectā et p̄textu incredulitatis igno-
rantia valeat obūbzare. Sed et pena lenonis
tenet̄ is cuius ope uel auxilio vel cōsilio dolo
malo factū est vt dephensi in adulterio se pe-
cunia redimeret vel interueniente alia pactoe
C. e. l. ij. et. l. castitati. Est at̄ eadē pena leno-
nis q̄ est adulteri. ff. de moribus auxiliū.

De cōtinentia et incōtinentia ti. xlvij.
Postea cōsiderandū ē de p̄tibz potēiali-
bus t̄pantie. Et primo de cōtinentia
scdo de clementia. tercio de modestia
Circa primū videndū primo de ipa cōtinentia.
scdo de incōtinentia sibi opposita. **C**irca pri-
mū sciendū qd nomē cōtinentie dupl̄ sumitur
a diuersis. quidā em̄ cōtinentiā noīant p̄ quā
aliquis abstinet ab omni delectatōe venerea
vnde ap̄lus ad gal. v. eam castitatem cōtingit.
et sic cōtinentia p̄fecta et principalis est virgi-
nitas et scdaria viduitas. Vnde sūm b eadem
ratio est de cōtinentia q̄ de virginitate q̄ sit vir-
tus. vñ et andronic⁹ sic loquēs de cōtinentia
dicit qd est habit⁹ muict⁹ a delectatōe. Alij
dicūt cōtinentiā esse p̄ quā resistit aliq̄s cōcupi-
scentiis prauis q̄ in eo vehementer existūt. et
sic accipit̄. vij. eth. et in collatōibz patz. et
hoc modo cōtinentia habet aliqd de rōe vir-
tutis inquantū scz ratio firmata est p̄ eā cōtra
passiones ne deducat̄ ab eis. Nō tamē attin-
git ad p̄fectā rationē virtutis moralis. scdm
quā etiā appetitus sensitiu⁹ subdit̄ rōi. sic ut
in eo nō insurgāt vehemētes passiones cōtra-
rie rationi. et ideo dicit̄. ij. ethi. qd cōtinentia
nō est virtus sed quedam mixta scz inquantū
habet aliquid de virtute et in aliquo deficit
a virtute. et in septimo cōdiuidit̄ virtutē scz
inquantū deficit a virtute. Large tamen acci-
piendo virtutē p̄ quolibet p̄cipio laudabi-
liū operū dici p̄t cōtinentia virtus. Est autem
cōtinentia p̄prie circa cōcupiscentias delecta-
tionū tactus. Est em̄ circa eadē circa q̄ ē t̄pan-
tia. vt dicit̄. vij. ethi. In his em̄ est optimū et
difficilimū cōtinere. cōmuniciter autē et sūm qd
p̄t dici in quacūqz alia materia.

Sequit̄ vidē de scdo scz d incōtinentia. de
qua q̄rit̄ an sit peccatū. **I**ncōtinentia
potest accēdi circa aliquid dupl̄. vno modo
p̄prie et simpliciter. et sic est circa cōcupiscenti-
as delectationū tact⁹. et sic ē p̄ctm duplici

ratione. s3m qd dicitur. vij. ethi. qd incōtinentia vituperat nō tantum sicut peccatū qd sc3 est per recessū a ratione. sed sicut malicia quedā sc3 inquantū sequit̃ occupiscētijs prauas. Alio modo incōtinentia dicitur circa aliqd ppeie in quantū homo recedit ab eo qd est s3m racōez sed nō simpliciter. ut cū aliquis nō seruat mō dū rationis in occupiscētia honoris diuitiarū et aliorū huiusmodi que s3m se vident̃ esse bona. Circa que nō est cōtinentia simpliciter sed s3m quid. sicut supradictū est de cōtinentia et sic incōtinentia est peccatū nō quidē ex eo qd aliq3 ingerat se occupiscētijs prauis s3 ex eo qd nō seruat modū debitū racōis in occupiscētijs et rebus appetendis.

De clementia et māfuetudine et vicij oppositis titul9. xlii.

Circa considerandū est de clementia et māfuetudine. et primo de ipis. scdo de crudelitate qd opponit̃ clemētie. tercio de ira que opponit̃ māfuetudini. Circa primū sciendū qd ex passione ire puocat̃ aliquis ut grauiorē inferat penā. Ad clemētiā autē pti net directe qd sit diminutua penarū qd impedi nō p̃t per excessum ire. Et ideo mansuetudo inquantū refrenat impetum ire dcurat in eundē effectū cū clemētia. differūt tñ inquantū clemētia est moderatiua exterioris punitionis. Māfuetudo autē ppeie diminuit passionē ire. et inde sequit̃ alia differentia quā ponit seneca. ij. li. de clemētia sc3 qd clemētia est lenitas supioris ad inferiorē sc3 i ostituen dis penis. mansuetudo autē est cuiuslibet ad quēlibet. Nota etiā qd misericordia et pietas cū his dueniūt inquantū in eundē effectū dcurūt qui sc3 est phibere mala pximorū. s3 differūt quantū ad motū. qd pietas hoc facit ex reuerētia quā habet ad aliquē supiorē sc3 deū uel parentē. Misericordia vero hō facit ex amicitia quā habz cū pximis. mansuetudo inquantū remouet irā incitantē ad vindictā. Clemētia vero hoc facit ex animi lenitate inquantū iudicat equū esse ut q3 ampli9 nō puniat. Ponit̃ at māfuetudo siue mitas inter beatitudines Math. v. Et inter fructus ad gal. v. Nā beatitudines sūt actus virtutū fructus aut sūt delectatōes de actib9 virtutū. Et ideo nihil phibet māfuetudinem poni et beatitudinē et fructū. s3m qd nomen eius diuersimode sumi potest.

Equit̃ videre de scdo sc3 de crudelitate circa quā sciendū qd hoc nomen sumptum esse videt̃ a cruditate. sicut aut ea q sunt decocta et digesta solēt habere dulcē et suauē saporē. ita cruda habēt asperz et acrez. dictū est aut supza qd clemētia dicitur quandā animi lenitatē siue dulcedinē p quā quis ē diminutiu9 penarū. et sic crudelitas directe opponit̃ clemētie. Nomē aut seuiē et feritatis a fili tudine ferarū sumit̃. que etiam seue dicunt̃. et ideo ppeie loquēdo feritas uel seuiēcia dicit̃ s3m quā q3 i cruciatu alic9 delectat̃ et sic sub bestialitate cōtinet̃. talis em delectatio nō est humana s3 bestialis. Crudelitas vero

culpā in eo qd punit̃ attendit. sed in puniēdo modū excedit. et ideo differt a seuiēcia sic malicia hūana a bestialitate. ut dicit̃. vij. ethi. unde seuiēcia non opponit̃ directe clemētie sed excellentiori virtuti quā phus vocat heroiā uel diuinā. et s3m nos dici p̃t qd directe opponit̃ dono pietatis. Seuerus aut dicitur quasi seuius et verus ut dicit psidoz li. ethi. qd sine pietate iusticiā tenet.

Equit̃ videre de tercio sc3 de ira. et circa hoc querunt̃ plura sc3 utz ira sit peccatū. Ira ut dictū est supza est ppeie quedā passio. passio aut appetitus sensitui intantū est bona inquantū rōe regulat̃. si aut ordinē rationis excludit est mala. Ordo autē rōis in ira potest accēdi quantū ad duo. pmo quātū ad appetibile in qd tendit qd est vindicta. vñ siq3 appetat qd s3m ordinē rōis vindicta fiat. laudabilis est appetitus ire. et dicit̃ ira per zelū. Si aut appetat qd fiat vindicta qlitercū. q3 cōtra ordinē rationis est ira puiā. Alio modo attendit̃ quantū ad modū irascendi ut sc3 motus ire nō immoderate feruescat interius l̃ exteri9 qd si p̃termittat̃ nō erit ira sine peccato. etiā siq3 appetat iustam vindictam.

Utz omis ira sit mortalis. Et qd nō. unde sup illd psal. Irascimini et nō. pec. dicit glo. venialis est ira que nō pducit̃ ad effectum. mot9 em ire potest esse peccatū dupliciter ut dictū est. vno mō ex pte appetibilis. ut cum quis appetit vindictā et sic ex genere suo est mortalis qd dtrariat̃ iusticie et caritati. possz tamen talis appetitus esse venialis ppter impfectionē act9. et hoc uel ex pte appetentis ut cū actus ire puenit iudiciū rationis. vñ ex pte appetibilis. ut cū quis appetit se in aliq9 modico vindicare qd etiā si inferat̃ non erit mortale. ut si quis parū trahit aliquē puerū p capillos et hmoi. Alio mō quantū ad modū irascēdi et sic s3m se nō est ex genere suo mortalis. posset tamen esse mortalis puta si ex venientia ire excidat a dilectione dei vñ pximi. **V**trum Math. v. dñs ponat dgrue tres modos uel gradus ire. Illi gradus ire nō p̃tinent ad diuersas species ire. sed accipiunt̃ s3m pcessum actus humani in quo primo ali quid corde dicit̃. et sic dicit qui irascit̃ fratri suo. et loquit̃ de illo qd vult grauiter pximo nocere. talis em ira est mortalis. Si vero mot9 leuis esset cui ratio nō d̃sentaret venial̃ esset. Scdo per aliqua signa manifestat̃ exteri9 etiā ante p̃ prumpat in effectū. et sic dicit qui dixerit fratri suo racha. qd est interiectio irascentis. tercio peccatū interius cōceptum pducens ad effectū. Est autē effectus ire nocumentū alterius sub ratione vindictę minimū aut nocumentorū est qd sit solo vbo et s3m hoc dicit qui dixerit fratri suo facue. et sic p̃t qd scdm addit supza p̃mū. et terciū sup verūq3. unde si primū est mortale peccatū in casu in quo loquit̃ domin9 ut dictū est multo magis alia. Et ideo singulis eorū ponunt̃ correspondētia aliqua p̃tinentia ad odemnationē. sed in primo ponit̃ iudiciū qd ē min9

qz ut dicit aug⁹. in iudicio adhuc dat^r defen-
sionis locus. In scdo ponit^r osiliu in quo nu-
dices inter se cōferūt qua pena sit puniend⁹.
In tercio ponit^r gehēna ignis q̄ ē odemnatō
certa. Nota q̄ h̄ de p̄ q̄ndā similitudinē. cum
em̄ q̄s dācūt de delicto iudex eū iudicat eē
puniend⁹. et h̄ est illi magna pena scz q̄ scit se
ad penā iudicand⁹. s̄z vltieri⁹ ē sibi gūior pena
q̄n scit sibi determinatā esse penā. s̄z adhuc ē
ei grauior pena q̄n fert^r pene sentētia. primā
vocat^r iudiciū. scdm̄ osiliū. terciū gehēna. qz
tūc est pena gūissima. et sicut gradatū s̄m h̄
tria crescit pena. Ita ire s̄m illas tres dēias
maior et minor debet^r pena. et h̄ oia habent^r ex
glo. sup^r M^o. v. **¶** Vtrū ira sit viciū capitale.
¶ q̄ sic ut vult greg⁹. xxx. mor⁹. Sciend⁹ tñ q̄
de ira possūm⁹ loq̄ dup^r. vno mō p accūs scz
in quātuz impedit iudiciū rōis p qd hō retrahit^r
a malis. et sic p̄t esse p̄cipiū peccatorū.
vñ sup illud puer. xix. vir iracūdas pūocat
riras. dicit glo. Ianna oim viciōz ē iracūdia
Alio mō directe et p se et sic est cā aliquorū
specialiū p̄tōz q̄ sūt filie eius. Et he sūt sex
s̄m greg⁹. xxx. mor⁹. scz rira. tumor mētis. otu-
melia. clamor. indignatio et blasphemia. Sa-
mit^r at h̄c tumor mētis nō p supbia s̄z p quo
dā conatu seu audacia hoīs intētantis vidi-
ctā. blasphemia vō i quā aliq̄s ex ai omotōe
prūpit ex ira pcedit. blasphemia vō in quāz
q̄s deliberate prūpit ex supbia hoīs se oīra
deū erigētis pcedit. Odiū vō et si nascit^r ex
ira h̄z tñ aliquā potiorē cāz ex q̄ directe pce-
dit uel oīr^r scz tristitia. sic ecōtrario amor na-
scit^r ex delectatōe. Et tristitia aut illata q̄nqz
in irā q̄nqz i odiū aliq̄s mouet^r. vñ dūcien⁹
fuit odiū ponere oīri ex accidia. licz aug⁹. di-
cat in reglā q̄ oīr^r ex ira. **¶** Vtrū sit aliqd vi-
ciū oppositū iracūdie pūciens ex defectu ire
¶ Ira p̄t dup^r intelligi. vno mō simplex mo-
tus volūtatis quo aliq̄s ex iudicio rōis penā
ifligit. et sic defect⁹ ire est p̄tū. et sic sumit
criso⁹. irā sup^r M^o. dices q̄ cū cā n̄ irascit^r pec-
cat. paciētia at irrationabil^r vicia semiat. ne-
gligētiā nutrit. et nō malos tñ s̄z etiā bonos
ad maluz inuitat. Alio mō sumit^r ira p motū
appetit⁹ sensitīu q̄ ē cū passione et trāsmuta-
tōe corpali. Et h̄ mor⁹ nēcio dsequit^r in hoīe
ad simplicē motū volūtatis. qz appetit⁹ infe-
rior naturaliter sequit^r motū appetit⁹ supio-
ris nisi aliqd repugnet. et iō n̄ p̄t tota^r defi-
cere mor⁹ ire i appetitu sensitīo nisi p subtra-
ctōez uel debilitatē mot⁹ volūtatis. et iō ex
dsequēti etiā defect⁹ passionis ire est viciō⁹
sicut et defect⁹ volūtarij mor⁹ ad puniendū
s̄m iudiciū rationis.

De modestia et eius spēs in cōi. ti. l.

Postea dīderand⁹ ē d modestia. et pmo
i cōi. scdo de spēs eius. Circa primū
sciend⁹ q̄ diuersimode aliq̄ vident^r loq̄
de modestia. vbiqz em̄ dīderauerūt aliqua
spēalez delectatōez boni uel difficil^r i moder-
rādo subtraxerūt illd modestie reliquētes eā
circa mīora. Manifestū ē aut oib⁹ q̄ refrena-
tio delectatōz tact⁹ quādā speciale difficul-

tatē h̄z. vñ oēs t̄pantiā dīstīxerūt a modestia
tulli⁹ vō qz dīderauerūt qdāz spēale eē bonū
in moderatōe penāz. iōo etiā clementiā sub-
traxit modestie ponēs modestiāz cca oia alia
q̄ relinquunt^r moderādā. hec aut vident^r esse
q̄tuor. quorū vñ ē mor⁹ ai ad excellētiā ali-
quā quā moderat^r huilitas. scdm̄ ē desideriu
p̄nentiū ad agnitōem. et in h̄ moderat^r stu-
diositas. terciū p̄nēt ad corpales mor⁹ et
actōes. ut scz decenter et honeste fiāt. q̄rtū ē
qd p̄nēt ad apparatū exteriorē. Dicit^r at mo-
destia a modo. mod⁹ em̄ q̄ cōiter seruat^r in oī
v̄tute specialiter v̄tuti q̄ ponit modū in mini-
mis appropriat^r. sicut nomē cōe āgelorū ap-
propriat^r infimo ordini angelorū.

De humilitate et supbia ti. l.

Deinde dīderand⁹ ē de spēs modestie
q̄ sūt q̄tuor ut patz ex p̄dictis. et pmo
de humilitate. Circa quā p̄io dicend⁹
est de ipā. scdo de supbia sibi opposita. Cir-
ca primā sciend⁹ q̄ huilitas s̄m q̄ est v̄tus di-
cit in sui rōe quādā laudabilē delectōem ad
imā. h̄ aut fit q̄nqz tñ s̄m signa exteriora. et
h̄ est falsa huilitas. de q̄ dicit aug⁹ in qdam
ep̄la q̄ ē magis supbia. q̄n aut fit s̄m iterio-
re motū aīe. et h̄ huilitas p̄prie ponit^r virtut⁹
qz v̄tus p̄cipaliter dīstī in electōe mētis.
ut patz. j. ethi. Respicit autē huilitas p̄cipue
subiectōez hoīs ad deū s̄m quā etiā alijs hu-
miliādō se subicit. vñ q̄libet hō s̄m il lō qd ē
suū in eo se subicere debz cuiuslibet p̄rio quā-
tū ad id qd ē dei in ipō. hoīs em̄ est defectus
dei aut est qdqd boni ē in hoīe. osee. xij. p̄di-
tio tua israhel ex te ex me tam auxiliū tuū. p̄t
tñ aliq̄s reputare aliqd boni esse in p̄rio qd
ipe n̄ h̄z. vel aliqd mali in se esse qd i alio nō
est ex quo p̄t ei se subicere p huilitatē. Ponit^r
aut ansz. vij. grad⁹ quorū prim⁹ est se dēpti-
bilē esse agnoscere. scds de h̄ dolere. terciū
h̄ dīfiteri. q̄rtus h̄ psuadere scz ut velit h̄ cre-
di. quītus ut patienter sustineat h̄ dīci. sextus
ut patiat^r se dēptibiliter tractari. sept⁹ ut h̄
amet. glo. vō M^o. iij. dicit p p̄fecta huilitas
h̄z tres grad⁹. prim⁹ ē subicere se maiori et n̄
p̄ferre se eq̄li q̄ est sufficiens. scds ē subdere se
eq̄li et nō p̄ferre se minori h̄ est abūdās. terci⁹
ē subesse minori qui est p̄fect⁹. S̄z isti grad⁹ n̄
accipiunt^r s̄m naturā humilitatis sed p d̄pa-
rationē ad hoīm gradus.

Equit^r videre de scdo scz de supbia. et
circa hāc querunt^r plura scz vtrū supbia
sit peccatū. ¶ q̄ sic. sicut em̄ dicit p̄lido. li.
ethi. supbus dicit^r qui sup vult videri q̄ est.
hoc autē est oīra rationē. et p dsequēs ē pec-
catū. qz s̄m d̄po. c. iij. de diuinis noib⁹. ma-
lū anime est p̄ter rationē cause. vnde patz q̄
supbia est peccatū. **¶** Vtrū supbia sit specia-
le peccatū. ¶ supbia p̄t duplicat^r sumi. vno
modo s̄m p̄p̄iā speciē quā habet ex rōe p̄p̄ij
obiecti. et sic est speciale peccatū qz habz spe-
ciale obiectū. est em̄ inordinatus appetitus
p̄p̄ie excellentie ut dictū est. Alio modo s̄m
quādā redundantiā in alia peccata. et s̄m h̄
habet quādā generalitatem scz inquantū

ex ea oriri pnt oia pcta. et hoc dupl. vno mo
p se inquatu. s. alia peccata ordinant ad finem
supbie q est ppa excellentia. ad qua ordinari
pt ome qd qs appetit inordinate. Alio mo idi
recte et qsi p accidens. s. remouedo phibens
inquatu scz ho p supbia otenit lege diuina p
qua phibe a peccado. sm illd hie. ij. ofre
gisti iugu meu. **I**ntelligendu tn q pcta no sp
oriunt ex supbia qz no sp sit peccatu ex otem
ptu sz qnqz ex ifirmitate et qnqz ex ignoratia
et io dicit aug⁹ li. de natura et gra. q multa
pcta sunt q no fiut ex supbia. **U**tr supbia
sit peccatu mortale. **S**c p supbia ho se extol
lit sup illd qd est sibi pfixu a deo et ita aliqli
ter no subdit deo et regule ei⁹. h^o aut e auer
ti a deo. **E**t ideo supbia sm gen⁹ suu e pctm
mortale. aliqui tn motus supbie sut veniales
ppter eoz impfectione. du scz ei ro n ofentit
Utr supbia sit viciu capitale. **S**c supbia
dupl^r pt sumi ut dictu est sup. vno mo put e
speciale peccatu. Alio mo ut bz quada gnali
tate. **V**icia aut capitalia ponunt esse quedaz
peccata spealia ex qb⁹ oriunt multa pctor
gna. **E**t ideo qdaz ofiderates supbia pzo mo
ponut ea ee viciu capitale vt phidoz et cassia
nus. greg. vo ofideras ea scdo mo poit ipaz
regina et matre oiz vicioz. xxx. moz. **A**d h^o
nota q greg. xxiij. moz. poit quoz spes sup
bie. pzia e cu qs bonu qd bz a se hre estimat.
scda cu dat sibi desup p suis meritis dari pu
tat. tertia cu se iactat hre qd n bz. qrtu cu de
spectis ceteris singulariter appetit videri ha
bere qd non habet.

De studiofate et curiositate. ti. liij.

Distia ofiderand est de studiofate. et
pzo de ipa. scdo de curiositate opposi
ta. **C**irca pmu sciend q studiū e vehe
mens applicatio mentis ad aliqd. mens at no ap
plicat ad aliqd nisi ofnoscedo illd. et io stu
diū p pzi⁹ respicit ofnitōz. et p posten⁹ qcu
qz alia ad q opada directoe ofnitōis indige
m⁹. et io studiofate q dē a studio ppe dē cca
ofnitōz. s. acqrenda. vñ ppe pmet ad ea mo
dari appetitū put tedit ad ofgione acqreda.
Equit vide de scdo. s. d curiositate. h at
e appetit⁹ imoderat⁹ ofnitōis acqrede
q qdez dupl^r pt esse viciū. vno^o put diugit^r ei
p accns malu. vt qn qs studet addiscē ad su
phibendu uel aliter peccand. **A**lio mo ex ipa
ioordinatōe appetit⁹ et studij addiscēdi veri
tate. **E**t h qdupl^r. vno^o inquatu p studiū mi⁹
vile retrahit aliqs a studio qd sibi nccio in
cub^r. scdo inquatu aliqs studet addiscē ab eo
a quo n licz. vt a dyabolo. trecio inquatu no
refert qs ad debitū finē. s. dei ofgione. qrtu
inquatu qs studet ofnosce veritate sup i genij
ppei facultate. qz p h qnqz qs facile labi^r m
erzozē. et h dicta sut quatū ad ofnitōz itelle
ctinā. quatū vo ad sensitua dupl^r pt ee viciū.
vno mo inquatu ofnitio sensitua no ordinat^r
in aliqd vale sz magis auerit hoiez ab aliq
vili ofideratōe. **A**lio mo inquatu ofnitio sen
situa ordinat^r ad aliqd noriū. ut ifpectio mu
lieris ordinat^r ad ocupiscend. et diligēs inq

sitio eoz q ab alijs fiut ordinat^r ad detrahē
dū. **S**iqs aut ofgitionē sensitua intēdit ordi
nare ppter necessitatē nature sustentande uel
ppter studiū veritatis immediate sua studio
fite est virtuosa.

**De modestia in exterioribus motibus
corpis ti. liij.**

Distia ofiderand e d modestia put ofi
lit in exteriorib⁹ motib⁹ corpis q se
rie agun^r. et h pmo de ludo. scdo de scurili
tate siue de stultilo qo q solēt in talib⁹ admis
ceri. **C**irca pmu qrun^r pla vtr i talib⁹ pos
sit esse virt⁹ et viciū. **S**c virtus moral ofistit in
hoc q ea q sut hois p roez ordinant^r. manife
stū ē at q exteriores motus hois sut p roez or
dinabiles. qz ad imperiū rois exteriora mbra
mouent^r. et ideo circa mot⁹ eoz pt esse virt⁹
moral. s. si sint p roez ordiatu puta modestia.
et viciū si sint deordinati. **U**tr in ludis pos
sit esse aliq virtus. **S**c p sic hō em idiget qere
aliqn ad ai fatigati recreationē. qes aut aie
ē delectatio. vñ di^r phs. viij. etbi. p delecta
tio si sit fortis expellit tristitia. et io otra aie
fatigationē opz adhibē remediū aliquā de
lectatōez ouementē itermitta intētoe insistent
di opib⁹ siue studio rois. cui⁹ exēplū hēē m
io. euāgelista i ei⁹ legēda. **D**icta at l facta i
talib⁹ vñ ad qndā qere ai. et h est qd dē. iij.
etbi. p in h⁹ vite ouersatōe qdā reqes habe^r
cū ludo. **C**irca hoc tn sut pcpue tria cauēda
quoz pzi^m et pncipale ē q pdicta delecta
tio i aliqb⁹ opatōib⁹ vbi turpib⁹ l norijs n
qrat^r. d tli em ioco d^r culli⁹ li. d offi. q ē fla
giciosus et obscen⁹. scdm ē ne totalr aie gū
tas resoluat^r. vt di^r abzo. li d offi. teciū est q
ofgrat pfone tpi et loco et sm alias debitas
circūstācias ordinēt^r vt culli⁹ di^r ibid. hmoi
at sm rois regulā ordinēt^r. hūus at sm rōz
ordinās siue opans ē vt⁹ moral. et io cca lu
dos pt aliq vt⁹ esse quā phs eutrapeliā vocat
a bona ouersioe. qz. s. bñ ouertit i solaciū ali
qua oicta l facta. et inquatu hō p istā vtutem
refrena^r ab imoderatua ludoz sub modestia
oūnet^r. **U**tr in supfluitate ludi possit esse
pctm. **S**c p sic supfluū em i ludo dē qd regu
lā rois excedit. et h pt esse dupl^r. vno^o ex ipa
spē actionū q assumūt^r i ludo. vt sut turpia v
ba l facta. vl^r ec pzo noria et sic ē ibi pctm
mortale. **A**lio^o sm defectū debita circūstā
tiā. et sic pt ibi esse pctm. qn mortale ut cū
qs delectatōem ludi pponit dilectioni dei.
qn vāiale. vt cū qs no tm afficit^r ad ludū q
ppter h omittere velle et aliqd otra pceptū di
vl^r eccie. **A**d h nota q risus aliqs pueit ex
serenitate ofcie et pgustatōe suauitatis diuie
et ille pmet ad fructū spiritus q est gaudiū.
Aliqs ex affecutōe celestis glorie. pu. vl. ri
debit in die nouissimo. **A**liquis ex māsuetudi
ne nature. et sic attestat^r bonitate nature. **A**li
quis ex ioordinatōe inepte leticie. d q^o eccle.
vij. melior est ira risu. et sic ridere no est sine
peccato. **S**ilr lud⁹ uel saltatio qnqz puenit
ex spūali iocūditate. et sic est meritoz sicut
dauid lusit et saltauit coram archa domini.

quādoq3 aut puenit ex recreatione qñz p exercitatioe et sic potest esse sine peccato. qñq3 ex dissolutione mentis lasciuie. et sic est peccatū. h alex. an. in 2°. **Q**uid de inspectorib9 ludorū vel ioculationū. **I**nspectio quedā est in trā situ nō tendēs vltiori ad delectatōz pēti mortalis vt fornicatōis et hec ē venial is. quedā est studiosa in q scz ē fomentū pēti mortalis. et h qñz ē mortalis. itē ioculatō qdaz ē histrionica quedā corealis mulierū lasciuaz. que daz causa exercitij l fastidij tollēdi siue accidie vitade fit. **I**nspectio ergo studiosa ioculatōis prime et scde vergere pt in pētm mortale. terciē vō et quarte pt eē venialis. h alex. an. in 2°. **Q**uid de coreatricib9 nūquid peccant mortaliter ducēdo coreas. **R**od. credit q sic. si faciāt hoc vt se l alios icitēt ad libidiez l si faciāt h de osuetudine licet n corrupta in tētiōe qz talia de se habēt ad libidiez incitare. Si aut aliq raro sine intētiōe corrupta coreis se immisceat. dubitat an mortaliter peccet cū exponat se piculo alios ad libidinem puocandi. et exempla fbeat alijs similia faciēdi. **Q**uid de histriionib9. **I**nspectio sup dictū ē lū dus est necessari9 ad oseruatoz vite hūane ad oia aut q sūt valia hūane ouersatōi pnt aliq officia licita deputari. et iō officiū histriionū qd ordina ad solatiū hoim nō ē sū se illicitū dūmō ludo vtant moderate scz nō vtendo aliqbus verbis vel factis illicitis et nō exhibendo ludū negotijs et tpius indebitis. vñ illi qui moderate eis subueniūt nō peccāt s3 iuste faciūt dū eis mercedē sui misterij tribuūt. Si aut in tales supflue sua osumūt vel sustineant illos histriiones q ludis illicitis vtunt peccant qī eos in pēto fouendo. vñ aug. sup jo. d. q donare res suas histriionib9 viciū est immane. nisi forte aliq histrio esset i extrema necessitate in qua ei subueniēdū esset hec tho. **V**trū aut corpus xpi sit dandū histriionibus regre infra li. iij. ti. xvij. ar. iij. **V**trū in defectu ludī osistat aliqd peccatū. **I**nspectio sic vñ pbs. iij. et h. ponit defectū in ludo esse viciū. sum. est emē oīa rōez q aliq exhibeat se alijs onerosum dū scz nihil exhibet de se delectabile et etiā delectatōes impedit aliorū. Et dicūt tales duri et agrestes vt d. iij. et h. vnde sen. dicit sic te geras sapiēter vt nullus habeat te quasi aspezz. nec oremnat qī vilem.

Equit9 videre de scdo scz de scurilitate siue turpiloqo. et circa hoc querūt plura scz vtrū sit idem scurilitas q stultiloqum. **R**ndet alex. in 2° q hec ppeie loquēdo differunt qz stultiloquiū refert ad discretōz rōis. scurilitas ad lasciuia affectōis pnt tñ in iuicem incidere et vnū alterz otinere. **V**trū scurilitas semp sit peccatū. **R**espōdet idem q scurilitas ppeie dicta est pētm. sumit tñ aliqñ pzo vbanitate sermois et hoc impprie. et tunc si affit debet9 finis vt oseruatio bone amicitie. vel remotio secularis tristicie vel accidie non est peccatū. dūmō nō fiat p turpia verba. Si aut fiat p vba turpia l iutilia et tñ risum inordinatū puocantia pētm erit et sic d. ad eplā.

v. nō noietur i vobis sic dect ser d. es dei. turpitudine aut stultiloquiū aut scurilitas que ad rem nō pūnet. i. nulli9 est vtilitatis. **V**lterius nota q talis sermo pcedere pt ex lubricitate lingue et impetu irascibilis et ocupiscibilis et surzeptōe rōis vel ex deliberatōe rōis et mala assuetudie lingue. et puerfa affectōe irascibilis et ocupiscibil et scdm hoc refertur ad libidmē mortale vel veniale tanq ad radicem et scdm hoc erit mortalis vel venialis. **Q**uid d auditorib9 talū. **R**ndet idē q illi qui sustentāt turpiloquos vt talia dicant9 magis peccāt q turpiloq. **A**uditores em sceleris sūt magis i culpa q mistri. ex maiori em libidine peccāt. qui vō casuali9 audiūt tñ hnt oplacētā min9 peccāt. **C**riso9. vñ ostēdere maifeste q in talibus nō letaris nō audire patiaris.

De modestia i apparatu exteriori ti. liij.

Ostea osiderand est de modestia sūm q osistit in exteriori apparatu. et circa h qrun9 pla scz vtrū posset ibi eē vtus et viciū. **I**nspectio in ipis rebus exteriorib9 quibus vtrū hō nō est aliqd viciū. s3 i hoie q immoderate vtrū eis. et hoc pt esse dup. vno mō p cōpatōnez ad osuetudies hoim cū quibus viuūt aliq. dicit em aug. li. iij. osessionū q turpis est ps oīs suo nō oīgruēs vniuerso. **A**lio mō ex iordiato mētis affectu. et h pt esse dup. vno mō sūm excessus vt qñ aliq i supfluo cultu vel sūm hoim glām vel eē carnis delicias qrit. vñ etiā nimia sollicitudinē appoit. vñ criso9. nō ē simul corpus et aiām ornare. qd ē vtrū scdm alex. an. qñ est tanta libido in ornatu corpis q de ornatu aiē nō curat. **L**icet tñ scdm eūde9 et sūm tho. vñ vestib9 pccosis sūm psone nobilitatē sūm terze osuetudinē. et sūm officij l misterij dignitatē dūmō absit libido i voluntate et scandalū in exteriori ope. **A**lio9 pt eē inordinat9 affectus i exteriori cultu sūm defectū vt qñ hō ipz plus de bito ex pigricia negligit vel etiā in defectu tali glām qrit. vñ aug. li. de ser. do. i mō. d. q in vestib9 sordidis iactātia pt esse. **S**i qñ tñ vestib9 viliorib9 vtrū q a li9 ppter carnis maceratōz et spūs huiliatōne hoc pūnet ad tpantie vtutē. hoc autē pcpue ouenit his q alios verbo et exēplo ad pnam vocant. vt pphetis de quibus d. hebre. xj. circuiuerūt i melotis in pellib9 caprinis. **V**trū ornatus mulierū possit esse sine pēto mortali. **I**nspectio cultus mulieris viros ad lasciuia puocat sūm illud puer. vij. mulier occurrit illi ornatu meretricio pparata ad capiēdas aimas. potest tñ mulier coniugata licite opam dare scilicet ornādo se vt placeat viro suo ne p eius otemptū in adulteriū labat. vnde. j. cor. vij. mulier nupta cogitat que sūt mūdi quō placeat viro. **M**ulier autē que nec virū h3 nec vult habere et ē in statu nō habendi si se ornet vt alios ad ocupiscendū puocet peccat mortat si aut ex quadā leuitate vñ etiā vanitate ppter quadā iactātiā nō est semp peccatū mortale sed veniale. **S**i autē sit mulier virgo nubilis liquaten9 plus hōre debet de ornatu. q t mē nō puocet ad libidmē sed hēat in se decentiā

muliebre. vñ aug. ad possidoniū. nolo ut de
ornamētis ppriā habeas in phibēdo sententiā
nisi in eas q neq; coniugate sūt neq; coniugi ca-
paces q cogitare debet quō placeant deo. Qd
aut dicit ciprian⁹ li. de bitu vginū. man⁹ dñi
infirmat. qui illd qd ipe formauit reformare
credūt scz adhibēdo aliqd quo pulciores vi-
deant. loqitur in cāu quo fit hoc ppter lasciu-
am vel in dei contemptū. tūc em ē peccatū mor-
tale. et eodē mō debent itelligi similes auto-
ritates. **N**ota tñ q aliud ē fingere nō habi-
tā pulcritudinē aliud ē tegere turpitudinē ex
aliqua cā puenientē. hoc em licet. hec tho. et
alex. an. **U**trū femis liceat vñ veste virili l
viris veste muliebri. **H**oc ē de se viciosum
qz ut dictum ē supra. cultus exterior opetere
debet additioni psonē sūm dūnem osuetudinez
et pcpue qz hoc pōt esse cā lasciuie et spēaliter
phibetur deut. xxi. qz gentiles utebant⁹ ta-
li habitus mutatiōe ad supstitōz pdolatricē. pōt
tñ hoc qñz licite fieri ppter aliquā necessitatē
Qd aut dicit raban⁹ qz contra naturam est virū
muliebria facere. **E**xpone scd⁹ alex. contra natu-
rā. i. contra nature decentiā. **Q**uid de artifici-
bus hui⁹i ornamentoz. **M**ulieres vt visum
est supra licite se possūt ornare vel vt cōseruet
decentiā sui status vel etiāz aliqd supaddere
vt placeant viris suis. **E**t ideo artifices taliū
nō peccant in vsu talis artis nisi forte inueni-
endo aliqua supflua et curiosa.

De fide et articulis ei⁹ a. lv.

Onsequēter cōsiderandū est de virtuti-
bus theologicis et vicijs eius opposi-
tis. Circa qd sciendū q virtutes theo-
logice sunt tres scdm illud. i. cor. xiiij. Nunc
aut manent fides spes caritas tria hec. cuius
ratio est qz deus est obiectū cui⁹libet virtutis
theologicę. **D**eus aut nō pōt esse obiectū virtu-
tis nisi sub rōne sūmi veri vel sūmi ardui. vel
sūmi boni. primo mō est obiectū fidei. secūdo
spei. terciō caritatis. p fidem em vnit⁹ rōnalis
cū deo. p spem irascibilis. p caritatem cōcupi-
scibilis. p quas tres potentias sum⁹ vnibiles
cum deo. **D**icunt⁹ aut he tres vtrutes theolo-
gice. cum qz deus hñt p obiecto in pñtū p eas
recte ordinam⁹ in deū. cum qz sola dei reuelā-
tione in sacra scriptura tradunt⁹. **M**ax. autem
triū virtutū prima est fides vt patet in pmissa
autoritate. et iō pñō dicēdū est de ea et de vi-
cijs sibi oppositis. **D**e fide aut primo dicendū
est qd sit. scd⁹ de eius obiecto qd ē credibile
tercio de eius actu. qrt⁹ de eius subiecto.
Circa primū sciendū q fides scdm aplm ad
hebre. xj. est substantia rez sperandaz argumē-
tum non apparentiū. **D**icit⁹ aut fides substan-
tia rez sperandaz methaphorice. qz sic sub-
stantia est subiectū oīm accidentiū et cā exi-
stentie eoz. sic fides est totū spūalis edificij
fundamentū et dispositio qua res sperande iaz
aliquo modo existunt in nobis et existent i fu-
turo realiter. **E**t qz hoc esse nō posset nisi p ha-
bitū bonū ideo in hoc implicite cōtinet⁹ qz fi-
des est habit⁹ bonus. qz etiā argumentū ē ma-
nifestatū. intellect⁹ aut est manifestatōis sub-

iectū. **I**deo cū dicit⁹ fides est argumentū impli-
catur q fides est manifestatō et q intellectus
est ei⁹ subiectū. **R**es aut nō apparentes scz per
aliquid existens infra facultatē rōnis natura-
lis sunt fidei obiectum. res aut sperande sūt
eius finis. cum ergo dicit⁹ fides est substantia zc.
sensus est. fides est habit⁹ bonus totius edifi-
cij spūalis fundamentū existens ad res sperā-
das ordinatus. manifestatū veritatis trāscē-
dētis facultatem nrē cōgnitiōis naturalis. **E**t
ergo fides habitus vtuosus. et quidē si sit fir-
mata est simpliciter virtus. qz oīa dūeniunt
sibi que requirunt⁹ ad plenū esse virtutis qz et
hñtem et actū credendi pficit et p eam ipe a-
ctus refert⁹ debito mō in finē vltimū. fides
aut informis ē nō facit et ideo nō est pprie v-
tus potest tñ large dici virtus. put virtus di-
citur quicūqz habit⁹ determinas potentia ad
aliquē actum rēspctu obiecti debiti sūm rich.
Omēs alię diffinitōes a pñdicta sūt explicatio-
nes diffinitōis pñdictę. **Q**d em dicit aug. qz fi-
des est virtus qua credunt⁹ que nō vident⁹ ē
idem cū eo qd ibi dicit⁹ argumentū nō appa-
rentiū et idē esset facile videre d diffinitōib⁹
alijs. **D**istinguit⁹ aut fides p hoc q dicitur ar-
gumentū ab opione suspitiōe et dubitatione
p que intellectus nō adheret firmiter ad ali-
qd. **P**er hoc vero qd dicit⁹ nō apparentiū di-
stinguit⁹ a scia et intellectu p que fit aliquid
apparens. p hō qd dicit⁹ substantia sperandaz
rez distinguit⁹ virtus fides a fide diuiter sū-
pta que nō ordinat⁹ ad beatitudinē speratam
et sic fides p ea que ponūt⁹ in diffinitōe apli
distinguit⁹ ab oībus alijs q pñtinent ad intelle-
ctū. **N**ota insup q argumentū pprie dicit⁹ me-
dium in cui⁹ virtute cōtinet⁹ totus pcessus ar-
gumentatōis. vñ dicit boet⁹. ij. topi. q argu-
mentatō est argumēti p orationē explicatō. **E**t
inde trāslatū est nomē argumēti ad oīes bre-
uem plibatōz narrādoz. et sic breues plogi
in eplās pauli dicūt⁹ argumēta. **E**t inde vltē-
rius trāslatū est ad oīe lumē intellect⁹ ma-
nifestatū veritatis pñt⁹ in cōgnite. et hoc ter-
cio mō fides dicit⁹ argumentū sūm rich. vel pñ-
dicti q argumentū ibi sumit⁹ p effectu argumē-
ti sūm tho. p argumentū em iuducit⁹ intellect⁹
hoīs ad inherendū alicui vero. vñ ipa firma
adhesio intellectus ad fidei veritatē nō appa-
rentē dicit⁹ hoc argumentū vñ alia litera hz di-
ctio. qz scz p diuinā autoritatē intellect⁹ cre-
dētis cōvincit⁹ ad assentiendū his q nō vident⁹

Sequit⁹ videre de scd⁹ scz de obiecto fidei
Circa qd sciendū q duplex ē obiectum fi-
dei sic et cui⁹libet alterius habitus cōgnitiui
scz formale et materiale. obiectū fidei forma-
le est prima veritas. nō em fides de qua loqui-
mur hic assentit alicui vero. nisi in pñtū est re-
uelatum a deo. vnde innitit⁹ veritati prime fi-
ue diuine tanquā medio. vnde dicit dionisius
viij. c. de di. no. q fides ē circa simplicē et sp-
existentē veritatē. hec aut ē veritas prima. **O**-
bectū aut materiale fidei ē nō tñ ipe deus sē
multa alia que tñ sub assensu fidei nō cadunt
nisi scdm qd habent aliqū ordinē ad deum

put scz p aliquos deitatis effectus homo iu-
uatur ad tendendū in deū. et ideo etiā ex hac
parte obiectū fidei est qdāmodo veritas pma
sicut etiam obiectū medicine est sanitas quia
nichil cōsiderat nisi i ordine ad sanitatem. hec
aut que sūt fidei obiectū materiale per certos
articulos distinguūtur. **A**rticon aut grece qd
dicitur articulus latie sigt coaptatiōz aliquarū
ptū distinctarū. vñ credibilia fidei dicūt p
articulos distingui inq̄tum in ptes quasdam
diuidūt hñtes aliquā ad inuicē coaptatiōem
Est aut obiectū fidei aliqd nō apparens siue
nō visum vt dictū est supra. et ideo vbi occur-
rit aliqd rōne spēali nō visū. ibi ē spēalis arti-
culus. vbi vō sunt multa sūm eandē rōz cōgni-
ta ibi nō sunt articuli distinguēdi. sic aliā dif-
ficultatē req̄rit ad videndū q deus sit passus
et aliā q mortuus resurrexit. et ideo sunt di-
uersi articuli. q aut sit passus mortu⁹ et sepul-
tus sūt similiter difficilia qz credito vno nō ē
difficile credere aliud. **E**t ideo hec omnia pti-
nent ad articulū vnū. ratō em formalis obie-
cti fidei p̄t sumi dupl⁹ scz ex pte rei credite. et
h est vna oim credibiliū scz veritas p̄ia. **E**t ex
pte nra et h est vt sit nō visū. et ex pte hui⁹ se-
cūde rōis et nō p̄ime articuli distinguunt⁹ vt
dictū est. **S**ciendū aut q aliq sunt credibi-
lia de quib⁹ est fides sūm se. alia vero sūt cre-
dibilia de quibus fides nō est sūm se. sed tm i
ordine ad alia. sic etiā in alijs sciētijs quedā
ponūt vt p se intenta. et quedā ad manifestan-
dū alia. qz vero fides principaliter ē de his q
videnda speram⁹ i patria. scd⁹ illud fides est
substantia sperandarū rerū. ideo p se p̄tinet ad
fidem illa q directē nos ordināt ad vitāz eter-
nam vt sūt tres p̄sone oipotentia dei. misteriu
incarnatiōis xp̄i et alia hui⁹. et sūm hec arti-
culi fidei distinguūt. quedā vō pponūt in sa-
cra scriptura nō q̄i p̄ncipaliter intēta sed sic
aliorū maiifestatiā vt qd abzāā duos filios ha-
buit et q ad tactū ossiū helysei mortu⁹ suscita-
tus fuit. et alia hui⁹ q narrant⁹ ad mai festi-
tione diuine maiestatis vel incarnatiōis xp̄i.
et sūm talia distinguere articulos nō oportet
Ex p̄dictis p̄z q articuli fidei distinguūt scd⁹
ea quorū visione et in p̄ia p̄fruem⁹. et p q ad
patriā p̄ducemur. **Q**uo aut nobis ibi vidēda
p̄ponūt scz occultū deitatis cui⁹ visio beatus
facit. et misteriu hūanitatē xp̄i p qd in glām
filiorū dei accessum habem⁹ vt d̄r ad Ro. v.
vnde jo. xxiij. hec ē vita eterna vt cōgnoscat te
ver⁹ deū. et quē misisti ihm xp̄m. **E**t ideo p̄ia
distinctio credibiliū est q quedaz p̄tinent ad
maiestatē deitatis. qdā ad misteriu hūanitatē
xp̄i. **A**d primū p̄tinent tria scz vnitas deitatis
de qua est articul⁹ primus. et trinitas p̄sona-
rum de qua sūt tres articuli scd̄m tres p̄sonas
et tria opa p̄p̄ia deitatis scz creatio quo ad ef-
se nature hois. sanctificatiō quo ad esse gratie
et carnis resurrectio et vita eterna quo ad eē
glorie de his tribus sūt tres articuli. et sic se-
ptem articuli p̄tinet ad deitatē. **S**ilr ad hūani-
tatē xp̄i p̄tinent alij septē articuli. prim⁹ ē de
incarnatiōe siue cōceptiōe. scd⁹ de natiuitate.

terci⁹ de passione morte et sepultura. q̄rtus d̄
descensu ad inferos. quintus de resurrectiōe.
sextus de ascēsiōe. septim⁹ de aduētū ad iu-
diciū. **O**mes aut p̄dicti articuli ponūt in sim-
bolo miori qd a sanctis. xij. aplis cōditū fuit
qd quid fuit necessariū cōponere. vt em d̄r ad
hebre. xj. accedentē ad deū oportet credere.
nō p̄t aut q̄s credere nisi veritas credibilis ei
p̄ponat⁹. et iō nccm fuit fidei veritatē in vnū
colligi vt facili⁹ oibus possit p̄poi neq̄s p̄ ig-
rantia deficeret a fidei vitate. et ab hui⁹ col-
lectiōe fidei sumit⁹ nomē simboli qd d̄r a sym
qd ē sil et bole qd est snia. vñ symbolū q̄i sen-
tētia sil a plibus cōstituta d̄r. **C**ōtinet⁹ aut suf-
ficiēter in p̄dicto symbolo doctrina xp̄i. **S**ic
etiā in alijs sciētijs sūt quedā p̄ncipia cōmū
q supponūt vt digtates. qdā sic p̄ncipia p̄p̄ia
illarū sciarū. vt sūt p̄ncipia intrinseca suarū. d̄
monstratiōnū. quedā cōmū vt sūt cōclusiōes cor-
relarie. sic etiā in doctrina fidei quedā sūt an-
tecedētia vt ea que sūt de dictamie iuris natu-
ralis. licet em respectu p̄ncipiorū iuris natu-
ralis nō sit act⁹ credēdi p̄pter euidētiā eorū.
tm respectu cōclusiōnū ex p̄ncipijs illis seque-
tiū p̄t esse actus credēdi in illis q nesciūt eli-
cere illas sūm rich. quedā sūt p̄ncipalia vt il-
la ad que directē dirigit illuatiō fidei. et hec
dicūt articuli. quedā sūt cōsequentia vt illa q
ex articulis p̄t elici et ad eos hñt sequi. **D**o-
ctrina ergo fidei q̄tū ad ea q sūt in ipa p̄nci-
palia et p̄p̄ia vt sūt articuli sufficiēter in p̄di-
cto symbolo cōtinent⁹. hoc aut p̄z dupl⁹. primo
ex pte articuloz cōstitutorū eo mō quo dictūz
est supra. 2o ex pte autoz cōponentiū qz ibi cō-
uenit vniuersitas aplorū quā n̄ latebat aliqd
p̄tinent ad fidei cōplementū. et vt maiore ha-
beret firmitatē singuli posuerūt ibi suas ptes
et omes insimul singulas app̄bauerūt vt vna
ecclesia sup apl̄os fūdāta. vñ fidei credulita-
tem et cōfessionē hñt q diceret⁹ fides catholi-
ca. i. vñs qz scz vniuersis data. et ab vniuersis
apl̄is qui erāt fundamētū vñs ecclesie cōstitu-
ta. **V**ideam⁹ igit⁹ quis apl̄s quā posuit p̄te
breuē vt oportet expositiōz adiciētes. **S**ciē-
dū ergo q petrus posuit primo suā p̄te dicēs
Credo in deū pa. o. crea. ce. et terre. **I**n qua q
dē p̄tula tres articuli cōtinent⁹ scz articulus
de vnitate deitatis articul⁹ de p̄sona patris.
et articul⁹ de creatiōe. **C**redo inq̄t in deū iste
articulus exponit⁹ in symbolo maiori vbi d̄r.
credo in vnū deū. vbi excludit⁹ error genti-
lium q nō credūt in deū s̄z i ydolū vel aliquā
creaturā. vel error maicheorū q dicūt esse plu-
res deos seu plā p̄ncipia. **S**z nūqd existēs
in p̄tō mortali dicere p̄t sine peccato credo i
deū videt⁹ q nō. qz d̄r aug. q credere in deū
est credēdo cōdere i eū. credendo eū amare. et
credēdo ei incorporari. et ita videt⁹ q talis mē-
tia cū dicit credo in deū. **C**ōfessio fidei tra-
dit⁹ in symbolo q̄i ex p̄sona tot⁹ ecclesie. fides
aut ecclesie ē fides formata q ē in oibus illis q
sunt de ecclesie numero et merito et iō cōfessio
fidei tradit⁹ i symbolo sūm qz cōuenit fidei for-
mate. vñ existens i p̄tō mortali nō menditur

dicendo credo i deū cū nō sit sūmo ei⁹ s; ecclie
Sequit̃ patrē oīpotentem. hic p̃bant̃ plura
alia osequētia. si em̃ oīpotēs p̃t creare celū
et terrā. et p̃t dimittere p̃ctā et sic de alijs. **E**c
licet oīpotētia sit oīs totū trinitatē. tñ p̃ appa
rēz attribuit̃ patri. et sūm rich. hec oīpotētia
includit oīem sciām et summā bonitatē et ex
osequēti p̃uidentiā respectu oīm. **S**eq̃t̃. crea
torē celi et terre. hoc exponēs manus symbo
lū addit. visibiliū oīm et invisibiliū. Celū ei su
mit̃ dupl̃. est em̃ celū qd̃ videt̃. et ē celū qd̃ n̄
videt̃ ut p̃ba⁹ p̃ illd̃ p̃s. Celū celi dñō. qd̃ ni
hil esset dicē. nisi admin⁹ essent duo celi. utrū
q; g⁹ creauit de⁹ cū utrūq; sit celus ut d̃ scri
ptura. In prim⁹ creauit de⁹ celum et terrā filr
et oīta ab eis. Celū em̃ invisibile dīnet̃ inuisi
bilia ut anglos. celū vō visibile dīnet̃ visibi
lia ut corpalia. Ideo agnue sūm qd̃ expoīt sūm
bolū maius p̃ celū itelligunt̃ invisibilia oīa q̃
nobis celant̃. et p̃ terrā oīa visibilia. sic videt̃
p̃s. dicere. terrā aut̃ dedit fili⁹ hoīm. Et licet
creatio sit oīs totū trinitatē tñ p̃ appariationē
attribuit̃ p̃ri. **S**z q̃re dicit̃ h̄ creatorē. et in
maiori symbolo factorē. **E**c creare ē de n̄bi
lo facere. **E**acere vō dūiter dictū ē dūe ad op
ari aliqd̃ de n̄bilo et ad opari aliqd̃ de mate
ria. ut ergo ostenda⁹ opator nō tñ factor. de
n̄bilo ut angeloz. aīaz. et materie prime s;
ec oīm p̃ductoz. ex aliq⁹ oītem⁹ nō tñ crea
torē s; ec factorē. **S**cdo posuit andreas. Et i
ih̄m xp̃s fi. ei⁹ vni. d. n. **E**i⁹. i. p̃ris. **A**ug. li. d.
symbolo. cū audis filiū dei agnosce deū. si ei
ē ver⁹ filius ē i⁹ qd̃ ē p̃r. si ergo p̃r ē de⁹ fili⁹
est deus. **V**nicū. i. v̄nigenitū. in quo oīdit̃ q̃
licet a p̃re p̃cedat̃ fili⁹ et spūsanct⁹ tñ ē tñ
vnus fili⁹ q̃ p̃cedit a p̃re p̃ mod⁹ g̃natōis. **I**h̄
xp̃m dñm n̄m scz iure creatōis gubernatōis
et vltē⁹ redēptōis. **E**st aut̃ dñm increat⁹
et hoc nō app̃atur filio cum dicat atbanas⁹.
dñs p̃r dñs filius dñs spūsanct⁹ et est dñm
creat⁹. et h̄ app̃atur filio ut etiā in p̃tū hō cre
dat̃ dñs creature. **M**. vlt. data ē m̄bi oīs po
tēstas i celo et in terra sūm alex. an. n̄m dicit̃
p̃pter p̃cipatōz n̄re nature scz hūane et p̃pter
executōz m̄sterij redēptōis in assūpta carne.
Ad hui⁹ aut̃ articuli expositiōz mai⁹ symbolū
addit p̃la dicēs. Et i vñū zc. **E**xprimūt̃ at̃ ibi
de filio sūm deitatē. v. ad excludendum quīq;
errores arrianoz. prim⁹ ē q̃ nō ē ei⁹dē sub
stātie cū p̃re. oītra qd̃ ibi d̃z et i vñū repete de
um cū p̃re. scdus ē q̃ fili⁹ est m̄ior p̃re. cōtra
qd̃ d̃z dñm ih̄m xp̃m. i. equalē patri et spūiscō
in dñio et potētia. terci⁹ ē q̃ nō ē filius natu
ralis s; adoptiu⁹. oītra qd̃ d̃z filiū dei v̄nigēi
tum. q̃rtus ē q̃ nat⁹ est ex tpe nō ab eterno. oī
tra qd̃ d̃z ex patre natū an̄ oīa secula. quīt⁹ q̃
est pura creatura. **D**. em̃ q̃ si fili⁹ esset a patre
ut fili⁹ natural̃ cū null⁹ p̃r sine sui diminutio
ne et decisione generet̃ filiū equalē sibi et i⁹
de deo dicere sit absurdū. **R**estat q̃ de⁹ pater
nūp̃ habuit filiū naturalē oītra qd̃ d̃z de⁹ de
deo lumē de lumē. sic em̃ lumē sine sui dīmī
nutōe generat aliud lumē sic pater filiū. **C**au
sa at̃ erroris eoz ē q̃ qd̃ ē creature attribuūt

deo siue creatori. **E**x p̃dictis at̃ errorib⁹ icide
rūt in p̃fūdū errorē ut diceret̃ xp̃m esse puram
creaturā. et nō esse deū natura⁹ s; adoptiue
p̃ g̃ram. oītra qd̃ d̃z deū ver⁹ de deo vero gei
tū nō factū oīsub. pa. i. ei⁹dē sb̄e cū p̃re. p̃ que
oīa facta sūt. **A**ug. si p̃ ip̃m facta sūt oīa. iā
nō ē fact⁹ iā nō ē creatura. d̃z tñ fili⁹ factus
sūm hūanitatē ad ro. j. et in plib⁹ alijs locis.
Tercio posuit ioh̄es. **Q**ui oīcept⁹ ē de spū
sc̄to nat⁹ ex maria virgīe. **E**t sumit̃ h̄ ex m̄. i.
inuēta ē i v̄terc h̄ns de spū sc̄to. **N**ota q̃ am.
d̃ li. d̃ spūsc̄to. qd̃ ē ex aliquo aut̃ ē ex ei⁹ sub
stātia ut fili⁹ a p̃re. aut̃ ex ei⁹ p̃tate ut ex deo
oīa. sic sumit̃ hic de. q̃ p̃tate et opatōne spū
sc̄ti oīceptus ē xp̃s. iō xp̃s nō d̃z fili⁹ spūsc̄ti.
In symbolo vero maiori explicat̃ ille articul⁹
sic. q̃ p̃pter nos hoīes zc. v̄sq; ibi. et hō fact⁹
est vbi nota⁹ q̃ descēdere d̃z de filio dei n̄ p̃p̃e
s; trāssūptiue ad significand⁹ incarnatōz. sic ei
qui descēdit de sursum i deozsuz tēdit. sic cū d̃z
fact⁹ ē homo. deus q̃ est sup̃ oīa ifimā sibi na
turā vniuit. **N**ihil ergo ē aliud hic descēdere
q̃ in carne huili apparere. **Q**uarto posuit ja
cobus maior. **P**assus sub portio pilato cruci
fixus mortu⁹ et sepultus. huic articulo nihil
addit symbolū mai⁹. **Q**uinto posuit thomas
Descēdit ad inferos terciā die resurrexit a mor
tuis. **I**n hac pte dīnent̃ duo articuli. vnus ē
descēdit ad inferos scz sūm aīam q̃ p̃mittit̃ in
maiori symbolo q̃ circa eā null⁹ error erat ex
ortus. **E**t iō nō oportuit circa h̄ explicatōz ali
quā fieri. **A**lter est resurrexit a mortuis cū ni
hil addit mai⁹ symbolū ad explicatōz. **S**ex
to posuit iacob⁹ m̄ior. **A**scēdit ad celos sedet
ad dexterā dei p̃ris oīp̃tentis. huic articulo
nihil addit symbolū mai⁹. **S**i querat̃ sūm quā
naturā ascēdit. **D**icendū q̃ si li sūm designat̃ oī
ditōz ascēdentis sic ascēdit sūm qd̃ hō siue se
cundū naturā hūanā q̃ loco dīnet̃ et motui
subici p̃t. nō aut̃ ascēdit sūm naturā diuinā
q̃ est altior vniuersis. et ē immobilis et illoca
bilis. **S**i aut̃ designet cām ascēsiōis sic ascen
dit nō sūm qd̃ hō. s; sūm q̃ deus. q̃z ascendit ex
virtute diuinitatis. s; nō hūanitatis. **V**n̄ aug. in
sermōe de ascē. de n̄ro fuit q̃ fili⁹ dei in cruce
pēpedit. de suo q̃ ascendit. **A**scēdit aut̃ xp̃s
ad summā p̃tem celi sup̃mi. q̃z cū sit nobiliss;
mū locatū debet esse i nobilissimo loco q̃ ē su
p̃ior locus celi sūmi. **E**t sic itelligi d̃z illd̃ p̃s.
ascendit sup̃ celū celi. et i⁹ ad eph. iij. ascen
dit sup̃ oīes celos. **N**ō tñ aut̃ ascēdit corpus
xp̃i sup̃ oīem creaturā corpālē s; ec sup̃ oīes
spūalē q̃z p̃pter dignitatē v̄nōis eas oīes ex
cellit. eph. j. oīstuit illū sup̃ oīem p̃cipa
tū et p̃tatem et sup̃ oīe nomē qd̃ noiat̃ i hoc
seculo siue in futuro. **P**otest ec̄ exponi q̃ xp̃us
ascendit i celum sūm glo. eph. iij. qui descen
dit ip̃e est q̃ ascēdit. ibi glo. ad equalitatē pa
tris sc̄dm diuinitatē nō in re s; in noticia. tūc ei
innotuit hoībus eū esse equalē patri. q̃ aut̃
xp̃us sc̄dm q̃ homo in loco sup̃radictō. reside
at ita q̃ nūp̃ alibi ad modicū tpus se transfe
rat nō est asserendū sūm rich. cū post ei⁹ ascen
sum narretur aliqñ apparuisse aliquib⁹ i hac

vita. Nec apparet aliqua rō cogens. quare nū
quā ad alia prem celi se trāferat. Die ec credi
pt q xp̄s in celo nullū habeat retro se s̄z om̄s
electi aspiciūt in faciē ei⁹. **Sequit⁹**. sedet ad
dexterā zc. Circa qd nota q p dexterā intelli
git⁹ vel glā vel honor diuitatis s̄m dām. iij.
li. l. beatitudo p̄is s̄m aug. li. de symbolo. s̄m
i⁹ p̄s. Delectatōes ei⁹ i dextera ei⁹. Vel iudi
ciaria p̄as s̄m aug. in quodā s̄mone de sym
bolo. Sessio vō s̄m aug. ibidē designat l. ha
bitatōz siue quietē vel regiā vel iudiciariam
p̄atem. Sic igit⁹ si l. s̄m designet dicitōez na
ture xp̄s scd̄z q deus sedet ad dextraz patris
.i. inequalitate p̄is. scd̄m aut q hō sedet a de
xeris p̄is. i. in potiorib⁹ bonis p̄is. p̄ ceteris
.i. in maiori beatitudine. et h̄is iudiciaria p̄a
tem. Si vō designet vnitatē suppositi sic etiā
s̄m q hō sedet ad dexterā s̄m equalitatē ho
noris scz inq̄tū eodē honore veneram⁹ filiū
dei cū natura assūpta. Ex p̄dictis p̄z q quocū
qz p̄dictōz modōz sumat⁹ sedere ad dexterā
signat h̄re beatitudinē quadā dñatiua p̄ate.
qd nulli alij nec angelo. nec hōi dñent. nisi
soli xp̄o. vñ hebre. j. ad quē aliqñ dixit ange
lorū sede a dextris meis. i. s̄m glo. in potiori
bus bonis. vt li s̄m dñotat diuitatem. Potest
tñ dici q ois sanct⁹ qui ē in beatitudine ē cōsti
tut⁹ ad dexterā dī s̄m i⁹. **M. xxx.** statuet oues
a dextris. **Sz** nūqd possit dici pater sedere a
dextris filij. **Sz** q nō. qz li ad denotat cū per
sonali distinctōe ordinē originis. fili⁹ aut et
sp̄s sanct⁹ originat⁹ a patre nō ecōuerso. Sed
et sp̄s sanct⁹ p̄t p̄prie dici sedere ad dexteram
patris vel filij. licet s̄m quādam appatōz attri
buat⁹ filio cui app̄iat⁹ equalitas. Vñ aug. dī
q in p̄re est vnitās. in filio eq̄litas. i. sp̄s sc̄tō.
vnitatis et equalitatis dñatio. **Sz** p̄oit philipp⁹.
Inde rēturus est iudicare viuos et
mortuos. i. eos q in eius aduentu viui reperiē
tur q in momēto morient⁹ et postea resurgent
cū eis qui p̄io erāt mortui. huic ar ticulo ad
dit symbolū maius cui⁹ regni nō erit finis se
cundū i⁹ luc. j. et regni eius nō erit finis. **O**
ctauo bartholome⁹ ponit. Credo in sp̄m sc̄tm
hoc expoit mai⁹ symbolū addens. dñm et vi
uificantē. q ex patre zc. Vbi exprimūt. v. de
sp̄s scz p̄as qz dñm. bonitas qz viuificantēz.
jo. vj. sp̄s est q viuificat. Distinctio p̄sonalis
qui ex patre filioqz p̄cedit. Equalitas. q cum
p̄re et filio s̄l adozat⁹ et gloriificat⁹. Et p̄ h̄ q̄tu
or p̄dicta excludit⁹ error et heresis euticis et
nestorij. q dixerūt sp̄m sanctū eē seruū p̄is et fi
lij. Et q dē filioqz. addiderūt latini p̄pter er
rorem grecoz. quito exprimi⁹ doctrina. q lo
cutus ē p̄ p̄phas d̄tra errorē quorūdā qui dix
erūt q p̄phete locuti sūt sic fanatici vt monta
nus et quidā alij. **Nono** poit matheus. san
ctā ecclesiam catholicā. loco cui⁹ dicit symbo
lū maius. et vñ sanctā catholicā et apostoli
cam ecclesiam. **Decimo** poit symō chanane⁹
sanctōz dñmionē r̄missionē p̄ctōz. loco c⁹
dicit symbolū mai⁹ cōfiteor vñz baptisma in
remis. pec. Et hec p̄s symois et mathei p̄nēt
in vñ et eundē articulū. q scz de c̄pationē dei

est p̄ quā dat nobis eē gratie. et ē sensus. **Cre**
do in sp̄m sanctū facientē. sanctā siue sanctita
tē ecclesiam catholicā. i. vñz in qua ē cōio san
ctōz et remissio peccatōz. vñ nō debet dici
in sanctā vt dicit leo papa. s̄z sanctā. vel ē sen
sus. credo catholicā ecclesiaz esse sanctāz scz p
opatōz dei. Ecclesiaz in p̄ h̄ntez dñmionē san
ctōz et remis. pec. Ea q dicit symbolū maius
quo ad hūc articulū sic expone. Et vñ sic scz
in fide et caritate. aplicam. i. sup aplōz do
ctrinā fundatā. Cōfiteor vñz baptisma in re
mis. pec. **Nota** q qz baptis⁹ dari pt ab oibus i
necessitate ideo fit magis mentio de eo q de
alio sacramēto in symbolo fidei qd p̄nēt ad
om̄es. nec fit hic mentio de cōione sc̄tōz. qz
intelligit⁹ p̄ h̄ qd dē ibi vñz. Vñ em̄ est eccle
sia nō tm̄ fide et caritate. s̄z ec̄ sc̄tōz p̄cipua
tōe que ē cōio sanctōz. Vñ ad hūc articulum
reducit⁹ fides de sacramētis. qz in eis cōicāt
fideles et sūt instrumēta sanctificādi et ex cō
sequēti peccata remittēdi. **Vndecimo** ponit
iudas thadeus. carnis resurrectōz. **Duodeci**
mo poit matthias. vitā eternā. Et ē sensus. **Cre**
do q deus resuscitabit nos et dabit nobis vi
tam eternā. et isti sūt duo articuli loco quorū
dicit symbolū mai⁹. Et expecto resurrectōnez
mortuoz et vi. ven. sc̄li. Et ex quo deus tanq̄
iustus iudex bonos remunerabit vita eterna.
sequit⁹. q ec̄ reprobos p̄niet pena eterna. et ideo
nō ponit ecclesia sp̄ealē articulū de punitōne
maloz. **Ad h̄** nota q credere deliberatūā
trāsgressiōne diuinorū p̄ceptoz esse mortale
peccatū est ad salutē n̄c̄m tanq̄ aliqd qd est
de dictamie rōis naturalis. Et sic vi⁹ eē de an
tecedentib⁹ ad fidem. Sed q de⁹ hoc ē illud
p̄ceptū designatis aliqb⁹ singularib⁹ p̄ceptis
q sacra scriptura narzat deū p̄cepiss. magis vi
dent⁹ iter illa q ad articulos cōsequūt⁹. h̄ ncl̄.
Nihil ac ponit⁹ h̄ qd paulo et barnaba app̄ie
tur. qz fuerūt electi post diuisionē aplōz ad
p̄dicandū vt p̄z in actib⁹ aplōz. **Ad** aut diui
sionē symbolū cōstitui debuit ab om̄ib⁹ aplis
insiml̄ cōgregatis. **Sz** q fuit rō d̄ponēdi alia
symbola post symbolū aplōz cū i ip̄o d̄tines
at⁹ sufficiēter doctrina fidei vt visum ē. et qd
ip̄oz ē p̄cipali⁹. **Sz** q symbolū aplōz est
p̄cipalius vñ ec̄ dicit⁹ mai⁹ nō quidē scriptu
re quātitate. s̄z pot⁹ ē s̄m h̄ min⁹ qz est ad p̄
cisam articulorū exp̄sionē. Alia vō duo sunt
ad maiore fidei explanatōz et heresū cōfutati
onē vñde sūt q̄i explanatōes illi⁹. sed symbo
lū athanasij est maxime d̄tra errorē arrij. Et iō
maxime exprimit vnitatē essentie et trinitatez
p̄sonaz vt q est equalis patri filius s̄m diui
nitatē et minor p̄re s̄m hūanitatē. symbolum
vero niceni cōcilij siue sanctōz patrū fuit cō
ditū ad cōfutatōz mulamedan⁹ heresūz pullu
lantiū. et ideo hec duo sunt maiora in scriptu
ra. Illud tñ licet i scriptura sit minus. est tñ ec̄
dē mai⁹. tū qz pl⁹ cōtinet de sentētia i virtute
tū rōne plenioris d̄tinetie articulorū fidei vt
p̄z ex p̄dictis. tū rōne maioris auctoritatis ip̄o
rum d̄ponētium. Ex p̄dictis p̄z que fuit ratio
d̄ponēdi alia duo symbola. **Sciendū** est aut

q̄ symbolu apl̄oꝝ dānet fidei fundamentum
ideo in eccl̄ia quotidie dī. et hoc sūmisse q̄ d
dictum fuit tpe veritatis nōdū p̄palate. Et ma
ne et sero dītra tenebras erroꝝ p̄teritoꝝ et fu
turoꝝ. Alia vō duo dicūt tū in diebꝫ solen
tibꝫ qñ populus ad eccl̄ias dūenit Et hoc al
te q̄ sūt ad declarandū illd apl̄oꝝ et d̄pescē
dū garulitatē hereticoꝝ. et q̄ fuerūt d̄dita
tpe veritatis maifestate et eccl̄ia pacē haben
te. **S**ed cuiꝫ est exponere symbolū fidei. **S**ed
solius pape vel ec̄ romane eccl̄ie ad quā sunt
deferende cause maiores v̄lis eccl̄ie vñ p̄ti
net tū ad eam d̄gregatō generalis cōcilij vt
habet di. xviij. generalia Et maxime ess̄ ad eā
deferēda dubitatō de via salutis si oziret vt
patet ibidem. nec licuit. vnde si necitas emer
gerz adhuc eccl̄ia romana symbolū aliꝫ facē
posset vt ec̄ habet ex snia ans. li. de p̄cessu sp̄i
ritus c̄ti versus finē. **S**i aut obiciat q̄ achas
narius nō fuit papa sed p̄iarcha alex. et tam
d̄didit symbolū. Dicend q̄ ip̄e n̄ d̄posuit mai
festatōz fidei p̄ modū symboli sed magis per
modū cuiusdā doctrine vt patz ex mō loquen
di. q̄ tū fidei veritatē breuiter tradidit. eius
doctrina est auctoritate pape recepta vt habe
atur quasi fidei regula.

Equitꝫ videre de tercio scz de actu fidei.
et primo de actu interiori q̄ est credere.
secdo de actu exteriori qui ē d̄fessio. Circa pri
mū videndū est de quidditate credēdi vel ne
cessitate. Sciendū igit q̄ s̄m aug. li. de p̄de.
sanctoꝝ. credere est cū assertōe cogitare. et su
mit hic credere p̄ actu intellectꝫ deliberan
tis. licet em̄ fides nō habeat inq̄sitōz rōis na
turalis demōstrāus illd qd̄ credit. hz tū inq̄
sitōz quandā eoz p̄ que inducit hō ad credē
dum puta q̄ sunt a deo dicta et miraculis cō
firmata. Assensus vero sumit hic p̄ actu itel
lectus s̄m q̄ ad vnū p̄ voluntatē determinat
s̄m tho. Si ergo credere ē vñ p̄ti firmiter ad
herere. in quo dūenit cū actu sciendi et intel
ligendi. nō tū est d̄gnitio p̄fecta p̄ visionem
manifestā in quo dūenit cū actu dubitādi. su
spicandi et opinandi. et sic actus credēdi di
stinguit ab oibꝫ actibꝫ intellectus q̄ sūt cir
ca verz et falsum. Sedz aut aug. li. de verbis
dñi. et sup̄ jo. et habet etiā. iij. li. sen. di. xxiij
tripliciter contingit credere. Est em̄ credere
deo. credere deū. et credere in deum. credere
deū est credere q̄ verz est deū esse. credere dō
est credere q̄ vera sunt que ip̄e dicūt. credere
in deū est credendo amare credendo in eū ire
credēdo ei adherere et eiꝫ mēbris incorporari.
Et p̄dicti quidē tres actus credēdi s̄m bon. p
tinere p̄nt ad eundē habitū et ad diuersos ha
bitꝫ. Respiciūt em̄ vnā et eandem veritatē scz
diuinā s̄ diuersimode. q̄ credere deum respi
cit eam vt obiectū. Credere deo vt motiū. Cre
dere in deū vt f. nē vltimū. que quidē tres cō
patōes habēt circa eundē habitū repiri Et q̄
fides nō tendit p̄fecte in deū nisi s̄m q̄ ē cō
iuncta caritati. ideo actꝫ credēdi in deū diffi
nitur ab aug. li. de p̄desti. sc̄tō. ex quo p̄dicta
verba sumūt p̄ actu amandi nō tanq̄ p̄ actuz

apprium sed tanq̄ p̄ actū annexū. Et ponit aug
in illa diffinitōe quatuor actus ad quos ordiat
fides put est caritati diūcta scz credēdo ama
re quo ad effectū. credēdo in eum ire quo ad
opus bonū. credendo ei adherere quo ad tole
rantia mali. credendo eius mēbris incorporari
quo ad dilectōz p̄ximi. Possūt etiā p̄dicti actꝫ
ad diuersos habitꝫ p̄tinere. p̄t em̄ homo cre
dere deū ex habitu naturali siue ex ductura
tōis naturalis. Credere deo p̄t ex habitu acq̄
sito p̄ doctrinam theologie s̄m id̄ jo. si moysi
credereis. crederetis forsitā et mihi. de me
em̄ ille scripsit. Credere aut in deū p̄t ex habi
tu infuso. et de hoc credere dicit aug. ibidem
qd̄ ē i nobis a dō. ita q̄ nec cogitare nec assen
tire ē a nobis. de quo jo. xiiij. creditis in deū
et in me credite. vñ v. crede deo credasq̄ deū
plus credo valere. Si credas in eū q̄ vel ei v̄l
eum. **V**iso qd̄ est credere videndū ē de neces
sitate actus credēdi. Circa qd̄ sciendū q̄ neces
sariū est hōi ad salutē credere aliq̄d sup̄ rōem
naturalez ad hebze. xj. sine fide impossibile est
placere deo. Vltima em̄ beatitudo hōis confi
lit in quadā sup̄naturali visiōe dei ad quā p̄
tingere nō p̄t nisi p̄ modū addiscētis a deo. s̄m
illud jo. vj. ois qui audit a patre et didicit ve
nit ad me. huiōi vero discipline fit hō p̄iceps
successiue s̄m modū nature sue. ois at talis
addiscens oportet q̄ credat vt ad p̄fectā sciē
tiam pueniat. sic et p̄bꝫ dicit q̄ discēte op
tet credere. vñ vt homo pueniat ad beatitudi
nē oportet q̄ credat deo sic m̄ḡro. Non tū at
est hōi necessariū credere ea que sūt sup̄a rōez
sed etiā aliqua que rōne naturali possunt p̄ba
ri. vt deū esse vnū et incorporeū vt citius et d
uenientius et certꝫ hōies diuina d̄gnoscent.
hec tho. **S**i queratꝫ que sūt illa que credere
necessariū est ad salutē. Dicendū q̄ ois xp̄ia
ni post aduentū xp̄i credere tenentꝫ om̄es arti
culos fidei. Hoc aut tripliciter p̄t esse scz aut
om̄es credere implicite aut om̄es credere ex
p̄licite. aut aliquos implicite aliquos explici
te. Credere om̄es implicite est fidei diminute
Adeo em̄ noticia quorūdā articuloꝝ est mani
festa q̄ nullus hōis v̄sum rōis eos ignorat n̄
oīno negligat et d̄temnit dei cultū et suam sa
lutez. Credere aut quosdā articulos implicite
et quosdā explicite est fidei ad salutē neces
sarie. potest etiā simpliciū fidei sufficere. te
nentꝫ em̄ ad illos explicite credēdos quos eis
maifestat nō tū p̄dicatio s̄ etiā eccl̄iastica cō
suetudo vt est d̄ vnitate et trinitate quā nosce
re p̄nt ex actu d̄signatōis d̄signant em̄ se ho
mies in noīe p̄ris et filij et sp̄s sancti. Sic etiā
est de natiuitate passione et resurrectione quas
possunt noscere ex ip̄is festis. sic etiā ē de pec
catoꝝ remissione quā noscere p̄nt ex actu p̄lbi
teroz. ideo nullꝫ rōe vtens ab ignorātia ta
liū excusat q̄ nō p̄t esse talis ignorātia sine
negligentia et d̄temptu. Credere aut om̄es ar
ticulos explicite et distincte est fidei iam pro
uecte et nō de generali fidei necessitate. sed si
hoc est necessariū alicui necessariū est illis q̄
d̄gnitōne fidei p̄fecerūt. et sp̄ealiter illis qui

fidem alijs manifestare tenent. vel etiam qui officium docendi et predicandi assumpserunt. hec bonum. et cum eo ducunt rich. Si autem essent aliqui quibus christus locutus non esset nec per se nec per alium nec per inspirationem interiozem non tenerent credere explicitum secundum rich. nisi illud quod credebatur in lege nature. unde christus dicit iudeis jo. xv. si non venissem et locutus es fuisset peccatum non haberent scilicet de hoc quod non credebant in eum ut dicit glo. **S**ed obicitur quilibet teneatur vitare quelibet errorem contrarium cuilibet articulo. sed hoc non potest facere nisi agnoscat quem libet articulum ergo etc. Rndz rich. quod vitare errorem suum non sentire errorem est preceptum negativum unde obligat semper et per semper. Credere autem articulum explicitum est preceptum affirmativum. unde non obligat per semper sed per illo tempore quo homo non credendo illum explicitum sentiat errorem. Vel potest dici secundum aliquos per minores non credendo articulos articulos explicitum possunt errores illos contrarios eis ab aliquo suaviter vitare vel recurrendo ad orationem vel ad viros probatos in structonem vel tenendo se in hoc generali scilicet quod hoc credant quod tenet ecclesia. hec rich. unde simplices non debent exariari de subtilibus fidei nisi quando habent suspicionem quod ab hereticis sint depravati si tamen tales non adhereant pertinaciter prave doctrine sed potius ex simplicitate deficiant eis non imputat secundum thomam minores namque fidem implicitam non habent in fide maiorum. non quatenus maiores adherent doctrine divine. unde et apostolus. ii. cor. iii. dicit. imitatores mei esto te sic et ego christi. unde si qui maiorum a doctrina divina deficiant non imputat fidei simplicitatem quam credunt eos rectam fidem habere nisi pertinaciter adherent erroribus eorum in particulari contra fidem vultus ecclesie. que non potest deficere domino dicente luc. xxi. ego rogavi pro te petre ut non deficiat fides tua. hec thomas. **A**d hoc nota quod obiectum fidei per se est illud quo homo fit beatus ut dictum est supra. per accidens autem vel secundario se habent ad obiectum fidei omnia que in scriptura divinitus tradita continentur. ut quod per isaac duos filios habuit. et huiusmodi secundum thomam. ergo quantum ad prima credibilia que sunt articuli fidei tenet homo explicitum credere sic et tenet fidem habere. Et si homo non potest hoc ex se potest tamen cum auxilio gratie dei. quod quidem aliquibus ex misericordia datur. aliquibus ex iusticia non datur in penam peccati precedentis saltem originalis. ut dicit augustinus. li. de cor. et gratia. **A**lia vero credibilia in divina scriptura contenta non tenet homo credere nisi implicitum scilicet in fide maiorum vel in preparatione animi in quantum preparatus est credere quicquid est in divina scriptura. sed tunc huiusmodi tenet credere explicitum cum sibi ostenderit ea in doctrina fidei contineri. **D**e certitudine quoque fidei loquens rich. de sancto vic. primo li. de tri. c. ii. sic dicit. utinam attenderent iudei et pagani cum quanta securitate officio per hac parte ad divinum iudicium poterimus accedere nonne confidenter poterimus dicere deo domine si error est. a te decepti sumus. nam ista in nobis tantis signis et talibus confirmata sunt

que non nisi per te fieri potuissent. certe a summe sanctitatis viris nobis sunt tradita. et cum summa et autentica attestacione probata tempore cooperante et sermonem confirmante sequentibus signis. **M**aximus etiam episcopus in sermone plurimum martirum loquens sic ait magni periculi res est si post prophetarum oracula. post apostolorum testimonia. post martirum vulnera. veterem fidem quam novella discutere presumas. et post tantos duces in errore permanas. et post morientium sudores ociosa disputatione contendas. **Q**uid de puero ab infanzia in carcere saracenorum incluso. nunquid dabitur quia non habet fidem. Rndz alex. an. i. ii. quod talis cum ad etatem adultam venerit non habet omnino impotentiam credendi. quod si faciat quod in se est deus illuabit eum per occultam inspirationem aut per angelum aut per hominem. **V**idet tamen per augustinum. li. de questionibus novi et veteris testamenti. quod si non fuerit a quo didicerit nec ad eum rumor doctrine fidei pervenerit immunis erit. **S**ed hoc intelligi debet de doctrina exteriori vel interiori. oportet autem quod faciat quod in se est scilicet utendo ratione per quam comprehendere potest deum esse et dei adiutorium invocare. **D**icit enim beda quod quilibet intellegere potest esse deum et iudicium eius venturum de incarnatione aut si faciat quod in se est vocatur interior et si non exterior. **S**ed nunquid etiam ante adventum christi necessarium fuit ad salutem credere mediatorem. **R**ndz sic. unde augustinus. i. encl. c. penult. nec quicumque antiquorum iustorum potuit propter christi fidem invenire salutem. hec augustinus. cum enim gratia et veritas per ipsum christum sit facta. et liberatio a peccato a deo sit per christi merita. et hoc non extendat se nisi ad eos qui fuerint eius membra et ei copulantur per fidem. impossibile fuit unquam aliquem salvari post lapsum nisi aliquo modo scilicet explicitum vel implicitum crederet in christum vel ipse per se si esset adultus. vel aliter per eum si esset puerulus. ut enim habet ex verbis huius. li. j. de sacramentis pre. x. c. v. semper in ecclesia dei fuit post lapsum fides incarnationis et passionis christi que etiam in sacrificiis illius temporis significabatur. **E**t ad hanc fidem explicitum habendam tenebantur maiores quibus hoc fuit divinitus reuelatum. **A**lij autem tenebant habere fidem illam saltem implicitam in hoc quod tenebant maioribus assensum. **E**t tanto pertinentia ad christum ministerium distinctius cognoverunt quanto christo propinquiores fuerunt. hec omnia ex sententia huius. **S**ed obicitur quod multi gentiles adepti sunt salutem per ministerium angelorum ut dicit dionysius. c. ix. ecclesiastice ger. et tamen fidem non habuerunt de christo ut videtur quod eis nulla revelatio fuit facta ergo etc. **R**ndz imo multis fuit revelatio facta de christo. ut patet per ea que de christo predixerunt. **N**am iob. xix. dicit scio quod redemptor meus vivit etc. **S**ibilla etiam quedam de christo predixit ut augustinus. dicit invenit etiam in historiis romanorum quod invenit fuit quoddam sepulcrum in quo iacebat homo laniatus nam aurea huius in pectore in qua scriptum erat christus nascetur de virgine et credo in eum. si qui tamen salvati fuerant quibus non fuit revelatio facta non fuerunt sine fide mediatoris salvati. quod habuerunt implicitam fidem in divina providentia credentes

deū esse mediatorē et liberatōrē hoīm scdm
modū sibi placitū et aliquib⁹ ab eo reuelat⁹
hū illud iob. xxxv. qui docet nos sup iūmēta
terre. hū thō. **B**estiat nūc videre de actu fidei
exteriori q̄ est cōfessio. Circa qd̄ sciendū q̄
cōfiteri nō semp̄ vel ubiq̄ ē de necessitate salu-
tis sed aliquo tpe et loco. ut qñ p̄ cōmissione
hui⁹ cōfessionis subtraheret⁹ honor debet⁹ dō
et utilitas impēdenda p̄ximo. ut si qñ interro-
gatus de fide taceret. et ex hoc credere⁹ vlt̄ q̄
nō haberet fidem vel q̄ fides nō esset vera. l̄
ali⁹ p̄pter taciturnitatē ei⁹ a fide recederent.
Ideo dē ad ro. x. ore aut cōfessio fit ad salutē
Sed quid si turbarent⁹ infideles de manifesta
cōfessione fidei. Rndet thō. q̄ in tali cāu nō est
laudabile sine utilitate fidei siue fidelit̄ fidei
publice cōfiteri. unde dñs M̄. vij. dicit nolite
sanctū dare canibus nec mar. xi. ante porcos
ne ouerli diram. vos. sed si qua utilitas fidei
speraret⁹ aut necessitas assit. cōtempna infideli-
um turbatōne debz homo fidei publice cōfite-
ri. vñ m̄. xv. cū discipuli dixissent dñō q̄ pha-
risei audito ei⁹ rbo scādalizati sūt dñs rndit
simile illos scz turbati ceci sat et duces cecoz.
Sequit⁹ videre de q̄to scz de subiecto fidei
Et ac fides i intellectu tanq̄ in subiecto
Et scdm aliquos ē principalit⁹ i intellectu pra-
ctico. h̄ b̄ reliq⁹ iuestigatōi maior. Querēda
aut sunt alia plura scz vtz fides sit in intelle-
ctu dyabo. Rndet thō. q̄ fides p̄t sumi trip̄.
vno mō p̄ quadā credulitate exorta p̄ eviden-
tiam signoz. scdo p̄ habitu infuso determinan-
te intellectu ad actū credēdi informē. 3o p̄ fi-
de formata p̄mo mō fides est in dyabolo. vi-
det ei talia signa testificātia veritatē quā san-
cta ecclesia credit qz velie nolit credit esse vtz
qd̄ ecclesia credit. Illam tñ veritatē nō videt.
et sic dicit iacob⁹. i. demones credunt et otte-
miserunt. loquendo vero de fide 2o mō et 3o fi-
des nūq̄ fuit nec est in dyabolo. nec ante la-
psū qz nō infunditur sine grā quaz illi nūq̄
habuerūt. nec post lapsum est eis infusa quia
digni nō sunt. **V**tz in eo qui discredidit vnū
articulū fidei possit ēē fides informis de alijs
articulis. **S**ed q̄ nō. spēs em̄ cui⁹ libet habitus
dependet ex formali rōne obiecti qua subla-
ta species habitus manere non potest. **F**orma-
le aut obiectum fidei est veritas p̄ima scdm
quod manifestat⁹ in scriptura sacra et ecclesie
doctrina. unde quicunqz non inheret sicut in-
fallibili et diuine regule doctrine ecclesie q̄
p̄cedit ex veritate p̄ima i scriptura sacra ma-
nifesta nō habet fidei habitū. sed ea que sunt
fidei tenet aliter q̄ p̄ fidē. **M**anifestū at est q̄
inherēs doctrine ecclesie tanq̄ infallibili regu-
le assentit omnibus que ecclesia docet. al̄ vero si
ipoz aliqua tenet aliq̄ nō. nō iam inheret do-
ctrine ecclesie sic infallibili regule sed volūta-
ti p̄prie. et sic patz q̄ heretic⁹ q̄ p̄tinaciter dis-
credit articulū vnū nō est par⁹ ecclesie doctri-
nā in oib⁹ sequi. si em̄ nō p̄tinaciter nō est
heretic⁹ sed tñ errās. unde patz q̄ talis here-
ticus nō habz de alijs articulis fidē sed quan-
dā opiqz hū p̄prie volūtate. hec thō. **V**tz

apostoli instante passione xpi habuerūt fides
Sed q̄ inter apl̄os quidā oīno p̄diderūt fides
ut iudas. unde sup 1o pla. v. v. q̄ trahitis iniq-
tatem in funiculis. d̄ glo. q̄ iudas se suspē-
dit putans nihil esse p̄st mortē quidā vero p̄-
diderūt fidem tñ quantū ad formā caritatis l̄
gratie et nō quantū ad certitudinē cōgnitiōis
ut petr⁹. Et sic 1o icell. ḡ. amb⁹. fidelior fact⁹
ē petr⁹ post q̄ se fidē p̄diderūt fleuit. atz iō ma-
iorem gram repit q̄ amisit. quidā vō p̄diderūt
fidem p̄tum ad vtrūqz qz dubitauerūt ut m̄.
vlt. videntes aut adorauerūt. qdam aut dubi-
tauerūt. **V**tz 1o. bap. dubitauerūt de aliquo
fidei articulo cū dixit M̄. xj. tu es q̄ ventur⁹
es zc. **S**ed q̄ ip̄e de xpo nō dubitauit quin esset
homo et de⁹. cū dixit 1o. j. ego vidi et testimo-
niū phibui. qz b̄ est filius dei. nec qui essz pas-
surus p̄ genere hūano cū de eo dixit. ecce ag-
nus dei. ecce qui tollis p̄cā mūdi. Sed ut qui
dam dicūt nesciebat vtz essz ad inferos i p̄pa
p̄sona descensur⁹ licz bñ crederet virtutē pas-
sionis eius p̄tingere vsqz ad ai. os ei⁹ qui erāt
in limbo cū scriptū sciret zach. ix. tu quoqz in
sanguine testamētī tui eduxisti vinctos de la-
cu in quo nō erat aqua. Cui sentētie videt⁹ ḡ.
cōsentire in quadā omel. sup 1o M̄. xj. tu es q̄
ventur⁹ es. et sic oportet dicere q̄ b̄t⁹ 1o. nō
tenebat⁹ explicite credere x̄p̄ ad inferos i p̄-
sona p̄prie descensur⁹. Quibusdā vero b̄ dicē
nō placet cum xpi descensus ad inferos sit vn⁹
de articulis et verisilē sit q̄ beato 1o. reuela-
tus fuit cū xpus de eo dicat. Inter na. mu. nō
sur. ma. 1o. bap. Et iō verbū ḡ. exponit q̄ du-
bitauit. i. p̄ modū dubitantis se habuit scz rō-
ne interrogatōis. **V**el distinguūt q̄ multiplex
est dubitatō. vna infidelitatis q̄ fuit in iudeis
alia tarditatis que fuit in duobus discipulis
cūtib⁹ in emaus. tertia p̄uitatis fidei qua q̄
nō tñ cōfidit sic oportet et b̄ dē dubitatio p̄-
sillanimitatis M̄. xij. modice fidei q̄re dubi-
tasti. Et ille dñe fuerūt in quibusdā discipulis
q̄ta est pietatis et admiratōis et b̄ fuit in 1o.
et hui⁹ finie fuit ambro. sup lucā dicens. q̄ n̄
quesiuit ex dubitatōe vlt̄ ignorātia h̄ ex p̄cta-
te. Et dicit hiero. q̄ si iohes dubitasset nūquā
xpus eum corā plebe tot laudibus extulisset
Crisc⁹. autē sup M̄. omel. xxxvj. dicit q̄ non
quesiuit quia ignoraret sed ut p̄ xpm eius di-
scipulis satisficeret. unde xpus ad beati 1o. in-
tentionem et discipuloz instructionem respr̄-
ciens eis respondit ostendens opoz signa.

De infidelitate et infidelibus cō-
maniter titulus. lvi.

Postea considerandum est de vicijs op-
positis fidei. Et primo de infidelitate
que opponitur fidei quantū ad actum
credendi. secundo de blasphemia que oppo-
nitur fidei quantum ad actum confitendi. Cir-
ca primum primo dicendum est de infideli-
tate in cōmuni. secundo de saracenis et iudeis.
tercio de hereticis. quarto de apostolis. Circa
primum primo de infidelitatis peccato. secundo
de eius speciebus. tercio quō xpiani se debēt
ad infideles habere. **C**irca primum sciendum

q̄ infidelitas dupliciter potest sumi. uno mō
szm purā negatōz ut scz quis dicat infidel ex
hoc tñ qd nō hz fidem ut illi qui nihil audie
rūt de fide. et hoc mō infidelitas nō hz rōem
peccati sed magis pene qz talis ignorātia di
uinorū est cōsecuta ex peccato p̄mi pentis et
tales nō damnant ppter peccatū infidelitatis
sz ppter alia peccata q̄ sine fide remitti nō pnt
vnde jo. xij. si n̄ venisset et locut⁹ eis n̄ fuisset
peccatū n̄ haberent. qd au⁹. expōit de peccato
quo nō crediderūt in xpm. Alio mō potest in
fidelitas sumi szm cōtrarietatem ad fidem. s.
inquantū ei repugnat et cōtemnit cum audit
szm illud p̄sa. l. dñe quis credi. audi. nro. Et i
hoc p̄prie ratio infidelitatis cōpletur et cōitur
ex supbia ex qua cōtingit qd hō suū intellectū
nō vult subicere fidei et sane doctrine patrū.
vñ g̃g. xxx. mora. d. qd ex inani gloria p̄suptio
nes oriūtur nouitatu. Licet dici possit qd sicut
virtutes theologice nō reducunt ad cardina
les ita nec vicia eis opposita reducuntur ad vi
cia capitalia. et hoc scdo mō infidelitas ē pec
catū. Et cū p̄ eam homo maxie elonget⁹ qz nō
tñ quo ad affectionē sed etiā quo ad cōgnitōz
est maius oibus p̄ctis que cōtingūt in puerfi
tate morz. secus ē de p̄ctis que opponūt alijs
virtutib⁹ theologice ut infra dicet. vñ au⁹.
sup illud jo. si nō venissem et lo. rō. magnū in
quit peccatū qd sub noie generali vult intelli
gi qd scz ē infidelitas. Sic autē habet. vñ. q. j.
vñ. aug. p̄cipitare noluit sniaz de catholico
malo et heretico al. nō peccāte q̄s esset peior
qz et si peccatū heretici sit grauius ex genere
p̄t tñ ex aliqua circūstantia alleuiari. et econ
uerso peccatū catholici ex aliqua circūstantia
aggrauari. licet ec infidelis p̄ peccato infide
litis gñi⁹ puia⁹ qd ali⁹ peccator p̄ quocūqz
alio peccato considerato genere peccati. p̄
alio tam p̄ctō ut p̄ adulterio ceteris paribus
gñius puniet⁹ fidelis qd infidelis. tñ ppter no
ticiam veritatis ex fide. tum ppter fidei sacra
menta quib⁹ ē imbutus peccado cōtumeliam
facit. Sz nunq̄ infidelis facere p̄t aliqd bo
num opus. Sz qd sic scz illd ad qd faciendum
sufficit natura scz opus de genere bonorū. nō
aut p̄t facere illd ad qd requirit⁹ gratia scz o
pus meritoriu. Nec obstat glo. que sup illud
ro. xiiij. omē qd nō ex fide est peccatū est dicit
qd omis vita infidelis peccatū est. qz p̄ hoc n̄
intelligit⁹ qd in omi ope suo peccent. sz qd pec
cant qñcūqz ex infidelitate opus aliqd opā
tur. vnde subdit⁹ ibidem qd omis infideliter vi
uens vel agens vehemēter peccat. vel etiam i
telligi p̄t illa glo. qz vita infidelium nō p̄t eē
sine peccato cū sine fide nō tollant⁹ peccata.
De cornelio vero de quo in actib⁹ aplorū ha
bet. nota szm tho. qd nō erat infidelis alioqui
eius opa nō fuissent deo accepta cui sine fide
nullus placere potest. habebat autē implicitā
fidem nondū manifestata fidei euāgelij veri
tate. vñ petrus ad eum mittit⁹ plen⁹ istructū
Sequit⁹ videre de scdo scz de speciebus infi
delitatis. circa qd sciendū qd si infidelitas
attēdatur szm comparatōz ad fidem. species isti

delitatis sunt diuerse et numero determinate
scz tres. peccatū em infidelitatis cōsistit in re
mittēdo fidei et hoc vel fidei nōdum suscepte
ut in gentilib⁹ siue paganis vl fidei suscepte
et hoc vel suscepte in figura ut in iudeis. vel
suscepte in manifestatōe veritatis ut in hereti
cis. Si vero spēs infidelitatis distinguat⁹ szm
errore in diuersis que p̄tinent ad fidē. sic nō
sunt determinate qz errores in infinitū multipli
cari possunt. ut p̄ p̄ aug. l. de heresib⁹. De
dictaz aut triū speciebz infidelitatis simplici
ter est pessima infidelitas hereticorū. tñ quia
magis fidei resistit. tum qz graui⁹ peccat qui
nō implet qd p̄misit. qd qui nō implet qd nō p̄
misit. hinc dē. ij. pe. ij. meli⁹ erat illis nō cō
scere viā iusticie qd post cōgnitā rērosū cōverti
Sequit⁹ videre de tercio scz quō xpiani se
debent ad infideles habere ubi videnda
sunt. v. scz utrū cū infidelib⁹ sit publice dispu
tandū vñ infideles sint cogēdi ad fidē. vñ
cū eis possit cōicari. vñ hre dñum sup fide
les sint p̄mittendi. et verum ritus eorū sint to
lerandi. **C**irca p̄mū sciendū qd in disputa
tōne fidei duo sūt cōsideranda. vñ ex p̄te di
sputantis. aliud ex p̄te audientium. Ex p̄te di
sputantis attendi debz intentō. si em disputet
tanq̄ dubitans i fide peccat tanq̄ infidelis.
Si vero disputet ad cōfutatōz errorū vel ad ex
ercitiū est laudabilis. Ex p̄te vero audientūz
distinguedū est qz si sint instructi et firmi in
fide nullū piculum est coram eis de fide dis
putare. Si vero sint simplices. aut sunt solici
tati siue pulsati ab infidelib⁹ fidem in eis cor
rumpe nētib⁹ et tūc necessariū ē disputare d
fide si sint aliqui apti ad cōfutandū errores p̄
hoc em simplices i fide firmabunt⁹. taciturni
tas vero esset eis occasio erroris. vñ g̃g. sicut
incanta locutio in errore p̄trahit ita silentiūz
indiscrētū eos qui poterant instrui i errore re
linquit. Aut nō sunt sollicitati ut in terzis in q̄
bus nō sunt aliqui infideles. et coram talib⁹
disputare d fide ē piculosum qz fides eorū ex
hoc est firmior qd nihil cōtrariū audiunt ei qd
credunt. **A**d hoc nota qd nulli p̄sone laice
licet publice vel secrete disputare de fide. q̄
vero cōtra fecerit excoicet⁹. vñ. e. quicūqz. q. j.
Circa scdm nota qd infidelis quidā nunq̄ re
ceperūt fidem. ut gentiles et iudei et tales sūt
ad fidem auctoritatib⁹ rōnibus et blandimen
tis inducendi et non cogēdi. quia credere ē
voluntatis et seruicia coacta deo non placēt
di. xlv. de iudeis. Si tamen cōditionaliter coa
cti ut p̄ minas. rez. suarū ablationem. p̄ ver
bera vel similem coactōnem baptismū recepe
runt. et postea a fide recesserint cogi debent re
dire ne fides cōtemnat⁹. ut ibidem. Si tamē ab
solute coacti baptizarent⁹ non reciperent sa
cramentum baptismi. nec deberent ad fidē co
gi. ex. de bap. maiores. tales tamen qui fidez
nunq̄ receperunt debent a fidelib⁹ si possint
compesci. ne aliquo modo impediānt fidē xpi
ppter qd qñz cōtra eos bellum mouent. Aliqui
vero infideles qñz fidem receperunt. ut here
tici et quicūz apostote. et tales ec cōspaliter

qz nati sūt d agar ācilla abzae se a sara vxora
et libera noiant saracenos. sunt tñ quidā
inter eos scz samaritanī a samaria ciuitate di
cti q qnqz libzof moisi receperūt s3 n ap betas
Qirca scdm no. q xpiani aliquo mō nō de
bēt cū iudeis comedere nec habitare nec
eos ad sua cōiuiua recipe. xxviii. q. i. nullus
omnes. cū saracenis vō pnt comedere. xj. q. iij.
ad mēsam. Rō hui? diuersitatis est qz iudei si
dez nostrā magis impugnat p scripturaz ab
usum et ciboz nostror. dteptū. Quidā tamē
vt laur. jo. et multi sequaces eoz dicūt indi
sticte et meli? s3m ray. et gof. q nec cū sara
cenis debent xpiani facere pdicta qz et ipsi
hodie iudayzāt. s. se circūcidēdo et quosdam
cibos discernēdo. vñ eadē est causa pphibitio
nis vtrobiqz. **E**xcipt tamen casus in quo licz
vtrūqz appositis a paganis tpiis tñ seruaz
tis ab ecclesia statutis. vt cū ad pdicandū c
sti fidē ad eos accederēt xpiani ex. e. quā sit.
Et sic intelligit illud. xj. q. iij. ad mēsam dū
mō nō esset dictum eis q illud esset imolatu
pdolis. qz tunc vt dicit augu. sanctius esset
fame mori q pdolotico vesci. xxij. q. iij. sicut
qd est intelligēdū si vesceret ad veneracōnē
pdoli alias in summa necessitate famis posset
eo vesci. s. ptestādo q non comederet ad ve
neracōz pdoli. quia necessitas nō habet legē
de ose. di. l. sicut. **I**tē xpiani non debent cum
sint infirmi iudeos vocare nec ab eis medici
nā recipe nec se cū eis in eisde balneis balne
ari. xxviii. q. i. null? cmes. **I**tem iudei non de
bēt pmitti nouas synagogas erigere sed anti
quas non tñ latōres vel altiores vl pciōsio
res solito reficere et suos ritus et solēnitates
seruare ex. e. iudei. c. cōsuluit. **I**tē i sabbatis n
debēt ad iudicia trahi nec alios trahere. nec
sepulcra eoz effodi obrētū alicui? pecunie
C. e. die sabbato et ex. e. sicut iudei. nec dōbēt
in suis festis pturbari vt dicit ibidē. **I**tē non
sunt pmittēdi in triduo ante pasca et maxime
in die veneris sancti hostia vel fenestras ap
tas habere impublicū pdire ex. e. qz. **E**o q n
nulli ex eis die illo solent cristianis illudere
ex. e. in nonnull. sic ec et alias abhōmatōes
et abusus phibentur facere ex. e. et si iudeos
Item cogi debēt in omni cristianoz puincia
cū tempore tale signū vel habitū deferre q
distinguantur ab alijs maifeste ex. e. in nōnl
lis. **I**tē iudei cogi debēt decias soluere pdia
les ex. de deci. terzis. **I**tem debēt cogi testes
cristianos ctra se recipe ex. de testi. iudei. **I**u
dei vero ctra xpianos testificari non possunt
vt dicit ibidem in glo. et. ij. q. vij. si heretic?
Nec reges nec pncipes debent priuilegia c
cedere. vel ccessa seruare. vel seruari pmitte
re iudeis vel saracenis q p xpianos quinci n
possint ex. li. vij. d. testi. cū iudei. **I**tem xpiani
non debēt iudeos grauare ex. e. sicut. nisi for
te circa pensionū exactōnes i principio loca
tiōis non postea. vt sic cogātur ouerti. xxiiij.
q. vj. iam vero. **I**tem null? iudeo vel pagano
potest aliquid in testamēto relinquere. qd si
fecerit etiā post mortē iudicabit anathema

i. anathematizabit. ex. de here. si quis ep̄s. et
xxiiij. q. ij. sane. **D**icit tñ hosti. q vniuersitati
iudeoz legare non potest. C. e. l. i. sed singu
lis forte sic laico sed clerico nō licz etiā si iu
deus sit frater ei? **E**os tñ pascere licet. **R**od.
vero credit qd siue cleric? siue laic? daret iu
deis siue legaret eis. maxie cōsangneis vt eo
rum succurzerz arte necessitati puniri nō debe
ret. **I**tem si iudei vel saraceni veniūt ad fidez
nullatenus a possessionibus suis excludantur
et habeant partem hereditatis sue. **E**t hoc est
verum preter seruos qui pcecesserūt eos in fi
de quos non recuperabūt. C. de episcopis dō
nobis. et. ex. e. iudei. i. cū tamen iudei sint s3
ui non possideant eas vt pprias sed vt peculi
uz vñ possent illis priuari p dominos suos ni
si cum ouertuntur ad fidez. qz tunc nō debēt
in fidei fauorem nisi eas habeant per vsuraz
In quo casu restituere debent eas vel pretiuz
earum si compate fuerint de vsura. illis l. he
redibus eoz a quib? eas habuerunt si scian
tur. alias poterunt sic conuersis tanq? paupe
rib? p episcopum assignari secundum rod. et
bern. sup. c. iudei. ij. **I**tem licet domini ter
rarum res iudeoz cum sint serui possint acci
pere. vt dictum est non tam debent eis neces
saria subsidia vite subtrahere. nec exactioni
bus vltra suorum predecessorum consuetudi
nem pregrauare. si tamen ipsi iudei nichil p
ter vsuras haberent. accepta ab eis ex causa
lucratiua siue ex cā lucri captādi puta p exa
ctionē donationē et punitiōē licite retine
re non possunt sed illis quib? ipsi iudei resti
tuere tenebantur si inuenirētur restitui. alias
in pios vsus erogari deberent. **H**abita vero
ab ipsis iudeis nichil pter vsuras habentib?
habita inquam ex causa non lucratiua siue cā
damni vitandi vt ppter venditiōnez vel loca
tiōnem. possunt licite retineri dummo non ac
cipiatur res ipsa vsuraria eadem numero. **E**t
idez dicēdum est de receptis a cristianis nich
il preter vsuras vel furta vel rapinas haben
tib?. **I**tem non permittitur iudeis vel sarace
nis in domibus suis habere mancipia cristia
na ex. e. iudei. ij. **I**tē xpiani p nlla mercede ex
ponāt se seruicō iudeoz qd itelligit in domi
b? iudeoz. **E**t si nolit ab eis discedere sūt ex
omūicādi vt i c. iudei. **E**t si iudei nolit eos di
mittē phibet cristianis cōmerciū cū eis ex.
e. et si iudeos. possunt tamen colere predia. ex.
e. multorum. **I**tem ecclesia neutros admittit
ad actus legitimos. ij. q. vij. alieni. sic igit
iudicat in plurib? iudeos ecclesia licet sint
infideles. **N**ec tamen facit ctra illud. i. cor.
vj. quid mihi de his q foris sūt iudicare. qz h
intelligit de pēa spiritali directe. sic em di
recte eos nō iudicat. s. eis penā spiritalē infli
gēdo. vl regulas religiōis iponēdo. s3 infli
git eis penā tpalez. s. corporalē vl pecuniari
am. vel etiā spiritalē indirecte scilicet cristi
anos ab eoz communione remouendo. hec
alexan. angli. in secundo. **I**tem iudei possunt
agere et conuenire apud iudices cristianos
sed nō apud seniores eoz arbitrariuz possunt

eligere iudicium cuius sententiam ordinatus
exequatur. **C.** e. iudei romāo. itē p̄cipēs catho-
lici n̄ debēt in tēris suis p̄mittere saracenos
alta voce aliq̄ verba dicere in honore macho-
medī. nec aliq̄ saraceniū ut sanctū venerari
libro. vij. de iudeis. cedit.

C. Circa tertiū sciēduz q̄ trāsgressores oim
p̄dictarū d̄stucōnū i hoc titulo posita-
rum puniūtur hoc mō. Si clerici sint et admo-
niti canonice satis facere nolit officio et b̄nfi-
cio sūt p̄iuadi. Si vō sūt laici xp̄iani sine p̄ci-
p̄is exeq̄ nolētes. siue alij ipediētes debent si
admoiti nō satisfecerint excōdicari. Si vō sūt
iudei v̄l saraceni tamdiu xp̄iani sunt ab eoz
d̄socio commercō et d̄mūone sub pena excō-
municatiōis si expedierit remouēdi. donec nu-
trices et s̄uietel xp̄iani al dimiserit et iustuerit
omia bōa sua illis qui de ritu suo fide xp̄ianā
elegerūt. et donec etiā in vsu pauperū xp̄ia-
norū s̄m p̄uidētiā ep̄i d̄poc. duertat quicq̄d
a xp̄ianis adepti fuerit occasione officij super
xp̄ianos susceptū. Et hoc intellige d̄ iudeis et
paganis. Statuit etiā ecclesia illos iudeos
publice cedēdos qui subuerrere attēptauerit
ex infidelibz baptizatos et similes p̄as. Qñ
q̄ etiā statuit d̄ra tales penas pecuniarias se-
cundū q̄litate delicti moderatōne tñ habita-
m verberibz q̄ eius statutū in vindictā sang-
nis trāfire mīme videat. tal̄ em̄ pena indistū-
cte d̄z relinqui iudici seclari. Deobant omēs
iste pene. xvij. q. i. sepe. et. c. nullus. et ex. e.
sicut et. c. et si iudeos et. c. cū sit. et ex. de rap-
in archiep̄atu et. xvij. q. iij. d̄stuit. Item xp̄i-
ani p̄hibiti sunt deferre saracenis arma fer-
rum et lignamina. Et cōtrariū faciētes ip̄o fa-
cto sunt excōdicandi ex. e. quod d̄ ad liberā-
dā. Et idē est de illis qui eis galeas v̄l naues
v̄dūt. aut i nauibz eoz piraticis curā guber-
nacōis exercēt. vel quibusdā alijs machinis
impēdunt eis aliqd̄ d̄siliū v̄l auxiliū in disp̄e-
diū terre sancte. ut in c. ad liberādam. De b̄-
etiā vide infra li. vij. d̄ cen. ec. siue ti. scdo ca-
su. xxi. Alie vero merces nō sunt p̄hibite tē-
pore cruce ex. e. significauit.

C. Circa quartū sciēduz q̄ seru⁹ indei aut est
v̄nacul⁹. i. de acilla p̄pa nat⁹ aut ep̄tici
us. si v̄nacul⁹ si sit vel velit fieri cristianus
statiz efficitur liber nullo p̄cio dato. **C.** dep̄is.
et cl̄. deo nobis ar. di. liij. fraternitatē. Si
vō est ep̄tici⁹ aut erat xp̄ian⁹ qñ fuit em̄p̄⁹
aut pagan⁹. si xp̄ian⁹ idistincte liber efficitur
nullo p̄cio dato. di. liij. mancipia. Si r̄ ec̄ s̄ui
hereticorū impune p̄nt et d̄nos relinquere et
ad ecclesiā d̄fugere. **C.** d̄ hereticis. et manich-
eos. Si aut erat pagan⁹ aut fuit em̄p̄⁹ cā ser-
uitij et tūc si vult fieri xp̄ian⁹ efficitur liber si-
ne p̄cō. di. liij. fraternitatem. Aut cā mer-
monij. et ita si infra tres mēses eū nō exposue-
rit venalē postea si velit fieri cristian⁹ sine p̄-
cio liberabitur. qz p̄sumit q̄ emerit p̄ seruicō
si aut eū exposuit infra tres mēses et ip̄e vult
fieri xp̄ian⁹ infra spaciū illd̄ v̄l post dū tñ p̄-
d̄m n̄ steterit q̄ min⁹ eū v̄diderit infra spa-
ciū i⁹ liberabitur reddito p̄cio. xij. sol. di. liij.

fraternitatē. et ex. e. c. i. et. ij. et vltimo et h̄-
intellige nisi d̄ns eū nolētem cum diceret se
velle fieri xp̄ianū circūcideret vel ei⁹ alteri⁹
secte signūz imp̄imeret. tūc em̄ p̄ iniuria cor-
poris p̄p̄ij. sine p̄cio liberabitur. di. liij. nulla
Qd̄ aut dictū est d̄ seruīs iudeorū idem dicēdū
est p̄ oia s̄m laur. jo. et multos alios d̄ seruīs
saracenorū. Aug. vero dixit de v̄r naculif iu-
deorū. q̄ etiā si fiāt xp̄iani d̄ns paganis ser-
uire tenentur. et sic pagan⁹ p̄t esse d̄ns xp̄iani
s̄z nō fieri ut etiā supra dictū est in ti. p̄cedē-
ti. **Sec⁹** est d̄ v̄rnaculif iudeorū p̄pter p̄fidi-
am et maḡ suspectā cohabitatiōē illoz. p̄-
mū magis placz s̄m rap. et alex. in scdo. quia
hodie eadē suspiciō et idē periculū est de v̄r-
qz ut etiā supra dictū est. **Sed** cui⁹ monete
erūt illi. xij. sol. sup̄radicti. **Sed** dicūt quidā q̄
bus videt d̄sentire gōf. q̄ solid⁹ ibi accipit
p̄ aureo. insti. de penis te. li. q. fi. Alij dicunt
quibz assentit rap. q̄ erūt illi⁹ monete. q̄ habe-
tur ibi i vsu. ff. de le. tercō. nūm. **Sed** nūc
ille sic redempt⁹ fiet redimētis seru⁹. **Sed** q̄ n̄
sed reddet ei pecuniaz et erit liber. ar. insti. de
noxā. ac. q. d̄ns. et si n̄ p̄t ei reddere hostiatiz
querat v̄l ip̄i redimētū aliquātō tēpore ad ar-
bitrū boni viri seruiat ar. xxxij. q. i. d̄ rapto.
Si tñ ab aliquo ex pietate redimat⁹ aīo nō re-
petēdi. nec p̄tū reddet nec p̄ p̄cio seruietur
qz qd̄ ex pietate dat⁹ p̄hibet ius ne repetatur
qd̄ semp̄ p̄sumit nisi d̄trariū p̄stet. ff. de re-
lig. et sum. fu. l. si quis. q. interdum. **Quid** si
plures d̄currāt ad redimēduz. **Respōdet** gōf.
et host. q̄ ep̄us loci magis eligat idoneū ar.
ff. de ac. si plures. vel si sint pares ep̄s ḡtifi-
cet cui velit ar. ex. de iurepa. cū aduocatus.
Sed nūquid xp̄ian⁹ p̄t emere iudeū vel pa-
ganū. **Sed** q̄ sic. ex. et si iude⁹. sed iudeū secū in
familia nō habebit. xxvij. q. i. sepe et. c. n̄-
lus. Et si ille velit fieri xp̄ian⁹ nō p̄t p̄hibe-
ri. xij. q. ij. due. et ex. de renū. nisi cū p̄ridē q̄-
sed dices. baptizat⁹ tñ remanebit seru⁹ domi-
nij. q. ij. ecclesiarum seru⁹.

De hereticis titulus. lviii.

P. Ostēda d̄siderādūz ē de hereticis. et p̄-
mo quis et quot mōis dicitur hereticus
scdo q̄ pena feriat⁹ heretici. tercō qua
pena feriātur fautores eoz. quarto qua pena
feriātur d̄ni negligētē heresim extirpare. qñ
to qualiter ab heresi rediēs recipiat. sexto q̄
relapsus cēseat. septimo qui notarij et qui te-
stes i officiū inquisitionis admittātur. c̄tauo
quāta et qualis potestas inquisitoribz datur
Circa p̄imū sciēduz q̄ nomē heresis grece
sonat electionem latine. Loquimur aut nūc d̄
heresi s̄m qd̄ ē circa ea que sunt fidei. Electio
em̄ est eoz q̄ sunt ad finē p̄supposito fine. Et
ideo recte dicitur heresis species ifidelitatis
pertinēs ad eos qui xp̄i fidē p̄fident sed ei⁹
doctrinā puertunt. **Et** em̄ xp̄o tanq̄ fini assen-
tiunt sed in eligēdo ea de quibz cristo assen-
tiant deficiūt qz nō eligunt ea que vere sunt
a cristo tradita sed ea que sibi suggerit mens
p̄p̄a. Inuenit⁹ ac heretic⁹ dici multip. d̄z em̄
heretic⁹ errās i fide vñ au⁹. d̄ q̄ heretic⁹ ē q̄

falsas opinioes de fide vel gignit. ut heresi
archa. s. ar. 2. fabelli. et macedoni. vel seq
tur ut qui heresiarcham imitatur ut ariani.
fabellia et macedoniani. xxiii. q. ii. henc.
et c. qdem. dicit aut hereticus ut dicit hiero.
qui scriptura aliter intelligit q spūsanctus a
quo scripta ē efflagitat. licet ab ecclesia non
recesserit. xxiii. q. ii. heresis. h. aut facit qui
expositio sacre scripture ad h. retorquet qd o
traria ei qd reuelant spūsanctus. Vñ eze. xii.
dicit de falsis pphetis. q pseuerauerunt afir
mare sermonē scz p falsas exposicioes scriptu
re. Dicit etiā hereticus qui a sacramtis eccle
sie et omuione fidelū est diuisus. iij. q. i. q
aut ut excōicatur. Dicit etiā hereticus qui ē sa
crāmtoz pueros. ut simoniacus qui vedit vel
emittit bona spiritualia vl ecclesie sacramta. ut
i. q. i. patet. Itē dubiū in fide ex. e. c. i. xñ. in
leui articulo deuiās a fide cēsetur hereticus
C. e. l. ij. Item q conat auferre ecclesie roma
ne priuilegium a xpo sibi traditū. xxi. di. c. i.
Omnes pdictos sex modos ponit gos. et host.
Addit autē pdictis host. scz q large p̄t dicit
hereticus ois qui nō tenet articulos fidei. Et
sic iudei et gētilēs sūt heretici. et hoc mō nō
ois hereticus est excōicatur. Itē dicit hereticus
qui omuionē ecclesie catholice nō recipit.
in a. tē. de priuile. doc. here. mu. n. p. post p̄i
cipiū coll. viij. Itē q trāsgredit p̄cepta sedis
apostolice. di. xix. nullus. Item qui nō recipit
eas. di. xx. debilis. S. stricte dicit hereticus
qui aliter sentit de articulis fidei q ecclesia
romana. xx. q. i. h. est fides. Item nō ē docendū
nec sentiendū de sacramtis ecclesie aliter q
sentit ecclesia romana. P̄i em q faciūt hoc si
sūt notoriū et omēs alij licz ab initio occulti.
exquo singuli ep̄i p suas dioc. cū dīlio cleri
corū vel ipsi clerici sede vacante cum consi
lio si optuerit vicinorū ep̄orū eos iudicauerit
hereticos sūt anathematis perpetuo viculo
innodati. ex. e. ad abolendā. rñsc. i. h. hostie.
Numeratur aut. xxiii. q. ii. quidā. vsq ad fi
nē q̄stionis secte hereticorū. lxxviii. q. ii. nō
uē vltimas nō nōiat actor speciali noie. sūt
autē omēs hereses hodie dānate ex. e. ad abo
lendā. Est aut p̄ntis itēcōis cōsiderare de hereti
cis sūm p̄mū modū dicēdi hereticū sūm quez
etiā modū dicit hereticus q de articulis fidei l
sacramtis ecclesie sentit aliter q romana ec
clesia. Sciendū aut q sicut dicit aug. et habe
tur. xxiii. q. ii. dixit apostolus. Si quidā sentē
ciā suā licz puerisam nulla p̄naci animosita
te defēdūt querūt aut cauta solitudine veri
tate pati corrigi cū inuenerit nō sūt inter he
reticos op̄tadi. qz scz nō hūt electioz detari
am doctrine ecclesie. Siquis aut determinacōi
vlis ecclesie p̄naci ter resisteret hereticus cē
seret. c. quidē auctoritas p̄ncipaliter i papa
residet. ij. q. i. quoties et. c. h. est fides. Ex tū
patet q nō quicūqz deuiat a fide. sed q p̄na
cter deuiat p̄p̄e dicitur hereticus. Nūquid
heresis. ad oia credibilia se extēdit. Rñd3 a
lex. an. in 2. summe sue q heresis ad tria ge
nera credibilia extēdit p oppositionē ad fidē

tamē sūm quandam analogiam. Nā racō fidei
p̄mo et p̄ncipaliter est circa articulos fidei
et per oppositum heresis. 2. fides extēditur
ad illa q docet sacra scriptura cōa mores. ut
q fornicacō est peccatū mortale. et p opposi
tū heresis. 3. fides extēdit ad historias i bi
blia dētas. et p oppositū heresis. qui em al
f reret aliquam historiā biblie eē flaz et hoc
p̄naci ter hereticus cēseret. p̄ma credibi
lia p̄p̄e credūt et postea intelligunt. scda
simul intelligunt et credūt. tertia credūt
et nūq intelligunt. S. nūquid excusat a
liquis ab errore si teneat op̄icēz magistri quē
audit. Et in his q nō p̄nēt ad fidē vl mores
potest aliquis sine p̄iculo sequi hāc opinioēz
vel illā. In his vero que p̄nēt ad fidē vl bo
nos mores nullus excusat si sequat op̄ionem
erroneā alic. In dubijs em nō debz quis de
facili assentire. S. ut dicit aug. li. iij. de do
xp̄iana. debz cōsulere regulā fidei quā de lo
cis pla. ioribz sacre scripture et auctoritate
ecclesie p̄cepit q ergo assentit op̄ioni alicui
manifeste detarie sacre scripture. vel etiā pu
blice doctrine ecclesie excusari nō p̄t ab erro
re. Et hic nota q sūm alex. an. in scdo sume
sue tria dēcurrunt ad p̄fectā racōz heresis scz
falsa credulitas i rōnali. puerisā volūtas in o
cupiscibili. et defēsonis siue impugnacionis
p̄naci tas ex p̄te irascibilis. sūm p̄mū atten
dit illud hiero. s. qui scripturā rē. ut. s. scdm
p̄mū. et scdm accēdit. descriptio aug. li. de
vilitate credēdi scz q hereticus est q alic. rē
poralis omode et maxie glorie p̄ncipatusqz
gratia falsas op̄iones vl nouas gignit vel sa
quit. Et tāgit hic aug. illd qd frequēter ac
cidit cū dicit qui alic. rē. Scdm vero tertiūz
suppositis p̄mo et scdo accēdit diffinico q
ponit in glo. sup illd. i. cor. xi. Audio inter
uos scissuras esse. q inquit in ecclesia dei p̄ra
ua sua dogmata defēfare p̄stūt heretici sūt
Equitur videre de scdo. s. q pena hereti
ci feriatur. Circa qd nota q puniunt v
tacōe excōicacōne. depositioe. rerū ablatioe
et militari p̄secutioe. Punitur quidē vitacō
ne. circa qd nota scdm alex. an. in scdo suo q
multiplex ē omūio. Et similiter multiplex ē o
mūionis p̄uatio. Est em omūio spūalis. scz
que est in cōsensu vero vel interpretatiuo. Et h
mō nō est cū hereticis omūicandū sic intelli
gitur illd. ij. cor. vi. exite d medio eorū glo.
spiritualiter. s. ut eorūz scelera increpetis. 2.
est omūio in sacramtis. Et hoc mō etiā non ē
omūicandū cū hereticis notatis siue noia
tis. qui etiā licet nō sint notati siue noia
ti qn tam tamen est de se p̄uatur effectu cōionis
sacramtoz. qz ip̄o iure sūt excōicati. siue sint
occulti siue manifesti ex. d hereti. excōmūica
tercō est omūio in cibo potu et hmoi. Et hoc
etiā mō nō est cōmūicandū cū illis hereticis
q p̄cisi sūt ab ecclesia nōiati. q̄rto ē cōio cor
poralis ut cohabitacio in eadem ciuitate. Et
talis cōmunio non vitabatur in p̄ncipio p̄
ter multitudinem hereticorū. et etiā adhuc
alicubi non vitatur. si autem ab aliquibus

bonis penitus excludendos ex. e. v. gentis in
fi. qd vide' intelligēduz h'm rap. cū pater pu
blice p'dicat cōtra fidē v'l publice p'fiter' vel
defēdit errozē v'l corā plato suo est cūct' l'
cōfessus v'l sentēcialiter cōdēnat' d' heresi. ex
de v. sig. sup qbusdam. Sed circa h' distiguit
laui. et. jo. q. illud c. v. gentis corrigat leges
illas. qd etia' videt' sensisse rap. et inno. sup
c. excōicam' ar. ff. de legi. et cōst. nō ē nouū
et ex. de cōg. spiri. c. i. **G**of. aut dicit q' decre
talis p'ualet legib' in terris ecclesie romane
tempaliter subiectis vt in principio dece. in
nuit' māifeste. leges vero p'ualet in alijs ter
ris cū cōtineāt equitatē decretalis aut rigozē
Equitas em p'ferenda est rigori et iuri stricto
C. de iudi. placuit. ff. l. eos. leges aut puni
unt filios eoz. q' cōmittūt crimē lese maiesta
tis. qz timuerūt ne imitaretur patres. vj. q. i
siquis cū militib'. s. si ecclesia videat p' indi
cia certa fidē et deuotionē filioz hereticoz
quō puniet eos cū fili' nō debeat puniri pro
patre. **C**. ne fili' p' patre. cū etiā oīs debeat
iuuare et amare. viij. q. i. clemēs. **S**z gof. cre
dit q' inno. cōsiderauit q' p'ntes puniūt i pe
nis filioz. ff. qd me. ca. isti qdem. **E**t sepe pu
nit ecclesia tēporaliter p' delicto patris. liij.
q. vlti. cū multe. hec gof. **I**tē emācipatio fili
oz illoz quoz p'ntes post emācipacionem
h'moi apparuerit an ipam ad heretice supstis
cōis viciū decliāse nulla est. velut facta de
homib' sui iuris qz filij hereticoz. nō sunt in
potestate eoz. li. vj. e. quicūqz. §. iij. **I**tē reli
giōsi sunt immutaciōis pena v'l alia gūi' pu
niendi q' seculares. s. laici v'l clerici si inuenti
fuerit in heresi vel similib' deliquisse li. vj.
e. accusatus. §. fi. ad h' ar. ex. e. c. penl. §. i.
de cōsilib' habes li. vj. e. c. accusat'. §. sacer
dotes. **I**tem heretici puniunt' i sepultura et
in sepeliētib' eoz nō em debēt tradi ecclesia
stice sepulture tradētes vero scienter sepultu
re hereticos. credētes rēceptatores defēsores
vel fautores eoz. sunt excōicati vsqz ad satisf
actiōē idoneā. **N**ec absoluunt' nisi publice
p'prijis manib' extumulēt et p'iciāt h'moi cor
pora dānatoz et loc' ille p'petua careat se
pultura li. vj. e. quicūqz in p'ncipio. p' hoc q'
dicit sciēter patz h'm jo. an. q' ignorātia p'ba
bilis eos excusat. ex. de cli. ex. mi. apostolice
Item q' dicit' extumulēt. cō. intelligit' esse ve
rū h'm jo. an. si ossa eoz. discerni pnt ab ossi
b' alioz. fideiū alias sec' est ex. de sepl. sa
cris. **I**tē heretici credētes receptatores de
fēsores et fautores eorum ipoz. qz filij vsqz
ad scdaz generaciōz ad nullū ecclesiasticū be
neficiū seu publicū officiū admittātur. et si se
cus actū fuerit iratū erit li. vj. e. quicūqz. §.
ij. **N**ota h'm jo. an. ibid' q' p' hoc qd dicit' vsqz
ad scdaz generaciōz cōprehēdunt' prim' et se
cūd' g'dus. i. filij. et filij filioz. in linea pa
terna. sed extēdit' tantū ad g'dum primū in li
nea materna li. vj. e. statutū. ij. **S**z. i. vñ si tū
ci' fuit heretic' receptator v'l huiusmodi et
habuit filiū et filiā vterqz. s. fili' et filia sub
iacebit isti p'hibitiōi et etiā filij filij. nō aut

filij filie. **I**tem si mulier aliq' est heretica et
habeat filios ipi in hac p'hibitiōe includun'
nō aut filij filioz. et h' ē verū si pater sit ca
tholic' et nō habeat ei' respect'. et intelli
gitur hoc d' filijs nō infectis. filij em infecti
de pctō p'prio puniuntur. **I**tem quicūqz viri
ecclesiastici ad p'ces h'moi p'sulētū p'sonarū
p'sonatus dignitates et quicūqz alia b'nificia
sunt adepti. ipis sic acquisitis ipo facto sunt
p'iuati ita q' etiā habitis p'petuo carent. **E**t si
recepērūt illa sciēter. s. qz sciebāt ipos esse ta
les nō sunt ad alia v'l filia postea admittēdi
li. vj. e. quicūqz. §. ij. **I**tem qui fuerit inuēti
sola suspiciōe notabiles de heresi nisi ad arbi
triū ep'i se purgauerint sentētie simli subiace
bunt ex. e. ad abolendā. §. laic'. et ex. de sen
ex. vt sane. **I**tem h'm hosti. suspect' ex dissiden
tia mox vel alias. si vocat' cōfiter' amore p'
bacōis et sperat' d' correctiōe potest ei iudex
iniūcta sibi penitētia salutarī p'cere et multo
magis si venerit spōte. **S**i aut diffiteret' et sit
infamat' si non p't cūinci expurgabit se qd si
non fecerit punit' vt cūct'. **I**nfamat' aut qz
de heresi ec' argūto leui. i. p'babili. i. si nul
lo mō velit iurare v'l h'moi. **I**tem si suspect'
de heresi vocatus ab eo cui' interest vt de fi
de respōdeat excōmunicat' fuerit p' eo q' pa
rere subterfugit v'l cōtumaciter se absentauer
rit et excōmunicat' p' annum sustinuerit aio
p'rinaci. extūc velut hereticus cōdēnet' li. vj.
e. cū cōtumacia. **E**t h'm jo. an. notat' ibid' per
hoc dicit' vacatus vt de fide respōdeat. **A**d
hoc q' decretū habeat locū requirit' q' h' sit
exp'ssum. s. vt de fide veniat responsur'.

Equitur videre de tēcō. s. de pena credē
tiū et fautoz hereticoz. **C**irca qd sciend'
q' p'ter penas p'imo sup' taxatas credētes
receptatores defēsores et fautores eoz. ipo
iure sunt excōicati maiori excōicatiōe. ex. e.
excōicam'. **I**tem siquis taliū postq' fuerit ab
ecclesia excōicacōe innodat' nō satisfecit in
fra annū a lata s'ma ipo iure extūc est infamis
effect' nec exercē p't aliqū officiū legitimuz
i. qd a iure sortit' effectū. et si fecerit nō vale
bit quicūqz p' eū dictū v'l factū fuerit. **S**i vero
fuerit cleric' ab oi officiō et b'nificiō suspēda'
Et si aliquis cleric' h'moi pestilētib' ecclesia
stica sacramēta exhibuerit vel eos sepulture
tradiderit vel oblatiōs eoz. l' elemosinas re
ceperit p'iuari debz officiō suo ad qd nūq' re
stituet' sine indulgētia sedis apostolice speci
ali. **E**t idem est nō obstāte aliquo p'iuilegio
de regularib' obseruandum ex. e. ad abolen
dam. vergentis.

Equitur videre de q'rto. s. q' pena ferian'
rectores negligētes hereticos extirpare
Circa qd sciendū q' tales sunt monēdi et si ne
cesse fuerit p' ecclesiasticā censurā cogendi o
mnes hereticos ab ecclesia innodatos de su
is p'ouincijs bona fide p' suis viribus exter
minare. **E**t cum de nouo quis eligit' in recto
rem perpetuū v'l t'palem debet hoc ipm iura
re. **S**i vero p'opter suam negligētiā excon
municat' fuerit et infra annū nō satisfecerit

significari dicitur domino pape ut ipse vasallos omnes ab eius fidelitate denudet absolutos. et tertia exponat catholicis occupanda. et illud si videbitur expedire deponat a sua dignitate. **S**ed nuquid ante denuntiationem homini statim cum esset excommunicatus erunt vasalli absoluti. **R**espondeo hugo quod erunt absoluti vasalli ab exhibitione eorum quod homini fidelitas exegisset non ab ipsa fidelitate sicut notatum est. xv. q. vii. nos sanctorum iuratos. **I**nsuper episcopi et archiepiscopi qui circa extirpanda heresim negligentes fuerint cum illud in diuini certis patebit ab episcopali officio deponantur. **I**n quorum loco debent alij substitui qui velint et possint hereticam confundere prauitatem. **O**ia supradicta per hanc epistolam. e. si aduersus excommunicatum. ij. item secundum hostiensem episcopum tenentur saltem semel in anno per se vel per alios ad hoc idoneos quod re hereticos ubi est fama eos habitare et cogere iurare quos credunt de hoc aliquid scire ut indicent hereticos si quos habent suspectos propter peculiaria ouentacula vel alia signa epistolae. e. cum de inuncto. **I**tem illi qui presunt civitati vel loco alicui ad presens vel prefuerint in futurum quocumque nomine censeantur ad requisitionem eorum quorum interest debent iurare precipue attendere et inuiolabiliter seruare ac facere ab omnibus suis subditis obsequari toto tempore regiminis sui constitutiones in fauorem fidei a sede apostolica promulgatas ac etiam approbatas. quos qui iurare noluerit et seruare ut infamis et tam hereticorum fautor ac de fide suspectus officio et honore sui regiminis spoliatur. **N**ec ulterius ad dignitatem aliquam vel officium publicum assumat. **N**ec teneat aliquid quod fecerit ut potestas balii consul vel rector epistolae. li. vi. e. ut officium. §. statuimus. **I**tem rectores locorum quocumque nomine censeantur de crimine heresis non possunt nisi secundum beneplacitum inquisitorum intromittere. quibus etiam tenentur in his qui pertinent ad suum officium obedire. et damnatos ab eisdem relictos sibi statim debita pena puniendos suscipere. non obstante aliquo appellacione. **C**ontrarium vero facientes et non parcentes eisque in hoc non fauores sunt excommunicati. **E**t si excommunicati per annum sustinuerint animo pertinaci debent extunc velut heretici condempnari li. vi. e. ut inquisitores. **A**b illa autem excommunicatione potest episcopus eos absolueret. quod non reseruatur pape. **S**ed quid si episcopus et inquisitor in mandato discordant quod unus mandat puniri alter dimitti. **R**espondeo iohannem. quod satis supersededum videtur donec papa consulat li. vi. e. per hoc. **I**tem rectores alicuius regni prouincie seu loci licet sint excommunicati excommunicatione maiori etiam publice vel defacto tantum vel non de iure. iurisdictionem habentes et eorum officiales ad requisitionem ordinariorum vel delegatorum ipsorum aut inquisitorum heretice prauitatis non valent sine more dispedio vel negotij periculo ad superiores recurrere qui legitime possunt in his locis iusticiam exequi. possunt et debent iusticiam et suum officium exercere contra hereticos credentes fautores et receptatores et defensores eorum. **E**t requireres homini excommunicatos propter hoc excommunicatio

ne homini non incidit sed maiorem et minorem in iohanne. **N**on tamen ideo prelibatis rectoribus vel officialibus eorundem in alijs casibus intelligitur esse concessum aliquid vel premissum li. vi. e. prelibantes. **N**ota secundum iohannem. an. de hoc quod dicit sine more dispedio quod quando possent hoc sine more dispedio essent excommunicati eos requirendo quia communicati excommunicato est excommunicatus seruata distinctione. epistolae. de sen. ex. nup. **E**x predictis collige quod principes seculi et domini temporales non tamen propter heresim suam sed etiam propter negligentiam extirpandi heresim aliorum sunt excommunicandi ab ecclesia deponendi. de terzibus suis expellendi. et terzibus eorum occupande a catholicis possunt exponi. **E**t ideo si princeps circa regnum et iusticiam faciendam inuentus fuerit negligens insufficiens. et ineptus xj. q. iij. si quis dominus inceptus. et xj. q. i. nullus. et xxij. q. v. preceptum **V**nde zacharias papa deposuit ludouicum regem francozum predecessorem pipini patris caroli li. xv. q. vi. alij. et inno. octonem imperatorem **R**acione huius est quod quilibet nullo excepto contra hoc foris ecclesie ex peccato. epistolae. de iudi. non potest etiam ecclesia propter ipsorum iudicium negligentiam de illorum subditis iudicare epistolae. de foro petenti. ex transmissa. licet ex tenore xxij. q. v. administraciones. **C**ertum est enim quod deus est superior omnes potestates. di. viij. qui circa morem in se. ergo et eius vicarij qui vices gerit in terris epistolae. de transla. p. inter corporalia. **V**nde dicit dominus ad hieremiam. ecce constitui te princeps super omnes gentes et regna. xxvj. di. §. ecce **E**t hoc secundum gregorium. maxime locum habet etiam si princeps de cuius pena queritur alium secularem superiorem non habet.

Sequitur videre de. v. §. qualiter ab heresi rediens recipiat. **C**irca quod sciendum quod si aliquis hereticus vel hereticorum credens receptator. fautor. defensor. necnon et de heresi infamatus vel suspectus ad unitatem ecclesie redire voluerit. **A**d arbitrium episcopi proprii prius ab iurare de errore et promittere et etiam per scripturam firmare. quod tenebit firmiter ad mandatum ecclesie catholicam fidem. **E**t hoc publice vel prauate secundum quod eius crimen fuerit publicum vel priuatum i. q. vij. quotiens. et de offe. di. ij. ego b. et ex. e. ad abolendam. postea debet secundum ecclesie formam absolui de qua habetur. xj. q. iij. cum aliquis. et ex de sen. ex. cu. desideres postea ei debet imponi quod in talibus solet iniungi ut in c. quotiens et c. ego. b. **E**t quando tales volunt reueri prouideri debet solerter quod sint vere conuersi si debeant recipi li. vi. e. ut officium. §. i. **N**otandum autem secundum inno. et hostiensem. epistolae. de sen. ex. sup. c. a nobis. ij. quod heretici in extremis agentes non reconciliantur sine solennitate premissa si assit facultas. si autem officium non possunt signa tamen penitus precesserint tunc et sine solennitate premissa reconciliantur. **L**ex enim quod aliud statueret ibi uana esset. **S**iquis autem talium post ab iurationem erroris vel postquam ad arbitrium episcopi proprii se purgauerit deprehensus fuerit in heresim abiurata recidisse seculari iudicio est sine ulla audientia reliquendus epistolae. e. ad abolendam. §. illos

Et intelligit^r h^o scd^oz rodo. quando dephēdit^r p
fcti euidentia l^r p^r ofessioz p^raz v^r p^r testes. In
q^o cau nō p^rcitur ei nec q^o ad vitā nec quo ad
temporalem substantiā. Si autem sine huiusmo
di dephēsiōe occulte a fide recedat et occul
te penitēs ad ecclesiam redeat sibi parceretur
q^o ad utrūq^z. et absolui poterit eē p^r p^rbitēz
simplicē nisi ep^s sibi taliū retinuerit absoluti
onē. Nō est autē o^rtra p^rdicta illd^o qd^o d^r. xxiij.
q. iij. duo illa. scz q^o ecclesia n^olli claudit gre
miū redeūti qz hoc intelligit^r qntū ad ea q^o p
tinet ad salutē aīe scz qntū ad ad mīstracōz sa
cramētōz. s. p^rnie et eucharistie si ea humili
ter petierit. et in eis p^rnie manifesta signa ap
paruerint. Ille autē. s. illos. intelligit^r quo ad
penā corporālē li. vj. e. sup^r eo. **N**ota at tales
ad fidē ouersi possint de iure cōi v^r saltez di
spēlatie p^rmoueri v^r i ordib⁹ receptis ab he
reticis mīstrare. vide infra tractatu d^r sacram
to ordīs titulo. a q^o ordīs h^ont oferzi. **S**ci
end^r tñ q^o tales. s. ab heresi redeūtes de iure o
muni nō debēt recipi nisi ad laicā dīonē. i. q.
vij. c. i. adhibet^r tñ circa eos qd^rplex dispē
latio scz semiplena. vt recipiāt in ordib⁹ iaz
receptis sublata eis omni spe p^rmociōis. i. q.
i. si quis heretice. Plena vt fieri possint p^rbi
teri et nō vltra. i. q. vij. d^ruenientib⁹. Pl^renior
vt fieri possint epⁱ et archiepⁱ s^z nō p^rimates.
di. xij. nos d^rsuetudinē. Pl^renissima vt ad omīs
dignitates possint p^rmoueri. xxiij. q. iij. ipsa
pietas. Quis autē dispēlare possit dicit^r infra
de sacramēto ordīs ti. de dispensationib⁹.

Equit^r videre de. vj. f. q^os relapsus cēleat^r
Circa qd^o nota q^o qñ q^os est de heresi ac
cusat^r v^r suspect^r et nō plene o^rtra eū pbat^r
si heresim in iudicō abiurauit. et postea i ipa
omittit. aut erat o^rtra eū o^rta suspicō magna
et vehemēs. et tūc d^rz cēseri qd^rz iuris fictio
ne relapsus. Aut modica et leuis et tūc non
d^rz pūmri pēa relapsōz in heresim licz sit gūi
us pūmēd^r q^o si nūp^r abiurass^r li. vj. e. accusa
tus. rñso. i. de hac pēa ex. e. ad abolēdā. s. il
los quoz. et. s. super eo. fictiōe ideo d^r s^z m
jo. an. qz nō p^rt vere dici relapsus de q^o nō o
stat an fuerit relapsus. p^rpter tñ vehemētē su
spicionē fingit^r lapsus. Ita q^o post abiuratiōz
redies finger^r relapsus. iura em sepe fingunt
talīa. de hoc di. l. fery. Item qui in vna here
sis specie l^r secta omisit. aut in vno fidei arti
culo v^r ecclesie sacramēto erzauit. et postea
heresim simpliciter vel generaliter abiurauit
si extūc i alia heresis specie siue secta aut arti
culo alio seu sacramēto dūicit^r d^rz vt relaps^r
in heresim iudicari li. vj. e. accusat^r. s. i. p^r h^o
qd^o dicit^r simpliciter putat jo. an. q^o si abiuras
set tantū i vno articulo licz relaberet^r in alio
nō diceret^r relapsus. qz indefinita nō eq^opol
let v^rli ad id de p^riuil. qz circa. Putat etiā q^o
infamatus nō tenet^r se de oib⁹ purgare. si tñ
h^o faciat valet. Et habeb^r postea locū pena re
lapsōz vt sequit^r in dicto. s. v^r p^rt dici s^z m e
undē q^o nō querit^r an sit relapsus in heresim
illā in qua fuerat primo lapsus sed an fuerit
relapsus in heresim post abiuratiōz lapsus li

et i alia specie siue secta dicit^r relapsus. **I**te
ille de cui⁹ lapsu in heresim ante abiuratiōz
ofliterat v^r nūc ofstat si post abiuratiōē illā
hereticos receptet. deducat. visitet seu associ
et. aut dona v^r munera eis donet vel mittat
vel fauorē eis impēdat qui excusari nō possit
etiam sine abiuratiōe debz iudicari relapsus
cum illū ex erzōis a se p^rzi⁹ approbati ofeq^o
tia nō sit dubiū fecisse talia vt in c. accusat^r.
s. ij. **N**ota q^o donū et mun⁹ differūt qz mu
n⁹ ex cā dat^r. donū v^r ex cā et sine cā. ff. d. v.
fig. inter donū. **N**ota etiā s^z m jo. an. q^o dicit^r q^o
non possit excusari qz si p^rpter famis necessita
tem daret. vel qz eos eē hereticos ignoraret
excusaret^r de primo. di. xliij. q^oescam⁹ de scdo
de regu. iu. ignorātia.

Equit^r videre de septimo. s. q^o notarij. et
q^o testes in officio inquisitionis admittāt^r
Circa qd^o nota q^o d^rcedit^r religiosi oib⁹ q^o cū
essent in seculo notarie officiū habuerunt et
exercuerūt. Et etiā clericis secularib⁹ oib⁹ i
stud officiū habētib⁹ euā in sacris officiis
q^o libere possint exercere officiū p^rdictū quo
ad faciēdū oīa q^o in officio inquisitionis p^rinent
ad officiū notarie nō obstat aliquo statuto
o^rtrario canonis ex. de rescrip. nōnulli. v^r c^o
dinis q^onimo et p^rcipit^r oib⁹ et singulis fratri
bus religionis eiusdē cū inquisitorib⁹ q^o in se
culo illud officiū habuerūt et exercuerūt. Et
illis quib⁹ idē officium ratiōe p^rfati negotij
fidei fuit ab ap^rlica sede omissum et imposter
rum omitter^r li. vj. e. vt officiū. s. ad scribens
dos. **I**te cū inq^rit^r de heresi excomūicati. Et
p^ricipes v^r lotij criminis ad testimoniū admit
tunt^r contra hereticos credētes receptatores
fautores et defēsores eoz. si ex circūstātijs
vera dicere p^rsumātur li. vj. e. in fidei. Secus
est si p^rcedat^r p^r modum accusatiōis vel exce
ptionis tūc em tales testes nō admittent^r vt
dicit^r idē jo. an. **I**te quia in tā graui crimine. s.
heresis oportet cum multa cautela p^rcedi. te
stes recipiendi sup^r p^rdicto crimine ipsūq^z
o^ringentib⁹ corā duab⁹ p^rsonis religiosi et
discretis debēt examiari et eozundē testiū de
positiones v^r p^r tabellionez si potest haberi l^r
p^r duos idoneos viros fideliter d^rscribi li. vj.
e. vt officiū. s. verū. **I**te licet perit^r etiā post
penitētiā a testimonio repellatur. si tamen hi
qui corā inquisitorib⁹ iurantes tā de se q^o de
alijs sup^r facto heresis dicere veritatē cā ce
lando deierāt. et postea etiā ex intervallo al
ias nihil esset h^o fauoris s^z m jo. an. vt ex. de
testi. co. p^rterea. velint corrigere dictū suū cō
tra se et alios suos oplices deponēdo. cū hu
iusmodi crimē sit exceptum si indicijs manife
stis apparuerit tales nō ex leuitate animi aut
fomite odij seu corruptione pecunie sed zelo
fidei dictū suū velle corrigere in fauorem si
dei. stari deberet eoz attestatiōib⁹ tā o^rtra se
q^o o^rtra reliquos nisi aliud obstat. s. q^o p^rdi
ctū p^riuilū vt in c. accusat^r. s. licz. vñ si d^r fal
so redarguer^r eoz dicto n^o stabi^r ex. de testi.
ex tenore. **I**te filij v^r heredes illoz qui dum
essent infirmi petierunt hereticos consolatos

ut ab eis p man⁹ impositione recipere^t solationem sicq³ decesserūt. admitti non debent ad probandū q³ ipi defuncti consolationem illā nō sane metis effecti v^l post p^oditā loq^lā receperint si dū viuebāt erāt de heresi diffamati et suspecti aut legitime cōstitit q³ sane metis existeret h^omoi hereticos petierūt. Alias p^odicti filij v^l heredes admitti poterūt ad p^obandū p^omissa. s. p^o tūc sane metis nō erāt l^o loquelā p^odiderāt. nec memoriā ordinatā habebāt. Admittētur aut ad p^obandū nō qdē p^o v^ores filios familiares v^l de suis aliquos. sed per alios testes fide dignos et sp^ocialiter fidei zelatores li. vj. e. filij.

Sequit^r videre de octavo scz q^{nta} et q^{lis} p^otas inquisitoribus dar^r. Circa qd nota q³ i negotio inq^lsitiōis p^ocedi p^ot simpliciter et d^o plano et sine aduocato^r et iudicio^r strepitu et figura li. vj. e. statuta i p^ori. Et s^om jo. an. p^o hoc q³ dicit sine figura. inq^lsitor nullū ordinē iudiciariū seruare tenet^r imo sufficit sentētia solēniter p^omissa. v^l si ex publicatōne noī nū accusato^r v^l testiū. ipis g^{ue} piculū imineret eor³ noīa debēt exprimi nō publice s^z secrete corā ep^o. v^l eo absente ei⁹ vicario q^{nt} inquisitor p^oced^r q^{nt} vero ep^o p^oced^r corā inq^lsitore si o^omode possit haberi. Et nichilomin⁹ q^{nt}cūq³ p^ocesserit corā aliq^lbus alijs p^osonis p^ouidis et honestis iurisq³ p^oitis q^lb⁹ etiā totus p^ocessus debet itegraliter explicari et de eor³ d^oilio ad sententiā v^l o^odēnatiō^r p^ocedi. et eis p^ot ep^o v^l inq^lsitor secretū indicere et etiā in eos si reuelauerint excōmunicacōis sentētiā p^omulgare. Ita t^u q³ hac de cā inq^lsitor nō excōmunicz ep^om nec ecōuerso. tenet^r t^u v^oterq³ p^o obediētiā pape ad h^omoi p^oceptū. Cessante aut tali piculo debēt accusato^r et testiū nomia publicari li. vj. e. cū s^om. Si t^u nō publicarentur nō t^u p^opter hoc p^ote tacete viciaret^r p^ocessus ut di^o jo. an. ad hoc li. vj. de accu. c. i. et ij. Itē inq^lsitores p^ont q^{nt}u ad ea q³ p^ontinent ad suū officiū citacōnes et sentētiā^r denūtiationes cōmittere. p^oitos clerū et populū ut eis assistāt duocare. o^otra hereticos q³ de sua puinicia in aliā se trāstulerit p^ocedere. scripta inq^lsitiōis fctā aut p^ocessus p^o quoscūq³ auctoritate sedis ap^llice v^l legato^r ei⁹ habitos o^ontinentia assignari sibi facere. vna cū p^olatis penas o^omutare et mitigare. dignitatib⁹ et alijs b^onificijs eccl^olesiasticis ac officijs publicis et honorib⁹ quibuscūq³ eosdē hereticos. credētes receptatores. et defēsores eor³ p^oriuare. et p^oriuatos denūtiare. Et hoc fieri d^o quo ad b^onificia eccl^olesiastica de d^oilio ep^oor³ vel vicario^r eor³ in absentia ip^oor³ nisi ipi sciēter talibus b^onificia o^otulissent li. vj. e. v^l o^omissi. **Q**uid d^o eo q³ crimē heresis alibi o^omisit et mō ē i puinicia h^omoi inq^lsitoris. R^ospondet jo. an. q³ poterit o^ognosceret et o^otra eū p^ocedere. q³ vbi quis inuenit^r de crimie o^ouenit^r. C. vbi de c. agi o^oportet. l. i. et sic interdū duo inq^lsitores o^ognoscerēt. Itē statutū loci cui⁹q³ p^o qd negotiū inq^lsitoris directe v^l indirec^{te} v^l quomōlib³ retardari posset v^l impediri nullū est ro

boris. Et eius rectores quocūq³ nomine cēseant^r cogi debēt p^o cēsura eccl^olesiasticā illd^o reuocare v^l saltē sic moderari q³ p^o illd^o p^ocessus inq^lsitiōis nullaten⁹ impediāt v^l retardetur li. vj. e. statutū. v^l i statuto d^o nō p^ortādīs armis excipiet familia inq^lsitoris et his similia. **N**ota t^u s^om jo. an. q³ directe ipediret^r si statueret^r ne aliq³ illi⁹ loci posset accusari v^l o^otra eū inq^l sup crimie heresis v^l etiā o^otra aliū testificari et h^omoi. Indirecte vero si statueret^r ne aliq³ posset p^o aliquo crimie aliquem punire v^l cape nisi p^otas v^l similia. Itēz off^oficiū inq^lsitoris etiam re integrā non expirat mortuo papa. li. vj. e. ne aliq³. Item si sint plures inquisitores in eodem loco simul vel sepati aut singulariter possunt i his que requirunt officiū suū p^ocedere put vtilitas suadebit li. vj. e. v^l officiū. r^oilo. i. **I**tem inq^lsitores possunt q^ltuarios o^opescere ab officiō p^odicatōnis nisi o^ongerit p^o negotio inq^lsitiōis congregatione fieri l^o alias ex h^o idē negociū impediri li. vj. e. v^l officiū. s. o^opescēdi. Possunt etiā si indigerit p^o suo officiō inuocare auxilium brachij secularis o^otradictōres p^o cēsura eccl^olesiasticā o^opescēdo. nō obstatib⁹ aliquib⁹ p^ouilegijs quibuscūq³ sub q^lcūq³ forma o^ocessis vel imposterū o^ocedēdis ibidē. s. deniq³. **I**tem nullū obstatulū inq^lsitiōis officio puenit ex o^ostitutōe de duab⁹ dietis edita in d^oilio generali ut ibidē de illa o^ostitutōe. ex de rescrip. nō nulli. Et est hoc quoddā speciale fidei fauore qd nō tollit^r p^o o^ostitutō^r generalem p^osteri⁹ editā li. vj. e. de rescrip. statutū. **I**tem inquisitores de crimie heresis. o^otra ep^os et sup^o p^ora neq^unt inquirere v^l p^otertu ei⁹ p^ocedere sine speciali mādato sedis ap^llice. s. si sciue^rint eos in illo crimie culpabiles esse tenebūt^r h^o sedi ap^llice nūciare li. vj. e. inq^lsitores. Itēz p^o hoc q³ negotiū heresis alicui a sede ap^llica generaliter o^omittit^r diocesanis non derogat^r q^{nt} et ipi auctoritate ordinaria v^l delegata si habēt possint p^ocedere in eodē li. vj. e. p^o hoc dū t^u p^ocedāt s^om mod^o inquisitorib⁹ a sede apostolica datū ut ibidē in fi. Et s^om jo. an. b^on^o dicit generaliter q³ sec^o ess^o si certi criminis et certe p^olone o^omissio fieret. q³ q^{nt}u ad cām illā p^oiudicaret^r o^ordinarie potestati ex^o de off^ole. studuisti. **N**ota q³ dicit delegata si habēt q³ forte habēt delegatam v^l ab hoīe. qd accidit in o^ordinario v^l a iure sicut est videre in hoc crimie sup^o exēptos ex^o. e. ad abolēdā i fi. v^l de eodē facto possunt ep^oi et inquisitores inquirere o^omunit^r l^o diuisim. Et si diuisim p^ocesserint tenētur sibi inuicē cōicare p^ocessus. ut p^o hoc possit veritas meli⁹ inueniri. Et nisi in hoc casu in sentētie p^olatione sibi inuicem deferāt p^o v^orosq³ simul sentētia p^oferat^r ut in c. p^o h^o. s. i. **S**z quid si p^ocessus isti sunt o^otrarij. Itē tūc iudices eos q³ dicūt p^orimiora veritati o^osiderabūt et p^o eor³ dicta se informabūt ex^o de testi. in nostra. Si autem non o^oueniunt in sententia p^oferenda p^o v^orosq³ negotium sufficienter instructū ad sedē apostolicam remittat^r. ut in c. p^o h^o. s. i. Nunc aut officiū

inquisitionis debz exerceri tā p diccesanos
q̄ p inquisitores a sede apostolica deputatos
v̄l etiā p alios ad hoc ab eisdem substitutos.
Quō aut p eosdem d̄z exerceri. et quō hereti-
ci debēt custodiri et eis necessaria ministrari ha-
ber. vij. li. de here. multoz. vbi etiā ponit
casus suspensiois et excomunicatiois tra inq̄-
sitores excessus ibi phibitos dmittētes. d̄ q̄
caū req̄re ifra li. vij. ti. ij. caū. xij. **I**te nulli d̄-
mitti debz officii inquisitionis hereticorū. nisi
q̄dragessimū attigerit annū. qui si p̄textu istius
officii quouismō illicito pecuniā ab aliq̄ ex-
torserit v̄l etiā sciēter ecclesiarū bōa ob deli-
ctū clericorū fisco et ecclesie applicauerit ip-
so fctō excomunicat⁹ erit. nec absolui potest
nisi i articulo mortis donec ei a quo extorserit
de pecunia sic extorta plene satisfecerit nullis
sup hoc privilegijs pactis v̄l remissioib⁹ va-
litis. **N**otarij v̄o et officiales dicti officij et
fratres et socij inq̄sitorū v̄l dmissariorū ip̄oz.
q̄ secrete notauerit eosdē talia dmississe tenen-
t⁹ eos gūiter arguere in secreto. **E**tsi ea p̄ba-
re possint p̄lati eorū nūtiare debēt. qui q̄dem
p̄lati eos inde reos reptos ab officio a moue-
re. et amotos punire debite siue corrigere de-
bēt. q̄bus i⁹ agere negligētib⁹ ordinarij p̄di-
ctorū locorū p̄missa oīa sedi aplice tenentur
p obediētiā iūmare. **P**orro inquisitores nō de-
bēt abuti quolibz dcessioe armorū. nec offici-
ales non sibi necessarios habere. talesq̄ qui
se dferāt ad sua cū ip̄is officiā exequenda li.
vij. de here. nolētes. **I**te inq̄sitores possunt p̄-
sbiteros et alios clericos q̄ officiū inq̄sitiōis
instruēdo hereticos l̄ eorū credētes citatos de
celāda veritate v̄l dicēda falsitate sen liberā
do eos idēbite fuerit iūcti impedire. s. manife-
ste vel nō maifeste dūmō de hoc possit ostare
a talib⁹ d̄pescere et p̄ea debita castigare taz
p captiōz psonarū q̄ alias s̄m exigētiā culpe
li. vij. e. accusat⁹. s. sacerdotes. **I**te q̄n q̄s p
eo q̄ hereticos acceptant v̄l defēd⁹ vel eis
fauit nō tñ existēs hereticus obligat⁹ inquisi-
torib⁹ bōa sua ad recipiēdam ab eis p̄itenci-
ā et d̄plēdaz si talis decedat anq̄ iungat si
bi penitēciā illā ei⁹ heredit⁹ satisfactiōē i
ponet. **S**i vero decedat p̄itentiā iā icepta nō
tñ pacta si p h̄mōi p̄itentiā on⁹ impositū fue-
rat ad salutē pficiēs i bōis ei⁹ tpalibus exe-
quēdis vt q̄ fūdaret v̄l edificarē ecclesiā ho-
spitale v̄l aliqd s̄l e. ad d̄plēmētuz ei⁹ cogēt
inq̄sitores heredes l̄ alios ad quos ei⁹ bona
cū suo onere deuenerūt. vt i c. accusat⁹. s. si
v̄o. et. s. porro. **S**z tra h̄o q̄ dicit nō existēs
heretic⁹ videt⁹ esse i⁹ ex. e. c. penl. vbi d̄r q̄ d̄
fēsores et fautores hereticorū sunt heretici.
Et q̄ illd c. s̄m jo. an. loq̄tur d̄ nō fauēte et
defēdente. s. de credēte. **I**tem i caū q̄ here-
des ad successionē admitti nō debēt. ob here-
sim sui actoris puta qz n̄ fuit reicor par⁹ vni-
uersitati ecclesie. inquisitores post mortē ei⁹
ad occupatiōz bonorū eiusdē p̄cedere debēt
nō obstāte q̄ hoc eo viuēte n̄ fuerit eius mor-
te iterueniēte declaratū p sentētiā. vt in c. ac-
cusat⁹. s. i eo v̄o. **E**t q̄ dicit post mortē. itelli-

ge vsq̄ ad. xl. ānos. postea em abdicati nō
poterūt etiā ab ecclesia romana a filijs catho-
licis q̄ illa tāto tpe bōa fide possiderūt. qd ē
verū si p̄ntes tpe mortis catholici putaban-
t⁹ li. vij. de p̄scrip. c. fi. **I**tem inq̄sitores here-
sis a sede aplice deputati et m̄tomin⁹ alij se
nō debēt itromittere d̄ diuiciōib⁹ et fortilē-
gijs nisi sapēt heresim maifeste vt i c. accusa-
tus. s. sane. **M**aifeste aut sapent heresim vt d̄
jo. an. h. f. circa aras pdolorū nepharias p̄e-
ces emittere. sacrificia offerre demones d̄sule-
re eorū r̄nsa recipe et filia. lxxij. q. ij. lxxi. q. et
q. iij. igit⁹ gen⁹. **E**t p hoc q̄ d̄r maifeste est
argū. q̄ i dubio nō h̄nt iurisdiciōez. **N**ō p̄nt
etiā se itromittere d̄ q̄sitiōib⁹ vsurarū motis e-
tiā tra illos q̄b⁹ restitutionē vsurarū i peni-
tētiā p c̄mie heresim iūxerit. ac illi se et sua
ad hoc faciēdū in iudicō ecclesie obligarūt
vt in c. accusat⁹. s. de q̄sitiōib⁹. **E**tsi nō pos-
sunt tra illos. m̄tomin⁹ tra alios. **A**d h̄
nota q̄ papa bōifaci⁹ d̄firmat oīa p suos an-
cessores tradita i negocō heretice p̄auitatis
q̄ nō obuiāt suis d̄stitutiōib⁹ sup eodē editis
vt in c. cū s̄m i fi. **I**te leges p fridericū oli-
romanū impatorē i fauorē fidei facte et cad-
nib⁹ n̄ d̄trarie approbate sunt et seruande li.
vij. e. vt inquisitionis in principio.

De apostotia a fide ti. v.

Deinde d̄siderādū est d̄ apostotia. et p̄i-
mo quid sit apostotia. sc̄do quot et q̄
sunt d̄rie ei⁹. postea q̄ pena apostote
feriatur. et q̄liter reuertētes recipiant⁹. deind
dubitatiōes de apostotia mouētur. **C**irca p̄i-
mū sciēdū q̄ apostotia ē temerari⁹ a statu fidi
obediētie v̄l religiōis recessus. **E**t dicit⁹ apo-
stotia q̄ post statio v̄l retrogda statio. xxvj.
q. vij. nō obseruetis. vbi d̄r sciat se apostotaz
i. retro abeūtē. **E**st aut triplex apostotia. s. p̄fi-
die. inobediētie. et irregularitatis. p̄fidie. s. q̄
q̄s reced⁹ a fide vt iulian⁹ apostota. d̄ e q. ij.
q. vij. n̄ p̄r. Inobediētie q̄. s. q̄s trāsgredi⁹ sp̄o-
te p̄ceptū. vt adā et eua. **E**t q̄ sacris canoib⁹
obedire d̄tēnit. de hac. iij. q. iij. alicui. et ex.
de ma. et obe. si q̄s. Irregularitatis q̄ q̄s a sta-
tu religiōis assumpte reced⁹. vt cū apostotat
cleric⁹ monach⁹ v̄l aliq̄s religiosus v̄l d̄uer
sua. de hac di. l. c. fi. et di. xlvij. quātūlibz. et
xvj. q. i. legi. **D**e prima aut apostotia. s. p̄fi-
die q̄ simpli⁹ et p̄cipaliter ē apostotia tñ h̄
dicit⁹ alijs duab⁹ apostotijs ad sua loca res-
uatis. **P**reter etiā p̄dictos modos p̄t genera-
liter dici apostota q̄cūq̄ recedit a deo morta-
liter peccādo. s̄m i⁹ ecc. x. **I**nciū supbie ho-
mīs apostotat a deo. qm̄ ab eo recessit cor il-
li⁹. **A**postota a fide est heretic⁹. **E**t ideo ē sic
heretic⁹ puniēd⁹ d̄ q̄ p̄ea dictū ē i ti. p̄cedē-
ti. vñ ē excomunicat⁹ res ei⁹ publicatur. n̄ te-
stat⁹. nec i statu p̄istitū ē pacta p̄nia reuer-
tit⁹ ifamis ē. et a dignitatib⁹ multisq̄ alijs re-
pellit⁹ ex. de iurau. q̄relā. et. vj. q. i. ifames.
et d̄ d̄se. di. iij. celebritatē. **R**edēntes ab hac
apostotia cū fuerit heretici tanq̄ reuertētes
ab heresi sunt recipiēdi. d̄ q̄b⁹ dictū ē supra
Nec obstat illd. xj. q. iij. iulian⁹. vbi dicit⁹ q̄

milites catholici obediebant iuliano apostolice impatori in omnibus quod non erant contra deum quia ipse tolerabat ab ecclesia propter scandalum quod timebat. Potest autem hic dubitari sic. ecce multi christiani residet in aliquibus civitatibus saracenorum. Et aliquis eorum profiteatur machometum esse nuntium dei ad venerationem eius sicut faciunt saraceni. Aliquis vero ipsorum osculatur sepulcrum quasi ob reuerentiam eius ac si esset sanctus. Alius publice se gerit pro saraceno. et occulte pro christiano. Modo quidam videntur isti et similes sint apostote vel heretici iudicandi. Ad has questiones respondet ray. et alex. an. in secundo. quod si christiani spiritus te et ex fide. quod scilicet ita credunt profitetur illud esse dei nuntium vel eius osculatur sepulcrum vel publice se pro saracenis gerunt quasi deo placere pro hoc intendentes tales omnes indistincte sunt apostote et heretici iudicandi et per consequens excommunicati. licet enim isti nihil dicant expressse contra aliquem articulum speciale tamen tacite contradicunt cum dicant vel sentiant verbo vel signo illud per fidem esse sanctum que constat fuisse hereticum. Et in causa huius fuit anastasi. quod de heresi dicitur di. xix. anastasi. Si vero profiteatur hoc tamen verbo vel faciunt propter victum. sed in corde in nullo deuiant a fide non sunt propter apostote nec heretici nec excommunicati per tamen mortaliter quantumcumque metus fuerit magnus. non possunt dici communiter apostote. quod recedunt a fide confessione secundum alex. unde augustinus. ad meditationem in doctrina religionis scilicet christiane dicendum nulla additio quod debet abduci. xxi. q. ij. primum. Et iohannes crisostomus. non tamen ille est perditio veritatis qui palam loquitur meditationem sed etiam ille qui non libere pronuntiat veritatem quam libere pronuntiare oportet. aut non libere veritatem defendit quam libere defendere debet. xj. q. iij. nolite. idem dicit inno. ex. p. me. ca. sacris. Et idem dicendum est de his qui propter metum filios suos circumcidunt vel circumcidi permittunt. quia licet mortaliter peccet non tamen propter hoc sunt apostote vel heretici. nisi aliter habeant intentionem corruptam. Nec obstat id de per. di. i. potest fieri. ubi videtur talis excusari. quod illud intelligitur post penitentiam vel intelligitur de alleviatione pene propter metum. **N**umquid licet christiano assumere habitum saracenorum. et sic se simulare saracenum respondet rod. quod hoc fieri potest ex rationabili causa sic sebastianus sub veste militari miliciam christi gerebat secreta. Si autem a liquo signum vel aliquis caracter principaliter esset constitutus ad discernendum professores alicuius infidelitatis non liceret alicui fidei ferre homini habitum vel caracterem cui eoisso professore talis infidelitatis se profiteretur et sic per tale signum metiretur mendacio contra fidei professionem

De blasphemijs. ti. lx.

Postea considerandum est de blasphemia que opponitur fidei quantum ad actum confitendi. Circa quod sciendum quod nomen blasphemie videtur importare quandam derogationem alicuius excellentis bonitatis et precipue diuine. deus autem ut dicit dionysius. li. de diuinis nominibus est ipsa essentia bonitatis. unde quicquid deo conuenit pertinet ad bonitatem eius. et quicquid ad ipsum non per-

tinet longe est a ratione perfecte bonitatis que est essentia eius quicquid igitur vel negat aliquid de deo quod sibi conuenit. vel asserit aliquid de eo quod ei non conuenit diuine derogat bonitati. quod quidem contingere potest vel secundum intellectum tamen. vel etiam secundum intellectum et affectum. Et utroque modo huiusmodi derogatio si sit tamen in corde est blasphemia cordis. si vero sit in ore est blasphemia oris que quod opponitur confessioni fidei non propria. blasphemia vero sanctorum ex omni reducat in deum. Est autem proprie blasphemia in verbis. Extremo tamen nomine est in factis sic est confessio et negatio. licet proprie sint in verbis. nichilominus tamen accipiuntur in factis. secundum illud ad titum. i. confitentur se nosse deum factis aut negant. Blasphemie autem secundum aliquos sunt tres species. una est cui attribuitur deo quod ei non conuenit. secunda cui ab eo remouetur quod sibi conuenit. tertia cui creature attribuitur quod deo appropriatur. Secundum vero theodorus. secundum illa tria non proprie loquendo distinguuntur diuersae species blasphemie. prima enim duo non differunt nisi secundum affirmationem et negationem. quod quidem diuina non diuersificat habitum in specie. quod per eandem sententiam innotescit falsitas affirmationum et negationum. Et per eandem igneantiam utroque modo est ratio. quod autem ea que sunt diuina creaturis attribuantur. ad hoc pertinere videtur quod aliquid deo attribuat quod sibi non conuenit. quicquid est deo proprium attribuire creature est dicere deum idem esse creature. Est autem blasphemia peccatum mortale ex genere suo cum repugnet caritati diuine. quod derogat bonitati diuine ut dicitur et que est obiectum caritatis. Unde puniuntur morte. leui. xxiii. qui blasphemauerit nomen domini morte moriatur. Si autem aliquis ex sursumptione in uerba blasphemie proueneret. ita quod hoc quod diceret blasphemiam esse non aduenteret venialiter peccaret. et ratio blasphemie proprie non haberet secundum illud theodorus. et alex. in 2o. Est autem maximum peccatum sicut et infidelitas ad quam pertinet et etiam ipsam aggrauat si superueniat detestatio voluntatis et adhuc magis si prumpat in uerba. hic super illud psalmi. xxviii. ad populum terribilem. et dicit glo. quod omne peccatum blasphemie operatur leuius est. **S**ed numquid hoc peccatum remissibile est. videtur quod sic. quod dicitur. Mat. xij. omne peccatum et blasphemia remittetur hominibus. Sed contra non videtur per hoc quod ibidem immediate sequitur. spiritus autem blasphemie non remittetur. Et blasphemia si fiat ex coactione peccat contra patrem. si ex deceptione contra filium. si ex certa malicia contra spiritum sanctum. Secundum enim veritatem omne peccatum est contra trinitatem. appropriatum tamen peccatum commissum ex infirmitate dicitur esse contra patrem cui potentia appropriatur commissum ex ignorantia contra filium cui sapientia. commissum ex certa malicia contra spiritum sanctum cui bonitas appropriatur. **N**on est quod irremissibile dicitur tripliciter. uno modo negatione. scilicet quod non loquitur potest remitti ut peccata demonum et danatorum. Alio modo contrarie scilicet quod contra dispositionem ad remissionem ut peccata que fiunt ex certa malicia que dicuntur irremissibilia. i. valde difficultate remissibilia. 3o modo priuatione. scilicet quod in se non est aptum natum vel dignum

remitti ut quodlibet peccatum mortale. Si ergo blasphemia fiat ex coactione vel deceptione de remissibilis quod secum habet causam annexam. diuine misericordie prouocatiua ad remissionem. Et de tali blasphemia intelligitur illud. omne peccatum scilicet peccatum in opere et hoc ex infirmitate vel impotentia et blasphemia. id est peccatum perpetratum in verbo et hoc ex ignorantia remittetur hominibus. id est remissibile. vel remittetur scilicet si peniteat quod ex circumstantia que peccatum attenuat dignum est remitti. Si autem blasphemia committatur ex certa malicia tunc dicitur irremissibilis non quod non possit remitti vel quia non remittatur aliquando sed quod non habet se cum causam motiuam ad remissionem. Et de hac de spiritus autem blasphemie. id est blasphemia illata ex certa malicia et quodlibet aliud peccatum factum ex certa malicia non. id est. uix siue difficulter remissibile quod nullam excusationem habet. Est autem blasphemia non tantum in uicatoribus sed et in damnatis secundum illud apocalypsis. xvi. blasphemauerunt nomen domini habentis potestatem super has plagas. non tantum in eis demeritoria sed pertinet primum ad penam damnationis. Est autem in eis blasphemia cordis quod detestantur iusticiam dei eos punientis. credibile etiam est quod post resurrectionem erit in eis blasphemia oris sic et in sanctis laus uocalis.

De spe desperatione et presumptione titulus. lxxj.

Consequenter considerandum est de spe et viciis sibi oppositis scilicet de desperatione et presumptione. Circa igitur spem nota quod spes potest quadrupli modo scilicet per spem secundum quod est passio. et per actum sperandi. et per re sperata. et per habitum per quem elicitur actus sperandi. primis tribus modis non est virtus. quarto modo est virtus. Et quidem si sit habitus caritate formatus est simpliciter virtus. perficit enim habentem eam et actum eius et actum illum debito modo refert in finem ultimum quem requirunt ad plenum esse virtutis. Est autem illa relatio obiectiue per caritatem. Si vero spes sit in formis sic est virtus secundum quod virtus diuiter sumitur per quocumque habitum determinante potentiam ad aliquem actum respectu obiecti debiti. Et utroque modo spes est habitus infusus cum per eam appetatur appetitio anime in bonum arduum scilicet eternam glorie quod est super omnem facultatem nature. Sciendum autem quod spes large potest dici credulitas probabilis secundum quod dicit aliquis de aliquo quod sperat eum esse futurum bonum hominem et filium et sic pertinet ad cognitionem. Alio modo potest dici appetitio secundum quod est quedam appetitio appetitio in bonum arduum ut dictum est et sic pertinet ad affectionem. et sic est hic intentio de ea. diffinit autem eam haymo sic et habet li. iij. sen. di. xxvj. spes est certa expectatio future beatitudinis proueniens ex diuina gratia et meritis precedentibus vel ipsam rem speratam vel spem. Et uult per hoc dicere quod ipsa merita per que homo disponit se ad sperandum per cedunt spem vel in re vel in proposito. Cum autem dicitur spes est certa expectatio etc. non est ibi predicatio per essentiam sed per causam. Ad quod nota quod dupliciter contingit aliquem merita sua intueri. uno modo attribuendo sibi et hoc est superbie et uanitatis. Alio modo attribuendo gratie dei et hoc est humilitatis

et ueritatis. et hoc modo motus spei ex intuitu oritur meritorum.

Circa desperationem sciendum quod desperatio est peccatum imo est maximum peccatum scilicet quod est ex parte nostra infidelitas enim et odium dei secundum quod propria spem sunt grauiora quam desperatio quod illa duo sunt contra deum secundum se scilicet infidelitas que non credit diuine ueritati et odium dei quod contraria tur diuine bonitati sed desperatio est contra deum non secundum se sed secundum quod eius bonum precipitatur a nobis. Sed si predicta tria ad inuicem compentur ex parte nostra sic desperatio est periculosior quod per spem reuocatur a malis et introducitur in bona persequenda et ideo spe sublata irrefrenate homines in uicia labuntur et a bonis operibus retrahuntur. unde per se de summo bono dicitur perpetrare flagitium aliquid quod mors est sed desperare est descendere in infernum. Oritur autem secundum quod dicitur greg. xxxj. moritur ex luxuria ex qua prouenit quod homo fastidit bona spiritualia. et non reputat ea bona ardua. sed speciat alius etiam secundum eundem ibidem oritur ex accidia quod est tristitia quedam spiritus deiectionis. Remedium autem principale contra desperationem est confidentia de christo passo per genere humano quod erat in peccato. unde super illud rom. v. per impijs mortuus est dicitur glo. ne desperes de eius potentia cuius apparet in morte tanta beniuolentia a quo tales aras accepimus quod donauit impijs suam mortem qui seruat iustis suam uitam.

Circa presumptionem sciendum quod duplex est presumptio uiciosa. una que oritur ex propria uirtute que est species superbie et opponitur magnanimitati. est enim superabundantia eius et oritur ex mani gloria. unde greg. xxxj. moritur. ponit presumptionem nouitatem filiarum manis glorie. Alia presumptio uiciosa est que oritur ex contemptu diuine iusticie que si ex sola electione procedat est peccatum in spiritum sanctum et hec directe opponitur spei. est enim quedam spei inordinatio. et ex sola electione procedens secundum richardum. et hec directe uidetur oriri ex superbia ac si talis quod se estimat quod etiam eum peccantem deus non puniat vel a gratia non excludat. Est autem presumptio ne desperatio peior. quia uoluntas per desperationem totaliter a deo recedit. non enim innititur misericordie quam deemnit. nec iusticie quod quantum potest eam refugit. per presumptionem autem in deum licet inordinate tendit. Ad hoc nota quod presumere quicquid ponitur per sperare. ut iudith. ix. exaudi me miseram et de tua misericordia presumens. ratio huius est quia spes recta que habetur de deo uidetur presumptio si secundum humanam conditionem mensuretur. non autem est presumptio si diuine bonitatis imensitas attendatur.

De caritate et odio titulus. lxxij.

Consequenter considerandum est de caritate. Et primo de ipsa. secundo de effectibus. Consequentibus actum caritatis. Et de ipsa caritate primo quantum ad eius essentiam secundo quantum ad eius subiectum. tertio quantum ad obiectum. quarto quantum ad ordinem. v. quantum ad actum. sexto quantum ad oppositum uicium scilicet odium. Circa primum sciendum quod caritas sic diffinitur li. iij. sen. di. xxvj. caritas est dilectio

qua diligit deus propter se et propter deum
licet enim caritas et dilectio sint idem in re deinde
tamen ratione dilectio enim est implus quam caritas unde
consuevit dici quod amor est naturalis dilectio vo-
luntatis deliberatiue. unde caritas nominatur habi-
tus et dilectio actum. et ita diffinitur caritas per
dilectionem sic minus dicitur per magis dicitur vel sic
habitus per suum actum. quod autem caritas sit simpli-
ter virtus imo maxima omnium virtutum. patet per aug.
xv. de tri. c. xviij. dicentem. quod nullum donum est
excellens dono caritatis. sed ei solus est quod di-
uidit inter filios eterni regni et filios eterne
puditionis. Est etiam caritas omnium virtutum forma
ut dicit ambrosius. quod intelligitur in quantum cetere vir-
tutes quantum ad rationem tendentes in finem ultimum
ab ea recipiunt complementum propter quod perfectio me-
riti attribuitur caritati. quod bene dat intelligere
apostolus. i. cor. xij. dicens. si tradidero corpus me-
um ut ardeam. aut non habuero nihil mihi prodest
unde et glo. super illud gal. v. fructus spiritus est car-
nitas. dicit glo. quod sine caritate cetere virtutes
non reputantur esse virtutes.

Equitur videre de secundo scilicet de caritate qua-
rum ad eius subiectum. **C**irca quod sciendum
quod cum virtus caritatis sit virtus infusa huiusmodi illud
ro. v. caritas dei diffusa est in cor. non. per spiritum
tamquam qui datus est nobis. Non infunditur se-
cundum capacitatem naturalium. sed secundum volunta-
tem spiritus sancti distribuens. unde i. cor. iij. Nec
omnia operatur unus atque idem spiritus dei. sed
ut vult. Potest autem caritas augeri loquendo de
caritate vie. unde aug. super jo. caritas meretur au-
geri ut aucta mereatur perfici. Potest etiam caritas
amitti in statu vie. quod non tollit a libero arbi-
trio veritatem. ideo dicitur. i. cor. ix. qui stat
videat ne cadat. Amittitur autem caritas per hoc quod
auertitur a deo voluntas quod fit per quodlibet peccatum
mortale. unde aug. viij. super gen. dicit quod homo deo
prius sibi illuminatur. absente vero continuo tene-
bratur. a quo non locorum intervallis sed volunta-
tis auersione discedit. Recupatur autem caritas
per penitentiam quia tollit auersionem illam. unde
aug. li. v. confessionum. penitentia est quedam res
optima et perfecta omnes defectus reuocans ad
perfectum. Recupatur autem caritas maior vel mi-
nor secundum quod homo se plus vel minus preparat et
diuina largitas dispensat. Non potest aliquis exi-
stens in hac vita secundum diuinam legem scire certitu-
dinaliter se habere caritatem. tamen propter caritatis et
dilectionis acquisite similitudinem. ut dicit beatus
de amore. tum propter diuinam dispensationem propter
quam deus claudit oculos seruorum suorum ad ea
de quibus prius efferri. hinc de ecc. ix. nemo scit
veniam odio vel amore dignus sit. Quod tamen quidam
dicunt esse verum loquendo de amore finali per om-
nem tempore et absolute. Per susceptum enim penitentiae quod
est sacramentum adhibita omni diligentia que ad
hoc requiritur ut digne recipiatur. potest per illo
tunc scire certitudinaliter certitudine fidei car-
nitatem se habere secundum eos.

Equitur videre de tercio scilicet de caritate qua-
rum ad eius obiectum. **C**irca quod sciendum
quod formale obiectum et primum principale carita-
tis ratione cuius diligitur quidquid ex caritate dili-

gitur est summa bona. unde anselmus in monachum. c. lx
viij. dicit quod creatura rationalis nihil diligere de-
bet nisi summam essentiam aut propter illam. plura
autem alia sunt diligenda ex caritate propter sum-
mam bonitatem propter deum sub ratione summi boni quo-
rum numerus et etiam ordinem debitum ponit aug.
li. ij. de doc. christiana. c. ij. dicens. quatuor sunt
diligenda scilicet quod super nos est scilicet deus quod nos
sumus. quod iuxta nos est scilicet proximus. quod infra
nos est scilicet corpus. Ad hec quatuor reduci possunt
omnia. Angeli enim continentur nomine proximi. ve-
dicit aug. i. de doc. christiana. corpus vero proxi-
mi continentur sub quarto membro quod est infra nos
sicut nostrum corpus. Ambrosius autem ponit sex dili-
genda ex caritate dicens. ante omnia deum de-
inde nos ipsos. postea parentes. deinde filios. de-
inde domesticos. postea inimicos diligamus
proximos. quinquem membra reducuntur ad terciū mem-
brum. scilicet ad dilectionem proximi. nec est ibi erran-
tas quod ambrosius considerauit differentias dili-
gendi accidentales. Augustinus vero differentias et
gradus magis essentielles ut infra melius pa-
tebit. **S**ciendum autem quod aliquod diligere potest ex
caritate dupliciter. uno modo per se sic obiectum
ad quod dilectio terminatur. Alio modo per accidens
sic aliquod bonum quod obiectum illi ex dilectione op-
tatur. unde in actu dilectionis eius includitur
primo modo diligitur aliquid amore amicitie. 2.
amore concupiscentie. Secundo modo non primo dili-
gitur ex caritate virtutes gratia et gloria eter-
na. Et quia accidens non facit numerum cum subie-
cto. ideo ipsa non numeratur aug. vel ambrosius in-
ter diligenda ex caritate. Intendunt enim assigna-
re tamen numerum diligendorum ex caritate amore
amicitie. Item aliquod potest diligere ex caritate du-
pliciter. uno modo ex caritate impante sic diligere
debent ex caritate omnia que spectant ad salutem
nostram et diuinam laudem. Alio modo ex caritate e-
liciente sic diligitur illud ex caritate ad quod tan-
quam ad obiectum terminatur formalis et proprius actus
caritatis scilicet amor amicitie. tale enim non est nisi
summi boni vel illud quod natum est beatificari
in summo bono. primo modo creature rationales
et maxime diligende sunt ex caritate sed non
secundo modo secundum aliquos. unde secundum eos eorum di-
lectio a caritate impatur. sed non a caritate sed
potius a naturali voluntate elicitur. secundum vero al-
iquos a caritate elicitur. unde secundum hos diligende
sunt ex caritate elicitive non dilectione amicitie
cum ipse loquendo. sed in quantum ex caritate volu-
mus eas obseruari ad hominum utilitatem et dei ho-
nore. sic etiam deus eas diligit. secundum id sap. xj.
diligis omnia qui sunt. prime enim sunt boni. secunde
richi. Peccatores autem qui sunt proximi nostri ratione
nature secundum quam sunt capaces eterne glorie
sunt ex caritate diligendi. sed ratione culpe sunt
odiendi. et hoc est perfectum odium de quo propheta
ta. perfectio odio oderam illos. Et propter hoc dili-
gendi sunt homines ut non diligantur eorum erro-
res. Nec obstat quod in scriptura sacra sancti vi-
dentur optare peccatoribus mala secundum illud psal-
mista. conuertantur peccatores in infernum. quod huiusmodi
auctoritates intelligi possunt. vel per modum pre-
nuntiacionis ut sit sensus conuertantur. i. conuertantur

vel p modum optatōis. Et hoc ut desiderius
attendat vel respectu diuine iusticie vel respe
ctu remouende culpe. **D**abolus aut et etia
demon est nomē nature i malicia obliuante. iō
ocedi nō debz sūm rich. q sit diligēdus ex ca
ritate nisi rōne nature que naturaliter bona ē
Non est tñ natura ex caritate diligenda amo
re amicicie quo vitam eternā optam⁹ amato.
sed potius ex caritate debemus in eius eterna
pena dei iusticia diligere volendo eaz ad dei
gloriā pmanere. **S**ed qd de inimiciis nūqd
tenemur eos diligere sūm affectum. **D**ile
ctio inimicōz tripliciter p̄t intelligi. vno mō
in q̄tum sunt inimici. 2º quo ad naturā in vli.
tercio quo ad naturā in speciali. diligere ini
micos p̄rio mō est p̄uersū. qz hoc est diligere
eos in q̄tum sunt mali. scdo mō est ad salutē ne
cessariū. **M**. v. diligite inimicos v̄ros. 3º mō scz
ut aliquis in spēali moueat amore ad inimicū
nō est de necessitate caritatis absolute sed sūm
p̄parationē animi scz ut anim⁹ ad hoc sit pat⁹
si necessitatis occurreret casus. hoc ei p̄ter ne
cessitatē implere est de caritatis p̄fectōe. **E**t
sic dicit aug. in encl. q diligere inimicos nō
est tante multitudinis quantā credim⁹ exaudi
ri. cum in oratione dicit dimitte nobis debi
ta nostra. sic zc. **V**terius nota q diligēctōis
affectus est duplex scz innocētie et beneficē
tie. primo affectu tenem⁹ omēs inimicos dili
gere ne eis optemus mala p se. i. in q̄tum sūt ma
la. possum⁹ tñ eis p accidens optare mala in
q̄tum credim⁹ illa eis vel reipublice expedi
re. vnde omēs tenent⁹ inimicos nō odire et d
eoz malis nō gaudere nisi forte p accidēs ut
dictū est puer. xrv. cū ceciderit inimicus tu⁹
ne gaudeas. scdus affect⁹ scz beneficētie est
duplex vnus est principal⁹ quē caritas primo
et p se elicit ut optare dilectō bona spūalia.
scz grām et glām. **E**t hoc affectu tenem⁹ omēs
diligere eē actu inimicātes. **A**lter est secūda
rius ut optare bona tpalia. **E**t hūc impat cari
tas sūm elicit sūm aliquos. sūm alios vō eē eli
cit sed nō primo et p se et principaliter. sed p
accidens. scz in q̄tum bona tpalia credunt⁹ ali
quo mō expedire ad salutē aīe. **E**t hoc scdo af
fectu inimicos diligere non est necessitatis siue
sint inimici p̄sone siue ecclie. s. si sunt inimici
p̄sone ē p̄fectōis nisi p accidens scz in q̄tum bo
na tpalia eis vel alijs credunt⁹ fore nociua.
Inimicis vero ecclie optare p̄speritatem tpa
lem est potius imp̄fectōis q̄ p̄fectōis nisi per
accidens. **N**unqd tenem⁹ diligere inimicos
etiā q̄tum ad effectū. **S**ic in affectu ita et
in effectū ab eo pcedente distinguendū ē **D**i
lectio aut inimicōz sūm affectū admīn⁹ i cōi
est de necessitate p̄cepti absolute. **I**n speciali
aut nō est absolute. s. sūm p̄paratōz ai. ut sup
dictum ē. s. l. r. etiā dicendū est de dilectōne se
cundū effectū. Itē q̄tum ad effectū innocē
tie omēs tenent⁹ scz ut inimicis nō inferāt ma
la nisi forte p accidens p̄pter bonū p̄sone vel
reipublice. **D**e effectū aut beneficētie distin
guendū est. qz beneficia quedā exhibent⁹ dūi
ter alijs. ut cū quis p populo in cōi orat. vel

ei p̄dicat v̄l aliqd beneficiū ei dat. et talia ex
hibere inimicis est de necessitate p̄cepti. **S**i ve
ro ab hui⁹i excludant⁹ inimici hoc p̄tinet ad
liuorē vindicte. **O**tra iº leui. xix. nō queres vl
tionē et nō eris memoz iniurie ciuiū tuoz. **T**e
netur etiā qz sūm rich. eis impedere effectū
salutatōis que dūiter impendit⁹ nisi in cāu scz
qñ timeret eos puocari ōtra se vel aliqd ma
lum oziri. **Q**uedā vero beneficia exhibent⁹ p
ticulariter aliquibus p̄sonis. **E**t hoc exhibere
inimicis nō est de necessitate salutis nisi scdm
p̄paratōem ai. scz ut ei subueniat⁹ in cāu neces
sitatis. et tūc est opus iusticie pot⁹ q̄ amici
cie. qz ut dicit⁹. j. jo. iij. qui habuerit substan
tiam hui⁹i mūdi et viderit frēm scz necesse h̄re
et clau. viscera scz ab eo quō cari. di manet in
eo. **S**ic etiā intelligit⁹ illud puer. xrv. si esuri
erit inimicus tu⁹ ciba illuz. si fiat potū da illi
Extra vō casū necessitatis hui⁹i beneficia exhi
bere inimico p̄sone est p̄fectōis. vnde sup iº
M. v. benefacite his q ode. vos. dicit glo. be
nefacere inimicis est cumulus p̄fectōis. **E**t
hoc est v̄rū nisi p accidens scz in q̄tum hui⁹i
beneficiū est sibi vel alteri occasionaliter no
ciū. tunc em subtrahere est meli⁹. vilius em
ut dicit aug. panis subtrahit⁹ si de cibo secu
rus iusticiam negligat q̄ esurenti panis fran
git⁹ ut iniusticie seductus acquiescat. **I**nimico
vero ecclie beneficiū subtrahere p̄fect⁹ est
et melius nisi p accidēs in q̄tum scz ipm bene
ficiū sperat⁹ v̄ile fore ecclie. qz p benefici
um speratur recōciliandus ecclie. **P**redicta
distictio scz inter inimicos ecclie et p̄sone po
nitur a petro in tercio suo. **A**d h̄ nota q di
mittere rancorē inimico est necessitatis. dimitte
re aut rancorem et signa rancoris est p̄fectōis
sūm bonū. vñ ad hoc nō tenet⁹ hō nisi in cāu. s.
qñ deuote et huiliter venia postulat⁹. scd⁹ aut
rich. nō tenet⁹ hō inimico etiā petenti veniā.
remittere satisfactōem siue emendā p iniuria
sed p illa op̄t de iure actio in iudicio ōtra
iniuriante. nisi forte sit homo talis status siue
ligatus tali obligatōe ratione cui⁹ sibi nō o
ueniat in iudicio dueniri. **N**ec obstat p̄dictis
qd dicit⁹ leui. xix. nō queres v̄lione zc. qz p hº
et similia intendit⁹ actio ōtra iniuriante zelo
vindicte et nō zelo iusticie. vel sūt ōsilia mo
uentia ad illud qd est superogatis et nō ne
cessitatis. hec rich. **S**ed qd est maioris p̄fe
ctōis et meriti scz diligere amicum vel imi
micum. **S**up hoc diuersa scribunt⁹ a diuer
sis quibus omissis gratia breuitatis. dicendū
est ad p̄sens q sicut tradit bonū. si loqmur de
istis actibus put pcedunt ab eodem habitu
caritatis qdāmodo sūt equales scz respectu p̄
mij substantialis. et qdāmodo mutuo se exce
dunt scz respectu p̄mij accidētalis. **N**am me
tus dilectionis erga amicos ē intensior et fre
quentior. erga vero inimicos ē purior et diffi
cilior. **E**t ideo p̄fectior et melior est simplici
ter ille motus in amicū sūm aliquos. et motus
in inimicū sūm alios. primū vide⁹ appbare ma
gister sen. li. iij. di. xxx. **S**cdm vero aug. vide⁹
p̄blema facere dicēs in encl. c. xl. magnū est

erga eum qui nihil mali tibi fecit esse beniuolum et beneficium. illud vero multo grauius et magnificentissime bonitatis est ut tuum diligas inimicum.

Sequitur videre de quarto scilicet de caritate quantum ad ordinem secundum quem est ex caritate unus plus alio diligendus. de quo canon. ij. ordinavit in me caritatem. Et quidem ordinem huiusmodi augustinus et ambrosius ponunt simul cum numero diligendorum ex caritate ex verbis supra positis in principio articuli precedentis. Sed dicitur quia ordo augustinus respicit caritatem secundum se. et ideo attenditur secundum principales differentias boni que sunt bonum supra nos. bonum intra nos. bonum iuxta nos et bonum infra nos que dicitur attenduntur penes bonum magis bonum. et maxime bonum. Ordo vero ambrosii respicit caritatem prout est in natura quam dirigit et regit. et hic ordo non attenditur tamen penes differentias boni sed etiam penes rationes proprias et alieni propinqui et remoti. et hic ordo multiplicatur in sex differentias ut habitum est supra ad quas quidem omnes alie prout reducuntur. pater eius spiritualis reduci ad patrem carnalem. ceteri consanguinei ad filios. dominus et seruus. discipulus et magister. et etiam secundum petrum uxorem ad domesticos. **S**ciendum igitur quod secundum ordinem quem ponunt augustinus et ambrosius. deus est super omnia et propter se ex caritate diligendus. cum ipse sit summe bonus. Et res tamen est amabilis quantum est bona. ut dicitur apostolus. i. i. cur deus homo. c. xiiij. Item plus debet homo se diligere quam proximum. quod secundum augustinum. xj. de ci. dei. c. xvij. hoc est amor in spiritualibus quod pondus in corporalibus pondus autem plus trahit corpus in quo est ad locum sibi debitum quam aliud corpus sibi annexum. Nec est contra illud augustinus. viij. de tri. c. viij. tamen caritatis debemus fratribus impendere quantum nobis. quod ibi tamen sumitur per nota similitudinis non equalitatis. **S**ed nunquam debet se homo plus diligere quam deum in quantum homo. Respondet bonum. quod hec determinatio in quantum. aut importat unitatem personae ne et sic christus in quantum homo est diligendus supra nos. quod sic est noster creator et redemptor. Aut additorem nature assumptae et sic est noster primus et iuxta nos diligendus. Et idem dicendum est de beata virgine. Debet etiam homo se plus diligere quam totum aliud mundum. ut expresse dicitur beatus li. de sacramentis. pre. xij. c. ex. debet tamen homo plus diligere proximum quam corpus proprium et hoc quantum ad salutem anime. associatio enim in plena participatione beatitudinis que est ratio diligendi proximum est maior ratio quam participatio beatitudinis per redundantiam que est ratio diligendi corpus proprium. Debet etiam homo magis diligere unum proximum quam alium et affectu et effectu. Deus enim tanquam obiectum formale caritativae dilectionis. et ipse diligens tanquam efficiens per caritatem. sunt principium caritativae dilectionis. Et ideo secundum maiorem propinquitatem diligibilis ad alterum istorum principiorum est maior dilectionis affectus. quod in omnibus in quibus inuenitur aliquid principium attenditur ordo per comparisonem ad ipsum. Unde quod quanto diligibilis est melius tanto est deo propinquius. tantoque

magis est diligendum ceteris paribus. Similiter quanto diligibile est diligenti propinqui. tanto magis est diligendum ceteris paribus. Et sic patet quod homo debet magis ceteris personis diligere proximum magis bonum. et similiter sibi magis coniunctum. Ceteris paribus dico quod unus ita parum excedere posset alium in bonitate. et ita parum excedi ab eo in propinquitate quam magis deberet diligere meliorem extraneum quam minus bonum propinquorem. Quod autem dicit augustinus. pro de deo. christiana. quod omnes homines sunt eque diligendi. intelligi debet ratione boni optati scilicet eterne glorie quam omnibus optare debemus. **N**ota tamen secundum richardum. propter esse quod habet a parentibus non debet aliquis magis diligere aliquem quam patrem suum. quantumcumque excedat eum in bonitate non privilegiata. quod dico propter bonitatem humanam ne nature christi et beate virginis qui magis debent diligere quam pater et mater. quod per eos bonitatem puenit nobis maius bonum quam per parentes. **S**ed quod si parentes nostri sint mali. Respondet bonum quod duplex est amor scilicet complacentie et beneficentie. amore complacentie diligit quis aliquem quando approbat eius facta. sed amore beneficentie diligit quis aliquem quando vult ei benefacere. et amat eum non tamen quod sit bonus. sed ut sit bonus. In primo amore preponderat bonitas. in secundo appropinquitas. unde dato quod pater meus sit malus et alius extraneus sit bonus. magis debeo velle et desiderare et procurare quod pater meus sit et remaneat bonus quam quod alius extraneus. licet eum et facta eius propinqua in peccato non debeam approbare. Sic ergo debeo primum meum diligere et affectu intensiori. et effectu maiori. Debeo tamen magis diligere illum extraneum bonum ratione boni maioris optati. et hoc per illo statu in quo sunt ad primum quod hoc requirit iusticia dei. dum tamen primum meum est in statu vie. debeo velle quod ipse pueniat ad bonum statum et ad maius meritum. et per consequens ad maius premium. **S**ed quem debet homo magis diligere scilicet patrem carnalem vel spiritalem. Respondet richardus. quod primum carnalem omnibus pensatis magis inquam. i. intensiori et optando sibi maius bonum. licet et maius bonum recepit a patre spirituali quam carnali. primum tamen spiritualis non dedit illi nisi ministerialiter. primum vero carnalis dedit filio esse nature sic causa efficiens. Exterius vero debet fieri aliquod reuerentia patri spirituali quam non debet carnali. quod ut dicit philosophus. ix. eth. non omnibus eadem reddendum neque patri omnia. Diligendus est igitur primum super omnes alios proximos et similiter mater. Unde diligi debet plus ex caritate quam filii ceteris personis. licet filii magis diligantur dilectione naturali. Et plus quam uxor omnibus pensatis. pater vero diligi debet plus quam mater ceteris personis. filii autem debent diligi plus quam domestici. Domestici tamen ut dicit magister seneca. li. iij. di. xxiij. si sint boni sunt maioris filijs proponendi. hoc autem exponit aliquod non quantum ad affectum. sed quantum ad effectum nec quod leuatur sed illum qui est collatio beneficiorum vel eleuatio ad regimen aliorum temporale vel spirituale. Potest etiam secundum richardum. exponi quantum ad affectum. quia beatitudo debet optari bonis domesticis non autem malis filijs per statum in quo sunt

potest esse etiam tanta malicia in filiis et tanta bonitas in domesticis quod simpliciter ex affectu maiori magis debet diligere perfectus domesticorum quam filiorum. **¶** Vnde notandum quod licet aliquando propter rare caritatis ordinem superius dictum. hoc contingit fieri aliquando et debita causa. ut cum quis ecclesie bonum propter bono proponit in temporalibus. Et hoc licet videatur propter rationem magis tamen est perfectior ordinatio et meriti cumlatio. Aliquid propter causam debitam ut si quis ex sola liberalitate voluntatis sue se magis exhibeat alicui extraneo quam domesticis et sanguineis et etiam patri suo. Considerando in eo magis aliquam strenuitatem quam dei voluntatem vel meriti dignitatem. et in hoc non meretur. Aliquid contra causam debitam ut si pater meus indiget et eo neglecto subueniam extraneo. et hoc est peccatum. Et sic dicit magister sententiarum. li. iij. di. xix. peccat qui propter agere. hec bonum. Ad eundem autem maiorem huius materie est notandum secundum bonum. quod tripliciter potest affectus accipi. Est enim affectus passio quedam mulcebris opulentie qua scilicet delectatur in alterius bono. Et est affectus motus scilicet quedam rationalis eligentia et ille est duplex. quidam est a caritate elicitus quod scilicet quis optat alij summum bonum quidam vero est impetus quo scilicet quis optat alij temporale bonum ad observantiam nature ordinatum. Est igitur triplex affectus et primus mitem respicit ordinem caritatis presignatus. sic patet quod aliquis plus delectatur et gaudet in respiciendo socium presentem quam in recolendo preteritum absentem. licet magis diligat eum. secundum vero affectum respicit principalem magis enim debet quis optare deum si ubi quam alij. post se autem magis patri et sic deinceps. tertium vero respicit minus principaliter. unde per diversas opportunitates et additiones ordinis ille quantum ad illum affectum variari potest et propter rationem. Similiter etiam effectus eius est triplex scilicet procuratio eterne salutis. relevatio temporalis necessitatis. et commissio siue collatio beneficii spiritualis scilicet ecclesiastici. primus et secundus respiciunt personam. sed tertius respicit utilitatem communem. primus respicit ordinem caritatis principaliter. prius enim homo debet procurare salutem suam quam proximi. et prius patri sui quam alterius. et sic deinceps procedendo. Secundum effectum respicit minus principaliter. unde secundum diversas opportunitates et additiones potest et debet homo magis esse beneficium alijs. Tertium effectum minime respicit ordinem caritatis in collatione enim beneficiorum ecclesiasticorum parum aut nihil sanguinis proximitas et multum meriti dignitas debet attendi. **¶** Ad hoc nota quod ordinem caritatis preassignatus cadit sub precepto. cum enim dicitur deus. vij. diliges dominum deum tuum ex toto. et. et. datur intelligi quod deus debet super omnia diligere. cum vero precipitur primus diligere sicut se. profertur dilectio sui dilectioni proximi. Significatur etiam quod proximiores sunt magis diligendi. Et per illud. i. jo. iij. debemus pro fratribus animas ponere. id est vitam corporalem. Innuitur quod plus debemus diligere primum quam corpus nostrum. Et ad gal. vij. opemur bonum ad omnes. maxime autem ad domesticos fidei. Innuitur quod inter proximos meliores

et proximiores sunt diligendi magis. Sed nunc quid predictus ordo caritatis in patria remanebit. **¶** Et secundum rich. et tho. quod remanebit quantum ad hoc quod deus est super omnia diligendus. Respondeo vero boni optati diliget meliores plus quam se. Minus vero bonos diliget minus quam se. secundum vero intentionem dilectionis plus diligit se quam proximum etiam meliorem sed quo ad ordinem proximum ad invicem simpliciter diligit quos magis meliorem secundum caritatis amorem. Contingit tamen secundum tho. in patria quod aliquis sibi diunctum pluribus rationibus diliget. non enim cessabit ab animo beati honeste causae dilectionis. Omnibus tamen rationibus alijs ratio dilectionis ex propinquitate ad deum profertur. Et secundum rich. ceteris paribus intensius vult diunctio sibi illud bonum quod habet.

¶ Equitur videre de quinto scilicet de caritate quantum ad eius actum. Circa quod sciendum quod actum caritatis quidam ab ea impantur. Et isti sunt plures et secundum speciem differetes quod voluntas per caritatem impat actus omnium aliarum virtutum. unde. i. cor. xij. dicitur quod caritas omnia credit omnia sperat etc. quidam ab ea eliciuntur. et isti etiam sunt plures. per ordinem tamen se habentes. Ille tamen qui immediate elicitur a caritate et mediate quo alij actus ab ea eliciuntur non potest esse nisi unus secundum speciem qui est actus diligendi mediate quo elicitur actus considerandi bonum futurum. gaudendi de bono presenti. odiendi malum contrarium bono ex caritate amato. et fugiendi illud cum est futurum. et tristani de illo cum est presentis. **¶** Potest autem queri de actu diligendi deum. unde habeat modum. **¶** Et aliquis actus tripliciter dicitur habere modum scilicet aut secundum limitatorem essentie. aut secundum determinatorem debitam circumstantiarum. Aut secundum proportionem medij inter superfluum et diminutum. primo modo omnis actus habet modum secundum modo omnis actus virtuosus. 3o modo omnis actus virtutis cardinalis. Actus vero virtutis theologice ut caritatis est duplex secundum petrum. Unus exterior in effectu et hic habet modum. Alter interior in affectu et hic non habet modum quod mensuram accipit ex ratione obiecti mouente que est imensa. propter quod nulla creatura potest deum diligere quantum est diligibilis. unde dicitur bernardus. li. de diligendo deum. causa diligendi deum est modus sine modo. unde nimis se potest homo affligere in seruicio dei. sed non nimis eum amare. eo quod homo exterior per excellentias corrumpitur. sed interior roboratur. Excellentie enim sensatores corrumpunt sensum sed non excellentie intelligibili intellectum. ex secundo de anima. **¶** Sed nunquid modus diligendi deum qui attenditur secundum determinatorem debitam circumstantiarum. et qui precipitur deuterio. vij. et matheo. xxij. diliges dominum deum tuum ex toto corde tuo etc. impleri potest in via. **¶** Et sic aliquo modo diligere enim deum secundum cor suum potest tripliciter intelligi. uno modo ita quod totum cor hominis feratur actu semper in deum et hoc erit in patria quia esse non potest in via propter humanam infirmitatem. Alio modo quod homo studium suum deputet ad vacandum deo et diuis omnibus alijs premissis nisi quantum requirit necessitas vite presentis. et hoc potest esse in via. non

tamen est communis omnibus habentibus caritatem
tercio modo quod aliquis habitualiter ponat in deum
totum cor suum ita. scilicet quod nihil velit divine vo-
luntati contrariari. hec est communis omnibus habenti-
bus caritatem. prima totalitas ut terminus vie
nobis ostendit. secunda consuetudo. tertia precipit. De
primo intelligitur illud quod dicit augustinus. li. de perfe-
ctione iusticie. Et in patria implebitur illud. di-
liges dominum deum tuum ex toto corde tuo etc. **C**
Circa modum vero diligendi primum nota quod homo
diligere primum debet sicut seipsum. **M.** xxij. di-
liges primum tuum sicut teipsum. et ibi tangitur ratio
dilectionis per li. primum scilicet secundum naturalem dei ima-
ginem et glorie capacitate. Nec refert utrum dica-
tur primum vel frater. ut dicitur. i. jo. iij. vel a-
micus. ut levi. xix. quia per hec omnia idem signifi-
catur. Tangitur etiam ibi modus dilectionis per
hoc quod dicitur sicut teipsum. quod non debet intelli-
gi equaliter sed similiter tibi. Et hoc triplici-
ter. primo ut diligas eum propter deum sic teipsum
diligere debes. secundo ut velis sibi tantum in bo-
nis sicut et tue voluntati satisfacere debes tan-
tum in bonis. tercio ut non diligas eum propter
aliam utilitatem. sed quia vis bonum sibi. sicut vis
tibi. et sic dilectio primi erit sancta ex parte fi-
nis. Iusta ex parte regule dilectionis. Et vera ex
parte recte dilectionis. **S**ed nunquid cari-
tatis actus potest esse mercenarius. **R.** tri-
plex est merces scilicet deus et creatura scilicet beati-
tudo qua beatificamur in deo. et merces temporalis
loquendo de prima mercede et secunda actus cari-
tatis potest esse mercenarius. unde quia ad carita-
tem pertinet amare deum tantum in amore amicitie
sed etiam cupiditatis. unde ambrusius. super illud
luc. xxv. quanti mercenarii etc. multi inquit mer-
cenarii boni sunt qui spe eternorum deo serviunt
Et si obiciatur illud bernardus. li. de diligendo
deus. et si sine premio non potest deo servire ser-
viendum tamen est ei sine intuitu premij. Dicen-
dum quod intelligitur amore amicitie. si enim homo
per affectum amicitie amicum sine intuitu pre-
mij diligit ut dicit philosophus. magis tomagis vult ho-
mo deo bonum amore caritatis sine intuitu ali-
cuius mercedis. sed per hoc non excluditur quin
caritas optet amore cupiditatis illam sum-
mam mercedem obtinere. Illud quidem desi-
derium non est amoris naturalis nec acquisi-
ti sed potius gratuiti precipue illud de quo di-
cit apostolus. cupio dissolui et esse cum christo. et hec
videtur esse communis opinio. Aliqui tamen di-
xerunt quod cum amor caritatis sit gratuitus non
intuitur premium. sed omnino liberaliter fa-
cit servire deo sicut patri filius. unde secundum eos
intuitus mercedis non est a caritate. sed bene
potest esse cum caritate et est ab effectu natu-
re caritatem comitante. Loquendo autem de
mercede temporalis non est diligendus deus pro-
pter mercedem sed principaliter. sed diligi po-
test propter talem mercedem sicut propter aliquod
adiuvans ad motum dilectionis sicut distri-
butio quotidiana est ratio aliqua per canonicum
vadit ad ecclesiam. sed non debet esse ratio principalis
Equitur videre de sexto scilicet de odio. quod
opponitur dilectioni. **C**irca quod sciendum

quod odium dei est maximum peccatum. semper enim
quod est secundum se est potius eo quod est secundum aliud. In
odio autem dei voluntas auerit a deo secundum se. In
alijs autem peccatis auerit a deo non secundum se. sed
secundum aliud scilicet in ipsum appetit aliquam inordinata
tam dilectionem. que habet auersionem a deo
annexam unde odium dei secundum theodoricum. est maxi-
mum peccatum in spirituali. secundum quod pecca-
tum in spirituali nominat aliquod genus speci-
ale peccati. Ideo tamen non computatur inter
species eius. quia in omni eius specie invenitur se-
cundum theodoricum. Intelligendum tamen quod et si deus ut
apprehenditur in seipso non possit odiri. quia
ut dicit dyonysius. iij. c. de divinis nominibus.
omnibus amabile est primum bonum odiri tamen
potest a pueris secundum quod apprehenditur ut
actor aliquorum effectuum qui repugnant eorum
inordinate volenti nati cuiusmodi sunt inflicto
penarum et prohibito peccatorum. Odium etiam
proximi cum opponatur caritati est peccatum.
unde. i. jo. ij. qui odit fratrem suum in tenebris
est scilicet spiritualibus que sunt peccata. imo est
etiam gravissimum peccatum que committuntur
in proximum gravissimum inquam quantum ad vo-
luntatis deordinationem. licet ea que committuntur
exterius sint graviora quantum ad proximi lesi-
onem. Oritur autem odium ex invidia directe se-
cundum theodoricum. Et hoc vult scriptura. xxxj. mox. Ex ira
vero dispositus. quidam vero dicunt ut refert nichil
quod potius odium oritur ex iracundia. licet ali-
quod odium ex aliqua invidia oriatur.

**De gaudio accidia et inui-
dia titulus. lxxij.**

Onde considerandum est de effectibus eo-
rum sequentibus actum caritatis principale
qui est dilectio. et de vicijs eis opposi-
tis et primo de effectibus interioribus. secundo de ex-
terioribus. Inter vero interiores. primo de gau-
dio. secundo de accidia. tercio de invidia que duo
gaudio opponuntur. **C**irca primum sciendum quod
amor causat gaudium quando adest amatum. cari-
tas autem est amor dei qui ex hoc ipso quod amatur
est in amante per nobilissimum eius effectum secundum
illud. i. jo. i. qui manet in caritate in deo ma-
net et deus in eo et ideo spirituale gaudium
quod de eo habet ex caritate capitur.

Equitur videre de secundo scilicet de accidia. Cir-
ca quod nota quod accidia secundum damianum. est quedam
tristitia aggravis que scilicet ita deprimit animum
homo ut nihil ei libeat agere. et ideo accidia
importat quoddam te diu opandi. ut patet ex glo-
sup illud psalmi. omnem escam abbo. est anima eorum.
Et a quibusdam dicitur quod accidia est torpor men-
tis bona inchoare negligens. hec autem tristitia
est semper mala et peccatum. unde interdicitur
ecclesiastici. vij. non accideris in vinculis eius
scilicet spiritualis sapientie. Et secundum alexandrum. in secundo scri-
bitur per unum. c. quia dicitur ab acedine. unde
puer. x. dicitur. sicut acetum dentibus et sumus
oculis. sic per his qui miserunt eum. hinc compa-
tur pigritia sive accidia aceto. quia sicut acetum in-
fert dentibus nocumtum corporale scilicet acedine
ita hoc peccatum infert anime nocumtum spirituale
scilicet quandam acedine spirituale ex qua pervenit

tedium spūale boni spūalis. Scdm vero hu.
dicitur ab aci greco qd est cura siue anxietas
ai scdm vero grecum debet scribi cū aspiratōe
sicut achidia ut dicit frater jo. theutonicus.

Est aut accidia sūm genus suū peccatū mortā:
le. cum sūm ppiam rōem contrariet caritati. Nā
pprius effectus caritatis est gaudiū de deo.
ut dictū est supra. Accidia vero est tristitia de
bono spūali inq̄tuz est bonū diuinū. et iō sūm
genus suū est mortalis. et hoc ē veyz qn̄ mot⁹
eius ptingit vsqz ad rōem. ita qz pcedit in fu-
gam et horrozē et detestatōem boni diuini.
qn̄ vero sistit tantū in sensualitate tūc ē venia-
lis. est etiam viciū capitale ut vult g̃g. xxxj.
moz. et eius filie sūt sex sūm grego. ibidē scz
malicia qua q̃s detestat bona spūalia. rancor
scz oīa homies ad bona spūalia inducentes.
pusillanimitas respectu oīliorū. desperatio.
torpor circa pcepta. vagatō mētis cca illicita

Equitur videre de tercio scz de inuidia.
Circa quā sciendū qz sic dicit dām. m. ij.
li. inuidia est tristitia de bonis alienis obie-
ctum em̄ tristicie est ppiū malū. Et sūm hoc d
bonis alterius p̄t esse tristitia put appzehen-
dit ut malū ppiū. et hoc facit dupliciter. v̄l
inq̄tum ex eo nobis aliqd̄ piculum imminet
scz ut ab eo ledamur. et huiōi tristitia n̄ est in-
uidia. sed est effect⁹ timoris ut dicit phs i. 2.
rethorice. et p̄t esse sine peccato. ut dicit g̃g.
xxij. moz. vel inq̄tum est diminutiūz p̄pie
glorie vel excellentie. et hoc est qn̄ excedit
ab alio in illo bono. et hec tristitia est p̄pie i-
uidia. et est semp̄ praua ut dicit phs ij. retho-
rice et est ex genere suo semp̄ peccatū mortā.
le cum repugnet caritati. qz dolet de bono p-
ximi de quo caritas gaudet. job. v. pūlū oc-
cidit inuidia. Sunt tñ primi mot⁹ inuidie qn̄z
etiam in p̄fectis viris qui insurgūt ex surrepti-
one qui sunt veniales. Et simile est de inuidia
pūlorū in quib⁹ nō est vsus rōis. et de motu
inuidie sūm qd ē passio sensualitatis. Scdo p̄t
esse tristitia de bono alterius inq̄tuz deest no-
bis illud bonū qd ip̄e habet. et hec p̄pie est
zelus ut dicit phs ij. rethorice. et si sit de bo-
nis honestis est laudabilis. scdm illud. i. cor. xij.
emulamī carismata meliora. si autē sit d
bonis tpalibus p̄t esse cūz peccato et sine pec-
cato. Potest ec̄ tristitia esse de bono alteri⁹ in-
q̄tum ille est illo indignus. que quidē tristi-
cia ut dicit phs ij. rethorice est de tpalibus
bonis. et dicit sūm eum nemesis et p̄tinet ad
bonos mores. Et hoc ideo dicit. qz reputabat
illa magna. sed sūm fidem nihil sunt respectu
futuroz bonoz que seruant bonis. et ideo
huiōi tristitia p̄hibet in psal. noli emulari in
malignantibus ec̄. **N**ota insup qz inuidia se-
cundū phm ij. rethorice opponit nemesy et
miscdie. s̄z mie directe sūm oppositōz principa-
lis obiecti. tristat em̄ de bonis p̄ximi. miseri-
cordia vero de malis. Nemesis vero opponit
ex pte eius de cui⁹ bono tristat. tristatur em̄
de bono dignoz. nemesis vero de malo indi-
gnoz. misericordia aut virtus est et p̄pi⁹ ca-
ritatis effectus. unde inuidia opponit miseri-

cordie et caritati. Est aut inuidia viciū capita-
le ut dicit grego. xxxj. moz. et tñ est filia ina-
nis glorie. dicit em̄ phs. ij. rethorice qz ama-
tores honoris et glorie magis inuident. et for-
te ppter hoc sūm tho. nō ponit viciū capita-
le. Neqz ab psi. li. de sumo bono. Neqz a cassi-
ano li. de institutis cenobioz. Sed tñ ut dicit
grego. ibidem vicia capitalia intantū sūt sibi
diuncta ut nō nisi vnū de altero pferat. vñd
nō est oīa rōem capitalis vicij qd ex alio ori-
atur. Inuidie vero filie sūm grego. xxxj. moz.
sunt quinqz scz odium insuratio qua scz quis
diminuit gloriā alterius in occulto. detractō
qua quis diminuit manifeste. Exultatio in ad-
uersis p̄ximi. et afflictio in p̄speris eius. hec
tamē vltima est. vñd mō ip̄a inuidia inq̄tū scz
aliquis tristat de p̄speris alicui⁹ sūm qd hnt
quandā gloriā. Alio mō est filia inuidie scdz
qz p̄spera p̄ximi eueniunt oīa conatum inui-
dentis. Emulatio aut et inuidia p eodem ac-
cipiuntur in scripturis sanctis inuidiam gene-
raliter sumendo. sumēdo aut vtrunqz p̄pie sic
inuidia attendit in actu interiori. Emulatio
vero in actu vel effectū exteriori. ut d̄ glo.
sup illud ad gal. v. emulationes inuidie.

De pace et vicijs oppositis
titulus. lxvij.

Postea considerandū est de pace et vi-
cijs oppositis sibi. et primo videndum
est de pace. scdo de discordia que ē in
corde. tercio de oīenone que est in ore. quar-
to de rixa. quinto de seditione. sexto de scisma-
te. septimo d bello. hec em̄ quatuor vltima op-
ponuntur paci quantum ad opus. **C**irca pri-
mū sciendū qz vbiqz est pax ibi est con-
cordia non tamē ecōuerso si nomen pacis p̄pe-
sumat. Concordia em̄ p̄pie sumpta est ad alte-
rum scz inq̄tum voluntates diuersoz cordi-
um simul dueniunt in vñm cōsensum. Et sic
discordia importat vnionez appetituum diuer-
soz appetentium. et scdm hoc discordia potest
esse aliquoz impioz in malo. Sup hanc aut
vnionem qn̄z importat vnionem appetitū et
motuum vnus appetentis. scz appetitus sens-
ficiui. et appetitus intellectui. et hec nō ē im-
piozum. qz pax non est impijs. ut dicit psal. v.
non est pax impijs. Pax aut vera et p̄fecta p
quam om̄es appetitus vniantur quietati i vno.
habetur tantū in patria. hec em̄ est vltimus fi-
nis creature rationalis. de qua in psal. qui po-
sunt fines tuos pacem. pax vero que habetur
in via est imp̄fecta. qz etsi principalis motus
anime quiescat in deo repugnāt tamen alij in-
tus et ex qui p̄turbant pacem istam. **A**ppetūt
tamen omnia pacem ut dicit aug. xix. de ci. et
d̄yo. c. ix. de di. no. omne em̄ appetens appe-
tit tranquille et sine impedimento puenire ad
illud quod appetit in quo oīstic rō pacis quā
aug. xix. de ci. dei ordinis trāquillitatē diffi-
nit. nō tamē om̄es appetūt verā pacem. s̄z qui-
dam apparentē ut malī appetunt iniquā pacē
mō et appetitū sibi oīpetenti. bellantes etiam
appetunt pacē qz bellādo ad p̄fectiōz pacē
quā habeant puenire q̄rūt. Sicut ac vult phs

ix. et b. ad amicitia p̄tinet concordia in bonis o-
ferentib⁹ ad vitā et p̄cipue in magnis. vñ et
tulli⁹ de amicitia dicit q̄ amicorū est idē vel
le et nolle. vñ de dissensio de minimis et de opa-
tionibus nō repugnat imp̄fecte paci que ha-
betur in via. Est autē pax p̄p̄i⁹ effectus carita-
tis. s̄m illd̄ psal. pax multa dili. legem tuam.

Sequitur videre de sc̄do sc̄z de discordia.
Circa quā sciendū q̄ cum opponat⁹ ocoz
die hoc p̄t esse dupliciter. vno mō p̄ se ut cum
quis a bono p̄ximi in quo d̄sentire debz̄ dissen-
tit scienter et ex itentōe. et b̄ est p̄ctm̄ mortale
ex suo genere p̄pter ocrarietate quā habet ad
caritate ex qua ocozdia catur. vñ de ad gal. v.
dissensiones. i. discordie ponūt⁹ inter opa car-
nis. de quibus subdit⁹ ibi qui talia agunt re-
gnū dei n̄ subsequūt⁹. p̄ximi tñ mōt⁹ hui⁹ dis-
cordie p̄pter actus imp̄fectionē peccata sunt
venialia. Alio mō p̄ accidēs ut qñ aliqui intē-
dunt aliqd̄ bonū p̄tinens ad honorem dei vñ
utilitate p̄ximi. sed vñ existimat hoc eē bo-
num ali⁹ nō. Et tunc discordia est p̄ accēs cō-
tra bonū p̄ximi ut fuit inter barnabam et pau-
lum act. xv. qd̄ p̄inebat ad defectū hūanum
licet hoc ip̄m fuerit ex diuina p̄uidētia p̄pter
utilitate d̄sequentē ordinatū. Et tūc discordia
nō est peccatū nec repugnat caritati nisi sit cū
errore circa necessaria ad salutē. vel nisi sit cū
indebita p̄tinencia. Est autē discordia filia ina-
nis glorie. ut dicit ḡg. xxxi. mox. et hoc ē ve-
rum loquēdo de discordia p̄ quā quis p̄sequi-
tur qd̄ suū ē. et recedit ab eo qd̄ est alterius
q̄ vero ab alterius volūate recedat p̄tinet ad
inuidiā. Vñ de sc̄dm b̄ ab inuidia catur.

Sequitur videre de tercio sc̄z de orentione
circa quā sciendū q̄ potest sumi triplici-
ter. vno mō p̄t dicit impugnationē veritatis
et modū inordinatū sc̄dm q̄ dicit ambro. q̄ o-
tentio est impugatio veritatis cūz ofidētia
clamois et sic est peccatum mortale. Nota
q̄ hec clausula sc̄z cum ofidētia clamois ē
circūstancia aggrauās vñ etiā sine ea p̄t impu-
gnatio veritatis esse orentio. vñ sc̄dm alex. ge-
neraliter p̄t dici orentio impugnatō veritatis
p̄sistens in sermōe cā vincendi. hec em̄ orentio
videt⁹ poni in glo. ij. thim. ij. sup̄ illud noli
orendere verbis. nemo inquit se patit⁹ vinci
licet sciat vera esse que audit. Alio mō p̄t ē
impugnatō falsitatis cum debita acrimonia.
et sic est laudabilis. tercio mō potest sumi p̄o
ut est impugatio falsitatis cum modo inordi-
nato et sic potest esse peccatum veniale. nisi
forte tanta sit inordinatio q̄ ex ea alij scanda-
lizentur. vñ de apl⁹ cum dixisset. ij. thim. ij.
noli orendere verbis. subdit. ad nihil est vñ
le nisi ad subuersionem audientiū. Contentio
autē de qua dicit⁹ job. xix. nunqd̄ qui orendit
cum deo tam facile quiescit. sumitur ibi omu-
niter p̄ disputatōne. Item s̄m alex. contentio
potest fieri pluribus de causis. primo causa
malignitatis ut cum quis vult iniuste vincere
vel amos simpliciū subuercere. et sic est p̄ctm̄
mortale. et p̄hibet⁹. ij. thim. ij. noli orendere
verbis. si tñ hoc in his in quib⁹ nō est piculū

ex quadā leuitate fieret p̄ctm̄ mortale nō esset
Secdo cā necessitatis sic nō est peccatū. vñ sup̄
illud puer. nō orendas aduersus hoīem fru-
stra. glo. nō vetat orendere otra malefaciente
ut corrigat⁹ q̄ hoc frustra nō fit. q̄ certa neci-
tas cogit. tercio cā exercitacōis. sic nō est pec-
catum mortale. licet aliqñ p̄pter indebitū mo-
tum otingat esse veniale. quarto cā eruditōis
sic nō est p̄ctm̄. quito ex quadā utilitate glie
vel honoris. sic videt⁹ esse p̄ctm̄ veniale. sic vi-
det⁹ accipi luc. xxij. facta est orentio q̄s eoz.
videret⁹ esse maior. sexto p̄t dici orentio cona-
tus bone opatōis. s̄m illud luc. xij. orendite
intrare p̄ angustā portam. Est autē orentio filia
inanis glie. est tamē affinis inuidie sc̄z m̄ptū
dissentit ab eo cum quo orendit.

Sequitur videre de q̄rto sc̄z de rixa. Circa
quā nota q̄ sic dicit glo. ad gal. v. vbi ri-
xe ponūt⁹ inter opa carnis. rixe sunt qñ hoīes
ex ira se p̄cutiūt. et iō rixa videt⁹ esse qd̄dam
p̄uatu bellū qd̄ agitur iter p̄sonas p̄uatas
nō ex aliqua publica anctē. sed magis ex ior-
dinata volūate. et iō semp̄ est p̄ctm̄. et i inua-
dente iniuste ē mortale. In defendēte vero se
qñz p̄t esse sine peccato. ut si solo aimo repellē-
di iniuriā illatā et cū debito moderamine se
defendat. vñ de nec rixa p̄p̄ie dici p̄t ex parte
eius. Qñz fit cūz p̄ctō ut si aio vindictē l̄ odij
vel etiā imoderate se defendat. s̄z cū veniali q̄
dem qñ aimo motus leuis vindictē vñ odij se
immiscet. vel cū nō multū excedit moderatam
defensionē. Cum mortali autē qñ aimo effrena-
to infargit in impugnante ad occidendū eum
vel grauiter ledendū. Inuadentes autē publi-
ca potestate nō dicunt⁹ rixari. s̄l̄r inordinare
se defendētes resistendo publice potestati. Est
autē rixa filia ire ut dicit greg. x. xxxi. mox. p̄-
uer. xv. et. xix. d̄ vir iracūd⁹ puocat rixas cē.

Sequitur videre de quito sc̄z de seditione.
hec autē importat qñdā otradictōz et in h̄
duenit cū bello et rixa. s̄z differt ab eis i duo-
bus. p̄io q̄ illa ip̄ortat mutuā impugnatōz i
actu. s̄z seditio p̄t dici siue hui⁹ ipugnatō si-
at in actu siue sit p̄paratio ad talē pugnā. vñ
ij. coz. xij. d̄ glo. q̄ seditōes sunt tumult⁹ ad
pugnā sc̄z cum aliq̄ se p̄parāt et intētant pug-
re. Secdo q̄ bellū est p̄p̄ie otra extraneos et
hostes q̄ multitudinis ad multitudinē. rixa autē
est vñus ad vñū vel paucorū ad paucos. sedi-
tio vero p̄p̄ie est inter p̄tes multitudinis vñus
inter se dissentientes ut cum vna ps ciuitas ex-
citatur ad tumultū otra aliam. differt autē a
scismate. q̄ scisma opponit⁹ spūali vñitātē m̄-
titudinis sc̄z eccl̄iastice et importat dissensioz
spūalem. seditio vero opponit⁹ vñitati multi-
tudinis t̄pali vel seculari. importat ec̄ p̄paratōz
ad pugnā corpale. Est autē seditio p̄ctm̄ morta-
le ex suo genere. vñ. ij. coz. xij. p̄hibent sedi-
tiones inter illa que sūt peccata mortalia. Et
tanto est graui⁹ q̄to bonū dūne qd̄ impug-
tar p̄ seditionē est maius q̄ bonū p̄uatu qd̄ i
pugnat⁹ p̄ rixam. p̄tinet autē peccatū seditōis
p̄mo et principaliter ad eos qui seditōz p̄u-
rant q̄ grauissime peccāt. sc̄do ad eoz sequēs

qui vero resistunt eis p[er] defensione dñi boni
nō sunt dicendi seditiosi. Perturbatio vero re
gimis tyrannici cū non sit iustum. q[ui] nō ordia
tur ad bonū dñe sed ad priuatū. ut patet per
plm. iij. pol. et. viij. et bi. nō habet rōem sedi
tōis. vnde laudat[ur] qui multitudinez liberat a
tyrānica ptate nisi forte qñ sic inordinate per
turbat[ur] regimē tyranni. q[ui] multitudo subiecta
patit[ur] maius detrimentū ex pturbatōe d[is]sequē
ti q[ui] ex regimie tyrāni. Magis autē tyrānus se
ditiosus est qui in populo sibi subiecto discor
dias et seditōes nutrit ut tuti[us] dñari possit. h
em est tyrannicū cum sit ordinatū ad p[ro]prium
bonū p[re]sidentis cū damno multitudis. Non cō
putatur autē seditio iter peccata capitalia nec
inter ea que oriunt[ur] ex illis ut pat[et]. xxxi. mo.
q[ui] d[ic]itur sub discordia sic et scisma.

Sequit[ur] videre de sexto sc[ilicet] de scismate. scis
ma autē scdm p[er] l. i. et bi. a. scissione d[ic]i ani
moz. scissio vero opponit[ur] unitati et ideo p[ro]p
peccatū scismatis est p[er]t[ur]b[ati]o spūali ex hoc q[ui] q[ui]
intendit se separe ab unitate quā caritas facit
et ideo p[ro]p[ri]e scismatici dicunt[ur] q[ui] sponte et p[ro]
p[ri]a intentōe se sepāt ab unitate ecclesie que
est unitas principalis. vnde scisma a canonicis
describit[ur] qd est illicitus ab unitate vel dñita
te discessus. xxiij. q. i. scisma. Unitas autē eccle
sie attendit[ur] in duob[us] sc[ilicet] in dñexione mēbro
rum ecclesie ad inuicē siue dñicatōe. et ordia
tione oim mēbroz ecclesie ad vnum caput
sc[ilicet] xpm. cui[us] vicari[us] est papa. et ideo scismati
ci dicunt[ur] qui subesse renuūt pape et hoc cum
quadam rebellionē sc[ilicet] cū p[er]tinaciter p[re]cepta
eius contemnunt. et eius iudiciū subire refugit
unt. et etiā illi qui mēbris eius dñificare no
lunt. Differt autē scisma ab heresi q[ui] heresis
p[ro]p[ri]e opponit[ur] fidei. scisma autē unitati ecclesi
astice caritatis. vnde sunt diuersa vicia. Et p[er]
etiā dici q[ui] differūt sic species et genus. q[ui]
omnis hereticus est scismaticus et nō ecōuerso
nisi scisma durauerit. q[ui] tunc in heresim icidit
In fine em sibi dñingit heresim ut recte videat
tur ab ecclesia recessisse ut dicit hiero. xxiij. q.
iij. inter scisma. vnde infidelitas vel heresis ē
gravi[us] peccatū scismate in genere suo. q[ui] illa
est cōtra deum scdm qd est in se veritas prima.
hoc autē est contra ecclesie unitatem que ē mi
nus bonū deo. vnde heresis p[ri]mū locū tenet
in penis. xxiij. q. vij. qui est in oib[us]. Posset
tamen dñingere q[ui] aliquis scismaticus pecca
ret graui[us] q[ui] aliqs infidelis. vel p[ro]pter maiore
dñceptū. vel p[ro]pter maius piculū qd inducit v[el]
p[ro]pter aliud hui[us]m[od]i. P[er] h[er]o. tñ videtur sentire q[ui]
scisma sit graui[us] peccatū heresi et oī alio pec
cato. q[ui] deus ipm graui[us] puniuit sicut patet
p[er]cipue i chore dathā et abirō. quos viuos ter
ra absorbuuit numeri. xvi. et. xxiij. q. j. n[on] aufe
ramus. Ad qd dici potest q[ui] scisma ex quo ē ra
dicatum et firmatum habet heresim annexam
Vnde peccat cōtra illum articulū fidei. vnam
sanctam catho. ecclesiam. et sic ē idem crimē
qd heresis et pena equalis. vel forte illi de q[ui]
bus dicit hiero. dñiserunt scisma ex maiori d
tumacia. et dñceptu q[ui] alij p[ro]dolatriā p[ro]pter qd

magis peccauerūt et ideo graui[us] puniti fuere
Puniunt[ur] autē scismatici et a deo ut p[re]dictum ē
et ab homie iudice sc[ilicet] spūali p[er] excoicātōz. Et
si nō respuerint deponunt[ur]. di. xxiij. in nomie
dñi. Et si non possit aliter destrui inuocandum
est brachium seculare. x. q. j. petimus. puniūt
etiā pecunialiter. xxiij. q. vij. q[ui] autē. Quid autē
iur sit de ordinatis a p[re]latis scismaticis vide i
fra tractatu de sacramento ordinis. ti. a q[ui] ha
bent ordines dñeri. Quid etiā iuris sit de ali
enationib[us] factis a scismaticis. vide infra tra
ctatu de sacramento ordinis ti. de cāis. et for
ma alienādi res t[em]p[or]ales ecclesiar[um]. Scismaticus
autē volens redire ad unitatem ecclesie cū omē
scisma vix aut nunc[us] sit sine heresi scisma debz
abiurare et ad mandatū ecclesie satisfacere. et
recipi cū manus impositōe ut accipiat sanctū
sp[iritu]m qui extra ecclesiā nō est nec dari p[ot]t. xxiij.
q. j. dicimus putandū scisma. Si autē recōcilia
tus dicat secuz circa ordinē misericorditer di
spensatū p[ro]bare habet et q[ui] ab eo qui p[ot]t disp[en]
sare. ex. e. c. vltimo.

Sequit[ur] videre de septimo sc[ilicet] de bello. de
hoc autē habitū est supra li. j. ti. de bellis
Nihilōi[us] tñ p[re]ter ea q[ui] dicta sunt ibi p[ro]nt h[ic] plu
ra queri sc[ilicet] v[er]z bellare semp sit peccatū. Et
q[ui] nō nam bellare iuste sedz lege dñinā est li
citur et etiā regibus et principib[us] terre p[re]ce
ptum. h[ic]m q[ui] dicit aug. ad bonifaciū cōmitem
sup illō p[re]s. et nūc reges intelligite zc. q[ui]o in
quit reges seruiūt in timore nisi ea que cōtra
dei iussu sūt religiosa seueritate p[ro]hibendo atz
plectendo. aliter em seruit rex q[ui] hō aliter q[ui]
rex. q[ui] homo est seruit deo viuendo fideliter
q[ui] rex est pugnando h[ic]m legem iusticie vinili
ter. Bellare autē iniuste illicitum ē et p[ro]hibitū
scdm q[ui] ostendit[ur] baruth. iij. vbi dicitur de gi
gantibus qui ab initio fuerūt statura magni
scientes bellū. nō hos elegit de[us] zc. Ad ma
iorem ergo euidentia sciendū q[ui] ad hoc qd ali
qd bellum sit iustum quatuor requirūt. p[ri]mo
auctoritas principis cui[us] mandato est bellum
gerendū. xxiij. q. ij. c. j. vnde et principib[us] d[ic]
itur in p[re]s. enipite pau. et ege. de ma. pec. li.
berate. Scdo cā iusta ut illi sc[ilicet] qui impugnan
tur p[ro]pter aliquā culpā impugnatōz mereant[ur]
xxij. q. ij. dñs. Vñ aug. in li. lxxij. q[ui]stionum
Iusta bella solent diffiniri que vltiscunt[ur] iniu
rias. sic gens vel ciuitas plectenda est que v[el]
iudicare neglexerit qd a suis improbe factū ē
vel reddere qd p[er] iniuriam ablatum est. Sunt
autē iuste cause plures sc[ilicet] maloz cohercio.
bonoz subleuatio. xxiij. q. j. apud. Rex abla
tarum repetitio. Iniurie a se vel ab alijs p[ro]pul
satio. xxiij. q. ij. c. j. et. c. dñs. Patrie defensio
infirmoz p[ro]tectio. xxiij. q. ij. fortitudo. terco
requirit[ur] ut intentio bellanū sit recta. xxiij.
q. j. quid culpat[ur]. et capitulo ap[osto]l. vbi d[icitur] au
li. de verbis dñi. apud vos dei cultores etiā
bella p[ro]tractantes sunt qui nō cupiditate aut
crudelitate sed pacis studio gerūt ut mali co
herceant[ur] et boni subleuent[ur]. quarto requirit[ur]
modestia. Et hec cōsistit in duob[us] p[ri]mo ut
tantū accipiat ut sibi reputet satisfactū et nō

ultra. **A**ntes em habens oia aliqua iustu bel
lum. si facit licite quidq capit ab hoste vl
ad adiutoribus ei? siue subditis siue alijs do
nec sit sibi satisfactu scdm suaz conscientiam de
omni damno dato. et labore et opis tam suis
q hoim suoz. vel donec hostis ius offerat et
satisfacere velit. ultra h autem nihil accipe de
bet nisi ppter immanitate criminis priuari meru
erit omibus bonis. vt ppter heresim vel crime
lese maiestatis. sm rap. et rod. **S**cdo consistit in
hoc vt no ledat eos qui i nullo pstant aduer
sarijs suis auxiliu vel fauorem mouens em iu
stum bellu potest no tm aduersariu. s etia va
sallos et subditos eius. et oplices ledere. ex.
de offi. dele. c. j. **A**lij dicunt q no potest res p
dictoz cape vel psonas nisi qdiu pugnant
otra eum. nisi forte de rebus illoz vel edific
ijs ledere. hec host. ex. de resti. spo. olim. **S**i
aliqd hoiz desit est iniustu bellum. **S**i tamen
hec omia desint et tantu p rebus repetendis
quis bellet no tenetur restituere nisi illud qd
abstulit vltra id qd habuit ille d suo. **S**i obi
citur otra pdicta. illud **M**. xxvj. ois qui acce
perit gladium. gladio pibit. **E**t vt dicit aug.
li. ij. otra manicheos. **I**lle accipit gladiu qui
nulla supiori aut legitima pte iubente l co
cedente in sanguine alicui? armat. qui vo ex
autoritate principis vel iudicis si sit psona p
uata vel ex zelo iusticie q ex autoritate dei. si
sit psona publica gladio vtit. non ipe gladiu
accipit sed ab alio sibi omissio vtitur. vnde ei
pena non debetur. **N**ec tamen illi qui etia cum
peccato gladio vtunt? semp gladio occidunt?
sed ipe semp suo gladio peunt. qz pro peccato
gladij eternaliter puniuntur nisi eos peniteat.
Obiicit? iterz illud **M**. v. ego aut dico vo :
bis non resistere malo. **E**t q huioi pcepta vt
dicit aug. li. de sermone dñi in monte sp sunt
seruanda in pparatione animi. vt scz homo sem
per sit paratus no resistere vel se no defende
re si opus fuerit. **S**ed quandoqz tamē aliter a
gendu est ppter omne bonum et etiam eoz
cum quibus pugnat? qz vt dicit aug. in episto
la ad marcellinu. cui licentia iniquitatis eri
pitur vtiliter vincit. **V**trum iuste bellans
possit homies capere et reb? spoliare. **E**t bel
lum aut est iustum simpliciter aut ex ca. si sim
pliciter puta ex edicto principis. liberi hoies
capti. fiunt serui capientium. et in dominium
eoz transeunt res occupate. ff. de capti. et p
liminio reuersis. l. hostes. **E**t tunc peccat ser
uus si a domino recesserit. xxij. q. v. dicat.
vnde res feudales in bello capte erunt occu
pantis. saluo tamen iure dñi innocetis. ex. de
here. excoicam. **S**i vero sit iustum ex ca puta
quia fit ad defensionem et psecutionez iuris
tunc aut bellans habet iurisdictionem super il
los quibus mouet bellum aut non. si sic quia
scilicet subditi sunt rebelles tuc potest res eo
rum inuadere et suas facere. ff. de le. iij. l. j.
Si aut no habet iurisdictionem iuste tamen pu
gnat. quia alius inuadit eum. vim vi repelle
re potest et hoim pcutere cum moderamine
inculpate tutelae. licet. **N**on licz aut ei psonaz

vel bona eius capere vel detinere sed res sibi
ablatas potest vendicare. ff. de rei ven. l. i. re
actio. hec hosti. ex. de iureiura. sic. **S**i aut res
eius sint distracte. et ipe loco eaz tantundez
de rebus illius abstulit restituere non tenet.
Debet tamen penitentia sibi imponi p rapina
sicut dicit? de illo qui furatus est. x. l. i. ei qui
debebat sibi. x. **V**trum clericis et epis liceat
facere bella. **E**t q no. scz bella illa q ad san
guinis effusione ordinant? quinimo poti? de
bent esse parati ppiu sanguine effundere pro
xpo vt ope imitent? qd gerunt ministerio alta
ris in quo sub sacramento representatur xpi pas
sio. **E**t ideo statutū est vt effunderes sanguine
etiam sine peccato sint irregulares. nulli aut
alicui officio deputato licet illud p qd reddi
tur indignus illo officio. hinc dicit? petro in
psona episcopoz et clericoz. **M**. xxvj. mitte
gladium tuu in vaginā. ac si apte dicat. ac
tus tibi cuiqz pdecessorib? inimicos dei cor
pali gladio licuit psequi. decetero aut in ex
plum patientie gladiu in vaginā duerte. xxij.
q. viij. clerici. **D**ossunt tamē plati et clerici ex
autoritate supioris bellis interesse no vt ma
nu pperia pugnent. sed vt iuste pugnantib? spi
ritualiter subueniant suis cohortatib? abso
lutionibus et huiusmodi spiritualibus subue
tionibus. **D**ossunt etiam disponere et induce
re alios ad bellandum iusta bella. non em in
terdictum eis bellare quia sit peccatum sed qz
non conuenit eis tale exercitium. xxij. q. viij.
hortatu. **I**n psona vero pperia debent vti armis
spualibus. scdm illud. ij. cor. x. arma milicie
nostre no sunt carnalia sed spiritualia que qui
dem sunt salubres admonitiones deuote orati
ones contra pñaces sententia excomunicatio
nis. **A**d hanc etia questionem valent ea que di
cta sunt li. j. ti. de homicidio. questione. vtru
liceat clericis maleficos occidere. **D**e hac ma
teria ho. ex. de sum. tri. sup. decre. in oc. xpi di
lectio et modo habetur in sexto positus sup
hoc diuersoz sententias in fi. sententiaz suam
ponens. dicit q clerici habentes iurisdictionem
temporalem indistincte possunt arma sumere
p sua et suoz defensione. quia hec omnia iu
ra pmittit. et pbatur. xxij. q. j. noli. et. q. fi.
q. ij. his ita. vsqz ad. q. in registro. et. c. scire.
Si vero tpalez iurisdictionis no habent. tene qd
notatur jo. et alij supradicti scz q talibus no
licet sumere arma in pperia psona nisi ad defen
sionem sui. vel nisi hortando. vt. xxij. q. fi. q.
ecce q. hec hosti. **V**trum liceat vti insidijs i
bellis. **E**t q sic aliquo modo in bellis iustis
insidie em ordinant? ad fallendu hostes. **D**u
pliciter aut potest quis ex dicto vel facto al
terius falli. vno mo ex hoc q dicitur ei falluz
vel no seruat? ei pmissam et hoc nunq licet.
Vnde hoc modo nullus debet fallere hostes.
Sunt aut quedam iura belloz et federa etia
inter ipos hostes seruanda vt dicit ambro. li.
de offi. **A**lio mo ex eo q no aperit? ei pposituz
hoc aut no semp tenet? homo facere. vnde do
minus iussit iosue insidias ponere habitatozi
bus hay. vt habet? iosue. viij. **E**t huioi insidie

non dicuntur proprie fraudes. nec repugnant iusticie nec voluntati ordinate. **E**sset enim inordinata voluntas si quis vellet sibi nihil ab alijs occultari. **V**trum in festis liceat bellare. **O**bservatio festorum non impedit ea que ordinantur ad hominum salutem etiam corporalem. unde dominus arguit iudeos. jo. vij. dicens. mihi indignamini quia totum hominem saluum feci in sabbato. multo magis autem est conservanda salus reipublice quam salus corporalis unius hominis. **E**t ideo per tuitionem reipublice fidelium licet iusta bella exercere in diebus festis. si tamen hoc necessitas poscit alias non xxij. q. viij. si nulla

De misericordia ti. lxx.

Ostea considerandum est de misericordia. huic proprie opponitur invidia ut dictum est supra. dicitur autem misericordia quia habetur misericordia super alterius miseria. unde dicit aug. ix. de ci. dei. misericordia est aliene miserie in corde nostro compassio qua si possumus subuenire cogimur. unde misericordia non est ad se nisi similitudinaria sicut et iusticia secundum quod in homine considerantur partes diuersae ut dicitur. v. ethi. **E**t secundum hoc dicitur ecc. xx. miserere anime tue placens deo. **E**st autem misericordia potissima inter omnes virtutes ad proximum pertinetes. sicut est etiam actus potioris. supplere enim defectus alicuius in quantum huic est superioris et melioris. unde super illud. j. thi. v. pietas ad omnia valet. dicit glo. am. bzo. summa discipline christiane in misericordia et pietate est. **E**t loquitur quantum ad opera exteriora. Interior tamen affectio caritatis que deo coniungit dilectioni et misericordie in proximos prefertur.

De beneficentia ti. lxxj.

Ostea considerandum est de exterioribus actibus vel effectibus caritatis. **E**t primo de beneficentia. secundo considerandum esset de elemosina que est quedam pars beneficentie. sed de ipsa dicitur infra li. v. **T**ercio de correctione fraterna que est quedam elemosina. **Q**uarto de offensione et scandalo que opponuntur beneficentie et correctioni. **D**e beneficentia autem satis dictum est titulo de caritate arti. iij. et iij. **A**d presens autem nota quod benefaciendum est omnibus secundum illud gal. vlt. dum tempus habemus operemur bonum ad omnes cum beneficentia sit effectus caritatis que se extendit ad omnes. **E**t si omnibus non possumus bene facere in speciali nullus tamen est de quo non possit casus occurrere in quo oporteat in speciali sibi benefacere. **E**t ideo caritas requirit ut homo et si non actu benefaciat habeat tamen in animo suo ut cuique benefaceret si loci et temporis oportunitas adesset. **A**liquis tamen ut excommunicatis et hostibus reipublice potius sunt subtrahenda beneficia in quantum per hoc arcantur a culpa. si tamen necessitas immineret eis subueniendum esset. modo tamen debito. ne natura deficeret nisi secundum ordinem iusticie paterentur. **L**icet autem omnibus sit benefaciendum per loco et tempore magis tamen

men ceteris paribus nobis magis coniunctis. **G**ratia enim et virtutes ordinem imitantur naturam quem instituit deus. **E**st autem talis ordo nature ut quolibet agens naturale per prius magis diffundat actionem suam ad propinquiora sibi sicut ignis magis calefacit propinquiora. et ideo debemus esse magis benefici propinquoibus nobis. **P**ropinquitas tamen unius hominis ad alium attendi potest secundum diuersa in quibus communicant homines adinuicem ut sanguinei in naturali coniunctione. conciuies in civili. fideles in spiritali. et sic de alijs. **E**t secundum diuersas coniunctiones sibi diuersimode diuersa beneficia sunt dispensanda. hoc tamen potest variari secundum diuersitatem locorum et temporum et negotiorum.

De correctione fraterna ti. lxxij.

Ostea considerandum est de correctione fraterna. **E**t primo cuius virtutis actus est correctio fraterna. secundo quid est fraterna correctio. tertio utrum et quo sit aliquis corripiendus. quarto de obligatione precepti de correctione fraterna. quinto utrum preceptum idem. **M**. xviij. si peccauerit in te frater tuus vade et cor. 22. intelligi debet tamen de peccato occulte sexto de ordine fraterne correctionis. septimo de testimonio adductione. octauo utrum frater qui lucratus est fratri corripiendo eum inter se et ipsum solum. teneatur prelo precepti per obedientiam reuelare ipsum correptum. **C**irca primum sciendum est quod duplex est correctio delinquentis una que adhibet remedium peccato in quantum est quoddam malum ipsius peccantis. **E**t hec est proprie correctio fraterna que ordinatur ad emendationem delinquentis. remouere autem malum alicuius eiusdem rationis est et bonum eius procurare. procurare autem fratris bonum pertinet ad caritatem per quam volumus et operamur bonum amico. unde et correctio fraterna actus est caritatis. quia per eam repellimus malum fratris scilicet peccatum cuius remotio pertinet ad caritatem magis quam etiam remotio exterioris damni vel etiam corporalis nocimenti. **A**lia vero correctio que adhibet remedium peccati delinquentis secundum quod est in malum aliorum et precipue in nocumentum communis boni. et talis correptio est actus iusticie cuius est seruare rectitudinem iusticie unius ad alium.

Circa secundum sciendum quod sic ex verbis domini. et sanctorum colligitur. fraterna correctio est admonitio fratris de emendatione peccatorum ex fraterna caritate procedens. **A**d cuius euidentiam sciendum quod corripiere fratrem est cor eius de malo ad bonum rapere. rapi autem dicuntur que cito et quasi subito auferuntur. **V**nde et syllaba corripitur dicitur que raptim et quasi subito pronuntiatur. **C**ito autem frater de malo ad bonum transferatur dupliciter. primo cuius turpitudine peccati sibi et pulcritudo vel honestas boni ostenduntur. secundo cum pena infligatur sentitur vel infligenda timetur. **E**t secundum hoc duplex est correptio. una est fraterna in qua bonum fratri persuadet a quocumque. **E**t turpitudine peccati vel pulcritudo boni dimissi ostenditur. **A**lia est potestativa in qua pena

infigenda cōminatur vel iam infligit^r ut de peccato ad statum bonū correptus reuertat^r. Et hoc est plato^r. prima diffinit^r hic et non secunda. **E**t nota q^d cū dicit^r correptio fraterna est admonitio fratris. Nōmīe fratris intelligit^r omnis homo peccator siue inferior. siue par. siue superior. Omnes em fratres sumus i xpo potius tñ ponit^r nomē fratris q^d hominis l^e peccatoris q^d frater est nomē amoris et caritatis et huiōi. Nec aut correptio fit vel fieri debet ex fraterna caritate. Vnde aug^s. de verbis dñi sup^r **Mⁱ**. vj. debemus amando corripere nō nocendi cupiditate sed studio corrigendi. **A**d hoc nota q^d corripe interpretatur. i. simul rapere vel corrapere. Nō transfert^r at nec sumit^r in hac materia rapere scdm q^d sonat in violentiam. sed hūm q^d dicit festinatōz quasi subito d^e malo ad bonū translatōem. Audito em a corripiente q^d turpe. q^d damnosum q^d puniendum sit peccatū omissum. et quantum sit bonum dimissum merito raptim et festinanter debz peccator peccatū dimittere et ad virtutez redire.

Circa terciū querūt^r plura scz utrū aliquis sit corripiendus. **E**t q^d sic scdm illud **Mⁱ**. xviij. si pecca. i te frater tu^s zc. Est aut frater corripiend⁹ quaduplici de cā scdm aug^s. li. d. cor. et gratia. primo ut peccatū suum et se cognoscat. puer. xxi. virga et correptio tribuit sapientiam. scdo ut de peccato agnito dolo rem pudorem et timorē habeat. tercio ut peccator se deformem ex peccato vidēs. reformationē desideret. et deum oret ne in tali feditate pmaneat. quarto ut si corripientis in correpto non pficiat tamen corripere sibi valet ut peccatum effugiat et meritum sibi acquirat. vnde. xxiij. mor. xx. c. dicit gg. caritatis zel⁹ mala que corrigere nō valet increpare nō desinat ne se picipem delinquētium ex consensu taciturnitatis adijciat. Et aug^s. li. de cor. et gratia. dicit sine desperatōe corripiamus. q^d si filius est pacis quē corripimus requiescet sup eum pax nostra finat^r ad nos reuertet^r. **S**z obicit^r q^d puer. ix. d. qui arguit impiū ipe si bi maculam generat. Noli arguere derisorem ne oderit te. ergo peccator nō est corripiend⁹. **S**alomō loquitur in cāu nō absolute. scdm greg^s. viij. mor. c. lix. ubi exponit illud verbū quando em peccator vel derisor credit^r pba biliter ex correctōe peior futurus. tūc nō est corripiend⁹ ut dicit ibidez. aliter em quando speratur correctio est corripiend⁹. In cāu etiam aliquo qñ non sperat^r correctio. corripitur tñ ne pcedat plus in malo Vnde aug^s. de cor. et gratia. si aliquando timore nō corripiamus ne aliquis pereat cur etiam timore nō corripimus ne aliquis inde plus pereat. **V**trum correptio fraterna sit dure vel leniter faciend^a. **E**t licet hic sit difficile certam et vnaz legem de corripiendo dare. quia lex non potest dari de picularibus in piculari. ut habetur. v. ethi. correptio autē est actūū singularium scz peccatorum. Potest tamen distingui ex parte peccatorum. quia quando peccatum fit ex

ignorantia et infirmitate tunc debemus corripere leniter et moderate. gal. vj. fratres si pre occupatus fuerit aliquis in delicto vos q^d spirituales estis instruite huiōi in spiritu lenitatis. quando vero fit peccatuz ex passione et super inducta mala consuetudine tunc est corripiendum partim leniter partim dure. ut dicit^r ethicoz. iij. iuuenis passionum secutor nō solum persuasionibus et monitionibus corripitur. sed etiam obprobrijs et cōtumelijs frequenter indiget. ppter quod hely qui filios suos iuuenes tales leniter corripuit et nō dure. dicitur eos non corripuisse. quod aut leniter corripuerit. habetur. j. re. ij. Quando aut peccatuz fit ex pteruitate malicie et certa de liberatione. tunc corripiendum est autentice et dure. vnde grego. in pastor. nonnulla peccata sunt vehementer increpanda. ut cum culpa ab auctore non cognoscatur quanti sit ponderis ab increpantis ore sentiat^r. Ex parte etiam corripientium distingue quia illi qui corripunt aut sunt prelati. aut subditi. si subditi aut sunt iuuenes et bi corripere vel monere debent humiliter. si autem sunt senes corripiant iuuenes moderate et mature. alios autem scilicet conseniores reuerenter. prelatos humiliter. Si autem sunt prelati corripiant seniores obsecrando iuuenes psuadendo. j. thi. iij. seniozem ne increpaueris. sed obsecra ut patrem. iuuenes ut fratres. hoc dico considerando conditiones corripientium non conditiones alias peccantium. q^d quo ad huiōi vix brevis et diuis regula poterit inueniri. Quia tñ generosus est animus hominis. et ideo meli⁹ ducit^r q^d trahatur scdm senecam. dico q^d correptioni dure semp miscendum est aliquid blandicie saltem ut videatur correptio fieri ex compassione. vnde sen. in puer. semp obiurgationi aliquid blandicie admisce. Quod aut dicit apostolus thi. ij. pcipe doce cum omni imperio ex ponens gg. mor. xxiij. c. xxi. dicit q^d ap^lus hⁱ dicens scz pcipe zc. nō damnatione potentie sed auctoritate suadet vite. cum imperio q^dpe suadet^r q^d prius agitur q^d dicatur Nam doctina subtrahit fiduciam quando conscientia impedit linguam. hec gual.

Sequitur videre de quarto scz de obligatiōe precepti de correptione fraterna. Et circa hoc querunt^r plura scz utrū illud **Mⁱ**. xviij. si pec. in te frater tuus. vade et cor. zc. sit pceptum vel dñilium. **E**t scdm gual. i. questionibus disputatis. corripere fratrem non oportet nisi de peccato. scdm illud **Mⁱ**. xviij. si pec. in te et cetera. peccatum autem est duplex scilicet veniale et mortale. correptio autem fit ad lucrandum fratrem amissum p peccatum. Vnde math. xviij. si audierit te lucrat^r eris fratrem tuum non amittitur fratri anima nisi per peccatum mortale. patet ergo q^d corripere fratrem est pceptum quādo peccat mortaliter. Et sic dicitur ecclesia. xviij. vni cuiq^d mandauit deus de pximo suo. Est aut dñilium qñ peccat venialiter. et hoc videt^r dicere aug^s. li. d. ser. d. dicēs. audiui⁹ admonētē

et magna cura precipientem. si pec. in te frater
tuus va. et cor. ipm. Ita q. admonitio intelligatur
de peccato veniali nō d. mortali. h. gual.
glo. etiā sup. p. dictū verbū dicit. ita peccat q.
fratrem videt et tacet. sicut qui peccatū nō in
dulget. hec glo. sed pceptū est peccatū indul
gere. ergo pceptū ē fratrē corripere. **S**3 obi
citur q. aug. primo de trini. c. x. dicit. aliqñ
a corripēdis fratribus desistūt homines l. ap
ter laborē v. l. ppter verecūdiā. v. l. ppter vita
tionem nocumēti t. pal. quāvis displiceat eis
malū eorū. Nec tñ incidūt in illam dānatōez
q. post hāc vitā talibz p. p. a. h. si cor. p. fr
na esset peccatū desistētes ab ea ppter vitādū
incōmodum t. pale incurrerēt dānatōis de
meritū. ergo talis cor. p. sub pcepto nō ē
S3 h. nich. sup. quartū sen. d. i. x. q. desiste
re a cor. p. fraterna p. t. tingere triplici
ter. vno mō meritorie. s. qñ hōmo desistit cor
ripere. quia temp. nō est nec locus. **A**lio mō
perniciose qñ scilicet hōmo p. b. ab illo sperat
et credit q. possit suo verbo fratrē a peccato
f. r. ab illo. et h. omittit facere ppter aliqd. omo
dum temporale. tūc em. puerat ordinē carita
tis plus diligēs bonū t. pale q. animā. p. ximi
et honorem dei. tertio mō p. hoc omittit ita q.
hec omissio non sit peccatū nisi veniale. quā
do scz ppter aliquod t. p. o. modum habē
dū vel incōmodū vitandum efficitur hō tar
dior vel min. diligēs circa p. ximorū cor. p. t.
onē. **N**ō tñ i. tñ quin si cōstaret sibi q. ipsum
posset a peccato mortali retrahere. hoc nō o
mitteret ppter incōmodū t. pale. **E**t hoc t. cō
mō intelligit. auctoritas aug. **V**trū cor. p.
re aliū sit omnibz pceptū. **S**3 notavit. jo. ij.
q. i. si peccauerit in te q. op. dicentū q. omis
tenentur ad pceptū de cor. p. fraterna
dura est et teneri nō debet. eo q. d. s. t. u. c. m. s.
trāsgressores. **E**t ideo dicit q. mādatur hoc ex
tenditur solū ad eos qui sunt in gradu v. l. ma
gistratu d. s. t. u. c. i. **S**3 cōtrariū huius habet. xxiij.
q. iij. tam sacerdotes. **V**bi dicitur q. tā sacer
dotes q. reliqui fideles omis summā debēt ha
bere curā de his qui pereūt q. ten. eorū redar
gutione a peccatis corrigā. aut si incorrigibi
les appareant ab ecclesia sepent. vñ ad eph.
v. dicit. omibz. nolite cōicare opibus infru
ctuosus. magis aut redarguite. **A**d illd. autē
quod timet. jo. et dicit q. si esset pceptum omi
bus omis d. s. t. u. c. i. transgressores. **R**espondz
gual. q. non est verū quia est pceptū affir
matm ligās tantū p. loco et t. p. necessitatis.
vt patebit infra. **D**icendū est ergo q. cor. p.
fratrem peccantem infligēdo penā est tñ pla
toz. sed cor. p. admonendo ad sui et pec
cati correctionē est omniū. qd patet primo p.
legem naturalē q. dicit hoc facias alijs qd ti
bi vis fieri. au. qd tibi vis fieri. i. debes vel
le fieri debes aut vel le q. ali. te corrigat qñ
peccas vt te emēdes. igit. et tu debes hoc a
lij unicuiqz facere. secūdo hoc patet p. lege
mosaycā. deut. xxiij. nō p. teritis bouē aut
ouem errantē sed reduces. h. de benignitate
legis est obseruādū ad literam. magis aut te

netur quilibz fratri errantē v. l. peccantē q. boni
si ergo bouem errantē tenet. reducere. ergo
et fratrem errantē corripere qd est ad deū re
ducere. t. cō hoc p. p. legem euāgelicā. **M**^t
xviij. **N**am ibi dicitur si pec. in te frater tuus
nō dicit subditus. **E**t subdit etiā lucrat. eris
fratrē tuum. quia ergo omnes sum. fratres o
mnes tenemur inuicē corripere quando d. t. g.
aliquē nostrum peccare. **S**ed obicitur quia
M^t. xviij. dicitur. si pec. i. te. zc. si ergo peccat
in alium vel in deum nō teneris eum cor. p.
re. ergo corripere nō est omniū. **S**3 q. illd. **M**^t
in te. intelligitur in te sciētē. nō in te lesū.
Ita q. amore tui illū cor. p. ias. secūdu aug.
vel dic q. quicūqz peccat in deū vel in quēcū
qz p. ximum in te peccat. tum quia deus est ca
put nostrum. tum quia membra sumus eiusde
cor. p. mistici ppter quod dicit p. s. p. t. c. e. p. s.
ego sum omnium timentium te. et custo. ma
tu. hec gual. et duenit cum eo nich. **V**trum
peccator teneatur corripere delinquentem. **S**3
h. gual. aliud ē cor. p. aliud ē sine p. t. o.
cor. p. p. ximū p. t. et d. p. t. o. p. t. o. n. ob. l. t. e.
nā obligationē cor. p. iendi t. r. i. a. faciūt que ec
in peccatore possunt esse. primū est iniunctio
pcepti. corripere aut. **M**^t. xviij. iniūgitur in
disticte omni hōi tam iusto q. peccatori. sedz
est cognitio peccati. peccator autē potest pec
catū fratris sui cognoscere etiā meli. q. i. p. e.
Vnde etiā in dogmate p. h. o. z. dicit. nescio q.
infirmate impedimur vt aliena peccata me
lius agnoscam. q. nostra. t. r. t. i. u. m. est amor p. x
licet autem in peccatore non sit amor carita
tis respectu fratris peccantis. est tamen in eo
amor naturalis vel amicitie quo potest mo
ueri vt cor. p. iendo subueniat illi. **C**irca se
cundum principale nota q. peccator cor. p.
ens peccantem in duobus casibus peccat. et
in duobus non. peccat em. cum ipse maiora o
mittit et minora quasi grauiā rephend. vñ
hiero. sup. illud. **M**^t. vij. quid vides festucā
zc. de his inquit loquit. qui cū crimine mor
tali detinētur obnoxij. minora peccata fratri
bus non cōcedunt. **S**ecundus casus est quan
do sic cor. p. iendo peccatum suū palliare i
tendit. **E**t in vtroqz eum casu scandalizat quā
tum in se est. vñde crisostomus super. **M**^t. cor
ripe fratrem vt salues ipsum non vt salues te
ipsum scz vt p. bonam doctrinā malos actus
tuos possis opire et scientie laudem ab hōm
ibus querere. **N**on peccat autem quando pec
catum suū est occultū. et illū cor. p. iat ex amo
re naturali vel amicitie. bonū est enī qd fac
et bonum intendit nec scandalizat hoc facien
do ppter qd non peccat. t. r. t. i. u. s. casus est qñ ē
peccator manifest. et cor. p. iens aliū peccā
tem simul et ingemiscens cor. p. iat v. l. accusat
seipsum. vñ au. ij. li. de sermōe do. in monte
et de verbis domini super. **M**^t. sermone. xvj. si
quem vis rephendere vide an ei similis sis.
si sic pariter ingemisce. nec tamen ipsum tibi
ep. tes obtemporare. sed pariter conari mone.
Sed obicitur quia. **M**^t. v. ij. super illd. quid
vides festucam. zc. dicit glosa. trabes totius

malicie eicienda est. ut possis corripere. ergo cum peccator non eiciat totam maliciam. non potest iuste corripere peccatorem. **R**espondeo quod trabes totius malicie eicienda est ut possis corripere digne non ut possis corripere. hec gual. **R**ich. autem ad predictam. quod sic breuiter respondet scilicet quod peccatori criminoso manifesto non licet fratrem corripere in publico propter scandalum. si autem peccator occultus fratrem corripit in occulto aut in manifesto si factum exigat. aut si manifestus corrigat in occulto et hoc faciat humiliter prauitatem suam recogitans et seipsum minus reputans pro eo quod non laborat a se remouere iniustitiam quam reprehendit in alio non peccat sed benefacit et loco et tempore facere tenetur. **U**t frater non sperans ex sua correptione fratrem corrigi sed potius timens eum deteriorari teneatur ipsum corripere. Et iuxta hoc queritur cum corripere fratrem peccantem sit preceptum affirmatum et huiusmodi preceptum liget semper. non autem pro semper sed tantum pro loco et tempore necessitatis quando sit locus et tempus necessitatis corripiendi fratrem peccantem ita quod qui non corripuerit extunc transgressor sit. **R**espondeo secundum gual. ad hanc ultimam questionem quod tribus concurrantibus ex parte corripientis et tribus alijs ex parte fratris peccantis transgressor est qui non corripit. alias non. primus ex parte corripientis est certa peccati cognitio propter quod dicitur ecc. xj. priusquam interrogas non vituperes quenquam. et cum interrogaueris corripe iuste. secundum est mansuetudo in corripiendo. quia corripiens cum ira magis ad peius prouocat quam corripit. ideo dicitur in ps. superueniat mansuetudo et corripiemur. tertium est quod in alio non sit tanta ad corripiendum aptitudo. quia si ipsum fratrem peccantem videant alij eque boni sicut ego vel meliores et ei forte magis familiares vel prelati sui probabiliter supponere possumus quod aliquis istorum in quibus est debitum et aptitudo ad corripiendum illum corripit ipsum cum dicatur puer. xij. quis est filius quem non corripit pater. et. iij. **R**es. xx. custodi virum iustum qui si lapsus fuerit. erit anima tua pro anima ipsius. **V**nde non debeo credere quod prelati sui sit immemor salutis sue quod esset si negligeret ipsum corripere. Si autem certum esset quod omnes negligenter eum corripere. tunc teneretur alijs tamen conditionibus concurrentibus. **P**rimum vero illorum trium que concurrunt ex parte peccantis est spes probabilis de correctione. quia cum correptio sit instituta propter correctionem. ut patet **M**. xvij. si hoc non speratur sed peioratio timeretur correptio non debet fieri. ut puer. ix. noli arguere derisorem ne oderit te. **S**ecundum est quod suum peccatum sit mortale non tantum veniale. quia correptio precipitur ut corripiens fratrem lucretur **M**. xvij. si te audi. lu. e. f. t. **T**ertium est quod non sit spes quod habeat maiorem oportunitatem temporis ad corripiendum. unde aug. v. de ci. ix. c. si propterea obiurgandis corripiendisque male a

gentibus parcat. quia tempus opportunius inquit non est occasio cupiditatis sed consilium caritatis. **D**ico ergo quod cum corripere sit preceptum affirmatiuum. ideo obligat ad executionem sui tempore necessitatis. tunc autem est necessitas quando hi sex concurrunt simul. ita quod si non concurrant licet hoc precepto ligetur non tamen ligatur ad exequendum. id est ad corripiendum. sed potest differre sine peccato. quousque hec simul concurrant. quod dico de non prelato de quo ad presens questio fuit. **P**er hoc etiam patet responsio ad questionem primam quia soluitur per quartum membrum dico enim quod frater non tenetur corripere fratrem quando credit probabiliter quod ex correptione peior fiat. de prelato tamen in hoc casu alia est questio. **S**ed obicitur quia debemus imitari deum et ipse illum corripit de quo scit quod peior erit. ut patet de iuda proditore. ergo et nos similiter. **R**espondeo secundum augustinum. deum vel primum imitari debemus in operibus misericordie et humilitatis et homini. in operibus iustitie et excellentis potestatis. **I**udam autem corripuit licet eum futurum peiorem sciuerit. quia ex hoc plura bona elicere sciuit et potuit. non sic est de nobis quia nec talis potentie nec scientie sumus. **V**el dic quod hoc fecit ex officio ut prelati. unde et prelatus debet ex officio corripere eum quem scit peiorem ex hoc futurum ut alij terreantur et ut alijs caueatur ut nichil communis iustitie omittatur. non sic autem est de fratre respectu fratris. **H**ec gual. et conuenit cum gual. de mara. et rich. **U**trum ex illo precepto **M**. xvij. si peccat in te frater tuus etc. teneatur inferior corripere superiorem. **R**espondeo prelati superior est ex officio. pater ex beneficio. sed est frater ex fide vel religione vel saltem nature consuetudine. peccator vero potest esse ex opere. quia ergo prelati est superior debet ei subditus reuerentiam et honorem. quia pater debet ei amorem. quia frater adiutorium frater enim qui adiuvatur a fratre quasi ciuitas firma. puer. xvij. et sic debet ei correptionem. **S**ed nota quod corripere aliquem contingit quatuor modis. primo amabiliter monendo. vultius li. de amicitia. monere et moneri amicorum est. vnum libere facere aliud libenter recipere. secundo reuerenter obsecrando. et sic inferior potest corripere superiores. unde gregorius. in pastorem. c. xxvij. sunt subditi ut deus culpas prepositorum considerant contra eos audaciores fiunt sed siqua eorum valde sunt praua sic apud se diiudicant ut tamen dei timore costricti. ferre sub eis iugum reuerentie non recusent. hec gregorius. primo et superior sic debet corripere suum seniore licet officio subditi. i. thimo. v. seniore ne increpaueris. sed obsecra ut patre. glo. seniore etate vel moribus. tercio asperere increpando. ita quod superueniat mansuetudo per superuenientem mansuetudinem et corripit. **E**t hi modus est seniorum ad iuuenes. prius enim vlcus ferro aperitur. et post emplastrum mitigationis et mitigationis et misericordie. quarto

penam infligendo quod est ppe et tantum
prelatoꝝ. quibus *M^t. xvij.* post illd. si pec-
in te frater tuus zc. dicitur quecunq; liga. su-
per terram. erit zc. hec gual. et dicitur cuꝝ eo
rich. qui etiam addit qd hac correptione q est
actus vindicatie iusticie. inferiores corripere
non debent superiores. nisi manifeste erra-
rent in fide. tunc em si no adessent superiores
vindictantes vel vindicare nolentes p inferi-
ores possent puniri quia heresis reddit hereti-
cum catholico inferiorē non tantum in foro
interiori sed etiam exteriori. hec rich. Et tñ
nota. q subditi nunquā debent sibi assumere
modum corripiendi platoꝝ. nisi in casu pdis-
cto quia ipsis non licet alios punire sed pre-
lati possunt et debent nonnunquā assumere cor-
ripiendi modum alioꝝ. Debent em aliquan-
do amabiliter monere. aliquando asperere in
crepare aliquando obsecrare. unde gregoz i
pastora. vicia subditoꝝ aliquando sunt leni-
ter corripienda. aliquando asperere et dure in-
crepanda. hec rich. *Sed* obicitur quia. ij. q
vij. paulus petrum reprehendit q non aude-
ret nisi se non impare sciret. hoc concludit
q inferior superiorē reprehendere nō debet
Et resistere coram omnibz in faciem suo supe-
riori inferiorē non decet. et ideo paulus nō
fecisset nisi aliquo modo par fuisset petro qñ-
tum ad fidei defensionem. sed in occulto mo-
nuisset reuerenter. nec intelligendū est q pau-
lus par fuerit petro in officio ecclesiastice di-
gnitatis. solus em petrus inter apostolos ge-
rebat primatum ut dicit textus. hec rich. et d
uenit cum eo gual.

Sequitur videre de quinto scz utrum illd
M^t. xvij. si peccat in te frater tuus zc. to-
tum intelligi debeat de peccante occulte. *Et*
sim gual. duplex est peccatum occultū scilicet
et publicum. Occultum autem dicitur tribus
modis. vno mō quod solus deus noui tvel ho-
mo per confessionem et de hoc nō est questio
quia hoc spectat ad deum nō ad nos quo ad
istam correptionis formā unde glo. *M^t. xvij.*
super illud in te. quia si in deum peccat nō ē
nostri arbitrij. i. solo deo sciente. secundo dici-
tur occultum quod homo solus. i. non cum a-
lio nouit. gen. ij. non est bonum hominem es-
se solum. i. non cum alio. tercio modo dicitur
peccatum occultum. quod solus quis nouit
i. unus cum paucis familiaribz. sicut rex dici-
tur esse vel facere aliquid in occulto vel esse
solz. qñ est cuꝝ paucis sibi familiaribz tren-
i. quomō se det sola ciuitas plena populo. i.
quomodo que solebat plena esse populo est so-
la. i. paucos habitantes habens. Dico ergo
sine preiudicio q preceptū de correctioe fra-
terna. *M^t. xvij.* datum intelligitur de pecca-
to occulto. scdo et tercio mō dicto. Et de pec-
cato publico ita q quilibet tenetur fratre su-
um corripere de hoc triplici peccato. intenti-
one tamen et obligatione affirmatiua qua li-
gat p loco et tempore. Ita tamen q cuilibet
peccato aptetur modus et forma corripiendi
secundum q dpetit. Nam si fratrem peccantē

solus non cum alio vidi vel noni. debeo enim
corripere inter me et ipsum solum. non cuꝝ a-
liquo alio. si me audit lucratus sum eum. si nō
audit debeo adhibere mecum vnum testem si
duos. pbatio q possam et q debeo. q possuz
patet quia dominus ponit disiunctiuaz dices
adhibe tecum vnum testem vel duos. ergo cū
de disiunctiua possim eligere partes et imple-
re sine transgressionē possum vnum tantuz et nō
plures adhibere. q autem facere debeam pa-
tet. quia si duos vocarem quando scirem solz
et nullz alius posset frater scandalisari. vtpo-
te quia pluribus dicerem q solus scirez. Et qz
etiā videretur q eum sub testimonio plurium
vellem capere in verbis et facere per testes
duos si fateretur manifestum qd fuit occultū
Esset autem meum periculum quia si corā duo-
bus sibi dicerem suum peccatum occultū pos-
set negare et me p illos duos testes a me dus-
ctos corā iudice conuincere q peccatuz sibi
imposui quod pbare non potui. et ideo ipsuz
a me diffamatum posset conqueri. Nec posset
me defendere per e uāgelium. quia non dicit
q adducam duos. scz vnum vel duos. Si di-
catur igitur mihi licet alterum illoꝝ qd vo-
luero facere cum sit disiunctiua. Responderi
potest q disiunctiua est pbabiliter et ratio-
nabiliter adaptanda. non em est credendū q
dominus noster ihesus cristz autor omnis pi-
etatis voluerit q duos adducerem sup pecca-
to occulto quod esse possit in fratris scanda-
lum et in meum periculum. precipue tamen v-
nus solus adductz cum psona principali suf-
ficiat ad intencionem domini psequendaz. ut
infra patebit. q etiā hoc sit verum probatur
per illud leui. v. si peccauerit anima et audie-
rit vocem iurantis testisq; fuerit q aut ipse vi-
dit aut conscius fuit nisi indicauerit portab-
iniquitatem suam glo. interlinearis indicaue-
rit sacerdoti vel ei qui profit vel nō oblit. Ibi
autem loquitur tex. de peccato qd solus non
cum alio nosti. Et dicit glo. q dicat sacerdoti
non sacerdotibus vl ei nō eis. ergo in hoc ca-
su tantum vnus est adhibendz. Si autem nec
sic te audierit dic ecclesie. i. prelato tantum
qui pdesse potest in occulto. et obesse non de-
bet. Naz si diceret multitudini ecclesie nihil
valeret imo tibi noceret quia probare nō pos-
ses. sufficit ergo tunc prelato dicere et non a-
lij qui preeest ecclesie. unde augz in regula
frater peccans debet in secreto corripere deind
si contradixerit prelato ostendi. Si vo sit sic
occultum q tu solus non cum multis sed cuꝝ
paucis familiaribz nosti tunc etiam debes te-
nere formam corripiendi sic. vt primo inter te
et ipsum solum corripias. si te nō audierit ad-
hibe tecum vnum vel duos testes qui tecum
nouerint non alios qui non nouerunt. vt sm
augusti. li. de verbis domini. sermone. xvj. v-
bi malum conagit ibi moriatur. Duos inquā
testes vt dicit glo. Mathei. xvij. studio cor-
ripiendi vel conuincendi scilicet q peccasti. et
te ad meam correptionem emendare nolui-
sti. Si autez te nec alios audierit. dic ecclesie

id est. pzelato. inquantum pzelat ecclesie
ut corrigat ad tuam denuntiacionem et illoz
qui viderunt testimonium sicut nouerit expe
dire hec gual. et ouenit cu eo rich. et guil.
de mara. Si autem peccatum fuerit publicum
tunc s3m rich. et plures alios non est necessa
rium secretam admonitionem pcedere denuntiati
onem. q2 ut dicitur ex. de pe. et re. c. i. mani
festa peccata non sunt purganda correptione
occulta. sed manifesta ut ei9 pena alij terrea
tur. Est etiam circa peccatum publicum dicta
forma tenenda sic. q2 primo corripias inter te
et ipsum solum. et si te audierit lucratur es. f. e
nec ultra pcedend est a te qui solu quens fra
tris correptionez. p2at9 aut9 qui ex officio de
bet tollere scandalu et alijs dare occasionem
vitandi osimile peccatu. potest et debet eum
arguere in publico. ut ceteri qui viderint ter
reantur. ut dicitur. i. thimo. v. peccantes cora
omnib9 argue ut ceteri timorem habeant. Si
autem te non audierit adhibe tecuz testes stu
dio corripiendi vel conuincendi si te audierit
tuc ut prius. si vero non audierit dic ecclesie
i. pzelato publice ut publice corrigat quod
publice peccatur. Qd autem hec forma euan
gelica sit in pcepto de peccato publico licet
multi b negent ut dictuz est. cu secundu gual.
pbat9 p illam decretalem ex. de iudicijs no
uit. et. xj. q. iij. p2cipue s3bit em nicolaus pa
pa regi lothario de facto publico sic. ceteru
pcaue ne qn nobis s3m pceptuz dñi duos aut
tres testes adhibeam9. ymo nec adhuc sancte
ecclesie dicam9. qd non optam9 decetero fi
as sicut ethnic9 et publican9. Sic ergo patet
q2 pceptum est fratrem peccantez corrigere se
cundum formam in euangelio. **M.** xvij. datam
tam de occulto qd solus quis nouit. q2 de oc
culto qd cuz paucis nouit. q2 etia de publico
Sed quia est pceptum affirmatiuu ligans
semp sed non ad semp sed tantum p tempore
necessitatis q2 est qn oms ille sex additiones o
curant. non est timenduz multu de transgres
sione homini bone voluntatis. Sed obicitur
quia petrus act. xj. manifeste de manifesto ar
guit ananiam et saphira dicens. quid tempta
uit sathanas cor tuu mentari te spiritui sancto
z2. nec tamen legitur aliqui eos corriguisse i
ter se et ipsum solum. quod tamen ut videtur
fecisset si pceptum domini de peccato mai
festo datum fuisset. ergo no est datu de pecca
to manifesto. sed tantu de occulto. **¶** q2 pe
tr9 illos duos corripuit inspiratus a domino
qui p29 ut creditur eos corripuerat. scdm il
lud apoc. iij. ego sto ad hostiu et pulso. **¶** Obi
citur iterum quia paulus ad gal. ij. corripuit
tantum manifeste petrum quia aperte deliquit
Vnde dicitur q2 in facie sibi restitit. **¶** q2 pau
lus scdm quosdam p29 corripuit petru in se
creto sed postea ad tollendu scandalu alioz
in publico. vel dicendu q2 necessitas fidei co
firmande non permisit differre correptionem
donec in secreto facere posset. b3 gual.

Equitur videre de sexto. s. de ordine cor
reptionis fraterne. Et queritur utrum sit

pceptum q2 caritatiua admonitio vel corre
ptio pcedat denuntiacionem ecclesie faciendaz
¶ scdm gual. sicut fraterna correptio e sub
pcepto. ita et ordo scilicet q2 denuntiacione
pcedat secreta correptio vel admonic9. Est
autem fraterna correptio nobis data sub pce
pto affirmatiuo ut visum est supra. Ita etia et
iste ordo. pceptum autem affirmatiuum li
gat semper. sed non ad semper. sed tantu qua
do illud impleri est necessarium. Sunt autem
quatuor casus in quib9 secretam correptionem
premittere non est necessarium. primus est qn
frater venialiter peccat non mortaliter. quia
non est pceptum nisi de peccato per qd fra
ter amittitur et correptus lucratur. **M.** xvij.
lucratus eris fratrem tuum. secundus est qua
do corripiens fratrem ex sua secreta correpi
one peiorem fore formidat. Tercio est qn licet
sit spes correctionis per secretam admonitio
nem tamen mora periculum habz tunc omisa
priuata correptione statim denuntiare debet
Nec hoc est contra formam legis euangelice
datam de correptionis ordine. lex em inter
tanda est p utilitate illi9 p quo data fuit et
ex legislatoris intencione. **¶** stat autem q2 in
tencio cristi legislatoris fuit correctio peccat
is que etiam est utilitas eiusdem correptionis
Et ideo licet qn tu possis corrigere fratrem. m
mora traheret periculum quod periculum vi
tari possit per denuntiacionem. non est contra le
gem correptionis sed secund illam dimittere
priuatam admonitionem. vn tullio primo re
thorice. c. ix. ex utilitate reipubli. non ex le
gis inspectione que in literis est leges inter
pretari debent ob quam institute sunt. hoc ei
est epichrya ut habet. v. et h. **¶** Quartus cas9
est quando corripiens sine culpa corrigere n
valet. unde. xxiij. mor. c. xv. dicitur perfecte
magnitudinis laus est perpeti exterius foris
ter. et interi9 clementer. Nam sunt nonnulli q
in ipsa familiarium conuersatione corrigi neq
unt sine culpa corrigetis atq2 ideo cu vl cor
rigentem inquinant. vel no omni mo b agen
tes aggrauant magna misterij arte dissimula
da sunt recteq2 dissimulatione toleranda. **¶** S3
obicitur quia ex. de accusa. cum dilect9 dicit
sic. si vobis ostiterit pfatum episcopum no fu
isse pmonicum ab eisdem. a denuntiacione eo
sdem repellatis. sed non repellerent a denun
tiatione nisi fuisset pceptum admonitionem
premittere. ergo premittere eam est pceptu
¶ q2 licet in foro contentioso pretermittens
admonitionem caritatiua semper a denuncia
tione repellatur. non tamen dicit decretalis
q2 ptermittens illam semper peccat. Na ex ca
et ex caritate aliquando potest dimittere et p
lato denuntiare saltem in foro penitentie vel
conscientie ubi solum agitur ad fratris corre
ptionem non ad aliquam pena exterioroz. Vel
dic q2 hmoi iura que illum qui non premitit
monitionem repellunt sunt data in fauorem
pzelatoz et pacis. q2 subditi defacili insur
gunt contra pzelatos ppter quod ius aliquan
tulu artauit formam correctionis euangelicam

quantum ad forum extrinsecum et publicum
non quantum ad forum penitentie priuatum. **O**
bicitur iterum quod ex de accusa. qualiter et quan
do dicitur quod sicut accusationes precedere debet
legitima inscriptio et denuntiatio caritativa
admonitio. ita inquisitione precedere debet cla
mosa insinuatio. ergo illicitum est denunciare
nisi precedat caritativa admonitio vel correptio
Hec ratio verum concludit in forma iuris non
in forma priuate denuntiationis. vel amicabile
que fit in visitatione coram patris religiosorum.
Vnde in inquisitionibus visitationum in religi
onibus que de consuetudine vel exordinatione al
liqua certo tempore fiunt. non oportet obseruare
huiusmodi formam sed quod precedat clamorosa insinuatio
vnde ex de accusa. qualiter et quando in fine. postquam
est de forma accusationis inquisitionis et denun
tiationis dicit sic. hunc autem ordinem circa per
sonas regulares non credimus usque quaque obs
eruandum. unde etiam in accusatione non semper pre
scribitur inscriptio. sed sufficit caritativa admoni
tio. ut patet. ij. q. vij. accusatis. si quis inquit
aduersus eos. si plures vel eorum ecclesias con
morus fuerit. prius ad eos recurrat caritatis
studio ut familiari colloquio commoti ea sanent
que sananda sunt. **A**d oppositum autem scilicet
quod admonitio non est necessaria ante denuncia
tionem ostenditur sic christus peccatum iude de
nuntiavit apostolis quasi ecclesie jo. xiiij. nec
tamen admonitione caritativa legitur premisit
se. ergo nec nos prius tenemur monere quod de
nunciare. **H**ec quod vel iudas dominum promouit pri
us secreto interius in corde vel forsan non pre
monuit. quia ex hoc peiorem fore presciuit. vel
dixit quod apostolis non denunciavit ut plato vel
ecclesie. sed ut illos per illud quod eis iam notum
aliquo modo etiam instrueret. **O**bicitur iterum
quod religiosi in capitulis et visitationibus frequen
ter denunciant defectus fratrum plato nulla
admonitione premissa nec hoc reprobat nec
precipit eis ut premittant huiusmodi admoni
tionem. ergo non est necessaria. **H**ec ut habetur
ex de accusa. qualiter et quando quod huiusmodi for
ma denuntiationis et inquisitionis. et ordo non
sunt usquequaque seruanda circa regulares perso
nas. vel dic quod visitationes religiosorum ut fre
quentius primo quasi semper sunt de venialibus
de quibus non datur preceptum correptionis et
per consequens nec ordo huiusmodi est obseruandus
vel dic quod factum religiosorum in capitulis cor
am plato non est proprie denuntiatio nec accusa
tio nec inquisitio de quibus iura loquuntur. sed
potius est quedam visitatio suo tempore secundum sta
tuta cuiuscunque religionis rationabilia facien
da prout patres instituerunt. Et ideo modus cuius li
bet religionis est approbandus si non est pla
ne contra deum et caritatem fraternam hec generaliter.
Et dicitur cum eo guil. de mara. et rich. **A**d
hanc nota responsionem cuiusdam magni docto
ris ad questionem principalem premissam scili
cet quod in his que tradit dominus seruanda aliquando
est precise forma seruanda. et in talibus non licet
recedere a prescriptis verborum formis quia in
ipsis vire sacramenti consistit. Aliquando vero finis

intentus magis debet attendi quam forma verborum.
ut cum deus dixit curato a lepra **M**. xij.
vide nemini dixeris et tamen ille diffamauit eum
quia magis attendit propter quid dixerit quam quod
Similiter huius magis debet attendi finis correptionis.
scilicet emendatio peccantis quam ordo verborum
Si quando ergo videatur frater peccans salubrius
corripitur per alium quam potest et vult prodesse per se se
cure potest ei indicare. Et huius est quod dicit anselmus.
li. de similitudinibus cauendum est ne quis aliquid
sinistrum alicui de aliquo loquatur nisi vel ut il
le de quo loquitur emendet vel ille cui loqui
tur ei familiaritate iungatur et ab ipso corripiatur.
Item augustinus exponens verba christi **M**.
xviij. dicit aliquando nobis ab uxoribus adulteria
virorum secreta produntur nos vero non prodimus
sed secreta corripiamus. ut ubi malum contingit ibi
moriatur. vnde cum uxores non reprehendamus
tur de hoc quod manifestant secreta peccata viro
rum. patet quod non tenemur semper seruare or
dinem predictum.

Sequitur videre de septimo scilicet de tes
tium adductione. Et circa hoc queritur
vtrum testes sint adducendi ex necessitate pre
cepti ante denuntiationem ecclesie vel prelati pec
catum proximi. **H**ec quod sic nisi subsit causa quare
hoc non expediat. unde secundum ordinem debet
tamen communem frater corripiens fratrem peccan
tem. primo debet eum inter se et ipsum leniter
corripere. Et si sic non proficiat debet secundo adhi
bere testem unum vel duos studio corripien
di vel conuincendi secundum augustinum in glo. **M**. xviij.
Et si sic non proficiat. debet tertio denuntiare il
li plato qui debet eum admonere ut se corripiat
Et si platus sic monendo non proficiat denun
tiationem conuictum excoicando a membris eccle
sie sicut membrum infectum sepe ne alios inficiat.
secundum illud **M**. xviij. si ecclesiam non audi
sit tibi sicut etiam. et publici. quicunque ei ligauerit
supra terram. etc. Si tamen frater non speret fratrem
peccantem per se vel cum testibus adducendis pos
se corripere sed magis timet eum ex correptione
ne peiorem fore. vel ex mora si non denuntiat
periculum aliquod imminere. potest et debet te
stibus dimissis ad monendum statim plato de
nuntiare qui remedium adhibeat monendo et
puniendo prout sibi videbitur expedire. Et in
tali casu corripiens sic faciendo non facit contra
ordinem correctionis euangelice. seruat enim in
tentionem legislatoris et attingit finem inten
tum ab ipso quia ut dicit augustinus ad macedonem
sive plectendo siue ignoscendo hoc bene agit
ut vita hominum corrigatur. huius generaliter. et dicit
cum eo rich. et guil. de mara. Et nota. quod testi
um inductio de qua loquimur hic fit triplici
de causa. primo ad efficacius ostendendum fra
tri suum peccatum et reuocandum ipsum ab
eo. Secundo ad efficacius conuincendum eum si ite
raret peccatum. Tertio ut corripiens possit pro
bare quod fecerit quod in se est. quia qui non promouit
fratrem repellitur a denuntiatione ex de ac
cu. cum dilecti. et ideo probare debet quod promouit eum
ex de iudic. nouit ille. huius rich. **S**ed obicitur
quia augustinus in regula tales ordinem ponit sed

q̄ primo frater inter se et ipsius secreto d̄z cor-
rupti. Secundo si nō audit illum debz plato di-
ci. Tercio debet testel adhiberi. Quarto i pu-
blicā adduci. sed nomine plati intelligit̄ ec-
clesia. ergo per̄ debet plato vel ecclesie dici
q̄ testes adduci. **¶** q̄ plato peccatuz fratris
dici potest dupliciter scz vel ut amico et pri
vel ut iudici. primo mō loquit̄ aug⁹. ex quo
em̄ te non audit. et ex quo s̄m formā dñi. **M. xvij.**
datam oportet unū testez vocare q̄ pl⁹
peccantez diligit. et p̄ quo ille plus faciat q̄
p̄elatus inquātuz pater et frater et amic⁹. se-
cūdo mō loquitur dñs in fine autoritatis qñ
dicit. dic ecclesie. idest. plato ut iudici qui il-
lum ab ecclesia expellat nisi per̄ sue admoni-
tionis acquiescat. **¶** Obicitur itez q̄. xj. q. iij.
p̄c. pue dicitur sic. p̄caue ne qñ nobis duos l̄
tres testes s̄m dñi p̄ceptū adhibeamus. ergo
nec unus testis sed plures sunt adducendi er-
go non bene videtur in euāgelio dictū. adhi-
be tecum unum. **M. xvij.** **¶** q̄ illud capitu-
lum p̄cipue loquitur in p̄sona iudicis volen-
tis p̄cedere ad puniēdum qd̄ facere non po-
test nisi per duos vl̄ tres testes. Domin⁹ aut̄
M. xvij. loquitur de p̄sona corripientis cui
sufficit unus testis ad corripiēdū et etiā ad
testificandū iudici q̄ admonit⁹ ē quia per̄soā
corripientis vel denūtiās in hoc casu p̄ teste
accipitur. et ille vn⁹ adduct⁹ est testis scdus
et sic ibi duo sunt testes qui sufficiūt sic susce-
pti in causa denūtiacōis ut dicit illa decreta
lis extra de testib⁹ in omni negotio. h̄ gual.
¶ Equitur videre de octauo scz vix frater
qui lucratus est fratrem p̄ correptionem
inter se et ipsum teneat̄ p̄elato p̄cipienti per
obediētiā reuelare peccatū fratris correctū
¶ secundum gual. peccatum priuata corre-
ptione correctū aut fuit publicū aut occul-
tum. **¶** Et si occultū hoc est dupliciter. quia vel
illud occultū primo deuenit in alioz cog-
nitionem aut remāsit occultum sicut ante corre-
ptionem. **¶** In primo casu tenetur p̄lato p̄cipiē-
ti p̄ iuramentū exigenti obedire. nō tantum i
casu denūtiacōis. imo etiā inquisitionis vl̄ ac-
cusationis si ageretur cōtra illū correctū isto
vel illo modo quia licet sit correctū quantū
ad illius peccatoris cōscientiā. nō tamen quā-
tum ad alioz scandalum et infamiā. **¶** In scdo
casu etiā dicendū est plato. s̄ tñ corā illis
ad quoz noticiā deuenit et nō corā alijs ut
ibi infamia moriatur ubi habebat ortum. di-
cente aug⁹. de verbis dñi sermo. xvj. ubi pec-
catuz oritur ibi moriatur. et simili mō dico d̄
infamia. **¶** In terco casu etiā tenetur dicere pla-
to sed ipsi soli non corā alijs. non ut pecca-
tum corrigatur. quia iam correctū est. nec ut
infamia tollatur quia nulla est nec fuit. s̄ ut
p̄elatus subditum suum agnoscat scdm̄ illd̄
prouer. xvij. diligenter agnosce vultuz peco-
ris tui. et agnitum prout indiget custodiat i
bono. et custodito a malo caueat. secundū il-
lud. iij. **Re. xx.** custodi viruz istum qui si laps⁹
fuerit erit anima tua p̄o anima ei⁹. **¶** Sicut em̄
pix inquinat tangentez s̄m illud eccl̄. xij. qui

tetigerit picez inquinabit̄ ab ea et sicut vul-
nus corporis etiam curatum relinquit in cor-
pore cicatricem. sic sunt nonnulla peccata et
fere omnia que etiam correctā relinquit̄ i eo
qui illud omisit aliquam p̄nitatem ad illud
iterum mittendū. verbigracia. si quis pecca-
uerit cū berta delectacō carnis gustata et an-
tiqua cōfidentia inclināt ad peccandū cum il-
la etiam plus q̄ cum alia. et sic suo modo est
de alijs peccatis. **¶** Quia ergo p̄lat⁹ subditi p̄-
nitatem ad malum agnoscere et eum custodi-
re et ei cauere ut pastor nō posset. nisi ille qui
solus scit sibi p̄cipienti diceret. **¶** Et ideo soli p̄-
lato non corā alijs tenetur dicere. utpote il-
li qui debet potest et vult p̄desse ei et nō ob-
esse. s̄m glo. aug. leui. v. et. xij. q. v. hoc vi-
detur. h̄ gual. **¶** Et ouenit cum eo rich. et guil.
de mara. et breuiter quilibz doctor de ordine
beati frācis. et dicere cōtrariū foret regularis
discipline maximū detrimentū. **¶** Addit etiam
rich. q̄ talis denūtiacō non est in p̄iudicium
fame fratris si p̄latus sit talis qualis esse d̄z
¶ Si em̄ p̄ signa valde p̄babilia timetur. q̄ ex
illa denūtiacōne fratrem correctū infamare
veller tunc crimen occultum fratris iaz vere
correctum p̄lato denūciari non deberet. hoc
rich. hoc tamē dico supposito q̄ ad hoc se ex-
tendat potestas p̄elati quia dicitur **M. xij.**
super cathedrā moy. sede. scribe et p̄bet omnia
quecunqz dixi. vobis ser. et fa. glo. oia ad ca-
thedeam p̄inentiā. p̄lato ergo ad cui⁹ cathe-
drā p̄inet plenitudo potestatis obediendū
est in hoc casu et in omnib⁹ ut est summ⁹ pō-
tifer. p̄elatis aut̄ qui sunt vocati in parte so-
licitudinis obediendum est s̄m p̄ datū est ip-
soz cathedris ut sunt ep̄i et inferiores illis.
¶ Similiter dico q̄ p̄latis religionū tantū obe-
diendum est quantū spectat ad cathedrā ip-
soz. i. quātum extendit se votū ipsoz subdi-
torū. **¶** Vñ bern. li. ij. de dis. et p̄cepto. c. vj.
ponant p̄positi metā obediētie subdito-
rum et votis labioz suoz mod⁹ obediētiōis
est tenor p̄fessionis. **¶** Illi ergo religiosi q̄ vo-
uent obedire in omnib⁹ que nō sunt cōtra ani-
mā suā et regulā certum est q̄ isti in hoc
casu obedire debent. **¶** Illi etiā in quoz reglā
non est exp̄ssum q̄ sic in omnib⁹ obediāt. ex-
p̄ssum tamē est q̄ voluntatem p̄p̄iā simpli-
citer abrenunciant. puto etiā q̄ in hoc casu o-
bedire debent. **¶** Nam sic obedire est s̄m deum
nec cōtra votum est sed s̄m votum ipsoz. est e-
ciam secundū euāgelij intencōnem. primum
s̄. p̄ sic secundū deū patet. dicit em̄ bern li. de
dis. et p̄cep. c. viij. eadem causa obediendū
est deo et dei vicario. **¶** Et idem c. ix. p̄elatum
quem p̄ deo habemus in omnib⁹ que non sūt
ap̄te cōtra deum audire debem⁹. scdm̄. s̄. p̄ sic
secundum ipsoz votū patet p̄ bern. li. de dis.
et p̄cep. c. v. regularis inquit p̄fessio qua se
minoz sp̄ōte subdit maiori eque alligat et pri-
orē cōmūis equidez pacti reoz verūqz parti ne-
cessitati teneri. unū fidelis cure. altez fidel
obediētie. cura aut̄ non tñ est ad curandum
sed etiam ad p̄seruandum a peccato et casu

Et hoc nō pōt fieri nisi pētm̄ correctū ex q^o ē p-
nitas derelicta agnoscat nec agnosca pōt nisi
per te qui sol⁹ nosti ergo teneris dicere ad bo-
nū fratris tui. Et ppter officiū p̄lati qd̄ debet
exequi. et etiā ppter bonum obediētie ex pte
tui. Tertiū scilicet qd̄ sit s̄m̄ intencōnem euan-
gelij patet. Nam dñs M^t. xviij. c. dās p̄cepe-
ptū de fratris correptione non solum intendit
peccatūz om̄issūz corrigere sed etiā cor̄recto
de residuo cauere vel a peccato imposterū p̄-
seruare. erat em̄ medic⁹ M^t. ix. et M^t. xiiij. nō
est opus valentib⁹ medicus. p̄lati etiā eius
vicarij sunt medici. Intencō ergo ei⁹ est qd̄ nō
solum peccatum quasi morbū curent. sed etiā
vlteri⁹ morbum caueant in subditiis et p̄ser-
uent. **S**z obicit^r qd̄ bern. li. de dis. et p̄cep-
dit qd̄ is qui p̄fiter^r spondet obediētiāz nō
tamen om̄imodam. sed determinate scdm̄ re-
gulāz. nulla autē regula dicit qd̄ peccatū cor-
rectum sit p̄lati p̄cipiēti. reuelandū. ergo
nemo in hoc obedire tenetur. **S**z licet regula
nulla hoc dicat explicite. dicit tñ implicitē.
tum qd̄ dicit p̄lati voluntatem p̄p̄iam esse res-
nuntiandā. tum qd̄ ut dicit bern. non tñ obe-
diendum est in eo qd̄ est in regula exp̄ssum. s̄
etiā in eo qd̄ est in ea implicitum.

De offensione et scādalo ti. lxxviii.

Deinde cōsiderandū est de offensione et
scādalo que opponunt^r bñficētie et
cor̄rectioni fraterne. Et primo qd̄ est
scandalum. scđo vtrū scādalum sit peccatum
et quale peccatum sit. tercō vtrū sit in vtrius
p̄fectis. quarto quid sit omittendū vel facien-
dum ppter scandalum vitandum. **C**irca pri-
mum sciendum qd̄ scandalum est dictum vel fa-
ctum minus rectum. p̄bens alteri occasionez
ruine. Et hec descriptio magis elicitur ex ver-
bis h̄iero. exponētis illd̄ M^t. xv. scis qd̄ p̄hei
audito h̄ verbo scan. sunt zc. Ad cuius euidē-
tiam sciendum qd̄ sicut dicit h̄iero. ibidem qd̄
grece scandalon dicitur. nos offensionem vel
ruinam vel impactionē possumus dicere. Cō-
tingit em̄ qñqz qd̄ aliquid exponitur alicui in
via corporali cui impingens disponit^r ad rui-
nam. et talis obex dicit^r scandalum. Et simili-
ter in p̄cessu vie spiritualis contingit aliquē di-
spōni ad ruinam spiritualem p̄ defectū vel fa-
ctum alteri⁹ in quātum scilicet aliquis sua ad-
monitione vel inductione aut exemplo alteri⁹
trahit ad peccatum. et hoc p̄p̄ie dicitur scan-
dalum. Nichil autē secundum p̄p̄iam rationēz
disponit ad spiritualem ruinam. nisi quod h̄z
aliquē defectum rectitudinis. qd̄ illud quod
est perfecte rectum magis munit hominem con-
tra casum qd̄ ad casum vel ruinam inducat. Et
ideo dūenienter dicitur qd̄ dictum vel factum
minus rectum p̄bens occasionez ruine sit scā-
dalum. **N**ota qd̄ minus rectum hic non dicit^r
qd̄ ab aliquo alio superatur in rectitudine. s̄
quod habet aliquem rectitudinis defectum.
vel quia est secundum se malū sicut peccata
vel qd̄ habet sp̄ciem malī sicut aliquis incū-
bit in p̄dolo quāuis em̄ hoc secundū se nō sit
peccatum si aliquis hoc non faciat corrupta

intentione. quia tñ habz quandā sp̄ciem vel si-
militudinem venerationis p̄doli potest alte-
ri p̄bere occasionez ruine. Et ideo apollo-
lus monet prima ad thess. ab omni sp̄cie ma-
la abstinete vos. Et ideo dūenienter dicit^r mi-
nus rectum ut op̄prehendantur taz illa que se-
cundum se sunt peccata qd̄ illa que habent sp̄-
ciem malī. **N**ota etiā qd̄ qz nichil potest hōi
esse sufficiens cā peccati qd̄ est spiritualis rui-
na nisi p̄p̄ia voluntas. ideo dicta et facta al-
teri⁹ hominis possunt solum esse causa imp̄-
cta aliquāliter inducens ad ruinam. Et ppter
hoc non dicitur dans causam ruine. sed dans
occasionez ruine quod signat causam imper-
fectam. **N**ota insup qd̄ dictum vel factum al-
teri⁹ potest esse cā peccandi alteri dupliciter
vno mō p̄ se. Alio modo per accidens. per se
quidem quādo aliquis suo malo verbo vel fa-
cto intendit alium ad peccatum inducere. vel
etiā si ipse non intendat hoc. ipsum tamen fa-
ctum est tale quod de sui racōne habet ut sit
inductiuum ad peccandum. puta qñ aliquis
publice facit peccatum. vel quod habet simili-
tudinem peccati. Et tunc ille qui huiusmodi
actum facit p̄p̄ie dat occasionez ruine. vñd
vocatur scandalum actiuū. Per accidens autē
verbum vel factū vñus est et alteri causa pec-
candi quādo p̄ter intentionem peccantis et
p̄ter additionem operis aliquis male disposi-
tus ex huiusmodi opere inducitur ad peccan-
dum. puta cū aliquis inuidet bonis aliorū. et
tunc ille qui facit huiusmodi actum rectūz nō
dat occasionez quātum in se est. sed alius su-
mit occasionez. s̄m̄ illud ro. vij. occasione autē
accepta zc. Et ideo hoc est scandalum passiū
sine actiuo. quia ille qui recte agit quātū est
de se non dat occasionez ruine quāz alter pa-
titur. Quādoqz vero contingit qd̄ etiā sit simul
scandalum actiuū in primo et passiū in al-
tero. puta cum ad inductionē vñus ali⁹ pec-
cat. Quādoqz vero est scandalum actiuum si-
ne passiū. puta cum aliquis inducit verbo vel
facto alium ad peccandum et ille non cōsentit
hec dō. et conuenit cum eo rich. super q̄rtuz
sen. et alex. in scđo summe sue.

Sequitur videre de scđo. Et circa hoc que-
runtur plura scilicet vtrū scādalum sit
peccatum. **S**z qd̄ sicut iam supra dictum est du-
plex est scandalū scilicet passiū in eo qui scā-
dalifatur. Et actiuū in eo qui scandalifac dās
occasionez ruine. Scandalū autem passiū
est semper peccatum in eo qui scandalifac^r in
quantūz ruit aliquāliter spirituali ruina que
est peccatum. potest tamen scandalū passiūz
esse sine peccato eius ex cuius facto aliq̄s scā-
dalifatur. ut cum quis scandalifatur de his q
alius benefacit. Similiter etiā scandalū acti-
uum semper est peccatum in eo qui scandalifac^r
quia vel ipsum opus quod facit est peccatum
vel etiā si habeat sp̄ciem peccati dimittēdū
est semper ppter p̄p̄iam caritatem quia tenet^r
vnusquisqz salutē p̄p̄iam p̄i dēre. et sic qui nō
dimittit contra caritatem agit. potest tamen
scandalum actiuū esse sine peccato alteri⁹ sic

supra dictū est. **S**ed obicitur. quia peccata nō eueniunt ex necessitate. omne em peccatū est voluntarium ut supra habitum ē. **S**ed **M^o. xviii.** dicitur. necesse est ut veniāt scandala. ergo scandalū nō est peccatū. **R^o.** qd hoc qd dicitur necesse est ut veniāt scandala. non est intelligendū de necessitate absoluta sed addicōnali. quia scilicet necesse est p̄scita vel p̄nūciata a deo euenire. si tñ diuinitim accipiat. **V**el necesse ē euenire scādala necessitate finis. qz utilia sūt ad h̄ qd qui p̄bati sunt manifesti fiāt. **V**el necesse est euenire scādala s̄m addicōz hōim. qui si bi a peccatis n̄ cauēt. sicut si aliquis medic⁹ videns aliquos indebita dieta vtentes dicat necesse est tales infirmari. qd intelligendū est sub hac addicōne scz si dietā nō mutet. **E**t similiter necesse est euenire scādala si hōies ouerfationē malam nō dimittant. **H**tho. et dicit cū eo rich. et alex. an. **E**t etiā necessariū in vniuersali nō in p̄ticulari. scandalū em n̄ semp est mortale sed quādoqz ē veniale ut dicitur infra vnde etiā ruina in diffinitōe scādali sumitur large scz p̄ ruina vel dispositione ad ruinam vnde etiā in greco scādalon nō tantū signat ruinā. sed etiā impactiōem pedis q̄ est dispositio ad ruinā licz nō necessaria. nō em oīs qui pedib⁹ impingit ruit. **H** rich. **V**trū scandalū sit speciale peccatū. **R^o.** ut supra dictū est duplex est scandalum actiuum et passiuū. **P**assiuū aut scandalū nō p̄t esse speciale peccatum quia ex dicto vel facto alteri⁹ aliquē ruere contingit s̄m quodcūqz gen⁹ peccati. **N**ec hoc ipsum qd est occasione sumere peccadi ex dicto vel facto alteri⁹ speciale rationē peccati constituit. qz nō importat speciale deformitatem specialis virtuti opposita. scandalum autē actiū potest accipi dupliciter. p̄ se scz et p̄ accidens et quid sit utiqz dictū ē supra. scandalum autē actiū p̄ accidēs nō est peccatū speciale. quia qd est p̄ accidēs nō constituit speciē. **S**candalū autē actiuū p̄ se est speciale peccatū p̄pter h̄ qd intendit speciale p̄xiimi nocumētū. **E**t opponitur directe correctiōi fraterne in qua intendit spiritualis nocumēti remotio. **N**ā ex intentione speciali finis sortitur peccatū rationē specialis peccati quia finis dat speciē in moralib⁹ ut habitū est supra. **H**tho. **V**trū scandalum sit mortale peccatū. **R^o.** sicut supra dictum est scandalū importat impactiōem quādam p̄ quā aliquis disponitur ad ruinā. **E**t iō scandalum passiuū potest qñqz esse peccatum veniale quasi habēs impactiōem tantum puta cū aliquis ex inordinato dicto vel facto alteri⁹ commouetur motu venialis peccati. qñqz vero est peccatū mortale. quasi habēs cū impactiōne ruinā. puta cum aliquis ex inordinato dicto vel facto alteri⁹ p̄cedit vsqz ad peccatū mortale. **S**candalū autē actiū si sit p̄ accidēs potest esse qñqz peccatū veniale. puta cū aliquis vel actū venialis peccati dimittit l̄ actū qui nō est s̄m se peccatū. sed habet speciē mali cū aliqua leui inductiōe. **Q**ñqz vero ē peccatū mortale siue qz dimittit actū peccati mortalis. siue qz dimittit salutem p̄xiimi ut p̄ ea

seruanda non p̄termittat aliquis facere qd sibi libuerit. **S**i vero scandalū actiuū sit per se puta cum intendit alium inducere ad peccatum. siquidem intendat in ducere ad peccandū mortaliter est peccatum mortale. **E**t similiter si intendat inducere ad peccandū venialiter per actum peccati mortalis. **S**i vero intendat inducere p̄ximū ad peccandū venialiter p̄ actum peccati venialis est peccatū veniale. **H**tho. et dicit cū eo alex. et richard⁹.

Sequitur videre d̄tercio. et circa hoc queruntur plura scz vtrū scandalū passiuū possit in perfectos cadere. **R^o.** qd scandalū passiuū importat quādam commotionem animi a bono in eo qui scandalū patitur. **N**ullus autē commouetur qui rei immobili firmiter inheret. **M**aiores autem siue perfecti soli deo inheret cuius non est mutabilis bonitas. quia etsi suis p̄elatis inherere non tamen inheret eis nisi inquantum illi inheret cristo. s̄m illd̄ i. cor. iiii. **I**mitatores mei estote sicut et ego c̄. **V**nde quantumcūqz videant alios inordinate se habere in dictis vel factis ipsi a sua rectitudine non recedunt. s̄m illd̄ ps. qui confidunt in domino sicut mons syon. non commouentur. qui habi. in hierusalem. **E**t ideo i his qui p̄fecte deo adheret per amorem scandalum non inuenitur. scdm illud ps. pax multa diligen. le. tu. et nō est illis scandalum. vñ hiero. sup̄ illd̄ **M^o. xviii.** qui scandala vñ de pusillis illis. dicit nota. qui scandalisatur paruulus est. maiores em scandalum non recipiunt hec tho. **V**trum scandalum actiuū possit inueniri in viris p̄fectis. **R^o.** qd scandalum p̄prie est cum aliquis dicit vel facit qd de se aptum natum est inducere ad ruinā. qd quidē est solum illud qd inordinate fit vel dicitur. **N**ō p̄fectos autem p̄tinet ea que agunt s̄m regulam rationis ordinare secundū illd̄ i. cor. iiii. omnia honeste et s̄m ordinez fiant in vobis. et p̄cipue hanc cautelā adhibet in his in quibus non solum ipsi offenderent sed etiam alijs offensionem pararent. **E**t siquidem in eorū manifestis dictis vel factis aliquid ab hoc moderamine desit hoc puenit ex infirmitate humana secundū quā a p̄fectione deficiunt. non tamē intantum ut multū ab ordine rationis recedat sed modicū et leuiter quod non est tam magnum ut ex hoc rationabiliter possit ab alio sumi peccandi occasio. **S**ed obicitur. quia passio est effectus actionis sed ex dictis vel factis perfectorū aliqui passiuē scandalisantur. s̄m illud **M^o. xv.** scis qz p̄hei auditō hoc verbo scan. sunt ergo i perfectis viris potest inueniri scandalum actiuum. **R^o.** qd scandalum passiuū semper causatur ab aliquo scādalo actiuo. sed non semp ab aliquo actio alterius sed eiusdem qui scandalisatur. quia scz seipsum scandalisat. hec tho.

Sequitur videre de quarto. **E**t circa hoc queruntur plura scz vtrū bōa spiritualia sint p̄ter scandalū dimittēda. **R^o.** qd cū duplex sit scandalū actiuū scz et passiuū questio ista n̄ habet locum de scandalō actiuo qz cum scandalum

actū sit dictū vel factū minus rectū nihil
est cū scādalo actiū faciēdum. habet autem
locum questio si intelligatur de scādalo pas
suo scz sub hoc sensu. **V**trū aliquis teneat
dimittere bonum opus ne scandalifetur pxi
mus. Considerādum est igitur quid sit dimit
tendum ne aliq scandalifetur. Est autē de spiri
tualibz bonis distinguendū. Nā quedam ho
rum sunt de necessitate salutis q ptermitti nō
possunt sine peccato mortali. Manifestū est
autem q nullz debz mortaliter peccare ut al
teri peccatū impediāt. qz hū ordinem cari
tatis plus debet homo suā salutem spirituale
diligere q alteri. Et ideo ea que sunt de ne
cessitate salutis ptermitti nō debent ppter scā
dalum vitandū. In his autē spiritualibz bonis
que nō sunt de necessitate salutis videtū distigū
dum. qz scādalū qd ex eis oritū qnqz ex mali
cia pcedit. cū scz aliqui volūt impedire hu
iusmōi spiritualia bōa scādala vitandū. Et hō
est scādalū pbeoz qui de doctrina dñi scā
dalifabant qd est vitandū. ut docet domi.
M. xxv. sinite eos. ceci sunt inquit et duces
cecoz. Quandoqz vero scādalum pcedit ex in
firmitate vel ignorātia de q dñs de querēt
bus dragma ait petro. ut aut nō scādalifemz
eos vade ad mare zc. Et hūoi scādalū ē pu
silloz. ppter qd sunt spiritualia opa vlt occu
tanda vlt etiā interdū differēda vbi pculum
imminet. quousqz reddita rōne hūoi scādalū
cesset. Si aut post rationē reddita scādalū du
ret videtū iam ex malicia esse. et sic ppter ipm
non sunt hūoi spiritualia opa dimittenda. h
tho. et ouenit cū eo rich. **V**trū opz iusticie
sit aliq ppter scādalū dimittendum. **H** du
plex est opus iusticie scz vnicuiqz qd suū est
reddere. et penā infligere. primū nūqz est p
pter scādalū dimittendū maxie quantum ē de
volūtate hū illud ex. de re. iu. q scāda. vti
liū scādalum nasci pmittit q veritas relinqua
tur. Sūm vero. s. statutas penas infligere po
test aliquādo suspendi ppter pericula que in
de possunt euenire. et maxime qn princeps vlt
multitudo est in scelere et timet si pena infli
gatur. inde scisma vlt aliud magnū malū eue
nire. hū qd ang. li. dtra eplaz pmeniani do
cet q tūc pene inflicto non pūnet ad verita
tem iusticie. **D**istinguit tñ vltius qz si ta
les peccatū qd faciūt quadā auctoritate defe
dant ad modū hereticoz. quasi non sit pecca
tum. tūc dtra tales dormire nō debz seuerital
discipline quin excōcentur. Nam et tales he
retici possūt dici d. pe. di. vj. c. i. i. fi. et di. l.
dñō sancto. et di. lxxij. plurimos. Si vero nō
defendāt peccatū suū et timeatur scisma. vlt
aliud magnū malū. dissimulari potest et debz
qz ut dicit aug. ad bonifaciū. vbi multozum
strages iacet detrahēdum est aliquid seneri
tati ut maioribz malis sonādis caritas sine
ra subueniat. di. l. ut cōstitueret. fiant tñ omi
nacōnes de scripturis. Et interim alliciantur
caute eoz discretiores quoz auctoritate cete
ra multitudo frangatur. di. xliij. ostentacōs
hec alex. an. in scdo. Et cōuenit cum eo rap.

Vtrū doctrina sit dimittēda ppter scādalū
H q circa doctrinā duo sunt consideranda.
scz veritas que docet. et ipe actz docendi. q
rū primū est de necessitate salutis. ut. s. dtra
rium veritati non doceat. sed veritatē hū cō
gruentiam tps et psonarū pponat ille cui of
ficiū incumbit docendi. Et ideo ppter nllū
scādalū qd sequi videatur debet homo pter
missa veritate falsitatē docere. Sū ipe actz do
cendi inter spirituales elemosinas opūatur
et ideo eadē racō est de doctrina et de alijs
misericordie opibz de quibz ager infra li. v.
Ad h nota regulā hīero. s. q dimittēdum ē
ppter scādalū omē qd p ptermitti salua tri
plici veritate. s. vite. iusticie. et doctrine. vñd
ex. de re. iu. qui scādalifauerit dicitur vtilius
scādalū nasci pmittit q veritas relinquatur
scz vite iusticie et doctrine. vñuersus. Scāda
la p vita doctrina iusticiaqz. Tu nō effugies
sunt in reliquis fugienda. Vel sic. scādala nō
vitēt iudex doctor bene viuēs. Sū alij duo v
sus qui vidēt dtrarij pmissis. s. isti. Est veri
tas vite doctrine iusticieqz. Primum sp habe
duo ppter scādala linque. Nō sunt tñ eis dtra
rij. si bñ intelligantur. ut patz ex supradictis
et infra dicēdis. Distinguit aut hū alex. an.
in scdo. s. q veritas vite pūnet ad omē. Et d
prehendit omia pcepta et cōsilia. Veritas iu
sticie ad plos. Et dphendit seueritatē i puni
endo reos et liberalitatē i sustinēdo miseros
Veritas doctrine ad pdicatores et magistros
Nota etiā hū tho. q sub ista triplici veritate
non tñ dphendit illd qd est de necessitate sa
lutis. sed etiā illd quo puenit pfecti ad sa
lutē. hū illd. i. cor. xij. emulamini carismata
meliora. Vnde etiā cōsilia nō sūt simpliciter p
termittenda neqz etiā misericordie opa ppter
scādala. s. sūt iterd occuātāda l differēda p
ter scādalū pusilloz ut dictū ē. Qnqz tñ cōsili
oz obsuacō. et impletio opoz. misericordie
sunt de necessitate qd piz i his q iā vouerūt cō
silia. et in his quibz ex debito imminet defe
ctibz alioz subuenire. vlt i tpalibz puta pa
scendo esurentē. vlt in spiritualibz. puta do
cendo ignorāte. siue hūoi fiāt debita ppter
iniūctū officiū. ut patet in plos. siue ppter
necessitatē idigētis. Et tūc eadē ē rō de hūoi
sicut de alijs que sūt de necessitate salutis. h
tho. et ouenit cum eo rich. **S**z nunquid in
termittēs ad tēpus bonū superogatiōis ppter
vitādum scādalū pueniēs ex infirmitate vlt
ignorantia piudicat merito suo. **H** hū rich.
sup qrtum sen. di. xxxvij. q nō. qz talis inter
missio meret pmiū equale pmiō dbito opi su
perogatiōis qd omittit. vel mai qz nichil
de pfectione caritatis diminuit sed magis ad
augmentum disponit. **Q**uid de operibus q
sunt indifferentia ex genere cuiusmodi sunt
carnes edere. vinum bibere temporalia licite
acquirere et huiusmodi. **H** secundum rich.
ibidē talia opa quoz omīssio nulli piudicat
nec operanti. debent omitti ppter vitandū
scādalum proximi proueniēs ex infirmitate
vel ignorantia quando pbabiliter apparz q

primus scandalizabitur inde. **E**cce sit p̄babile q̄ scandalizet mortaliter omissio ē sub p̄cepto si aut sit p̄babile q̄ nō scandalizet nisi venialiter omissio est sub cōsilio. postq̄ aut est p̄prio ostēsum et debito mō suatum q̄ ex tali ope nō debet scandalizari nō tenet homo illd omittēre. q̄ si postea scandalizetur hoc erit ex malicia ei. **D**one q̄ aliq̄s habeat purā cōscientiā ap̄ deū multū tñ malū suspicā d̄ eo. et sic scandalizant qd̄ ager. **H** p̄ h̄ qd̄ dicit augu⁹ et habet. xj. q. iij. nō sunt audiēdi. **N**obis ē necessaria vita nra alijs fama nostra. **E**t ideo quantū ē in se d̄ illis satisfacere suā bonā intentionem ostendendo. **E**t sp̄ciem mali et occasionē scandali s̄m q̄ p̄t remouēdo. **S**i autē nolūt satisfactionē recipere de peccato illorū debz dolere. et tūc sufficit ei bona cōscientia. q̄ iā apparet q̄ scandalum eorū est ex malicia. **V**ice liceat peccare venialiter ne ali⁹ peccet mortaliter. **H** quidā dixerūt q̄ peccatum veniale est omissendum p̄pter vitare scādālū s̄ hoc implicat cōtraria. si em̄ faciendū est iā nō est malū neq̄ peccatū. **N**ā p̄t nō p̄t esse eligibile. cōtingit tñ aliquid p̄pter aliquā cōmūstatiā nō esse peccatū veniale qd̄ illa cōmūstatiā sublata esset veniale peccatū qñ absq̄ utilitate dicit. si autē ex cā rationabili p̄ferat nō ē oīosum neq̄ peccatū. quāuis autē p̄ peccatū veniale gratia nō tollat p̄ quā est hōis sal⁹. **I**nquātū tñ veniale disponit ad mortale v̄git in detrimentū salutis h̄ tho. **V**ice t̄palia sint dimittēda p̄pter scādālū. **H** circa bona t̄palia est distinguendū. **A**ut em̄ sunt nostra aut sunt nobis ad cōseruandū omissa sicut bōa ecclesie omissūt p̄lati. et bōa cōia quibuscunq̄ rei publice rectoribz. **E**t taliū cōseruatio sic et disp̄satio imminet his quibz sunt omissa ex necessitate. et ideo nō sunt p̄pter scādālū dimittēda sicut nec alia q̄ sunt de necessitate salutis. **T**palia vero quorū nos sumus dñi dimittere ea tribuēdo. si penes nos ea habeam⁹. vel nō repetēdo si apud alios sint p̄pter scādālū. qñq̄ quidē debem⁹. qñq̄ aut nō si em̄ scādālū ex hoc oriat p̄pter ignorātiā v̄ infirmitatē aliorū qd̄ supra dixim⁹ esse scādālū pusilloz. tūc v̄ totaliter dimittēda sūt t̄palia. vel aliter scādālū sedandū scilicet p̄ aliquā admonitiōz. vñ d̄ aug⁹. in li. de s̄mone dñi in mōte. dādū est qd̄ nec tibi nec alteri noceat quātum ab homine credi p̄t. **E**t cū negaueris qd̄ petit indicāda est ei iusticia. et meli⁹ quid dabis cū petētem iniuste correxeris. **A**liqñ vero scādālū nascit ex malicia qd̄ est scādālū phiseorū. **E**t p̄pter eos q̄ sic scādālā cōcitāt. non sunt t̄palia dimittēda. q̄ h̄ etiā noceret bono cōi. daret em̄ malis rapiēdi occasio. et noceret ip̄is rapiētibz qui retinendo aliena in peccato remanerēt. vñ dicit greg. i. mora. quidā cū nobis rapiūt t̄palia solummō sunt tolerādi. quidā vero seruata caritate prohibendi. non sola cura ne nostra subtrahant sed ne rapientes nō sua semetip̄os pdāt. **S**z obicit q̄ t̄palia nullo cōueniētiōzi mō cōseruare aut recuperare possū q̄ p̄ iudiciū. s̄ iudicio

ut nō licet et p̄cipue cū scādalo. **D**i. em̄ **A**. v. ei qui vult tecum in iudiciō contendere et tunc cā tuā tollere dimitte ei et paliū ergo. **H** s̄m augustinū. li. de s̄mo. do. in mō. illud p̄ceptū domini intelligēdū est de p̄paracōne animi. v̄. s̄. homo sit pac⁹ p̄ri⁹ pati iniuriā vel frandē q̄ iudiciū si hoc expediat. qñq̄ tñ non expedit vt dictū est. **A**tez obicit q̄ apostol⁹ seminans spiritualia non accepit stipēdia temporalia ne offendiculū daret euāgelio xp̄i. vt patet. i. cor. ix. **E**t ex simili cā ecclesia in aliquibz terzis non exigit decimas ad vitandum scandalum. ergo multo magis alia temporalia sunt p̄pter scandalum dimittēda. **H** q̄ scandalum qd̄ vitabat apl⁹ ex ignorātiā p̄cedebat gentiliū qui hoc non cōsueuerāt. **E**t ideo ad tempus abstinentū erat vt prius instituerentur hoc esse debitum. **E**t ex simili causa ecclesia abstinet de decimis exigēdis in terzis in quibus non est cōsuetum decimas soluere. h̄ tho. et ouenit cū eo rich. **Q**uid si quis petat a me rem meā nūquid teneor si bi eam dare si sciam eū scandalizari nisi dem illam sibi. **R**espondet alex. an. i. scdo q̄ respōdent quidam q̄ rem dare oportet. **I**n cā non semper. aut em̄ petit rationabiliter vel irracōnabiliter. si secundo mō non teneor duplici de causa. primo p̄pter bonū publicum ad qd̄ p̄tinet vt dominium rerū sine ratione nō trāsseratur. scdo vt petētiū temeritas refrenetur. si primo modo vt cū paup̄ petit vestem et tūc aut est magis necessaria michi q̄ illi. et tunc etiam non teneor. tūc p̄pter seruandū caritatis ordinem. tūc p̄pter rep̄rimendam petentium temeritatem. **A**ut est magis necessaria illi q̄ mihi. **A**ut sup̄flua mihi necessaria autem illi. **E**t siue sic siue sic. **A**ut p̄pono rem illam alij dare q̄ scio magis indigere. aut eā refero ad temp⁹ i quo multos credo p̄babiliter indigere. **E**t in utroq̄ casu non teneor. tū vt petentiū temeritas rep̄rimatur. tū vt bonum publicū cōseruetur ad qd̄ p̄tinet vt quilibet sua dispenset p̄t meli⁹ potest. aut non p̄pono eā alteri dare. et tunc teneor sibi dare. si p̄babiliter credā q̄ scandalizetur nisi dederō sibi de hac materia vide supra li. i. ti. xliij. ar. v. qui est de p̄cepto paciētie respectu ablacionis rerum.

De pplexitatibz cōscientie. ti. lxx.

Postea q̄ ratione scandali sepe pplexitas orit in cōscientia dum timetur ex parte vna primi scandalum. et ex parte alia casus in peccatū. oueniēter post titulum de scandalo subdit titl⁹ de pplexitatibz cōscientie. **V**bi p̄ primo videndū est de multiplici pplexitate. scdo verum sit ponere pplexitate p̄t ut est inenitabilitas peccādi. terco d̄ quibz casibz pplexis. **C**irca primum sciēdū q̄ sic notauit alex. an. in secūdo suo. triplex est pplexitas. prima ē intelligentie verborū sacre scripture. secunda est cōgnicōis faciendorum. **E**t tam ista q̄ prima potest esse in hominibus bonis. tercia est inenitabilitas peccandi. prima tollitur per cōsideracionē causarū

dicendi in dinerlis locis sacre scripture. qz in
telligētia dictōz ex causa est assumenda di-
cendi ut dicit hylari⁹. Scda tollit p vnctio-
nem spiritus sancti que d omib⁹ docet. Tercia
p depositionē conscientie erronee de qua est
ad presens intencō.

Quarta scdm sciēduz scdm eundē alex. q duplex
est pplexitas scz iuris et facti. Iuris ē qn
due auctoritates occurrūt circa aliqd faciēduz
ōtrarie scdm apparētiā. facti est ut cū quis
sic errat q si vnū peccatū fugiat aliud se ppe-
trare credat. prima remoueri p̄t ab hōie in q⁹
cumqz sit statu. scda remoueri nō p̄t ab hōi-
ne maēte i tali statu ut qn aliqz ex p̄tō p̄pō
est pplexus talis em dū in illo statu manet vi-
tare nō p̄t quin peccet de nouo scz vlt p̄pōxi-
mum scādalizando vlt ōtra cōscientiā faciēdo
ut patebit infra in quibūdā casib⁹. qui tamē
si de peccato peniteret iam dubius siue pple-
rus nō esset. De hac pplexitate greg. sup illd
iob. xl. nerui testiculorū leuiathan perplexi
sunt. loquens de suggestionib⁹ dyaboli. dic⁹
q plures sic peccare fecit qsi forte fugere pec-
catum appetunt. hoc sine alio peccati laqueo
non euadūt. **N**ota etiā q duplex est neces-
sitas peccādi scz prouitas et inuitabilitas. d
prima intelligitur illud p̄s. saluasti de neces-
sitatib⁹ animā m. Et illud qd dicit aug⁹. li. d.
natura et gratia. q necessitas peccandi nō ē
ex cōdicōne sed ex vicio nature. audiat ergo
homo ut hec necessitas non sit. dicat deo. de
necessitatib⁹ meis erue me. hec aug⁹. liberat
em deus a prouitate ita q non deducit ad ef-
fectū. Si etiā a deo instanter peteret p̄t de-
beret in peccandi in euitabilitatem nō cade-
ret. aliquādo etiā nō caderet si p̄t peniteret.

Quarta tertium queritur de plurib⁹ casib⁹.
Est q aliquis sit p̄mōtus symōiace ad
sacerdotiū et ex officio teneat p̄sonaliter ce-
lebrare nunquid celebrabit. si sic mortaliter
peccat. si non populum scandalizat. **R**espōdēz
idem alex. qsi peccatū talis sit occultum su-
spensus est ipso iure quo ad se tantū. Et tūc si
sit in officio celebrādi cum dolore penitentie
li pficiat missam. sic em vitat maius malū. Si
vero nondū sit in officio celebrandi dimittat
i⁹ officio p̄pter qd tenetur p̄sonaliter celebra-
re. et expectet dispensationis gratiam si possit
eam obtinere. Si vero peccatum eius sit mai-
festū tunc dupliciter peccaret. s. quo ad se et
quo ad alios quos scādalizaret. **Q**uid de il-
lo qui vitā heremiticā gerit ex voto et vo-
catur ad ciuitatem. et dicit ei q multas aīas
p̄t lucrari suo consilio et exemplo. **R**espōdēz
eundē alex. non debet ire. qz contra votum et
p̄fessionē sponte venire est manū ad aratrum
mittere et retro aspicere. Nec p̄dest homi to-
tum mundum lucrari et anime sue detrimētūz
pati. hoc dico excepto casu ubi fides periclit-
atur et per eum releuari creditur vlt etiā si p
papam cogatur. **Q**uid de existente in seculo
habente parentes paupes ac p hoc timente
si relinquat seculum transgredi p̄ceptum d
parentib⁹ honorādis. et ex alia pte vouit re-

linquere seculum quid talis agi debet. **R**espō-
det alex. an. in scdo ubi agitur de scādalo q
talīs ex quo vouit iam de cōsilio factum est ei
p̄ceptum relinquere seculū. **S**z vltēri⁹ est di-
stinguendū. qz aut nouit cum p̄finitōne tēpo-
ris aut non. si sic. infra tempus illud p̄uideat
parentib⁹ scdm qd potest ultra em illud non li-
cet sibi differre sine dispensatione. Si non. te-
netur ad statum nisi aliqua cōditio interueniat
impeditiua. Et tunc etiā pendente illa cōdi-
tione p̄uideat eis scdm qd potest. alias tene-
tur vel statim intrare vel admittit accelerare quā-
rum potest dictate cōscientia et cōsilio salubri
aliter esset in periculo veritas vite. Si vero nō
interuenit obligacō sed est tantū cōsiliū.
In casu potest et debet differri. p̄ceptum enīz
pro tempore p quo est p̄ceptū. est implendū
vnde vtrumqz est implendū secundū p̄t et
posteri⁹ non q transgrediat si non adimple-
at cōsiliū. sed vnū est implendū. qz p̄ce-
ptū. aliud vero est faciēdū si velit esse p̄fect⁹
secundū qd dicitur in euāgelio. **N**ec creditur
semp esse differendum cōsiliū p̄pter cōtemptū
nec de p̄t eius utilitati spūali si nunc non im-
plet cōsiliū. sed si non implet qn spiritus dei
qui omia scrutatur dictat esse implendū. spū-
tus em dei quantū est d se mouebit ut fiat eo
modo quo meliori ouenit. h alex. de hac ma-
teria vide s li. i. ti. de. iij. p̄cepto ar. iij. q. fi.
Quid de illo q alicui iurauit q secreta ei⁹
celabit. et postea ille cui iurauit p̄curat ali-
cui⁹ homicidiū quid ille agat. **R**espōdēz alex.
an. monere debet eū in secreto fraterna cor-
rectiōe p̄t dicit. **M**. xviij. et si nolit cessare
dicere potest in generali ei cui⁹ homicidiū
p̄curat. Aliquis te vult interficere ita q nō
deprehēdatur ab aliqua cōstāntia quis sit
ille. ut habet ex de offi. ordi. si sacerdos. vlt
si sit periculum dicere illi dicendū est alicui
qui potest p̄desse et non obesse in generali ut
p̄sbitero q p̄moneat eum dummo sic dicat
q nullo modo p̄sonam illam op̄prehendat. Et
hoc modo ille non est reus periurij qz secre-
tum illi⁹ non indicat. ecē. x. denudare ami-
ci misteria desperacō est anie infelicitis. **N**un-
quid potest quis cōmittere veniale ut aliis vi-
tet mortale. **R**espōdēz alex. an. q scdm quosdā
p̄fect⁹ nō debz cōmittere veniale ut ali⁹ vitet
mortale. s. penā temporālē p̄t sustinere. **I**mp-
fect⁹ autē potest. Alij dicūt q etiā p̄fect⁹ p̄t
cōmittere veniale ut ali⁹ vitet mortale. sed qd
ammō cadit a p̄fectiōe. vide⁹ aut p nulla sit
tentio ad peccatū veniale. sed p̄t esse tētio ad
saluandū aliū a peccato mortali. et si non p̄t
aliter q p veniale. **S**ed obicit illud ad ro-
ix. optabam fieri anathema p fratrib⁹ meis
i. p salute eorū. Dicendū q anathema ibi sumi-
tur p illa p̄a q etiā aliqñ ifligit iuste. et tūc
nō ē ibi nisi tantū p̄a. et tal p̄a ē sustinēda p
sua et p aliā salute spūali. **S**cm at qd di-
penā iuste iflicta iclud⁹ p̄t m mortale si tota
rō iusticie assit. Et s mō apl⁹ n optabat. **M**ul-
ti alij cas⁹ pplexi. possent h p̄t. quos omitto
qz eos alibi posui in alijs locis.

[illegible]